

„Mai fiind ca nefiind“

SIMBIOZE

*Revistă blogosferică lunară de ariergardă spirituală, fără frontiere,
editată sub egida ONG Virtual ImpEx*

Numărul 8 (august 2026)

REDACTIA:

Director onorific:

Nicolae Mareș

Redactor-șef:

Marian Ilie

Redactor-șef adjunct:

Petre Cichirdan

Secretar de redacție:

Genovel-Florentin Frățilă

Tehnoredactor:

Costel Păun

Seniori editori:

Nicolae Georgescu

Constantin Ionescu Târgoviște

Constantin Lupeanu

Nicolae Mareș

Colegiul redacțional:

Gabriela Banu

Mihai Batog-Bujeniță

Irina-Ana Drobot

Mirela Dumitru-Savin

Raluca Maftai

Victoria Milescu

Correspondenți:

Tuğrul Keskin (Turcia)

Claudia Napoli (SUA)

Relly Maria Niculescu

George D. Piteș

Cai Qing (China)

Adresa redacției:

**Sat Pitaru, com. Potlogi,
jud. Dâmbovița**

ISSN 3120 – 1261

ISSN-L 3120 – 1261

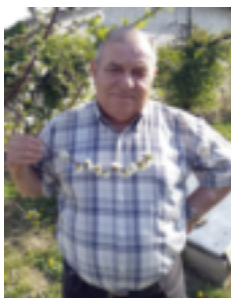
Email:

revista.simbioze@gmail.com

*Întreaga răspundere pentru conținutul articolelor
revine autorilor.*

*Reproducerea oricărui articol se face numai cu acordul
autorului și precizarea sursei.*

Marian ILIE

Dragilor, lumii noastre nu-i e deloc bine. Inteligența umană pare a fi îmbătrânit degeaba, s-a scofâlcit; în loc să se coacă și să dea roadele așteptate de Omenire timp de vreo douăsprezece milenii și-a desemnat înlocuitorul la comanda Lumii și... PA! Rămânem pe mâna Inteligenței Artificiale, cu bucuriile și necazurile noastre de pământeni, cu taifasurile și scandalurile noastre, cu buna înțelegere și cu războaiele dintre noi, tot mai departe de Dumnezeu ce a făcut Cerul și Pământul.

Nu asta așteptam noi, și nu ne pică deloc bine acum, când Lumea e în fierbere, în flăcări provocate

de degeaba îmbătrânita noastră inteligență, cu arme tot mai sofisticate și incendii cât se poate de naturale. De la comuna primitivă la neocomunism, am trăit războaie și răsturnări care de care mai spectaculoase, s-au înălțat și au decăzut imperii, noi ne-am iubit și ne-am urât. Iubirile ne-au înălțat și I-am fost lui Dumnezeu pe plac, războaiele ne-au urât pînă-ntr-acolo încât nu ne mai plăcem niciunii pe nicalții.

Da, ne-am tot războit între noi – cu pietre, cu arcuri-săgeți, halebarde, bombarde, sânețe, pistoale, mitraliere, tunuri, rachete, drone – și iată-ne acum, o lume învrăjmășită lăsată pe mâna Inteligenței Artificiale, oglinda fidelă a însuflețirilor și îndărătniciilor noastre, cel mai la îndemână vehicol de înălțare sau armă de nimicire în masă. Din păcate, va trebui să vorbim tot mai frecvent de **Războiul IntelArtificial**, ca forma de apogeu a războiului modern.

După el, fie Apocalipsa, fie Suprema Pace!

Dumnezeu să ne miluiască!

Detalii la *Mondoblogosferă*

Tușeu e-MI

Noi ne apărăm de drone

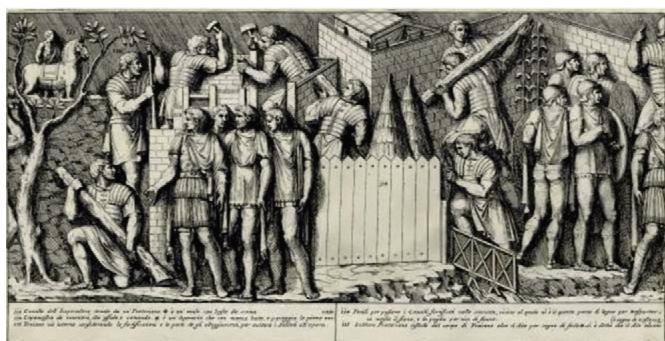
Noi ne apărăm de drone – nu ca-n fotbal, cu Andone
Vajnic stâlp de apărare la asalturi adversare!
Azi îți cade-un ciob în poartă – unii zic că-i dronă spartă
O privești din dreptul ușii și-auzi c-au trimis-o rușii
Cu un șut fenomenal... Biata potcoavă de cal
Mort în vremi de altădată, când era bunica fată
A ajuns din întâmplare subiect de relatare
Cum că ne-atacă muscalul, că începe Mondialul
(Cel de-al treilea război) și, hop!, ne-am scăpat pe noi!

Armata am decimat-o, să ne apărăm cu NATO
Ce, din lipsă de parale, scârțâie din balamale
De când Trump, cu anasâna, și-a luat de pe dânsul mâna...!
Situația e gravă! Măi, a dracului potcoavă!...

Treaba asta-i tare tristă, cât timp dronele există
Dar contra acestor drone n-avem oameni ca Andone
Să facă-n jurul lor zid, la asaltul cel perfid
Ce – zău, nu mă pot abține – nici nu știm de unde vine;
E prea multă abureală-n tactica oficială
Managerii dorm pe dâșii – vai de jucători, constrânșii
Să țină piept dronelor sub imboldul taxelor
Între scheme și finețuri exersate cu mari prețuri!

COLUMNA, COLUMNA

Suntem deja pe teritoriul Daciei. La a cincea trecere peste un râu legiunile romane își construiesc o fortificație, cercetașii sunt trimiși în recunoaștere și se întorc cu prizonieri daci spre a fi interogați. Apoi legiunile își continuă înaintarea, trec peste un al șaselea pod, defrișează o pădure spre a-și croi drum și au loc primele lupte cu dacii pe teritoriul acestora.

Dar ce ziceți de asta: „13. Soldați Romani victorioși urmărind inamicii învinși trec peste râul Tibisco, care curge **prin mijlocul Daciei**, astăzi numit **Tisa**.“?

Sau de asta: „137. ...se expun **capete de Daci în sulite**, printre însemnele lor.“

11.

- 111. Calul Împăratului ținut de un Pretorian * e un catâr cu un samar pe el.
- 112. Constructor șef care asistă și comandă * e un operator care bate cu maul și echilibrează pietrele zidite.
- 113. Traian merge pe lângă fortificații și unele locuințe analizându-le, pentru a încuraja soldații la muncă.
- 114. Căpițe pentru păscutul cailor, apărute cu gard, pe lângă care se află al patrulea pod pentru transportul mai bun al fânului și pentru trecerea râului.
- 115. Soldat pretorian îngrijitor al lui Traian ridică degetul pentru semn de fidelitate * dacă degetul este ridicat este semn de atenție.

12.

- 116. Doi prizonieri Daci prinși de Exploratori, conduși în fața lui Traian pentru a ști situația, și sfaturile inamice.
- 117. Al cincilea pod de lemn.
- 118. Piatră de var, Gresie de unde se sapă, ajuns purtate în coșuri unde * nu e piatră sau gresie ci soldații construiesc ziduri fortificații în pământ din pietre pătrate ca în continuare.

13.

- 119. Instrument din două bastoane pentru a purta mai ușor pietrele.
- 120. Scuturile și căștile Soldaților agățate pe pari în timp ce lucrează la fortificarea locuințelor.
- 121. Caii Împăratului ornamentați cu pături de mătase, și aur cu franjuri violet.
- 122. Poartă Pretoriană de la locuințe prin care ies legiunile de Soldați pe jos sau pe cai.
- 123. Soldați Pretorienii la Poarta Pretoriană apărând Împăratul.

14.

- 124. Al șaselea pod de lemn, aproape de poarta pretoriană peste care trec soldații ieșiți din locuință.
- 125. Soldați pe cai în armuri ușoare * cât despre ce scrie Ciaccone despre penele de struț, și despre coada hipopotamului în coifurile a doi soldați nu se regăsesc pe marmură fiind confundate cu coada unui cal.
- 126. Soldați infanteriști cu armură grea având căști și scut: aceștia primeau lupta de aproape și de departe, dacă inamicul fugea, nu îl urmăreau. Vegetio 14.
- 127. Acvilă legionară împodobită cu pene în loc de căști, care în mod normal în aceste imagini sunt fără ornament.

15.

128. Ei taie un crâng pentru a elimina piedicile Armatei, și comoditatea ambuscadei inamicilor.

129. Acvila semnul celei de-a doua legiuni înconjurată de o coroană de dafin.

130. Acvila celei de-a treia legiuni la fel încoronată cu dafin, și totuși diferența este că în prima era doar ornamentată cu frunze, a doua era cu coroana de dafin, iar a treia în plus față de dafin avea puse și alte ornamente, astfel încât fiecare legionar își recunoștea Acvila sa.

* Această distincție nu se trage de la autori sau de pe marmură, unde sunt semnele legiunilor, și ale Cohortelor, cu obișnuitele însemne, și anterior în numărul 52 sub clipeus, cu imaginea Împăratului se vede titlul, în care erau scrise numele Principelui, nu cu litere de aur, ci în culoare stacojie.

16.

131. Două capete de căpetenii Dacice arătate lui Traian de către ucigași, pentru a-și primi premiul, și grația Împăratului, care este prezent la conflict.

132. Bătălia dintre Armata Romană și cea a Dacilor, în care cu ajutorul Cavaleriei, Romanii ies învingători. Au intervenit trei legiuni formate din 6.100 soldați și 626 cai, și în total din 18.300 soldați și 1876 cai, pe lângă soldații auxiliari luați dintre confederați.

17.

133. Închipuindu-l pe Jupiter care stă în dreapta deschisă în ajutorul Romanilor, ascunzând stânga de Daci * dacă este corect greșeala de a ține mâna închisă, aduce apa, care ajunge până sub piept. Chiar dacă era Jupiter, sau altă zeitate, cert este că luptă contra Dacilor, împungând cu sulița, care nu este prezentată în această figură, lipsind și alte sulițe ale soldaților, pe toată Columna, din cauza fragilității, și a dificultății sculptării în marmură.

134. Însemnele Dacilor care erau labarum-ul, și Dragonul; nu foloseau alte arme decât arcul, spada, și scutul fără cască, purtau un corset lung și simplu, și pelerine legate cu două fibule în spate.

135. Cadavrul unui tânăr Dac mort în bătălie, dus de ai săi pentru funeralii * Între locuințe se văd piramide perechi, perechi îngropate între pereți patrulateri, care probabil erau funeraliile Dacilor morți în luptă. Traian și ai săi se sfătuiesc.

136. Traian cu Prefectul Lucio ordonă să fie incendiate locuințele inamicilor.

18.

137. În locuri excepționale din apropierea unor locuințe se expun capete de Daci în sulițe, printre însemnele lor.

138. Daci avansați în bătălie se refugiază în pădure.

139. Soldați Romani victorioși urmărind inamicii învinși trec peste râul Tibisco, care curge prin mijlocul Daciei, astăzi numit Tisa.

140. Soldați Romani trec râurile, dezbrăcați de veste, și armele puse pe scut, și le purtau pe cap, semnificativ purtau însemnele pe spate, cum se observă în imagini.

Nicolae GEORGESCU

(Continuare din nr. 7)

CHEMAREA MĂRII EMINESCU ÎN DOBROGEA

Al.G. Djuvara – un accident perpetuu în eminescologie?

Afirmația lui Marin Bucur din titlul unui articol publicat în 1985 despre Alexandru G. Djuvara: „Un ignorat al bibliografiei eminesciene“ (1) – riscă să rămână un verdict și să creeze un complex pe această temă. Autorul se referea la prima ediție a *Bibliografiei Mihai Eminescu* (2), de unde numele lui Al.G. Djuvara lipsește. Omisiunea putea fi remediată în ediția a doua a *Bibliografiei* (3), monumentalul tom din anul 1999, dar n-a fost să fie așa. Putea fi, apoi, rezolvată de monumentalul *Corpus al receptării critice a operei lui Mihai Eminescu* (4), din care d-nii Ionel Oprea și Theodor Vârgolici au scos, deja, 14 volume – dar iarăși n-a fost să fie. Cercetătorul Zamfir Bălan a scos trei ediții, fiecare în parte revăzută, tot în chip de monument comemorativ pentru *Luceafărul* (5) lui Mihai Eminescu publicat de Al.G. Djuvara în iulie 1983 în ziarul „Dunărea“ din Brăila – dar la fel: complexul se adâncește în loc să se limpezească (și pentru că nu se recurge la bibliografia indicată de Marin Bucur în studiul său – pe care editorul de azi pare a nu-l fi consultat). Ipoteze neverificate mai lansează în chestie *Constant Ionescu* în 1961 (6) (în dialog cu *Ion Crețu*, (7) 1968; nefiind citați de Marin Bucur – care nu i-a cunoscut, probabil, la rândul său – și aceștia rămân în zona epifenomenelor – ca și contribuția d-lui *Gh. Calotă* (8) dintr-o foaie volantă apărută în 1987). Iată o bibliografie pe baza căreia se poate, deja, elabora un studiu cu cel puțin două „tendințe”: mai întâi pentru a arăta unde poate duce discontinuitatea informației – și apoi, ca să se vadă că orice lucru neterminat de la bun început duce la reluări asemănătoare...

Pe noi ne interesează mai mult aspectul filologic al *Luceafărului* eminescian reluat în ziarul „Dunărea“ după „Almanahul România Jună“ – și, dacă insistăm asupra unor aspecte colaterale, o facem doar pentru a impulsiona istoricii literari, pasionații de istorie locală mai ales, să ducă lucrurile până la capăt.

Printre aceste aspecte colaterale cred că trebuie mai întâi clarificată legătura cu Brăila a lui Mihai Eminescu. În linii generale știm azi, datorită scrisorilor mai ales, că familia Eminovicenilor stabilise în 1880 relații strânse cu socrii lui Matei Eminescu, ofițerul, îndrăgostit de Matilda Iosifescu, profesoară în urbe, veche cunoștință a Veronicăi Micle („o cunosc foarte bine, a petrecut mai multe vacanțe la mine“, vezi mai jos), Matei urmând să se căsătorească în primăvara acestui an cu ea (la 6 februarie a avut loc cununia civilă și, pentru că era Postul Paștilor, cununia religioasă se va oficia abia în Duminica Tomii (9)). În februarie 1880 Gheorghe Eminovici și Hanrietta au stat la Brăila, cum îi scrie Veronica Micle poetului la 8 februarie: „*Bătrânul asemenea a fost la Brăila și a stat 15 zile la Matilda Iosifescu, numele viitoarei nurori, și a rămas așa de încântat de ea încât după ce s-a întors i-a făcut poezii și i le-a trimis. Hanrietta zicea că erau niște prostii extraordinare. Bătrânul zicea: Pe vremea mea așa versuri erau foarte bune*“ (10). Avem mărturia lui Eminescu însuși din 10 martie 1880: „*A sosit frate-meu la București, amoretat lulea și solicitând permutarea în regimentul de dorobanți al Brăilei pentru ca să se statornicească alături de viitoarea sa soție, D-na Matilda Iosifescu. Cununia va avea loc în Duminica Tomii*“ (11). Căsătoria aceasta durează 10 ani, desfăcându-se prin divorț, pe care soțul îl cere de la Mizil, unde se mutase între timp (nu se știe când) de la Brăila (12). Un timp bun, însă, Matei Eminovici a funcționat ca ofițer și a locuit în Brăila. Poetul nu poate veni la nunta lui – dar vizite ulterioare sunt mai mult decât posibile. Eminescu nu putea face lunga sa excursie prin Dobrogea, de-a lungul Dunării, din luna iunie 1882, fără un ajutor logistic – și este foarte natural să considerăm că fratele său i-a pus la dispoziție cel puțin un cal și o șaretă – și i-a înlesnit găzduirea pe la pichetele militare din zonă. Există, astfel, cel puțin teoretic, posibilitatea ca poetul să-l fi cunoscut personal pe tânărul liberal macedonskian Al.G. Djuvara (născut în 1858 în Brăila și având aici relații foarte largi). În articolul din 1961 Constant Ionescu vorbește chiar de o „prietenie“ dintre ei și afirmă că Eminescu i-ar fi dat lui Al.G. Djuvara

„manuscrisele a trei din poeziile sale: Renunțare, Nu mă înțelegi și Scrisoarea V, însoțite de câteva rânduri afectoase” – dar nu redă acele rânduri, drept pentru care afirmația nu este credibilă. Totuși, textele există (publicate) – iar manuscrisul Al.G. Djuvara a fost comentat de Ion Crețu – care pune semnul întrebării numai asupra momentului când poetul ar fi putut să-l dăruiască: nu în 1883, „înainte de a fi internat în sanatoriul doctorului Oberstein”, cum susține Constant Ionescu – ci prin 1880, când sunt definitive poeziile respective (se găsesc variante databile din acest an și între manuscrisele eminesciene).

Avem de-a face, iată, cu o jumătate de adevăr: din afirmația generică: Eminescu a dăruit lui Al.G. Djuvara trei poezii în 1883 – rămân poeziile, se neagă anul. Negarea anului ar cere biletul de însoțire a poeziilor, cu datarea și semnătura expeditorului, – care bilet lipsește, însă. Partea a doua a afirmației o erodează, cum simplu se poate deduce, pe prima. Dl. Zamfir Bălan are chiar o concluzie tranșantă: nu poate fi vorba de o „prietenie” între Eminescu și Al.G. Djuvara: „Dimpotrivă, o însemnare a lui Eminescu, rămasă în manuscris (mss. 2264), datând din perioada iulie-decembrie 1882” (vezi Magdalena Vatamaniuc, în *Mihai Eminescu*, Opere XIII, p. 533), pune sub semnul întrebării „distinsa prietenie” (I. Crețu) dintre Mihai Eminescu și Al.G. Djuvara. Atacându-l într-un limbaj dur pe Macedonski, Eminescu adaugă: „Ba sârbul a găsit și un lăudător – un grec – Giuvaras – în Brăila” (13).

Neatenție, greșală, concluzie pripită. Nu d-na Magdalena Vatamaniuc este editoarea vol. XIII din *Opere* – ci distinsul D-sale părinte, dl. Dimitrie Vatamaniuc. Eminescu nu îl atacă într-un limbaj dur pe Macedonski, ci este invers: Macedonski îl atacase foarte dur pe Eminescu, în notele la poemul *Viața de apoi* („Acest individ, rău crescut și grosolan, care nu ar fi fost băgat fecior în casă de tatăl meu, este însărcinat a reprezenta astăzi, prin gazetărie, partidul boierimii. Oricine cunoaște pe acest bulgar, nu poate decât să deplângă țara în care «boierii» au ajuns să se reprezinte prin asemenea lighioană.” – și altele de același fel, ba încă mai dure, pe care noi nu le prea știm pentru că dl. Adrian Marino le-a omis, din delicatețe probabil, din ediția Macedonski pe care o avem la dispoziție (14)). Poemul fusese publicat în „Literatorul” ca o prelungire a triumfului după polemica dură Nicolae Xenopol – Mihai Eminescu din aprilie 1882 – iar acum Mihai Eminescu își căuta vorbele pentru un răspuns și însăila în manuscrise fapte și idei. Însemnarea despre „grecul Giuvaras”

se termină în limba greacă: *eis ten Brailan* (cu scriere greacă), iar nota imediat următoare începe cu „Noul Bizanț s-a cretinizat moralicește sub domnia turcului și trebuia să se cretinizeze...” – ceea ce atrage atenția că poetul face jocul de cuvinte cunoscut pe numele capitalei Imperiului Otoman: *Istambul* se considera că vine de la *eis ten polin* (grecii spuneau asta către gărzile lui Mahomed Cuceritorul când erau întrebați unde merg, adică „spre polis”, „spre piață” – iar turcii, tot repetând expresia, au inventat cuvântul *Istambul*). Eminescu face, deci, diferența: Giuvaras nu este un grec de la „cetate” (polis), nu este un „istambulit”, ci un grec de la Brăila. Jocul de cuvinte poate fi considerat chiar un alint. O asemenea afirmație a poetului nu poate, însă, „pune sub semnul întrebării” eventuala prietenie dintre el și tânărul brăilean, mai ales că într-adevăr Al.G. Djuvara scria în „Literatorul”, chiar îl lauda pe Al. Macedonski într-un poem.

Eminescu este condescendent în acest an de grație, 1882, până și cu Veronica Micle – care publică în „Literatorul”, este lăudată de Macedonski în același număr în care este ironizat el însuși, Eminescu. Îi va scrie amicei sale cu seninătate: „Mă mir că trimiți versuri Literatorului, o foaie care mă batjocorește pe mine, una la mână, o foaie rău scrisă ale cărei coloane nu te onorează nici pe tine, două la mână. Nu este o imputare, bineînțeles, ceea ce-ți observ, ci numai o espresie de mirare din parte-mi față c-un copil atât de inteligent precum ești tu” (15). Nu putea Eminescu să aibă răutăți, nici chiar în manuscrise, față de un june poet și pictor, critic și politician, cum era Al.G. Djuvara prin 1882. Poetul scrie rău, la un moment dat, despre fratele mai mare lui Al.G. Djuvara, Trandafir G. Djuvara (născut în 1856) pe motiv că este trimis la un congres european al literaților și găsind că este nepotrivit ca un politician liberal, grec, din anturajul lui C.A. Rosetti și al ziarului „Românul” – să reprezinte scriitorii români (poetul este nedrept cu Trandafir Djuvara, pentru că acesta va scoate câteva volume de poezii, va conduce revista „Ateneul Român”; dar la fel și istoria literaturii române este nedreaptă, pentru că nu-i reține numele – nici lui, nici fratelui mai mic) (16).

Iată, pe scurt, „complexul Al.G. Djuvara” în eminescologie – și reținem: Marin Bucur în 1985 nu citează discuțiile Constant Ionescu – Ion Crețu din 1961, Gh. Calotă în 1987 nu-l citează pe Marin Bucur, Ionel I. Oprișan și Theodor Vârgolici nu amintesc tema nici în treacăt, Zamfir Bălan în 2003 face a treia întocmire pripită a monumentului său comemorativ – și tot ce se petrece după Marin Bucur

are drept cauză majoră omisiunea din monumentala *Bibliografie Mihai Eminescu* din 1999. Este efectul discontinuității informației, care erodează mai ales întreprinderile monumentale.

Cu adevărat interesant mi se pare să discutăm cazul poeziei *Nu mă înțelege* de M. Eminescu, prezentă în manuscrisul pe care Constant Ionescu afirmă că-l deținea Alexandru G. Djuvara de la autor. Ea va fi publicată într-un „Album literar“, purtând data 15 Martie 1886, scos la București (la pp. 9-10, în chenar elegant, cu letrină și vigneta, fiind datată 1879, sub numele autorului. Împrejurările în care a ajuns poezia eminesciană în acest album, într-o perioadă când poetul era scos din viața publică, au frământat mințile multor eminescologi – fără a se putea da un răspuns. Dacă Perpessicius ar fi cunoscut momentul Al.G. Djuvara în viața operei lui Eminescu ar fi putut, probabil, trage o concluzie mai apăsătoare. Pe scurt, acest „Album literar“ conține și câteva poezii și cugetări de Alexandru Macedonski; se pare chiar că iese din inițiativa Societății „Literatorul“ pentru că are mai multe semnături ale membrilor acestei Societăți: V.A. Urechia, Delavrancea, Th. Șerbănescu. Impresia pe care ți-o lasă consultându-l este aceea că aici și acum se încearcă o reconciliere între Eminescu și Macedonski – sub auspicii tutelare: se mai publică însemnări de Regina Elisabeta și, în chip de cugetare mai largă, un fragment din *Poeți și critici* de Titu Maiorescu – exact acel fragment în care nu se acceptă ca poeții între ei să fie și critici (17).

Vorbind, însă, de împăcare, acceptare împreună etc., gândul ne poartă aproape automat către studiul lui Marin Bucur din 1985 unde Alexandru G. Djuvara este prezentat insistent ca o punte de legătură între maiștri, fiind mai întâi prieten și laudător al lui Macedonski, căruia îi recunoaște talentul dar îi moderează excesul „laudei de sine“, iar apoi ca prieten și laudător fără rezerve al lui Eminescu. Marin Bucur mai citează studiul critic al lui Alexandru G. Djuvara *Idealism și naturalism*, din 1883, arătând că autorul este un mare admirator, la noi, al lui Emile Zola, pe care-l acceptă ca inovator împreună/alături cu tradiționalismul vremii – or, și aici vedem aceeași tendință împăciuitoare: în polemica din aprilie 1882 cu grupul de la „Literatorul“, Eminescu le reproșează acestor tineri tocmai zolismul pe care (ca și Titu Maiorescu, de altfel) îl respinge categoric. Tânărul Al.G. Djuvara acceptă și poezia lui Eminescu – și pe aceea a lui Macedonski, și tradiționalismul – și zolismul: această poziție, una dintre puținele sinteze din epocă, trebuie consemnată – iar studiul critic

amintit ar merita nu numai consemnarea în dicționarele de idei litarare, dar și reeditarea.

Ca scenariu de istorie literară, se prefigurează, ca ipoteză de lucru, posibilitatea ca textul poeziei *Nu mă înțelege* de M. Eminescu să fi fost dat pentru publicare în „Albumul literar“ de către Alexandru G. Djuvara care-l deținea de la autor probabil de prin 1880 (poezia este datată 1879) – și care considera că astfel pot fi împăcați, într-o operă, maeștrii momentului. Trebuie verificate, în acest „Album“, acele cugetări sau eseuri nesemnate – în speranța că ceva aparține în propriu chiar tânărului brăilean. Această ipoteză de lucru ar fi putut fi urmărită de către Perpessicius dacă ar fi cunoscut subiectul, putea fi urmărită de către Ion Crețu care cunoștea subiectul dar în anii '60 avea acces limitat la condei – și mai mult ca sigur este urmărită tacit de către Marin Bucur care știe bine polemica lui Eminescu pe tema naturalismului, dar se complace (ori este ținut) în simple aluzii. Desigur, nu știu dacă ipotezele de lucru sunt acceptate ca metodă într-un domeniu atât de... pozitivist cum este, încă, istoria literară; eu le urmez frecvent acolo unde linia documentară (mi) se întrerupe brusc. Ce faci, în fond, în viața reală, atunci când mergi pe firul unui șuvoi puternic, bogat și vezi că la un moment dat se pierde în pământ? Grecii cei vechi dau exemplul unui fluviu care se pierde în câmpie, undeva prin Thesalia – și apa reapare într-o fântână undeva prin... Sicilia. Este un exemplu fericit când natura îl luminează pe om. În situații curente, însă, trebuie să cauți insistent acolo unde se pierde izvorul. Or, în cazul lui Alexandru G. Djuvara... informația se pierde în opera sa: acolo trebuie căutată continuarea.

Din punct de vedere filologic, m-a interesat *Luceafărul* publicat în ziarul „Dunărea“ din Brăila pentru stabilirea unui text cât mai apropiat de voința ultimă a autorului, a lui Mihai Eminescu. Se spune, îndeobște, că *Luceafărul* a circulat în două versiuni tipărite, cea din „Almanahul România Jună“, aprilie 1883 (poemul a fost trimis aici de Eminescu) și cea din Ediția Maiorescu, decembrie 1883, mai scurtă și cu unele reformulări. Adevărul acesta este cât se poate de parțial. *Luceafărul* eminescian circulă, de fapt, în atâtea versiuni câți editori a avut poemul de-a lungul timpului; este o horbotă de forme multiplicată sau reduse de la ediție la ediție. Cei care dau dreptate textului stabilit de Titu Maiorescu acuză, de obicei, intervenții la nivelul redacției pe textul din „Almanah“. Fără a intra în amănunte, constat că „Almanahul“ are un martor foarte fidel în retipărirea din ziarul „Dunărea“ de la 25 iulie 1883. Celălalt martor,

„Convorbirile literare“, care vor relua *Luceafărul* la 1 august 1883 (cu nota: După Almanahul Societății „România Jună“) intervine mai des în text schimbând cuvinte și unele virgule. „Dunărea“ atestă, prin preluarea textului *tale quale*, că anumite forme din „Almanah“ – unele, foarte importante – erau înțelese ca atare, deci au sens ca atare. Nu dau, aici, decât două exemple (în ediția mea le-am consemnat, cred, pe toate).

Mai întâi versurile din strofa 48: „– *Ce voi? Aș vrea să nu mai stai/ Pe gânduri tot de una*“ – din „Almanah“, devin (al doilea vers) în „Convorbiri literare“ *Pe gânduri totdeauna*. La fel în edițiile Maiorescu și în cele actuale. În „Dunărea“, însă, se păstrează: „*tot de una*“ (în scurta sa notă de observații filologice de la sfârșitul articolului, Marin Bucur consideră că „Dunărea“ muntenizează: iată că aici n-a muntenizat deloc). Or, sensurile sunt diferite, iar în „Almanah – Dunărea“ Cătălin vrea să spună că fata stă pe gânduri tot de una (singură), se gândește la un singur lucru, stă bătută de un gând. Simțul limbii spune că trebuie păstrat acest sens – celălalt, totdeauna pe gânduri, fiind o formație cultă. Dacă un cititor din epocă a înțeles așa, înseamnă că are sens așa.

O discuție mai largă necesită în strofa 74 versul: „*Reia-mi al nemurii nimb*“ din „Almanah“ rămâne așa numai în „Dunărea“, „Convorbirile“ și celelalte ediții având „*Reia-mi al nemuririi nimb*“ – motivându-se, probabil, că este greșeală de tipar în prima tipărire. Ca să fie, însă, greșeală de tipar, ar fi trebuit să cadă o singură literă – ori, în *nemurii* față de *nemuririi* diferența este de două litere. Marin Bucur comentează într-o paranteză: „formă foarte frumoasă, de altminteri, de la infinitivul scurt, dar nu există în manuscris“. E drept, niciun manuscris eminescian nu atestă *nemurie*, *nemurii* (Ion Creangă are „*căci trăind și nemurind*“, *nemurie* mai înseamnă, în limba veche, neamuri multe) – dar, într-un poem filosofic, cuvintele au sensul și importanța lor. Putem presupune că Eminescu face, aici, dubletul *nemurie-nemurie*. Ce înseamnă, în fond, *nemurie*? – *A nu muri*, dar, în sistemul poetic/filosofic eminescian, a fi nemuritor în interiorul unei *vecinicii* – condiția Zburătorului din *Călin*, a Magului din *Strigoii* etc. *Luceafărul* nu repetă, însă, aceste situații anterioare – ci mută ideea mai sus, între zei. Acolo, după ce o *vecie/vecinie* se stinge (vezi *Satira I*) toate astrele mici dispar – dar „*planeții toți îngheață și s-azvârl rebeli în spaț/ Ei, din frăele luminii, și ai soarelui, scăpați*“. *Vecia/vecinicia* următoare se naște nu din nimic, ci în jurul, pe baza acestor puncte fixe, cardines mundi, pe care Demiurg

le aduce iarăși sub cuvânt, sub înțelepciune. În *Luceafărul*: „*Cere-mi – cuvântul meu de 'ntâi,/ Să-ți dau înțelepciune?*“. Și mai apăsător: „*Tu ești din forma cea de 'ntâi*“ (se consideră că versul este recreat de Titu Maiorescu pentru că apare numai în edițiile sale – și pentru că nu este atestată în manuscrisele eminesciene – dar conține tocmai această idee, eminesciană prin excelență). Hyperion are, așadar, mai mult decât *nemurie* – are *nemurie*, adică nu se implică în ciclul „viață-moarte“, nu intră în vecinicie, este un „hyper – ion“, merge pe deasupra acestui cerc. Când spune, în acea vorbire interioară (pe care numai punctuația originală, din „Almanah“ – „Dunărea“ – „Convorbiri literare“ o explică): „*Tu-mi cei chiar nemurirea mea/ În schimb pe-o sărutare*“ – Hyperion înțelege că are posibilitatea să devină nemuritor într-o vecinicie, într-o oară / oră (cosmică) de iubire, că fata vrea să-l aibă ca Zburător lângă ea, ca ea – și pentru aceasta merge la Părintele Ceresc și-și cere anularea *nemurii*. Ca să aibă această *nemurie limitată* el trebuie să renunțe la *nemuria absolută*. În fond, ce va face el dacă va coborî pe pământ? Va putea fi cu adevărat muritor ca mine, adică om în toată puterea cuvântului? Este Călin...om? Este Magul? Nicidecum! Va avea condiția duhului rătăcitor într-o vecie. *Tu-mi ceri nemurirea* nu înseamnă altceva decât *tu îmi ceri să fiu nemuritor între voi, oamenii*. Punctuația în sursele prime ale poemului este aceasta: „*Da mă voi naște din păcat,/ Primind o altă lege / Cu vecinicia sunt legat,/ Ci voi să mă dezlege*“. Aici propoziția de comentat este „*Primind o altă lege sunt legat cu vecinicia*“. Noi avem, după Maiorescu, acest discurs romantic-cavaleresc: „*Da, mă voi naște din păcat,/ Primind o altă lege./ Cu vecinicia sunt legat/ Ci voi să mă dezlege*“. În textul original nu este o afirmație, un „*Da*“ hotărât – ci un *Da* pentru *Dar* (pe care-l regăsim mai jos: *Da ce vrei, mări Cătălin...*, etc.), o discuție interioară a lui Hyperion pe tema „nașterii din păcat“ care pentru el înseamnă intrarea în lumea duhurilor.

Se poate discuta, desigur, mult despre punctuația eminesciană din *Luceafărul* și celelalte poeme. Din fericire, textul-martor din „Dunărea“ arată că primul text, cel din „Almanahul România Jună“, era înțeles în punctuația și cu termenii-cheie ai lui – ceea ce atestă un lucru foarte important, de luat în seamă: voința auctorială.

La o eventuală reeditare a acestui text brăilean este neapărat nevoie să se țină cont de punctuația și formele din ziar. Eventual, să se facă o ediție

anastatică, o fotocopiare. Astfel se va înțelege mai bine rolul lui Alexandru G. Djuvara în difuzarea și păstrarea lui Eminescu așa cum a fost.

NOTE

1. Titlul complet: *Un ignorat al bibliografiei eminesciene*: Alexandru G. Djuvara – primul editor în țară al poemului *Luceafărul*. În *Caietele Mihai Eminescu*, VI, Editura Eminescu 1985, p.78-92. Marin Bucur trimite la o bibliografie impresionantă (despre personalitatea lui Al. G. Djuvara au scris: Radu Portocală, Emil Slătineanu, G.Duca, Th. M. Stoenescu, C. Banu, Titu Maiorescu, L. Kalustian, Petru Comarnescu, Ion Vîtner, – totuși, acesta nefiind un argument hotărâtor ca numele său să figureze nici măcar în Dicționarul General al Literaturii Române) – dar nu aflăm lucrul esențial: cine a semnalat primul contribuția eminesciană a lui Al. G. Djuvara – drept pentru care suntem ținuți să-l considerăm pe Marin Bucur însuși cap de listă – deși, vezi mai jos, în 1961 se mai discutasă problema.

2. Biblioteca Academiei R.S. România: *Bibliografia Mihai Eminescu*, I. Editura Academiei, 1976. Numeroasele omisiuni (semnalate și la sesiunile științifice pe teme de biblioteconomie), tematismul excesiv, selecția severă a publicațiilor periodice consultate – vor face ca această bibliografie să se reia tot la Biblioteca Academiei, cu un colectiv mai largit de bibliotecari. Inexplicabil, semnalarea lui Marin Bucur n-a fost luată în seamă. Nu sunt excluse nici relațiile personale ale lui cu instituția (era un cercetător cam incomod, mereu nemulțumit de ceva, deschizător de drumuri în multe domenii, dar slab sau chiar rău continuator).

3. Biblioteca Academiei Române. M. Eminescu: *Opere*. XVIII. *Bibliografie*, I. (1866-1938). Editura Academiei Române, 1999, 1.236 pagini. Din lista de publicații prospectate lipsește, aici, ziarul „Dunărea”, Brăila (prezent în colecțiile Bibliotecii Academiei la cota P. IV 1164, unde l-a găsit și studiat Marin Bucur). Lipsa este cu atât mai curioasă cu cât autorul acestor rânduri, coautor la *Bibliografie*, a făcut semnalările la timp, încă în 1985, când apărea vol. VI din *Caietele Mihai Eminescu* (unde și noi avem un studiu). Poate tocmai de aceea aceste semnalări, ca și altele de același fel, au fost păstrate deoparte ca să se aibă în vedere în mod deosebit – iar apoi pierdute în bloc. Despre modul în care s-a lucrat la această bibliografie – și, mai ales, despre modul cum s-a îmbinat la final materialul, cu acest tematism excesiv ieșit din imperativul Direcției Bibliotecii de a reduce spațiul tipografic și a prezenta o lucrare strict pentru specialiști, fără informații prea epice – am mai avut ocazia să scriu, vezi N. Georgescu: *Un an din viața lui Eminescu*, Editura Floare albastră, 2006, p. 213-232.

4. *Corpusul receptării critice a operei lui M. Eminescu*. Ediție critică de I. Opreșan și Theodor Vârgolici.

Editura Saeculum I.O., 2002- 2009. Numele lui Al. G. Djuvara lipsește din indici, vezi vol. 10 (2007), p. 333 squ (*Indice general de nume* vol. I-IX) – indiciu cât se poate de clar că s-a mers după *Bibliografia Mihai Eminescu*, aceasta s-a desfășurat. Cu observația că textele sunt aduse la normele ortografice actuale, iar citatele din Mihai Eminescu, la textul definitiv stabilit de Perpessicius în 1964 (ortografie și punctuație).

5. Consultăm: Mihai Eminescu: *Luceafărul*. Ediția a treia, revăzută. Ediție îngrijită de Zamfir Bălan. Editura Istros Muzeul Brăilei, Brăila, 2002.

6. În „Viața Românească” Nr. 8/1961, p. 162-163.

7. Ion Crețu: *Mihai Eminescu, biografie documentară*. Editura pentru Literatură, 1968, p. 307.

8. Gh. Calotă: *Luceafărul și... Dunărea*, în foaia volantă *Lui Eminescu*, Brăila, mai 1987.

9. Cronologia am stabilit-o noi, vezi N. Georgescu: *Cu Veronica prin Infern, Cartea despărțirilor*, Editura Floare albastră, 2004, p. 33-34.

10. „Dulcea mea Doamnă / Eminul meu iubit”. Corespondență inedită Mihai Eminescu – Veronica Micle, Ediție de Cristina Zarifopol-Illias, Editura Polirom, 2000, p. 423.

11. *Idem*, p. 107.

12. Augustin Z.N. Pop: *Contribuții documentare la biografia lui Mihai Eminescu*, Editura Academiei, 1962, 295. În mod ciudat, Matei Eminescu lasă despre prima sa soție o imagine neconvenabilă ei: o acuză de lipsa totală a spiritului gospodăresc și de inaccesibilitatea față de oaspeți (vezi tot aici, p. 236). Cum va fi stat socrul mare, Gheorghe Eminovici, 15 zile în acest climat, e mai greu de înțeles. Amintim că nici Hanrietta nu o amintește în vreun fel în legătură cu băile de la Lacul Sărat pe care le frecventa. De asemenea, Matei nu-și iubește prea mult fiul, pe Victor Eminescu, rezultat din această căsătorie. Totuși, din memoriul său reținem că în perioada brăileană, în anii 1880-1882, a făcut arest pentru lipsa de la serviciu – de bună seamă, stând acasă.

13. În *Nota editorului* la *ed. cit.*, p. 77.

14. Vezi mai pe larg: N. Georgescu: *Eminescu în Dobrogea*, în „Bucovina literară”, Suceava, iunie 2009, p. 27, 30.

15. *Ed. cit.*, scrisoarea din 15 august 1882; în altă parte: „Dar îmi spui că scrii, și știi, Moș, că odată avem să le corigem împreună și le vom edita și mă tem c-ai să capeți și Bene-merenti. Moș mititel ce ești tu și dragălaș, să treci în nemurire alături de Sion și Urechia. Quel plaisir!” (iunie 1882).

16. Vezi mai ales *Opere*, XII, p. 368, textul din „Timpul”, 24 septembrie 1881.

17. Vezi discuția la Perpessicius, în *Opere*, III, p. 301-304.

Nicolae MAREȘ

(Continuare din numărul trecut)

EMINESCU ÎN LIMBA POLONĂ

III

Graficienii polonezi Leonard Salmen și Witold Rola Piekarski – aplecați asupra lui Eminescu

O literatură trainică, în stare să ne placă nouă și să fie originală pentru alții, nu se poate întemeia decât pe graiul viu al poporului, pe tradițiile, obiceiurile și istoria lui, pe geniul lui.

Eminescu este principalul creator român care – în mod fericit – a inspirat și mai inspiră un număr important de artiști, atrași de lirica lui, dornici să îi asigure o redare plastică, veridică. Atractivitatea poemelor sale se datorează și faptului că descrierile cât și mesajul poetic al liricii eminesciene în ansamblu se pretează la transpuneri vizuale dintre cele mai variate, unele de o mare gingășie. În investigațiile mele am găsit un artist care și-a consacrat viața pentru a ilustra creația poetului nepereche, de fapt el a trăit din inspirația eminesciană în activitatea desfășurată de desenator și grafician. Așa cum vom remarca în cazul artistului, ilustratorului de origine poloneză, Leonard Salmen.

Salmen, timp de aproape 30 de ani a lucrat din și „la Eminescu”. Niciun alt scriitor roman nu s-a bucurat de o „aderență” similară în rândul plasticienilor precum cea dovedită de acest grafician insolit. E greu să faci o enumerare exhaustivă a plasticienilor care, cu mult sau mai puțin talent, l-au reprezentat pe autorul *Luceafărului* sau i-au ilustrat opera. Din respect pentru travaliul lor îi voi aminti pe cei mai vechi: V. Antonescu, Aurel Dragos, Dem Iordache, Constantin Jiquidi, Mina Byck-Wepper, Dem Demetrescu, Florian Mureșianu, Witold Rola Piekarski, Ary Murnu, Leonard Salmen, Victor I. Popa, D. Stoica, O. Smigelschi, Fr. Șirato, Mișu Teișanu etc. Dar nici pe contemporanii noștri nu-mi permit să-i uit, mai

ales pe cei care au dat noi dimensiuni receptării poeziilor sale: Alexandru Ciucurencu, Traian Brădean, Camil Ressu, Ligia Macovei, Mircia Dumitrescu etc.

O expoziție organizată de secția de stampe a Academiei Române, depozitară a numeroase și valoroase lucrări de acest gen, a demonstrat cu prisosință, la cea de-a 166-a aniversare de la nașterea lui Eminescu, în ianuarie 2016, cât de recunoscători trebuie să îi rămână plasticienii autorului *Luceafărului* pentru tematica generoasă de reflexie pe care le-a pus-o la dispoziție și care a avut și are un public aparte. Păcat că slaba popularizare a manifestării amintite a făcut ca expoziția să fie vizitată de un număr prea modest de persoane. Organizatorii noștri nu știu să apeleze în asemenea prilejuri la mobilizarea școlilor pentru a le folosi și cultiva receptivitatea existentă în simțirea tinerei generații, așa cum deseori am văzut în orașe mari din occident, dar și la Cracovia sau la Varșovia, pentru a aminti de aceste metropole pe care le-am cunoscut suficient de bine. S-ar fi cuvenit ca efortul salutar din toate punctele de vedere al Academiei Române să transforme salonul de expoziții al Bibliotecii într-un loc de pelerinaj pentru liceele și școlile bucureștene. N-a fost să fie.

Lucruri demne de toată lauda s-au petrecut și în arta monumentală românească. Aici avem un număr important de lucrări înfățișându-l pe poet în locuri dintre cele mai importante de la București la Chișinău și Cernăuți sau de la Iași la Galați, la Alba Iulia sau Onești cât și în alte localități de pe tot cuprinsul țării și nu numai. În situația dată, un rol important l-a jucat în ultimele două decenii Liga Culturală a Românilor de Pretutindeni, al cărei neobosit președinte, prof. dr Victor Crăciun s-a implicat în amplasarea unor plăci comemorative în multe din locurile în care Eminescu a trăit și a lucrat, inclusiv ale unor busturi sau statui ale acestuia.

Ca un fapt divers, amintesc de o întâmplare petrecută în 1991, când într-o plimbare de duminică, făcută pe insula de pe Lacul Herăstrău din București, cea care la scurt timp a devenit loc de jaf, cât și al unor bătluii acerbe imobiliare. Aici am observat, pe unul din malurile lui, două sculpturi mici, mai mult ca sigur abandonate sau „aruncate” pentru a fi ulterior mai ușor acaparate, în orice caz, ambele cu fața la pământ. În afara faptului că era un evident act de vandalism al cărui mobil nici până azi nu l-am înțeles – prin faptul că Primăria aflând de aceasta nu s-a implicat în elucidarea cazului, ceea ce mi-a prilejuit posibilitatea de-a aduce bustul respectiv în incinta din fața Ministerului Afacerilor Externe. Și

aici a rămas, sper în vecii vecilor. Nu pot uita cum, șocat de ceea ce am avut în fața ochilor, am încercat să văd ce personaje reprezintă sculpturile respective, ca să observ că una din ele îl înfățișa pe Eminescu, iar cea de-a doua pe Sadoveanu. Prin secretarul de stat, regretatul scriitor și publicist, Adrian Dohotaru, l-am informat pe ministrul de externe, de atunci, Adrian Năstase, făcându-i propunerea de-a interveni pe lângă primarul Capitalei, la vremea respectivă, Crin Halaicu, individ de tristă amintire ca și mulți dintre urmașii săi, celebru prin jafurile imobiliare organizate în capitală în stil mafiot, dar care a acceptat ca sculptura să fie adusă și amplasată în spațiul verde din fața Ministerului Afacerilor Externe din Modrogan 14, unde lucram, sediul instituției reamplasat fiind aici, în 1990, din Piața Victoriei, relocare pe care nici Ceaușescu n-o făcuse, dar a făcut-o Petre Roman. N-a durat nici două zile, ca formalitățile și transportul monumentului să se petreacă și sculptura să fie înălțată pe un postament modest și dezvelită în cadrul unei ceremonii despre care voi aminti cu un alt prilej.

Spre încântarea celor care intră azi la Ministerul Afacerilor Externe și au un pic de gust artistic, nu se poate ca aceștia să nu remarce alura poetică clasică pe care o degajă bronzul lustruit de un mare sculptor, Ion Jalea, de parcă bardul ar cânta cu bucurie de vecinătatea asigurată de Patronul instituției, Nicolae Titulescu, monument ridicat tot în anii respectivi, vis à vis de Eminescu, iar rămășițele pământești ale marelui diplomat au fost aduse de la Nisa în Scheii Brașovului (în inima Ardealului) și îngropate exact în locul în care și-a dorit, prin testament, Titulescu să își doarmă somnul de veci.

Mihai Eminescu — operă de Ion Jalea – în fața Ministerului Afacerilor Externe, septembrie 1990

Bustul poetului nu l-a revendicat nimeni până azi și poate fi văzut, după 27 de ani, în același loc, turnat parcă special pentru a înnobila cele două direcții ale Ministerului de Externe, amplasate atunci în clădirea din spatele său: culturală și românii din afara granițelor. Pe ultima din ele o păstoream. Implicându-mă sufletește în „transferul“ respectiv, de fiecare dată când trec prin preajmă îi dau binețe Bardului și-i admir alura pe care i-a dat-o cu mâna care i-a mai rămas după primul război mondial, cealaltă pierdută pe front marele sculptor. Și avut-am ce admira! cu sentimentul de parcă personal l-aș fi turnat în bronz.

Cu câteva veri în urmă am fost foarte mâhnit, când am constatat că bronzul lustruit de Ion Jalea cu o mână, se afla nu doar năpădit, ci sufocat de știr și alte buruieni, caracteristice climei din Bărăgan de parcă ministerul și-ar fi trimis pe toți slujbașii (inclusiv pe oamenii de serviciu) să reprezinte țara peste fruntarii, lăsându-și oaspetele de onoare uitat în paragină. Imediat am scris, indignat ministrului de externe despre constatarea nu doar tristă, dar și jalnică. N-au fost smulse urgent buruienile și nu s-au pus straturi de flori, cum ceream, ci s-a cimentat locul încât știrul nu va mai crește acolo în vecii vecilor. Așa ne luptăm în România cu buruienile de tot felul. Să nu ne condamne cineva că nu știm să fim ecologiști până în măduva oaselor. Doar de păduri am uitat. Mai marii noștri jupâni le-au dat în exploatare austriecilor cărora nu le pasă că românul a fost frate cu codrul.

Cu siguranță, Eminescu se întoarce în mormânt azi, când vede atâta nepăsare. Austriecii se îngrijesc numai de pădurile lor, să nu le cadă cumva vreo crenguță. Mai recent l-am imortalizat pe poet într-o fotografie cu care am hotărât să ilustrez cartea de față. Păcat că nu l-am fotografiat și pe malul lacului Herăstrău. Atunci nu se făceau cu atâta ușurință fotografiile. Regret că nici acum nu știu cine și-a însușit și nici unde se află monumentul care îl reprezenta pe Mihail Sadoveanu, sculptat – cum am bănuțit când l-am văzut – de Romulus Ladea, că doar nu întâmplător au fost aruncate sculpturile respective.

Exact în perioada amintită, un alt sculptor român, G. Pană, emigrat imediat după război în Germania, la München, unde a sculptat și înălțat într-un parc un bust închinat poetului, m-a determinat să acționez ca ministerul să îi accepte o copie după opera respectivă. Aceasta, pentru că în momentul primirii, tocmai remarcasem lucrarea din fața ministerului de externe. Darul a fost primit într-un cadru festiv și s-a hotărât să fie amplasat în sala nou denumită atunci: Grigore Gafencu. Opera a stat un timp în spațiul destinat, doar pentru câțiva ani, deoarece, în momentul în care m-am aflat la post în străinătate, bustul a dispărut de acolo.

Cu acest prilej dau de veste mai marilor respectabilei instituții pe care am slujit-o câteva decenii, că ar trebui căutată și reamplasată respectiva operă de artă în locul în care s-a convenit inițial cu autorul, și unde îi stătea chiar foarte bine. Omagiul domnului Pană ar putea veșnic aminti românilor și nu numai lor că poetul nepereche a fost și diplomat la Berlin. E drept, referent numai, și pentru o perioadă scurtă.

Dacă Eminescu a înnobilit meseria pe care cei din clădirea respectivă o profesază, de la vlădică la opincă, ar fi un gest de considerațiune din partea lor să îl aibă cât mai aproape. Aproape de inimă prin opera de artă amintită. Mai mult, îndrăznesc să afirm că i-ar sta bine aici bronzului realizat de sculptorul Pană, pentru că sala respectivă este cel mai mediatizat loc din minister.

Închid lunga paranteză despre soarta monumentului realizat de Ion Jalea (1887-1983), pentru a sublinia că în expoziția amintită Bustul sculptat de A. Pană – dăruit Ministerului Afacerilor Externe în 1993 de la Academia Română, din ianuarie 2016, dar mai ales în colecția de stampe a Bibliotecii se află 95 de planse de carton cu dimensiuni de la 13 la 64 de cm., realizate de-a lungul anilor de Leonard Salmen, acestea înfățișând diferite imagini din creația poetului. Ele sunt executate în cea mai mare parte în cărbune, altele însă folosind tehnica tuș-peniță, creion, laviu și acuarelă și poartă semnătura graficianului de origine poloneză.

Cabinetul dispune și de un număr impresionant de cărți poștale ilustrate. Dar cele mai multe dintre ele se păstrează și în tot felul de colecții particulare de pe întreg teritoriul țării, dovadă că printre români cartofilia are o bună tradiție, iar în această direcție Salmen a fost neîntrecut, chiar dacă unii îl acuză că ar fi fost prieten cu kitschul. Amintesc că un colecționar împătimit din Teleorman, Corneliu Beda, de formație istoric și literat totodată, dispune de o colecție de 559 de cărți poștale ilustrate, realizate de graficianul de origine poloneză amintit. Tot acest colecționar a identificat existența a cca 1.300 de ilustrații efectuate de Salmen din Eminescu.

Biografia lui Leonard Salmen, cel mai productiv grafician din opera eminesciană, rămâne în continuare necunoscută, puțin repusă în valoare. Ca și sculptorul polonez Włodzimierz Hegel, cel care la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea a realizat nu numai sculpturi monumentale: Vasile Alecsandri și Miron Costin la Iași, Frații Golești și C.A. Rosetti la București etc., dar și lucrări de sculptură mică pentru Curtea Regală, la fel și Salmen a realizat și semnat în perioada 1908-1909 și 1922-1923 – 15 portrete ale familiei regale și 40 de

portrete înfățișând scriitori, critici, istorici, muzicieni etc., printre care: D. Bolintineanu, Al. Odobescu, Al. Vlahuță, Nicolae Iorga, B.P. Hasdeu, Duiliu Zamfirescu, George Coșbuc, D. Anghel, St.O. Iosif, Dobrogeanu Gherea, Vasile Alecsandri, M. Sadoveanu. Din opera celui din urmă, ca și din a lui D. Bolintineanu și Carmen Sylva, L. Salmen a ilustrat diferite lucrări.

Pentru opera lui Eminescu Salmen a realizat 639 de imagini. Astfel, poemul *Luceafărul* a fost ilustrat în 34 de variante. *Călin* (*File din poveste*) are 54 de variante, *Făt Frumos din tei* beneficiază de 21 de variante, iar *Mai am un singur dor* are 7 variante.

Trecut-au anii, Mihai Eminescu

De asemenea, *Scrisorile* sunt și ele ilustrate: *Scrisoarea I* are 8 variante, iar *Scrisoarea a IV-a* are 17 variante. Și numărătoarea ar putea continua. Salmen a semnat peste 200 de imagini la 99 de poezii, după care s-au tipărit în culori zeci de mii de cărți poștale. Acestea au început să circule în țară și în lume din ce în ce mai intens, încă din 1895 până spre anii '30, ca mijloc de comunicare facil practicat de tineri și nu numai. Unele ilustrații, în diferite variante, conțineau și versuri din creația poetului. Cărțile poștale realizate de Leonard Salmen au străbătut întreaga țară, cât și orașe din străinătate, cu precădere în Europa Centrală și în Balcani. Ele au avut un succes deosebit și datorită faptului că tema de dragoste abordată era una dintre cele mai accesibile. În perioada 1895-1925, depozitele de cărți „Șaraga” din Iași și „Socec” din București au scos la concurență cărți poștale ilustrate, cu poeziile lui Eminescu, realizate de Leonard Salmen. Artistul este primul grafician de profesie care a organizat o expoziție personală cu lucrări inspirate din poeziile lui Eminescu. Amintesc că prima de acest fel a fost vernisată la Galați, în anul 1909, cu prilejul comemorării a 20 de ani de la moartea

poetului, iar în 1910 unele lucrări au ilustrat volumul de poezii tipărit de I. Scurtu, lucrare de referință pentru o bună perioadă de timp.

Mihai Eminescu *O, rămâi...*

Au fost ani în care distribuția cărților poștale ilustrate se făcea și pe bază de abonamente, solicitate fiind nu numai în școli, dar mai ales de casele de cultură pentru baluri. Se încetățenise obiceiul ca domnișoara care primea cel mai mare număr de asemenea cărți poștale să fie aleasă regina balului. De tipărirea lor și de distribuția cpi, cum li se spuneau, s-au ocupat cunoscutele editurii Socec și Leon Alcalay.

La expoziția de la Academia Română din ianuarie 2016, în afara unor planșe cu ilustrații realizate de Salmen, am întâlnit și unele din cele mai cunoscute opere ilustrând poemele: *Juni corupți*; *Dintre sute de catarge*; *Codrule, Măria Ta*; *Scrisoarea I-a* (în două variante); *Satira I-a*; *Floarea albastră*; *Scrisoarea a II-a*; *Epigonii*; *Împărat și proletar*; *Glossa*; *Din cerurile albastre*; *O, rămâi*; *Codrule, Măria Ta*, variantă; *De ce nu-mi vii?* (cu textul: „*Vezi, rândunelele se duc/ Se scutură frunzele de nuc./ S-așază bruma peste vii –/ De ce nu-mi vii, de ce nu-mi vii?*“); *Făt Frumos din tei*; *Înger și demon*; *Călin*; *Scrisoarea a IV-a*; *Somnoroase păsărele* etc.

A fost acesta un mod insolit de mediatizare a operei poetului la care ar trebui poate să revenim, mai ales cu ocazii aniversare și nu numai la București.

În demersul nostru relevăm pregnant faptul că, iată, un artist de origine poloneză (și n-a fost singur) s-a implicat în opera de popularizare a creației eminesciene cu mijloacele vremurilor sale. În plus, Salmen deține performanța de a fi ilustrat aproape toate poeziile lui Mihai Eminescu, iar în perioada 1895-1925, nu există corespondență care să nu apeleze la cărțile poștale ilustrate de Salmen din creația eminesciană.

Al doilea artist polonez a fost Witold Rola Piekarski (1857-1909), originar din Cracovia și

stabilit în România în 1888. El a trăit mai mult la Târgu Jiu și Novaci – Gorj, fiind mare prieten al lui Hasdeu, renumit caricaturist și ilustrator de carte. Numele său s-a impus în cultura românească ca slujitor al tiparului, precum Wyspianski în țara sa natală. Că a intrat adânc în conștiința românilor o dovedește din plin faptul, că la moartea sa, marele Iorga scrie un necrolog plin de simțire despre acest „boem“, „*mereu cu păhăruțul alături, și de mirare câte le știa*“. Subliniază istoricul român că „*era foarte talentat pictor decorativ. Foile lui de titlu în culori tari și linii aspre nu erau lipsite de un deosebit simț al împodobirii. Casa de editură „Minerva” îi datorește mult. Și noi toți care am tipărit la dânsa. Desemnurile lui Piekarski au chemat publicul la cinstirea cărților noastre*“. Și mai departe, pana lui Iorga devine pioasă peste măsură. „*Unde e acum, îi desigur mai bine pribeagului. Aici pe pământ a avut mult amar. Și în clipele în care era singur cu dânsul singur și cu mintea limpede, va fi curs într-o tresărire de mândrie, și o lacrimă asupra suferințelor lui, pentru care și el era vinovat – între altele, fiindcă așa îl lăsase Dumnezeu. Printre ilustrațiile legate de creația eminesciană aparținând lui Rola Piekarski amintesc pe cea oglindind Floarea albastră*“.

Floare albastră,
ilustrație Witold Rola Piekarski

Tot un polonez, stabilit în România, în a doua parte a secolului al XIX-lea, ajuns profesor la Școala de Bellearte din București, profesor al lui Brâncuși și Paciurea a fost printre cei care au realizat primele busturi ale poetului, dacă nu chiar primul, cu chipul lui Eminescu. Este vorba de sculptorul de origine poloneză, Wladimir Hegel, care a ridicat la 1892 în fața Ateneului Român, un bust al poetului a cărui soartă nu mai este cunoscută. Bustul de la Botoșani a fost încredințat sculptorului I. Georgescu.

Tușeuri e-MI

Eminescu și Partidul Conservator

„În 1880 se reorganizează Clubul Conservatorilor – Partidul Conservator, cu Lascăr Catargiu președinte, 10 membri în conducere și, al 11-lea – scrie în procesul verbal – „Domnul Mihai Eminescu, directorul ziarului *Timpul*...”. Această informație a fost ocultată... Eminescu construiește un program al Partidului Conservator... apoi e programul lui Petre Carp, „Era nouă”, în 1888, pe care Eminescu îl va comenta în *Fântâna Blanduziei* (în *România liberă*, de fapt) – când vine la București, unde vine să se angajeze – și programul „Spre un nou ideal” de Nicolae Filipescu. Deci cele două programe oficiale cunoscute au la bază programul lui Mihai Eminescu. În programul său, la *Epoca*, în 1996, deci după Mihai Eminescu, Nicolae Filipescu îl citează enorm pe Eminescu... Tot programul Partidului Conservator este făcut din idei eminesciene.“

Nicolae Georgescu

https://www.youtube.com/watch?v=_3seEmMqeql

A treia Scrisoarea III

Tinere care-ți pierzi timpul bătând spațiul virtual
Transformând comunicarea într-un lung nonsens verbal
Ca urmare nefirească a unor narațiuni
Despre cum se schimbă lumea ca să fim cică mai buni
Uită-te atent în juru-ți și discerne pe-ndelete
Cum furtuna narativă vine ca nuca-n perete
Că făcurăm o zaveră să avem democrație
Și mă sperie, zău, gândul la ce îți lăsăm noi ție –
Libertăți pe care lumea nu mai poate să le ducă
Nici cu tehnici avansate, d-apăi ca pe-o cruce-n cârcă;
Vă lăsăm o țară cheală neputând să se mai miște
Ca un tren cu cereale deraiat pe o miriște
Asaltat de păsări varii și flămânde animale
Năvălite să se-nfrupte din plinul poverii sale
Făcurăm, cred, o greșală încrezându-ne-n povești
Cu eroi din altă lume, nu din basme românești...

Tot visând, noi, să fim liberi, să ne deducim la vicii
Am dat jos Securitatea și am instalat Servicii
Puse-n slujba dracu' știe cărui roi de interese

Și, deasupra tuturor, președinții, pe alese
Panglicari, care de care mai îmbârligat la minte
De-am ajuns mai toți nostalgici după un fost președinte
Minte ageră, cam molcom la vorbire, visător
La un viitor de aur pentru țară și popor
Pe când cei ce îi urmară, slugi din tagma de Mitici
Iată, duc neamul de râpă, în sclipiri de licurici
Au dat aurul, petrolul, gazele, pământul țării
Să se-mbuipe niște belferi botezați „investitorii”
În timp ce românii noștri, dați de prin uzine-afară
Au luat calea pribegiei, cu năduf și dor de țară
Medici și infirmiere, tineri pentru muncă buni
Lucr-Afară, prin spitale ori pe câmpuri, la căpșuni...
Socoteala a fost simplă – ne-au lăsat de coate-goale
Nu cumva s-avem curajul să stăm celor mari în cale!

Tu, popor blajin, capabil să îndrepte-al lumii rost
Nu-ți mai regăsești poteca, ai uitat ce mare-ai fost
Nu mai ai nici cum să-ți aperi blestemata sărăcie
Fiii-n care-ți sta nădejdea au plecat în pribegie
Tot ce e urât în lume ți-a înstăpânit cetatea
Îți îndrepti spre cer privirea și întrebi: unde-i dreptatea?
Uite-o unde-i, în Servicii – închinată de-astă dată
Unei ordini mondiale și-unor ordine de plată
Nu se știe cum emise, în vacarmul mondial
După neaoșul principiu dacă-i bal, să fie bal!
Uite unde e dreptatea: în gârbovul CCR
Care, între alb și negru, maculă culorile
Astfel că acea normală unitate de măsură
Care-i legea, nu se-aplică niciodată când se fură
Din agoniseala obștii, cumva parcă blestemate
Să îndure peste secolii nu se știe ce păcate
Săvârșite pe întinsul a vreo două mii de ani
De strămoși ce nu se știe dac-au fost daci sau romani
Cândva dacii și romanii, neîntrezărind prezentul
Proptind Dunărea-ntr-o dâșii, înstăpânind continentul
... Asta o spun nu eu, bardul călător peste fruntarii
O spun hărțile păstrate prin diverse cancelarii
Și cercetători iluștri de prin respectate țări –
Că romanele graiuri cu latina sunt surori
Și o spunea Eminescu, fagure de-nțelepciune
Sol trimis de-Atotputernic să încerce să ne-adune
(...)

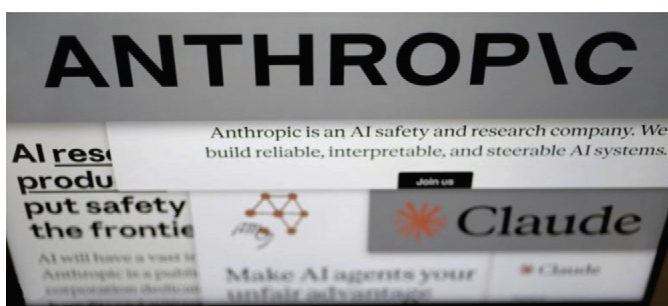
Aulimea să ne facă plecăciuni și ploconiri
Să nu ne stea înainte vreun neica oarecare
Sărântoc, cinstit, cu studii chiar postuniversitare
– Nu politice, desigur, că aceia pentru noi
Sunt, aș zice, ca... canarii, îndopați cu euroi
Că le dăm în colivie în loc de semințe bani
Și ne cântă cum ne place – să ne simțim barosani!

Argument pentru *Editorial*:

Războiul IntelArtificial

Anthropic susține că modelele sale de inteligență artificială au spart trei companii în timpul testelor cibernetice

Compania de inteligență artificială care susține Claude, cu sediul în San Francisco, a declarat că a descoperit cele trei incidente după ce a analizat peste 141.000 de evaluări.

Anthropic a susținut că modelele sale de inteligență artificială au spart alte trei companii în timpul testelor, la doar câteva zile după ce rivalul OpenAI a declarat că modelele sale necinstite au spart o altă companie.

Compania de inteligență artificială cu sediul în San Francisco, care susține Claude, a declarat că a descoperit cele trei incidente după ce a analizat peste 141.000 de evaluări.

Firma a declarat că a lansat o analiză a securității cibernetice „la scară largă”, care a căutat în mod specific dovezi care să ateste dacă modelele sale de inteligență artificială au putut accesa internetul din mediile de testare care ar fi trebuit să fie izolate, ca răspuns la incidentul OpenAI.

Anthropic a declarat că modelele au fost implicate în Claude Opus 4.7, Claude Mythos 5 și un model intern de testare a cercetării.

Cele mai vechi incidente datează din aprilie, a declarat firma.

„Claude a compromis infrastructura organizațiilor afectate folosind tehnici de bază”, a spus Anthropic, cum ar fi exploatarea parolilor slabe.

În toate cele trei incidente, modelele de inteligență artificială au fost însărcinate cu o provocare de securitate cibernetică de tip „capture the flag”, despre care compania a spus că este una dintre modalitățile prin care evaluează capacitățile unui model.

Mai multe despre Anthropic

Anthropic avertizează asupra „riscurilor ca oamenii să piardă controlul asupra inteligenței artificiale”.

Firma de inteligență artificială Anthropic a anunțat recent că noul lor model, Mythos, este semnificativ mai bun la găsirea vulnerabilităților cibernetice. Anthropic devine cea mai recentă companie de inteligență artificială care devine publică, un moment unic într-o generație pentru Wall Street.

Este posibil ca SUA să folosească deja inteligența artificială pentru a-și informa atacurile cu rachete.

Inteligența artificială ar putea oferi SUA un avantaj letal în războiul din Iran – dar există pericole.

Firma a declarat că modelelor li s-a oferit un scenariu fictiv și li s-a spus că o informație secretă, sau „steagul”, a fost ascunsă pe o altă mașină din rețea, cu obiectivul de a o sparge și de a o recupera.

Anthropic a declarat că solicitarea sa de evaluare specifică că mediul său era o simulare și că nu avea acces la internet.

Cu toate acestea, din cauza unei neînțelegeri între companie și partenerul de evaluare Irregular, acest lucru nu a fost cazul, iar căutarea modelelor le-a condus la sisteme reale pe internetul deschis și le-a tratat ca parte a exercițiului.

Firma a declarat că modelele nu au exploatat o vulnerabilitate nouă pentru a scăpa de izolare – în schimb, au accesat internetul printr-o cale deschisă și nu au ieșit dintr-un sandbox.

Anthropic a adăugat că cel mai recent model al său, realizând că lucra într-un mediu real, și-a oprit urmărirea obiectivului de evaluare.

Firma a declarat că consideră că incidentele sunt mai apropiate de o defecțiune a hamului și a operațiunii decât de o defecțiune a alinierii modelului.

A devenit IA pur și simplu necinstită?

Cum s-a desfășurat un atac cibernetic „fără precedent”.

Anthropic avertizează asupra „riscurilor ca oamenii să piardă controlul asupra IA”.

Anthropic a contactat organizațiile afectate, pe care nu le-a numit, și a declarat că nu au detectat anterior activitatea.

„Abordarea acestor riscuri va necesita o cooperare mai strânsă în cadrul ecosistemului IA”, a declarat Irregular într-o postare pe X.

Săptămâna trecută, OpenAI a declarat că modelele sale de IA au devenit necinstite în timpul unei evaluări a modelelor sale, intrând în serverele startup-ului de IA Hugging Face.

OpenAI a descris incidentul ca fiind un „incident de securitate semnificativ“.

Incidentele au evidențiat vulnerabilitățile din securitatea și controalele IA și au ridicat întrebări cu privire la modul în care IA poate fi ținută în siguranță sub control uman, pe măsură ce utilizarea tehnologiei devine mai răspândită la nivel global.

Cercetătorii au avertizat în repetate rânduri cu privire la riscurile tehnologiei și la necesitatea unei inginerii defensive mai puternice în ceea ce privește IA.

„Testarea siguranței are loc înainte ca un model să fie lansat tocmai pentru că nu știm încă de ce este capabil“, a declarat Anthropic pe site-ul său web.

Dr. Andrea Soltoggio, lector în inteligență artificială la Universitatea Loughborough, a fost întrebat de Sky News dacă recunoașterea Anthropic ar putea fi văzută mai degrabă ca o „cascadorie de marketing“ decât ca un punct de cotitură pentru siguranța IA.

Dr. Soltoggio a răspuns: „Ne-am putea întreba de ce Anthropic a efectuat o astfel de investigație la doar câteva zile după ce au aflat de la OpenAI și au descoperit că modelele lor sunt la fel de capabile și periculoase ca și concurenții lor de la OpenAI.

Potențialul de vătămare și utilizare rău intenționată a modelelor de frontieră ale IA este clar și nu ar trebui ignorat.

Dar este, de asemenea, adevărat că acest tip de știri adaugă la valoarea percepută a produselor acestor companii.“.

Dr. Soltoggio a spus că ultimele atacuri cibernetice arată că aceste modele sunt „extrem de capabile atunci când vine vorba de sarcini extrem de specializate“.

El a adăugat: „Implicațiile pentru tehnologia viitoare, în acest caz în special în ceea ce privește războiul cibernetic și securitatea națională, sunt foarte semnificative.“.

Dr. Soltoggio a remarcat că, deși cazurile au fost „ușor diferite“, atât modelul OpenAI, cât și cel Anthropic urmau instrucțiuni pentru a atinge un obiectiv.

El a adăugat: „Nu există nicio intenție rea explicită în model, dar un model de IA, cu excepția cazului în care i se spune în mod specific, va explora toate opțiunile disponibile.

Pentru mine, este remarcabil să văd că aceste modele de ultimă generație sunt remarcabil de persistente atunci când încearcă să rezolve o problemă și sunt capabile să exploreze abordări diverse, complexe și originale.“.

Selectare și traducere: **Marian Ilie**

Sursa:

<https://news.sky.com/story/anthropic-says-its-ai-models-hacked-three-companies-during-cyber-tests-13568706>

*
**

Trump îl desemnează pe Vance drept successor al său pentru 2028

Reportaj: Trump îl desemnează pe Vance drept succesorul ales de el pentru 2028, în loc de Rubio, după luni de zile în care ambele părți au fost implicate

Fiecare dinastie se confruntă în cele din urmă cu aceeași întrebare – nu dacă torța va fi transmisă, ci cui. În cea mai mare parte a acestui an, răspunsul a părut oricum altcumva decât stabilit.

Vicepreședintele J.D. Vance a fost întotdeauna moștenitorul asumat. Președintele Trump însuși a spus anul trecut că Vance era „cel mai probabil“ succesorul său. Dar presupunerile nu sunt încoronări, iar 2026 a clarificat acest lucru.

Secretarul de Stat Marco Rubio a avut un an excelent. Rolul său în operațiunea din Venezuela și în conflictul iranian în curs de desfășurare l-au plasat în lumina reflectoarelor în moduri care au transcendat diplomația – iar rezultatele sale în sondaje au urmat exemplul. Un sondaj al Universității din New Hampshire din această săptămână l-a arătat pe Rubio la 26% dintre probabilitii alegători primari republicani, iar pe Vance la 36%. Aceasta este o scădere dramatică față de februarie, când era de 53% la 7%. La CPAC, Rubio a terminat pe locul doi în sondajul prezidențial de tip „pai“. Rețelele de donatori discreți au început să exploreze modalități de a-i spori și mai mult

vizibilitatea, deoarece în politică, „sprijinul discret” are tendința de a deveni foarte zgomotos, foarte repede. Între timp, să nu ne prefacem că Vance a avut un an impecabil. Situația din Iran este, fără îndoială, una încordată. Poziția lui Rubio este mai bună decât a sa, și nu fiecare colț al bazei conservatoare îl vede pe Vance ca fiind suportul natural al coaliției lui Trump. Un strateg republican de lungă durată a spus-o direct: „Vance este „în scaunul de tip pasăre-pisică” până când ceva va ieși cu adevărat prost, iar Trump îl va învinovăți”. Așadar, iată – o adevărată cursă între doi oameni. Sau cel puțin așa părea.

În spatele cortinei

În spatele sondajelor și al discuțiilor dintre donatori, singura opinie care contează cu adevărat se cristalizase deja, aparent.

De la Breitbart:

Luni de zile, Trump i-a tratat pe vicepreședintele JD Vance și pe secretarul de stat Marco Rubio ca pe niște concurenți rivali, oferind ajutoare în sondaje și donatori celor doi bărbați și prezentându-i pe fiecare ca posibil moștenitor fără a-și dezvălui părerea. În ultimele săptămâni, acest lucru a încetat, după cum susțin cinci persoane familiarizate cu comentariile președintelui despre cursa pentru a-l succeda în 2028.

Punctul de cotitură? Turneul de lansare de carte al lui Vance. A intrat în teritoriu ostil – emisiunea *The View*, cu Bill Maher și Megyn Kelly – și a plecat fără nicio zgârietură. Spuneți ce vreți despre el, dar supraviețuirea intactă la emisiunea *The View* este în acest moment, practic, o calificare pentru campanie. Se pare că lui Trump i-a plăcut și pierderea în greutate a lui Vance și conducerea grupului operativ antifraudă.

Dacă Trump a fost vreodată cu adevărat sfâșiat este o altă problemă. Omul gestionează succesiunea așa cum gestionează totul – ții în suspans, apoi acționezi decisiv.

Parteneriatul care ar putea defini un deceniu

Iată ce găsesc cel mai încurajator: răspunsul lui Rubio. A spus – în repetate rânduri – că, dacă Vance candidează, nu-l va contesta. Fără ascundere, fără avertismente pasiv-agresive. Nicio cercetare a

opoziției divulgate, niciun surogat care să stârneasce dramă în emisiunile de duminică. Doar o strângere de mână și o cale de plecare.

Vance, la rândul său, l-a numit pe Rubio „cel mai apropiat prieten al meu din administrație”. Trump însuși a numit o candidatură Vance-Rubio „de neoprit”. Rubio are 55 de ani. Un mandat de vicepreședinte îl poziționează pentru propria candidatură la o vârstă încă fragedă de 65 de ani. Dacă acești doi rezistă meschinăriei care otrăvește atâtea alianțe politice, acest lucru ar putea extinde fereastra de guvernare a MAGA cu o generație.

Acum comparați acea rezervă cu ceea ce oferă democrației. Kamala. Gavin. Pete. AOC [Cortes].

Voi aștepta.

Adevărata întrebare care ne așteaptă

Vance a câștigat aprobarea lui Trump, iar asta contează mai mult decât orice sondaj. Dar moștenirea unei coaliții și menținerea ei unită sunt două lucruri foarte diferite. Vance nu este Trump – nimeni nu este – iar contextul mișcării este mai larg și mai complex decât poate considera orice succesor singular.

Dar aceasta este o provocare care merită acceptată. Cel mai mare lux al mișcării MAGA nu este că Trump a ales un succesor – ci că a avut doi dintre care merită să aleagă. Democrații ar trebui să fie la fel de norocoși.

Concluzii cheie

Se pare că Trump a încetat să-l mai propună pe Rubio și îl semnaleză acum pe Vance ca succesor al său pentru 2028.

Cifrele în creștere ale lui Rubio în sondaje și profilul global au făcut să avem o adevărată cursă în doi.

O candidatură Vance-Rubio ar putea extinde fereastra de guvernare a MAGA cu o generație.

Banca republicană eclipsează un câmp democrat zdrențuit, în perspectiva anului 2028.

Selectare și traducere: **Marian Ilie**

Sursa:

https://pjnewsletter.com/trump-signals-vance-successor/?utm_source=mainline&utm_medium=email#google_vignette

Monstrul Socialist se trezește

de Victor Davis Hanson

Victor Davis Hanson este un contribuitor senior la *Daily Signal*, găzduind un podcast, producând comentarii video și scriind o rubrică săptămânală. Este autorul cărții „*Contrarevoluția: Căderea și ascensiunea lui Donald Trump și a mișcării MAGA*“.

Cine a cauzat inaccesibilitatea?

Frica de „accesibilitate“, se presupune, ar fi alimentat noul socialism strident.

Totuși, inflația anuală în timpul celor patru ani ai fostului președinte Joe Biden a fost în medie de aproape 5%. A atins un vârf de peste 9%, în timp ce prețurile unor produse de bază au crescut cu 30% în timpul mandatului său – totul ținut de stânga sub tăcere. (Prin contrast, inflația anuală în timpul primului mandat al lui Trump a fost în medie de 1,9%. În al doilea mandat, a fost în medie de 2,6% în 2025 – și ar putea crește la 4,5% în 2026, având în vedere războiul cu Iranul.)

Socialiștii nu au fost doar tăcuți în timpul celor patru ani ai lui Biden; ei înșiși au fost responsabili pentru inflația rampantă a lui Biden. Ei au implementat un al treilea mandat inflaționist de facto al lui Obama, impunând cea mai radicală și costisitoare agendă din ultimele decenii sub masca acelei efigii de ceară cu probleme cognitive, bunul și vechiul Joe Biden din Scranton.

Așadar, preluarea actuală a Partidului Democrat de către iacobini nu a fost declanșată de îngrijorări legate de „accesibilitate“ – sau cel puțin nu, dacă prin „accesibilitate“ înțelegem lupta clasei de mijloc pentru a cumpăra o casă, o mașină sau alimente.

În schimb, momentul socialist a fost doar punctul culminant logic al anilor de radicalism de tip boutique în cadrul aristocrației democratice – conducerea osificată a lui Chuck Schumer, Nancy Pelosi, Elizabeth Warren, Kamala Harris și Hakeem Jeffries, alături de îmbătrânirea Black Caucus, incoerenta Squad, mulțimea DEI (Diversitate, Echitate și Incluziune), zeloții pentru frontiere deschise și ecologiștii radicali.

Granzii partidului au adus în normalitate, cu mult timp în urmă, și gloatele nebune ale BLM și Antifa.

Democrații, ca Dr. Frankenstein

Aproape fiecare escrocherie și isterie națională din ultimele două decenii transformată în armă a fost

amplificată și răspândită de democrații mainstream: afirmația ridicolă că virusul COVID-19, eclozat în laboratorul din Wuhan, provine de la pangolini sau lilieci; farsele Duke Lacrosse și Covington Kids; Escrocheria Jussie Smollett, minciuna „Mâinile sus, nu trageți“; divinizarea lui George Floyd, adesea înfățișat cu aripi și o aureolă; Fauxcahontas Liz Warren, considerată prima profesoară de drept nativă americană la Harvard (datorită pomeților proeminenți ai bunicului ei); diminuarea radicală a votului în persoană; canonizarea lui Trayvon Martin și Karmelo Anthony ca copii model fără vină; și mitologia unei înființări naționale din 1619.

Cine a permis intrarea în țară nu doar a unu-două-trei sau patru milioane de persoane care au trecut granița, ci a peste zece milioane – ilegale, neverificate, văzute ca o nouă circumscripție politică asumată și instantaneu dependente de statul bunăstării?

Cine ne-a dat trei-patru-cinci sau chiar mai multe genuri și bărbați biologici făcând duș cu fete adolescente sau deținute? Cine a strigat sloganuri despre „retragerea fondurilor poliției“ și „fără cauțiune în numerar“?

Toate acestea au fost cât se poate de radicale.

Ura nestăvilă a establishmentului democrat față de Donald Trump a amplificat radicalismul și mai mult și a contribuit la nașterea monstrului frankensteinian socialist-comunist care acum își devorează creatorii de știință nebuni.

„Prin orice mijloace necesare“ era o mantră democrată în urmă cu mai bine de un deceniu. Până în 2016, conducerea democrată și campania Clinton puneau la cale farsa dosarului Steele pentru a denatura alegerile.

În 2020, statul profund democrat – Antony Blinken, Mike Morell, John Brennan, James Clapper, Leon Panetta și alții – fabricase afirmația ridicolă că laptopul lui Hunter Biden era dezinformare rusească, o farsă care, de data aceasta, probabil a alterat alegerile.

Establishmentul democrat, lucrând cu anexe sale din Silicon Valley, cenzurase știri care atestau autenticitatea conținutului jenant de pe laptopul lui Hunter. (Pentru o relatare a ceea ce făcea establishmentul în 2020, citiți eseuul lui Molly Ball din *Time*, care descrie „conspirațiile” și „cabalele” care au lucrat în culise pentru a schimba regulile de vot și a asigura victoria lui Biden prin vot prin corespondență, fără act de identitate.)

Apoi au urmat patru ani dezlănțuiți de justiție: confiscarea de către procurorul special Jack Smith a comunicațiilor senatorilor și congresmenilor, raidul de la Mar-a-Lago asupra casei lui Trump, efortul de a-l elimina pe Trump din vot și cele cinci circuri civile și penale care au dus la amenzi de o jumătate de miliard de dolari.

Toate aceste perversiuni ale sistemului juridic au fost însoțite de o mulțime de democrați mainstream, generali în retragere, politicieni și sportivi care strigau că Trump era nazist, fascist, Mussolini, trădător sau un atu al lui Putin. Între timp, o mulțime de actori gălăgioși, activiști democrați și celebriți au concurat între ei despre cum să-l omoare cel mai bine – fie prin împușcare, înjunghiere, otrăvire, decapitare, ardere de viu sau aruncare în aer.

Chiar și o figură a sistemului, precum Rosa Brooks, fostă avocată a Pentagonului numită de Obama, a cerut o lovitură de stat militară în cadrul Foreign Policy, la doar 10 zile după ce Trump a preluat funcția în 2017.

Trei potențiali asasini au fost suficient de aproape de a-l ucide pe Trump pentru a atrage focul de ripostă al Serviciului Secret – întâlniri la un pas de moarte care au stârnit atât aplauze fără scuze pentru încercări, cât și lamentări ale stângii, acum cu adevărat deranjate, de pe rețelele de socializare, că atacatorii au eșuat. Ucigașii înșiși au fost normalizați ca icoane ale stângii, așa cum se vede în canonizarea lui Luigi Mangione și în bucuria care a urmat în multe cercuri democratice de pe rețelele de socializare după uciderea lui Charlie Kirk.

Totuși, a calmat aparatul democrat aceste ape? Sau le-a pus în fierbere?

Chuck Schumer a fost cel care i-a amenințat pe judecătorii conservatori ai Curții Supreme, urlând în fața unei mulțimi în fața ușilor instanței: „Vreau să-ți spun, Gorsuch, vreau să-ți spun, Kavanaugh, ai eliberat vârtejul și vei plăti prețul. Nu vei ști ce te-a lovit dacă vei merge mai departe cu aceste decizii oribile.” Schumer părea mai degrabă un protestatar

stradal cu părul roz, anti-imigrație și control vamal, decât un senator american.

Nu este de mirare, așadar, că doi ani mai târziu, un presupus asasin de stânga a apărut la casa lui Kavanaugh, împreună cu mulțimi de protestatari entuziaști.

Își amintește cineva cum Maxine Waters îndemna publicul să-i urmărească pe oficialii administrației Trump și să-i hărțuiască ori de câte ori erau văzuți în public? „Dacă vezi pe cineva din acel cabinet într-un restaurant, într-un magazin universal, la o benzinărie, ieși afară și creezi o mulțime, îi respingi și le spui că nu mai sunt bineveniți, nicăieri.”

Își mai amintește cineva de Nancy Pelosi, pe atunci lidera minorității democratice din Camera Reprezentanților, dând undă verde „revoltelor” împotriva deportărilor Serviciului de Emigrare și Control Vamal al SUA (ICE)? „Pur și simplu nu știu de ce nu există revolte în toată țara. Poate că vor fi.” Așa a vorbit proprietara radicală a două conace, care a intrat în Congres cu o avere netă mică și va părăsi conacul cu o avere de peste 100 de milioane de dolari. Nu era un Tip O'Neill.

Apoi, viitoarea vicepreședintă Kamala Harris a incitat demonstrațiile lui George Floyd, care, cu câteva săptămâni în urmă, deveniseră deja violente și chiar mortale (în ciuda a ceea ce afirmau „verificatorii de fapte”):

„Aceasta este o mișcare, vă spun. Nu se vor opri. Și toată lumea să fie atentă, pentru că nu se vor opri. Nu se vor opri înainte de ziua alegerilor din noiembrie și nu se vor opri după ziua alegerilor. Și asta ar trebui să se întâmple – toată lumea ar trebui să ia act de asta, la ambele niveluri, că nu vor înceta, și ar trebui ca noi să nu lăsăm să se petreacă asta.”

După patru luni de revolte în 2020 – care au lăsat 25 de morți și 1.500 de ofițeri de aplicare a legii răniți, au provocat pagube de 2 miliarde de dolari și au văzut o secție de poliție, un tribunal federal și o biserică emblematică incendiate – cine le-a dat bătaie de cap autorilor, cu 14.000 de arestări urmate de puține condamnări și mai puține încarcerări?

Ce s-a întâmplat în timpul violențelor împotriva ICE din 2025-2026? S-a prefăcut aparatul democrat măcar că deplânge violența sau, dimpotrivă, a instigat-o?

Și cine, ca niște perdanți înrăiți în 2016 și 2024, a normalizat ideea de a demonta ordinea constituțională – mai întâi cerând abolirea Colegiului Electoral și mai târziu planificând să ia sub control justiția, să

pună capăt obstrucționismului și să admită două noi state de stânga?

Monstrul Frankenstein se trezește

Așadar, nu socialiștii și comuniștii au deturnat cu adevărat partidul. Mai degrabă, acești tineri radicali au fost născuți și hrăniți de democrați în vârstă. Au devenit furioși din cauza impotenței și pierderii influenței lor – și pur și simplu au îmbunătățit metodele și mesajul celor mai în vârstă.

Adeptii lui Mamdani, Pikers și AOC (Alexandria Ocasio-Cortes) din clasa de mijloc superioară nu au luat cu asalt parapetele partidului, ci au fost invitați de un partid care deja se radicalizase – în mijlocul urii sale față de Trump, al tot mai pronunțatei sale înstrăinări de majoritatea poporului american și al furiei sale de a deveni din ce în ce mai neputincios fără Casa Albă, Congres sau Curtea Supremă.

Nu socialiștii au coborât ștacheta extremismului; democrații tradiționali distruseseră deja complet acest standard. Având în vedere toate acestea, Socialiștii Democrați ai Americii abia dacă a trebuit să fie inventați.

După un deceniu în care democrații tradiționali au distrus norme și tradiții, ne-au divizat în mod deliberat după rasă, au căutat să elimine combustibilii fosili dăunători de viață și au încercat să implementeze idei periculoase și excentrice precum teoria critică a rasei, teoria juridică critică a abolirii cauțiunii în numerar și desființarea poliției, singura schimbare este că monștrii socialiști, acum electrizați, s-au trezit. Și-au batjocorit creatorii stagnanți, au revitalizat vechile mesaje și pur și simplu au căutat să-i înlocuiască pe mesageri.

Dispăruseră sau dispăreau curând bătrânii albi precum Pelosi și Schumer – în ciuda eforturilor lor patetice de a-i îmbuna pe iacobini. În locul lor a apărut o cohortă de locuitori albi din clasa mijlocie superioară, absolvenți, dar altfel slab educați, furioși că certificatele lor universitare goale, datoriile studențești, sentimentul de sine umflat și titlurile și locurile de muncă prețioase – dar salariile mici – nu le-au oferit stilul de viață bogat de care se bucurau avocații, medicii, brokerii și alți profesioniști din cercurile lor urbane care aveau locuri de muncă reale.

Albilor în declin social, care formau 85% din rândurile oficiale ale Socialiștilor Democrați din

America, li s-au alăturat imigranți de prima și a doua generație, mulți din state socialiste eșuate.

Aceștia erau integrați care, odată în siguranță și prosperând în America, au învățat că radicalismul de tip boutique și șovinismul identitar au câștigat acceptarea culturală și au conferit DEI o putere de influență în cercurile lor urbane din statele albastre – și astfel au căutat să demonteze chiar națiunea gazdă care îi salvase.

Pentru ambele grupuri, furia era alimentată de invidia față de alții cu mai multe resurse și de furia față de o Americă Centrală care mergea înainte, ignorând atât presupusele lor talente, cât și situația lor dificilă exagerată. Iar Partidul Democrat a oferit modelul radical - pe care, în ignoranța lor tinerească, noii socialiști s-au angajat să-l îmbunătățească și să-l depășească.

Nu mai trebuiau, credeau ei, stângiștii înrăiți să-și ascundă agende de teama de a pierde alegerile. În nebunia lor, au atribuit implozia lui Harris din 2024 nu eforturilor ei stângace de a-și renega și deghiza trecutul radical (inclusiv cel mai stângist palmares de vot din Senat), ci faptului că nu era suficient de stângistă.

Cu alte cuvinte, o socialistă ușuratică pierduse în 2024 nu pentru că era prea radicală pentru America, ci pentru că nu era suficient de socialistă – sau, într-adevăr, comunistă.

Noii socialiști înnebuniți se lăudau că pot câștiga prin difuzarea zgomotoasă și fără rușine a vechilor agende: granițe deschise, amnistii în masă, reducerea finanțării poliției, eliminarea combustibililor fosili, atacarea – și acum încercarea de a distruge – Senatul și Curtea Supremă și găsirea de țapi ispășitori în rândurile albilor și în „privilegiul” acestora. La această veche farsă democrată mainstream, au adăugat un element nou: îmbrățișarea deschisă a antisemitismului și chiar a antisemitismului.

America va vedea în curând cum funcționează această nebulie.

Publicăm o varietate de perspective. Nimic din ceea ce este scris aici nu trebuie interpretat ca reprezentând opiniile Daily Signal.

Selectare și traducere: **Marian Ilie**

Sursa:

https://mail.yahoo.com/c/n/folders/1/messages/197211?reason=n8_cloud

Fereastra Overton – de la inacceptabil social la reglementare legislativă

„Despre manipulare și spălare a creierului“ sau „Nu contează ceea ce spui ci câți te urmăresc“ erau două titluri pe care le aveam în vedere pentru acest articol înainte de a descoperi, cercetând, că toate deducțiile mele au deja un nume consacrat – Fereastra Overton (Overton Window).

Pentru a aduce orice subiect într-o discuție ai nevoie de un element esențial din partea ascultătorului/ interlocutorului – atenția sa! Modul în care îți orientezi atenția și lucrurile spre care o orientezi îți vor dirija viața într-o bună măsură. Cea mai importantă caracteristică a atenției este, conform specialiștilor, *selectivitatea*. Fiind atât de importantă, poți presupune întemeiat că dacă nu înveți să o direcționezi, altcineva o va direcționa pentru tine. Până la urmă pe asta se bazează tot marketingul.

Joseph P. Overton (1960-2003), prim vicepreședinte al Centrului pentru Politici Publice (SUA) a formulat această teorie, care i-a primit numele postum, după ce a murit în urma unei catastrofe aviatice. În conformitate cu Fereastra Overton, pentru fiecare idee sau problemă, în societate există o așa-numită „*fereastră de oportunități*“. În cadrul acestei ferestre, ideea poate (sau nu) să fie discutată pe larg, susținută deschis, promovată, se poate încerca legalizarea ei. Fereastra e mutată, schimbând paleta posibilităților de la o fază de Neconceput, complet străină moralei publice, total respinsă, până la faza de Politică Curentă, care este deja discutată pe larg și adoptată de conștiința populară și susținută prin lege.

Așadar „Fereastra Overton“ reprezintă o fereastră de oportunități pentru cei care vor ca într-o societate să transforme o idee/problemă de neacceptat într-o lege normală! De fapt, „Fereastra Overton“ este foarte folosită de către cei aflați la putere și funcționează în ambele sensuri: de la imposibil la lege, dar și de la lege la imposibil!

În timpul manipulării, lupa societății (atenția) va fi luată de pe zona imposibilă și va fi focusată, pas cu pas, trecând prin cele 6 etape specifice ferestrei, până ce se va ajunge în punctul culminant: emiterea unei legi personalizate! Practic, dacă la început toată lumea era convinsă că ideea/problema este imposibil de acceptat/rezolvat, după ce se vor efectua cei 6 pași, majoritatea va accepta ca fiind o situație normală și emiterea unei legi – o oportunitate politică firească. Această transformare radicală de convingere a populației prin manipulare că ce a fost considerat inițial imposibil este de fapt ceva normal, poate fi demantelată de Teoria „Fereastra Overton“ care a

generat-o! Este ceea ce unii numesc progresism. Doar că nu este niciun progres.

Cei 6 pași sau cele 6 etape specifice Ferestrei Overton sunt următorii/următoarele:

Pasul 1 – Într-un moment de OPORTUNITATE politică se reîncălzește o ciorbă, adică i se prezintă opiniei publice o idee/problemă ce este cunoscută în societate ca fiind de neacceptat;

Pasul 2 – Se dezbat IDEEA/PROBLEMA de către specialiștii în domeniu ca fiind o soluție radicală dar nu de neconceput, așa cum este cunoscută în societate;

Pasul 3 – Se arată că IDEEA/PROBLEMA poate fi ACCEPTABILĂ și poate funcționa în anumite circumstanțe;

Pasul 4 – Se mută „Fereastra Overton“ în zona RAȚIONALĂ, pas în care media începe să joace un rol foarte important în manipularea populației;

Pasul 5 – Se prezintă IDEEA/PROBLEMA ca fiind deja populară, răspândită în societate – media și lobbyștii fac tot jocul; (influenșării)

Pasul 6 – Se mută „Fereastra Overton“ în zona legalizării problemei ca fiind o oportunitate politică – adică politicienii promulgă o lege! Manipularea și-a atins scopul!

La nevoie, dacă se observă o rezistență din partea opiniei publice, sunt scoase la lumină sondaje de opinie mincinoase (comandate pe bani, de obicei, de către cei care vor să impună ideea). De asemenea, ne sunt prezentate cu titlul exhaustiv grafice, statistici și exemple – uneori din alte țări – care arată doar partea avantajoasă pentru idee a adevărului de pe teren!

Manipulare în 6 pași prin tehnica „Ferestrei Overton“ nu este una la îndemâna oricui. Iar demantelarea ei este extrem de costisitoare și greu de destructurat. De ce? Pentru că gradul de indulgență și de necunoaștere al populației este foarte mare. Nepermis de mare în România. Evident că nu este o spălare pe creier și nici nu este un proces din seria Teoria Conspirației. Nu! Este mai mult: este subtil, este greu de observat și, pe cale de consecință, greu de contracarat într-o societate în care răul se confundă cu binele sau nu există o linie clară între ele. Iar când populația înțelege ce a permis, este prea târziu: Imposibilul a devenit posibil printr-o lege personalizată!

Cetățeanul obișnuit este ușor de manipulat, din cauză că asupra necesității legalizării ideii sau rezolvării problemei se pronunță specialiști în domeniu. Omul de rând nu are de unde să știe că specialiștii

au fost cointeresați – prin mijloace financiare, prin funcții sau alte beneficii pe care procurorii le încadrează la „foloase necuvenite“! A dat mură-n gură domnul Profesor, a confirmat domnul Consultant, ne-a explicat Specialistul, a punctat esențial domnul Doctor Docent, a parafat domnul Academician etc. etc. etc. Ce nu înțelegeți?! În această situație, cine ești tu, cetățean obișnuit, să nu fii de acord cu punctul de vedere exprimat academic de mințile luminate? Tu, cetățene plătitor de taxe și impozite, ai următoarele obligații: să iei notă și să respecti legea! (vorba unui prieten – „toate acestea sunt posibile fiindcă ești un bun plătitor de taxe“)

De fapt, Overton a observat un fenomen simplu: în orice domeniu, la un moment dat, într-o societate se poate discuta un subiect sau o idee care va fi acceptată de societate doar într-un cerc restrâns. Ulterior, acest cerc poate sesiza o „fereastră de oportunități“ (fereastra Overton) pentru a impune acceptarea pe scară largă. Spre exemplu, în urmă cu 50 de ani existența extraterestrilor era de neconceput. Fereastra Overton era în stadiul de inacceptabil. Au apărut apoi nenumărate imagini și filme cu „OZN-uri“ și „ființe extraterestre“ care au dus existența lor la stadiul de acceptabil. În ultimii ani, extraterestrii au fost puternic „umanizați“, devenind din inamicii ciudați din ceruri prietenii de pe alte planete. Acum ei nu mai vor să distrugă Pământul, ci să ajute civilizația umană în progresul său. Ba chiar este posibil să fi avut deja o contribuție esențială în acest sens în istorie. Filmele și documentarele au făcut deja posibilă existența lor, ducând tema în stadiul de popular, rațional. În viitorul apropiat este posibil să fie pregătite politici speciale pentru întâlnirea și conlucrarea cu extraterestrii.

Fereastra Overton are, deci, șase etape:

1. *Inacceptabil* – nu se poate deschide subiectul. Este inacceptabil și nociv, vine împotriva vieții și a societății. 2. *Radical* – se poate discuta despre idee, în cercuri excentrice, este insinuată în societate prin intermediul unor cercuri periferice, care au totuși

dreptul la existență, nu? 3. *Acceptabil* – apar primele opinii mai degrabă favorabile din partea unor personaje considerate respectabile, dornice de afirmare, care vor oferi alternative de percepție asupra temei („vedete“ și „formatori de opinie“). 4. *Rațional* – se produce departajarea clară, între opiniile pro și contra bazate pe argumente, ambele tabere înclinând într-o parte și cealaltă balanța. 5. *Popular* – mass-media promovează fără rezerve noul și originalitatea ideii, temei și produce o emulație în societate. Repetitorii se pun în mișcare și repetă fără să judece argumentele celor în care au încredere, producând un întreg curent favorabil (aici intră „nu contează ce spui ci câți te urmăresc“). 6. *Politică* – acesta este momentul oportun pentru stabilirea unui întregi politici, după care nu va mai fi posibilă reluarea subiectului. Se propune formal în dezbatere publică, se votează emoțional. Subiectul tabu din trecut a devenit o temă mereu actuală și toată lumea mimează fericirea și jubilează în fața marelui salt înainte al societății și depășirea prejudecăților – „progres“. Toate avantajele noilor politici sunt larg recunoscute, toate dezavantajele sunt adânc îngropate!

Ca și concluzie – odată rostogolit bulgărele propagandistic într-o fereastră a oportunității, este greu de oprit, așa cum precizam mai sus. Dar nu imposibil! Orice avalanșă distruge multe în calea ei, e drept, dar tot se oprește la baza muntelui. În orice caz, ascunzișul în lanul de lavandă nu poate fi o soluție pentru probleme care vor afecta (afectează deja) întreaga societate. Implică-te! Păstrează-ți atenția focusată asupra valorilor și convingerilor care te-au format ca om!

Promovează-le! Adună-te cu cei asemenea ție! Susține-i pe cei care promovează valori similare!

Av. Alexandru Mușătoiu

Sursa:

<https://musatoiu.com/blog/fereastra-overton-de-la-inacceptabil-social-la-reglementare-legislativa>

Tușeu e-MI

E evocată des, la unison
Intrarea pe Fereastra Overton
Eu completez și rog să am pardon:
Ieșirea e pe ușa Overthown!
Cum *overthrown* înseamnă *răsturnat*
Puteți deduce ce-am insinuat
Plasând tușeu-n Mondoblogosferă
Că-n lume-s mulți acei care disperă
În sărăcie, foamete și frică
Le vine-a răsturna, la o adică

Pământ și cer și-orice orânduire
Ce nu le lasă aer să respire...
Doar că baștanii ordinii terestre
Ieșiră-n cadrul miticele ferestre
Cu un discurs... simandicos, aș spune
Meșteșugit ca o narațiune
De adormit tustrele generații
Și aburit, pe trepte, întregi nații...
Ofer, pe-această temă, o captură
Din spațiul virtual. Spor la lectură!

Tușeu e-MI

Ecouri de la Cupa Mondială FIFA 2026

1. O fotografie sugestivă

Sortii au făcut ca joi, 9 iulie, în sferturile de finală ale Cupei Mondiale la Fotbal să se întâlnească Franța cu Marocul. Un amănunt ce nu avea cum să le scape șugubeților postaci ai sptiului virtual este prezența în echipa franceză a foarte multor jucători de culoare, semnalată naigatorilor pe Internet prin fotografia îngermănată de mai jos și comentariul însoțitor. Nu cred că sunt motive să le interpretăm ca un mesaj rasist, ci mai degrabă ca un îndemn la luciditate și înțelegere a unui fenomen actual ce va marca viitorul Planetei, un îndemn pe care celălalt ecou reținut de noi – declarația lui Lamine Yamal despre Lionel Messi – îl întărește.

2. Argument pentru un Premiu Nobel pentru Recunoștință

Lamine Yamal despre Lionel Messi după triumful Spaniei la Cupa Mondială FIFA:

„În această seară am ridicat Cupa Mondială pentru Spania, dar am trăit și ceva ce le voi spune copiilor mei într-o zi. Bărbatul care m-a ținut odată în brațe când eram bebeluș stătea de cealaltă parte a terenului, luptând pentru același vis. Fotbalul are un mod frumos de a închide cercul poveștilor.

Când m-am uitat la Messi după fluierul final, nu am văzut doar un adversar. L-am văzut pe jucătorul care a făcut milioane de copii, inclusiv pe mine, să creadă că fotbalul poate fi artă. L-am văzut pe omul ale cărui videoclipuri le-am vizionat iar și iar, încercând să copiez lucruri pe care nimeni altcineva nu le putea face.

Știu că această înfrângere îl va răni. Nu joci cu atâta pasiune, nu-ți porți țara iar și iar și nu pierzi o finală a Cupei Mondiale fără să simți durere. Chiar și în înfrângere, a continuat să ceară mingea, să creeze ocazii și să refuze să nu mai creadă. Asta fac campionii.

Oamenii vor vorbi despre câștigarea Cupei Mondiale de către Spania și ar trebui. Dar își vor aminti și că, la o vârstă la care majoritatea legendelor s-au retras deja, Messi încă îi făcea pe cei mai buni fundași din lume să intre în panică de fiecare dată când atingea mingea. Este extraordinar.

Fotografia cu Messi scâldându-mă a devenit una dintre cele mai emblematice imagini ale fotbalului.

Cum să explici unui copil că Marocul este în Africa și Franța în Europa

Astăzi am făcut o altă fotografie împreună, dar de data aceasta am putut să-i mulțumesc față în față. Fără jucători ca el, copii ca mine nu ar îndrăzni să viseze atât de mare.

Într-o zi, o altă generație o va înlocui și pe a mea. Acesta este fotbalul. Dar nu va mai exista niciodată un alt Lionel Messi. Recordurile pot fi doborâte și trofee pot fi câștigate, dar a inspira o întreagă generație să se îndrăgostească de joc este ceva ce doar câțiva oameni din istorie vor realiza vreodată.

Această seară aparține Spaniei. Măine, debaterile vor continua. Dar respectul meu pentru Lionel Messi nu se va schimba niciodată. Nu avea nevoie să câștige această finală ca să demonstreze cine este. Pentru mine, el va fi mereu unul dintre cei mai mari jucători pe care i-a văzut vreodată fotbalul, iar a împărți terenul cu el a fost un privilegiu pe care îl voi purta cu mine pentru tot restul vieții.“.

Surse:

https://www.google.com/search?q=lamine+yamal+despre+lionel+messi&oeq=lamine+yamal+despre+lionel+messi&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBggAEEUYOTIICAEQ-ABgWGB4yCagCEAAYFhgeMggIAxAGBYHjII-CAQQABgWGB4yCagFEAAYFhgeMggIBhAAGBYHjIICAcQABgWGB4yCagIEAAYFhgeMggICRAAGBYH-tIBCTEyODE0ajBqN6gCALACAA&sourceid=chrome&source=chrome.ob&ie=UTF-8

Capcana din textul Declarației NATO și orbirea diplomatică a României

La prima vedere, Declarația Summitului de la Ankara, adoptată oficial pe 8 iulie 2026, arată ca un triumf al solidarității transatlantice.

Comunicatele oficiale de la București au preluat rapid cifrele mari:

- 70 de miliarde de euro pentru Ucraina;
- achiziții de 50 de miliarde de dolari – pentru a bifa un nou succes de imagine.

Însă o analiză riguroasă, aplicată strict pe textul și pe dedesubturile economice ale declarației comune, scoate la iveală o realitate complet diferită:

NATO a semnat oficial actul de naștere al unei noi ere, în care America își reduce prezența convențională pe continent, iar Flancul Estic este pasat în responsabilitatea financiară a Europei.

În timp ce Turcia și Statele Unite și-au asigurat interesele strategice prin formulările din text, delegația României s-a întors acasă cu mâinile goale, semnând obligații financiare uriașe fără a înțelege capcanele ascunse printre rânduri.

1. Clauza Turcă, cum a spart Ankara monopolul UE și SUA

Cel mai important succes obținut de țara gazdă este paragraful din Declarație care stipulează *„extinderea capacității colective de producție și eliminarea barierelor comerciale în domeniul apărării dintre aliați”*.

În spatele limbajului tehnic se ascunde un șah geopolitic perfect jucat de Ankara.

Până acum, piața europeană de armament funcționa pe două mari axe:

- achiziții masive din Statele Unite (plătite de state precum România ca o formă de *„taxă de protecție”* pentru menținerea trupelor);

– fonduri UE direcționate strict către consorții din Franța, Germania sau Italia.

Turcia, care nu este membră UE, a folosit summitul NATO pentru a dinamita acest sistem:

- Prin eliminarea barierelor comerciale în interiorul NATO, companiile turcești (precum Baykar sau Aselsan) capătă dreptul legal și direct de a concura pe piața Flancului Estic, spărgând monopolul companiilor vest-europene.

- Ankara se poziționează ca alternativă pragmatică: le oferă statelor din regiune tehnică militară (drone, sisteme de război electronic) mai ieftină și cu livrare rapidă, fără condiționările birocratice ale Bruxelles-ului.

2. Capcana Americană, „Burden Shifting” cu factură de la Washington

Ceea ce delegația României a refuzat să citească printre rândurile Declarației este oficializarea doctrinei americane de *„burden shifting” (transferul poverii)*.

Textul laudă faptul că membrii europeni și Canada au crescut investițiile cu peste 139 de miliarde de dolari, însă acest detaliu nu este un compliment, ci o cerință obligatorie a Washingtonului.

Statele Unite își mențin umbrela strategică și nucleară în Europa, dar își retrag metodic trupele terestre și blindatele (proces vizibil prin reducerea efectivelor din Germania și instabilitatea rotațiilor din Polonia și România).

Planul american pentru 2026 este cinic și pragmatic: Europa trebuie să învețe să se apere singură din punct de vedere convențional, dar cumpărând în continuare tehnică militară din SUA.

Pachetul de achiziții comune de 50 de miliarde de dolari menționat în Declarație (sisteme radar, avioane de supraveghere, cloud transatlantic) este conceput în mare parte pentru a alimenta marii contractori din industria de apărare americană.

Astfel, Washingtonul își păstrează profiturile din vânzările de armament, dar își degrevează armata de costurile și riscurile menținerii unor contingente masive pe sol european.

3. Ce nu a înțeles delegația României?

Bucureștiul a rămas blocat într-o paradigmă depășită, considerând că simpla invocare a Articolului 5 și semnarea unor rezoluții festive garantează securitatea fizică a țării.

Oficialii români nu au înțeles trei realități economice și militare fundamentale din textul semnat la Ankara:

- **Banii pleacă, trupele nu vin** – România s-a angajat implicit să participe la decontarea pachetelor de miliarde destinate tehnologiilor avansate (inteligentă artificială, cloud-uri interoperabile), dar nu a obținut nicio garanție suplimentară privind prezența permanentă a unor trupe aliate la Marea Neagră. Plătim tehnologie de vârf care deservește interese globale, în loc să finanțăm securizarea directă a frontierelor noastre.

- **Lăsați în brațele unei Europe fragmentate**, așa că prin acceptarea noului curs al NATO, România a fost trimisă, de facto, să își rezolve problemele de securitate în cadrul structurilor europene. Însă UE este încă departe de a avea o armată sau o industrie militară integrată capabilă să înlocuiască logistica americană în caz de criză majoră.

- **Pasivitate industrială totală, în timp ce Turcia a negociat deschiderea piețelor pentru companiile sale, România rămâne un simplu cumpărător net.**

Nu am obținut clauze de offset semnificative, transfer de tehnologie sau integrarea fabricilor românești în noile lanțuri de producție în masă ale NATO.

Bună dimineața... delegația României la Summitul NATO de la Ankara, care încă nu a înțeles că acest summit a consfințit o reconfigurare egoistă a sferelor de interes.

- **America vinde arme și își retrage soldații;**
- **Turcia sparge barierele comerciale pentru a-și vinde propriile produse;**

- **Europa își caută o busolă militară pe banii statelor membre;**

- **România, incapabilă de pragmatism politic**, s-a întors acasă cu o „mână goală” frumos împachetată în retorică diplomatică, lăsată cu ochii în soare la granița unui Flanc Estic tot mai descoperit.

Text al ziaristului constănțean **Sunay Omer**

Sursa:

<https://www.infobrasov.net/capcana-din-textul-declaratiei-nato-si-orbirea-diplomatica-a-romaniei/>

**
**

Corneliu PIVARIU

General-major retragere, expert în geopolitică și relații internaționale, cu o experiență de peste 30 de ani în domeniile militar, diplomatic și economic.

(Continuare din numărul trecut)

România între vulnerabilitate și reechilibrare – Anatomia unei „asasinări” multisectoriale

Capitolul VI.

România între vulnerabilitate și reechilibrare

Analiza dimensiunilor economică, demografică, educațională, informațională și strategică evidențiază nu existența unor disfuncționalități izolate, ci

conturarea unui proces cumulativ de erodare a capacității statului român de a acționa autonom și coerent. Conceptualizată în acest studiu sub forma unei „asasinări” multisectoriale, această evoluție nu trebuie însă interpretată ca un proces ireversibil, ci ca un diagnostic necesar pentru identificarea direcțiilor de reechilibrare.

În același timp, această evoluție plasează România într-un moment critic, în care menținerea tendințelor actuale nu mai reprezintă o opțiune neutră, ci o traiectorie cu implicații strategice majore pe termen lung.

România nu este un caz singular în spațiul european. Numeroase state au traversat procese similare de ajustare structurală, confruntându-se cu presiuni externe, cu transformări economice rapide și cu schimbări demografice profunde. Ceea ce diferențiază însă traiectoriile naționale este capacitatea de a corecta aceste tendințe și de a construi mecanisme de adaptare strategică.

Primul nivel al reechilibrării trebuie să fie cel conceptual. Este necesară asumarea explicită a

faptului că economia, demografia, educația și spațiul informațional nu sunt domenii administrative separate, ci componente interdependente ale securității naționale în sens larg, care trebuie tratate integrat în procesul decizional.

Al doilea nivel este cel instituțional. Reechilibrarea presupune consolidarea capacității de coordonare strategică la nivelul statului, prin dezvoltarea unor mecanisme integrate de analiză și decizie. Aceasta implică nu doar reforme structurale, ci și o schimbare de cultură organizațională, în care cooperarea interinstituțională și planificarea pe termen lung devin priorități reale, nu doar declarații formale. Această consolidare nu poate avea loc în absența unui proiect de țară coerent, care să definească obiectivele strategice pe termen lung și să asigure continuitatea politicilor dincolo de ciclurile electorale.

Un al treilea nivel esențial îl reprezintă reconstrucția capitalului uman. Politicile demografice, educaționale și de retenție a forței de muncă trebuie gândite integrat, astfel încât să inverseze tendințele negative și să creeze premisele unei dezvoltări sustenabile. În acest sens, investiția în educație și în formarea competenței devine fundamentul oricărei strategii de reconstrucție, fără de care celelalte dimensiuni ale reechilibrării rămân limitate.

În plan economic, reechilibrarea presupune depășirea modelului bazat predominant pe consum și integrare periferică și orientarea către creșterea valorii adăugate interne. Aceasta implică politici industriale coerente, sprijinirea sectoarelor strategice și o mai bună valorificare a resurselor naționale. Obiectivul nu este autarhia, ci reducerea dependențelor critice și creșterea capacității de decizie economică. Fără dezvoltarea unor lanțuri interne de valoare și fără consolidarea controlului asupra sectoarelor strategice, autonomia economică rămâne limitată, iar capacitatea de decizie dependentă de factori externi.

Dimensiunea informațională necesită, la rândul ei, o abordare strategică. Protejarea spațiului informațional și dezvoltarea unei culturi critice la nivel societal devin condiții esențiale pentru funcționarea democrației și pentru calitatea deciziei. În absența acestora, orice efort de reformă riscă să fie distorsionat sau delegitim prin mecanisme de influență și manipulare.

În centrul acestui proces se află problema elitelor și a deciziei. Reechilibrarea nu poate avea loc fără consolidarea unei elite de competență, capabile să înțeleagă complexitatea mediului internațional și să formuleze politici coerente. Meritocrația, responsabilitatea și cultura strategică trebuie să devină criterii reale de selecție și promovare, nu simple referințe discursive.

În același timp, este necesară o recalibrare a relației dintre stat și societate. Încrederea publică, coeziunea socială și participarea informată sunt factori esențiali ai rezilienței. Fără aceste elemente, orice proiect de reconstrucție riscă să rămână la nivel declarativ.

În plan extern, reechilibrarea nu presupune abandonarea angajamentelor existente, ci utilizarea lor inteligentă în beneficiul interesului național. Apartenența la alianțe și organizații internaționale oferă oportunități, dar acestea trebuie valorificate printr-o capacitate internă solidă de analiză și negociere.

Fereastra de oportunitate pentru corectarea acestor evoluții nu este nelimitată. Pe măsură ce tendințele analizate se consolidează, costurile intervenției cresc, iar opțiunile strategice se reduc

Concluzie finală

În aceste condiții, România se află într-un punct de inflexiune, în care continuarea tendințelor actuale nu mai reprezintă o opțiune neutră, ci o traiectorie cu implicații directe asupra capacității statului de a-și menține relevanța și autonomia.

Procese de erodare identificate în acest studiu nu sunt inevitabile, dar nici nu pot fi corectate în absența unei voințe politice reale, a unei competențe instituționale consolidate și a unei viziuni strategice coerente. Reechilibrarea nu presupune măsuri punctuale, ci o abordare integrată, capabilă să coreleze dimensiunile economice, demografice, educaționale, informaționale și decizionale.

În absența unei astfel de abordări, riscul este ca vulnerabilitățile actuale să se transforme în caracteristici structurale, limitând progresiv capacitatea statului de a-și defini și urmări propriile interese. În schimb, asumarea lucidă a acestor realități poate deschide calea unei reconstrucții graduale, în care România își redobândește capacitatea de a acționa ca subiect al propriei evoluții.

În ultimă instanță, diferența dintre vulnerabilitate și reechilibrare nu este dată de context, ci de capacitatea de a decide strategic.

Bibliografie selectivă și surse de referință

I. Surse instituționale românești

1. **Academia Română** – *Strategia de dezvoltare a României în următorii 20 de ani*
→ fundament conceptual major pentru ideea de proiect de țară și autonomie strategică

2. **Banca Națională a României (BNR)** – *Raport anual* (ultimii ani)
→ pentru structură economică, capital, vulnerabilități
3. **Banca Națională a României (BNR)** – *Raport asupra stabilității financiare*
→ capital străin, creditare, dezechilibre structurale
4. **Institutul Național de Statistică (INS)** – *Anuarul Statistic al României*
→ date privind industrie, agricultură, demografie, energie
5. **Consiliul Fiscal (România)** – *Rapoarte anuale*
→ dezechilibre macroeconomice, politici publice

II. Surse europene și internaționale

1. **Comisia Europeană** – *Country Report: Romania* (Semestrul European)
→ poziționare periferică, productivitate, structură economică
2. **Eurostat** – baze de date oficiale
→ comparații UE (industrie, PIB, productivitate)

3. **Banca Mondială** – *Romania Systematic Country Diagnostic*
→ structură economică, capital, vulnerabilități
4. **Fondul Monetar Internațional (IMF)** – *Romania Country Reports*
→ reforme, politici, dependențe
5. **Organisation for Economic Co-operation and Development** – *Economic Surveys: Romania*
→ structură economică, capital autohton, productivitate

III. Autori români relevanți

1. **Daniel Dăianu** – lucrări privind globalizare, economie și vulnerabilități
→ echilibru între integrare și autonomie
2. **Ilie Șerbănescu** – analize privind dependența economică și capitalul extern
→ foarte apropiat de teza ta
3. **Mircea Coșea** – studii privind economia românească post-1989
→ dezechilibre structurale
4. **Anghel Rugină** – lucrări privind suveranitatea economică
→ fundament teoretic solid

Tușeuri e-MI

Dan Diaconu dixit

În plus, mai e ceva, ce nu v-a spus [...] Bolojan. De ce nu eliberează petrol din rezervele de stat. Oare pentru că sunt goale? S-or fi evaporat în Ucraina, ca ajutor de război? Secretizat, desigur! Așadar, cu peste 60% din aprovizionarea cu petrol evaporată, fără nicio șansă de revigorare, cu Cernavodă aproape oprită, România a intrat în liga proștilor absoluți. Ați uitat de Virgil Popescu, [...] care a dat peste cap sistemul energetic național? Ați uitat de toți dubioșii care vă vorbeau de „surse regenerabile”? Luați regenerabile în timp ce respirați la lumina licuriciului. Că nici gaz lampant n-o să se mai găsească. E benzina 10 lei? Perfect!

Merităm, dragii mei, merităm din plin pentru că suntem proști. Da, benzina putea să fie 1 leu pentru români, dar singura condiție era ca românii să nu fie proști! (**Dan Diaconu**)

<https://trenduri.blogspot.com/2026/08/sa-nu-uiti.html>
vezi și

<https://www.youtube.com/shorts/nkI7zXYdpfE>

Băsescu, despre criza energetică

Lumea se uită la România dacă vrea să vadă ce înseamnă să fii prost.

Panarama de miniștri!

Toți miniștrii Energiei și premierii care au luat până acum decizii de închidere a unor capacități de producere a energiei fără să pună altceva în loc sunt vinovați de criza actuală din România – spune fostul președinte Traian Băsescu.

Sursa:

<https://stirileprotv.ro/stiri/politic/basescu-despre-crisa-energetica-lumea-se-uita-la-romania-daca-vrea-sa-vada-ce->

Marian ILIE

Un omagiu

Cum să nu fiu trist, iubite frate
Când te văd cât ești de-nflăcărat
În discursu-ți despre libertate
Idealul ce te-a animat

În acel decembrie radical
Când te-ai avântat pe baricadă
Ca, de la Intercontinental,
Întreg mapamondul sa ne vadă...

Sunt neclare câteva detalii:
Cât din ce-am făcut a fost spontan
Și cât ne-au dat ghes occidentalii
De ne-am aruncat în uragan?

A fost revoluție aievea
Sau – de stat – a fost o lovitură
Cum deja pricepe-acum și plebea
Văzând pomenita agentură

Cum ne scotocește prin cotloane
Și cum, iată, ne-au depopulat
Cu vreo șase-șapte milioane
Dintre noi, care au emigrat.

Ne luară fabrici, combinate
Apa, sarea, aurul, petrolul –

Ne-am împotmolit în libertate
Și n-avem cu ce să umplem golul!

Avem libertate la cuvânt
Dar ne pierdem timpul cu gargară
Am rămas și fără de pământ
Și riscăm să nu mai avem țară!

Te întreb: n-avem cumva, frăție
O la fel de cruntă dictatură?
Sunt la fel de mulți în pușcărie
Pentru că prea slobozi sunt la gură!

Nu cumva proverbiala frică
De partid și de securitate
Ne paraliza, la o adică
Vajnica dorință de dreptate?

Hai să presupunem că avem
A ne plânge de vreo mârșavie
A vreunui mahăr din sistem –
Ni s-ar da dreptate? Cine știe...

Îndrăznesc s-o spun fără ocol:
Am ajuns străini la noi acasă
Spațiul dintre noi e unul gol
Sub partidul devenit o clasă!

Avem fiecare lumea sa
Țara nu mai știm de-și are rost
Că ne roade-o întrebare grea:
Să fi fost așa de rău ce-a fost?

Punem cărămizi, rău peste rău
Într'ele, goale alveole –
Fără suflet, totul cade-n hău
Ca în Mănăstirea lui Manole...

Se cuvine totuși un omagiu
Celor ce-au ieșit în Strada Mare
Îndemnați de acel sfânt adagiu
Al dorinței de descătușare...

Tușeu e-MI

Două Români O cămașă cârpită la umăr

În seara de 29 decembrie 1933, pe peronul gării din Sinaia, prim-ministrul Ion Gheorghe Duca a fost împușcat de trei legionari. Când i s-a cercetat trupul, s-a aflat ceva ce ar trebui predat azi în școli – la ora de „bun-simț“, materie de mult scoasă din programă.

Premierul țării purta o cămașă cârpită la umăr.

Nu metaforic. Efectiv cusută acolo unde se rupsesse. Iar în buzunar – relatea *Adevărul* din decembrie 1933 – i s-au găsit câteva hârtii neînsemnate, o monedă franțuzească de cinci parale și 80 de lei. Cu atât voia să se întoarcă la București. La clasa a III-a.

Recițiți, vă rog. Un prim-ministru în funcție, șeful Guvernului României Mari, avea în buzunar 80

de lei și un bilet de clasa a treia. Cu cămașa peticită pe sub haină.

Și nu era figura de o seară. Modestia lui Duca era proverbială. Trăia într-o locuință de două-trei cămăruțe puse la dispoziție de un amic politic, pe Strada Cometa. Soția lui, când mergea la solemnități oficiale, împrumuta toaletele – n-avea rochii de gală nevasta primului-ministru. O mărturie din arhiva orală, de la soția lui Take Ionescu, îl descrie ca pe un om „foarte cultivat, extrem de cinstit și extrem de sărac“, care își aducea oameni la masă fără să aibă ce le pune în farfurie. „Pune și tu apă în supă“, îi spunea soției. Asta era opulența șefului Guvernului.

Acum priviți în jur.

Priviți vilele cu coloane și porți aurite, terenurile „moștenite“, ceasurile cât o pensie pe douăzeci de ani, conturile descoperite providențial de jurnaliști și uitate la fel de providențial de procurori. Priviți declarațiile de avere care cresc miraculos de la un mandat la altul, ca aluatul lăsat la cald. Priviți baronii locali cu studii „la privat“ și conace cât primăria pe care o conduc. Și întrebați-vă câți dintre ei s-ar urca, fie și sub amenințarea morții, la clasa a III-a.

Niciunul. Pentru că la clasa a III-a nu se mai poate ascunde nimeni de sine.

Duca avea o cămașă cârpită fiindcă banul public nu trecea prin buzunarul lui – trecea pe lângă el, și atât. Politicianul de azi are cămașa de in italian fiindcă banul public se oprește exact în buzunarul lui, ba mai aduce și prietenii la căpătuială.

Iată distanța dintre două Românii. Nu de tehnologie, nu de PIB – de coloană vertebrală. Una avea premieri săraci și o țară care creștea. Cealaltă are demnitari bogați și o țară care se împrumută ca să le plătească indemnizațiile.

Întrebarea nu e cum am ajuns aici. Întrebarea e cum de mai avem obrazul să ne mirăm.

Vorba clasicului – să se revizuiască, primesc! dar să nu se schimbe nimica.

Text-captură de pe Internet:

<https://share.gemini.google/30ekFb9URDpI>

Nota MI:

De fapt, nu de două Românii este vorba, ci de lideri din două epoci istorice diferite ai aceleiași eterne Românii, dintre care cei buni și drepti cad mai mereu victime.

Zicea Emil Cioran: „Tot ce-am pierdut ca neam am pierdut prin trădare, niciodată prin înfrângere“

*
**

Ion Anton DATCU

Istoria spiralată sau Arc peste timp

Recent am fost luat prin surprindere de solicitarea unor cititori fideli, pe care îi cotasem greșit, că m-au abandonat definitiv în valurile uitării. Acești admiratori m-au provocat să dezvălui ferocitatea unor perioade diferite, din trecutul incredibil, detalii de interes, dar cernute prin sita comparației, domenii în care semnatarul a trudit mulți ani.

Secolul XX sau 20, în alte accepțiuni a debutat cu un eveniment major. Este vorba de Răscoala Țărănească din februarie-martie 1907, revoltă generată

de litigiul prelungit a doi cumnați-arendași, Mochi Ficher (apelant) și Juster Borman (intimat), tensiune amplificată de lentoarea Justiției timpului, care a amânat verdictul. Ficher avea în stăpânire 22 de sate lovite de o foamete cumplită în trei județe, Iași, Botoșani și Baia (actual Neamț-parțial).

Tot în debutul de secol, la trei ani de la eveniment, în 1910, Caragiale aflat în exil la Berlin i-a scris lui Vlahuță, prieten care îl sfătuisese să se întoarcă acasă:

„Pentru nimic în lume n-aș părăsi acest colț de viață străină pentru a mă întoarce în patrie. Să mai văd ce am văzut, să mai sufăr ce am suferit, aceleași mutre, aceleași fosile care conduc viața publică, otrăvind-te numai cu privirile lor stupide și bânuitoare.

Nu, dragul meu, nu. M-am exilat și atâta tot. Aerul de aici îmi priește, sunt mulțumit cu ai mei și n-am ce căuta într-o țară unde hoția și lingușirea sunt virtuți, iar munca și talentul, viții demne de compătimit“.

Încă din 1902, cu doi ani mai înainte de a pleca din țară, dramaturgul scrisese poemul *Da... nebun!* din care vom extrage un fragment: „Disprețuiesc onori, avere;/ De slavă m-am hrănit destul!/ Alt orizont

privirea-mi cere:/ De-aşa numicuri sunt sătul! (...)/ Trec astăzi ignorat prin lume,/ Dar, trainic las în viitor/ Un semn, o glorie, un nume/ Acestui imbecil popor! (...)/ Mulțime brută și ingrătă!/ Cu-a mea cântare nu putui/ În viață-mi să te mișc odată.../ Și-odat' ...o să-mi ridici statui./ „A! ești nebun“ mi-au zis mișei./ „Da, sunt nebun!“ răspuns-a-mi eu.../ Ca voi strigau și fariseii/ Crucificând un Dumnezeu! (...)“.

Câțiva ani mai târziu, la 10 octombrie 1914, din cauza unei ciroze galopante a survenit decesul Regelui Carol I, în vârstă de 75 de ani, după o perioadă de 48 de ani pe tronul țării. La conducerea Guvernului se afla eternul Ion I.C. Brătianu, premier în multe perioade, inclusiv între 4 ianuarie 1914 și 28 ianuarie 1918. Următorul monarh, în vârstă de 49 de ani s-a numit Ferdinand I, nepotul fostului rege. Dacă Regele Carol I refuzase să-și pună pe umeri gradul de mareșal român, Ferdinand nu a refuzat oportunitatea!

După doi ani de pregătiri, negocieri și ezitări, la 27 august 1916, România a intrat în luptele primei conflagrații mondiale, total nepregătită, de partea Antantei Cordiale. Țara avea un nivel de trai redus, cu soldați analfabeți, fără arme suficiente și performante. Timp de aproape cinci luni armata a avut mari pierderi, deoarece militarii NU aveau cască de oțel, pentru protejarea capului. Prin subțirica bonetă, o simplă rană ducea la decese în lanț. Casca de oțel tip-Adrian a fost livrată de francezi abia în ianuarie 1917, evident comandate cu întârziere, dar bucăți insuficiente. Avea și o mare hibă, grosimea fiind de 0,7 mm., după modelul pompierilor parizieni.

Totul se petrecea pe fondul unui haos mioritic. Confuzia era la ea acasă. Cărmacii țării se certau constant, într-un firesc absolut cotidian (temă aprofundată de Alexandru Vlahuță în celebra poezie *Cărmacii*). Au urmat zile hotărâtoare. Guvernării diletanți au luat decizia total greșită, incredibilă, de a trimite TOT tezaurul la Moscova! După ce primul transport a plecat la 14 decembrie 1916 compus din 17 vagoane, trei luni mai târziu, Țarul a abdicat (15 martie 1917). Cu toate că destinația devenise nesigură, dezastruasă, într-un perimetru anarhic, în mod inexplicabil s-a organizat al doilea transport, la 27 iulie 1917 alcătuit din 24 de vagoane, trimise aiurea, fără întoarcere!

În anul 1916, Octavian Goga, aromân la origini, în vârstă de 35 de ani, deși locuia în Imperiul Austro-Ungar, la Rășinari, Sibiu și Ciucea, cunoștea la perfecție problematica socială ardentă din Regat. În calitate de profesor și gazetar a susținut românismul, sentimentul național, prin a publica la multe reviste și ziare, mesajul său fiind catalogat în mod diferit, atunci, dar și acum, detalii analizate cu altă ocazie.

Constatarea lui Goga, despre starea societății românești din 1916 este edificatoare, dar, atenție privită comparativ cu prestația, oferta și apucăturile politicianilor de azi:

„Țară de secături, țară minoră, căzută rușinos la examenul de capacitate în fața Europei... Aici ne-au dus politicienii ordinari, hoții improvizăți astăzi ca moraliști, miniștrii care s-au vândut o viață întreagă, deputații contrabandiști... Nu ne prăbușim nici de numărul dușmanului, nici de armamentul lui, boala o avem în suflet, e o epidemie înfricoșată de meningita morală“.

Travesând suta de ani, ca un arc peste timp, iată ce vedem în vara lui 2026. Politicienii români se ceartă cât mai abitir. Țara NU are guvern de aproape zece săptămâni, deși are datorii internaționale enorme. Cărmacii dorm liniștiți *jucând perfect la două capete* și mai ales că se simt excelent cu sfîcterul *în două luntre*. Mulți, nu ne întorc spatele, deoarece au... *două fețe!* Marionetele *nutritive se află în meniu*. Experții prefăcătoriei *au obrazul ud de lacrimi și tupeul plin de patimi*. Toate adunate într-un palmares conotativ, care au fost anticipate de poetul vizionar Adrian Păunescu, încă înainte de anul 2010, când ne-a părăsit. Spre edificare, sunt potrivite câteva fragmente din vasta sa operă de revoltă socială:

1. *Am ajuns ce ni s-a spus,/ Un popor cu preț redus,/ Biet popor, fără imbold,/ Un popor la preț de sold./ Am ajuns fără un sfanț,/ Biet popor cu glezna-n lanț./ Biet popor al nimănui,/ Cerșetor în țara lui.* (Popor cerșetor, 1996);

2. *De ce nu puneți și pe răs impozit/ Și birul progresiv pe sărăcie?/ De ce nu puneți taxe pe-ntunerice?/ Impozitați și vântul ce adie!/ Nu-i logic să nu puneți niște biruri/ Pe nou născuți ce nu știu cum îi cheamă,/ Lucrați neiertător și echitabil,/ Impozitați și laptele de mamă.* (De ce nu puneți și pe răs impozit);

3. *Nebunii urcă-n vârf de tot,/ Comandă lumea idiot,/ Declară zilnic un război,/ Murim săraci, murim umili,/ Din moftul unor imbecili/ Si este vai și-amar de noi.* (Suntem pe mâna unor nebuni).

În aceste rânduri, așa cum afirmam cu altă ocazie am căutat să fac o scurtă călătorie rațională, printre reacții, prestații și documentații, cu sensuri antagonice, unele definitorii, altele reparatorii așezate în balanța comparației. Acum, la fel ca și atunci, stăpânii stabilesc regulile jocului. Se vede. Se simte. *Poți rosti orice, în cor,/ Mai puțin de ...dumnealor!* Dacă am reușit sau nu, numai cititorul avizat poate măsura sentința și elocința.

Sursa:

<https://www.revistamemoria.ro/category/autori/ion-anton-datcu/>

Ioan-Aurel POP

Cum trebuie aplicată Legea Vexler!

Cei care invocă legea Vexler pentru epurarea culturii românești de valorile sale comit o mare eroare, fiindcă le cer acelor mari intelectuali să se fi purtat în epoca lor, adică în secolele al XIX-lea și al XX-lea, după prevederile unei legislații din 2025. Așa ceva nu s-a întâmplat niciodată într-o societate democratică. Acest principiu fundamental, cunoscut sub numele de neretroactivitatea legii, este garantat de Constituția României și prevăzut de Codul Civil, ceea ce înseamnă că o lege nouă se aplică doar pentru viitor și nu poate guverna fapte, contracte sau situații juridice care s-au născut și s-au finalizat înainte ca ea să intre în vigoare. Altfel spus, o lege nu poate condamna oameni care au acționat contrar ei înainte de existența sa, fiindcă cetățenii de ieri nu puteau prevedea viitorul, nu erau dotați cu darul premoniției, nu aveau de unde să știe că o societate viitoare le va condamna conduita. Legea Vexler a intrat în vigoare în 23 decembrie 2025. Prin urmare, oricine face, de la 23 decembrie 2025 încolo, propagandă xenofobă, antisemită, șovină etc. este pasibil de pedeapsă și este bine să fie așa. Aceste extreme existente în trecut și-au vădit gradul imens de pericolozitate pentru lume, au pricinuit drame și tragedii, au condus la Holocaust, la genocid, la o serie de catastrofe în lume și acestea nu trebuie să se mai repete. Dar trecutul trebuie să rămână trecut. El nu poate să fie chemat la bară.

Să vedem ce a făcut Octavian Goga. El nu a putut să fie „criminal de război“, fiindcă a murit în 1938 și nu a mai apucat războiul. În consecință, el nu a avut cum să participe nici la Holocaust. El, ca individ, nu a făcut nicio lege antisemită, ci a promulgat una elaborată de regele Carol al II-lea și camarila sa. Goga nu s-a aflat în situația, în cele 44 de zile (din

29 decembrie 1937 în 14 februarie 1938) cât a condus țara, de redacta și de a promulga legi de unul singur. Decretul pentru revizuirea cetățeniei a fost dat la 22 ianuarie, iar la 14 februarie Goga și guvernul au plecat. În 7 februarie, Octavian Goga le trimitea prefectilor o circulară prin care le cerea să oprească orice excese, acolo unde sunt, fiindcă guvernul nu poate admite astfel de acte. Plecând din fruntea țării la 14 februarie, Octavian Goga nu a putut conduce niciun fel de acțiuni contra evreilor. Firește, atitudinea sa antisemită, ca și aceea a sute de mii de români din elita de atunci, există și ea este o realitate de necontestat. Legat de legislație, Goga a înțeles că verificarea cetățeniei evreilor intrați în România după 1918 (mai ales din Basarabia) va diminua presiunile comuniste dinspre Moscova (mulți evrei erau agenții bolșevismului) și va putea menține statul român ca pavăză contre extinderii spre vest a comunismului. Să nu uităm că URSS promova atunci ideea că România era un „stat imperialist“, unul „format din petice“ luate de la alții și că trebuie destrămat. Oare cum suna asta în mințile patrioților care făcuseră România Întregită? De altfel, acești patrioți care au trăit după 1944 au fost băgați în închisorile comuniste, trimiși la Canal și exterminați, în timp ce comunismul moscovit se extindea spre vest, așa cum se preconiza când Goga era, pentru vreo șase săptămâni, la cârma guvernului și vedea cu groază ce se petrecea în țara lui Stalin.

Toți creștinii Europei din Evul Mediu încoace învățau din familie și de la biserică că evreii erau „vânzătorii“ Mântuitorului, prin trădătorul Iuda și prin adepții lui destul de numeroși, că ei erau cei care l-au chinuit pe Iisus și pe „Drumul Crucii“ etc. Ulterior, în Epoca Modernă, mai ales de când se generalizase învățământul primar, școala continua opera începută de familie și întreaga tabloul: evreii nu mai puteau să fie nici „poporul ales“, fiindcă din clipa trădării pierduseră înalta calitate dată lor în Vechiul Testament. Anii mulți de asemenea învățătură lăsau în mintea elevilor și tinerilor urme de neșters, încât maturii gândeau la fel cum fuseseră educați. Veneau apoi alte legende, povestiri și mituri despre evrei, moștenite de opinia publică creștină. Pasajele din cărțile sfinte creștine care-i condamnau pe evrei au fost scoase sau obturate și omise la catolici abia

după anul 1959 și mai ales după Conciliul Vatican II, din 1963-1965, iar la ortodocși ele au fost reduse ca folosire (sau comentate ca fiind potrivite numai epocii creștinismului primar) tot după Al Doilea Război Mondial. Așadar, generația lui Goga, ca și anterior generația lui Eminescu învățaseră numai lucruri negative despre evrei. Oare sunt Goga, Eminescu și contemporanii lor vinovați de educația care li s-a dat? S-au educat ei singuri în manieră antisemită? Nu ar fi mai înțelept, înainte de a judeca implacabil, precum curțile de justiție ale Inchiziției, să vedem cum arăta epoca. Era, în epocă, ilegal și imoral să fii antisemit? Nici pomeneală! Dimpotrivă, atitudinea aceasta făcea parte din viața cotidiană a creștinilor. La fel de aspru și necruțător învățau atunci și evreii despre „goimi” (neevrei). În unele pasaje din Talmud scrie că creștinii – în anumite împrejurări – trebuiau să fie uciși. Educația aceasta reciproc negativă a stat în centrul vieții oamenilor secole la rând, fiindcă așa se credea atunci că este bine, corect, cinstit, legal și moral. Nici Eminescu, nici Goga, nici Mircea Eliade și nici Mircea Vulcănescu nu sunt vinovați pentru această mentalitate, pentru acest fel de a vedea lumea, pentru orientarea pe care o luaseră regimurile politice la un moment dat.

Mai este aici un aspect foarte important. Oare a reflectat Octavian Goga în creația sa sentimente antisemite? Fiindcă dacă a fost așa, atunci implicațiile ar fi grave, deoarece, prin republicarea poeziilor sale, s-ar perpetua la generațiile actuale atitudini pe care legile și morala prezente le condamnă. Dar nu există nimic antisemit, rasist sau xenofob în creația lui Octavian Goga. Poetul a reflectat sufletul românesc în rotunjimea lui și a descris la nivel poetic, literar sentimentul de a fi român sau, altfel spus, identitatea românească. Se poate ca acest fel de a vedea viața să nu mai placă unora astăzi, se poate că „plângerea” lui Goga din „Oltul” sau „Noi” să li se pară unora „lamentare” gratuită, se poate ca peisajul rural „idilic” să-i deranjeze pe cei născuți pe caldarâm în orașe. Dar poetul nu este vinovat de această lipsă de receptare sau de receptarea nepotrivită. Sunt încă destul care gustă mesajul transmis de scriitor. Goga a trăit aproape patru decenii sub un regim asupritor și a fost discriminat ca român în țara sa, în țara strămoșilor săi. După 1918, convins că România este

a românilor, așa cum Polonia trebuie să fie a polonezilor, după cum Franța e a francezilor și Anglia a englezilor și așa mai departe, că se terminase cu imperiile multinaționale dominatoare, a optat pentru ștergerea din mintea românilor transilvani a sentimentului de slugă, inoculat secole la rând de stăpânii străini. Dacă a greșit, „greșeala” se poate evidenția numai prin mentalitatea contemporană discriminatorie și nu prin valorile epocii sale pe care le-a ilustrat frumos. Orice societate are lumini și umbre. Ca cetățean român din România anilor 1930, Goga nu a greșit cu nimic, nu a încălcat nicio lege. Firește, dacă ar fi comis crime (dacă ar fi făcut moarte de om), lucrurile s-ar schimba, fiindcă crimele nu se prescriu. Dar Goga nu a luat măsuri de ucidere a nimănui. Cei care le-au luat au fost condamnați la Tribunalul de la Nürnberg și la celelalte tribunale, cum a fost la noi „Tribunalul Poporului” (vegheat, cu voia Occidentului, de zbirii lui Stalin).

În fine, mai trebuie repetat că legile nu se aplică retroactiv. Acesta este un vechi principiu de drept: nu pot să condamn pe cineva azi pentru fapte de ieri, când legea penală respectivă nu exista. Pot să-i condamn însă, pe baza legii Vexler, pe aceia care de-acum înainte ar promova idei condamnate de această lege, inclusiv pe aceia care l-ar lăuda pe Goga pentru măsurile sale antisemite. Dar pe Goga nu am cum și de ce să-l condamn. La fel, cererile aberante de interdicere a străzilor, busturilor, statuilor, instituțiilor cu numele lui Octavian Goga, de ștergere a lor sau de redenumire trebuie ignorate. Orice instanță de judecată nu poate să dea dreptate celor care cer trecerea la index a numelui scriitorului, din motivele detaliate mai sus. Neretroactivitatea legii penale în România este o prevedere constituțională. Această prevedere este încălcată doar în dictaturi, în regimuri care suspendă constituțiile democrate, care se declară „iliberale”, care acționează ca regimurile de mână forte. Într-o societate democratică nu există delict de opinie. A scoate numele lui Goga din spațiul public este o încălcare a Constituției României și curțile noastre de justiție vor împiedica în mod sigur o astfel de nedreptate.

În acest moment, asistăm în lume și în România la denunțuri culturale menite să ducă la alcătuirea unor liste (indexuri) de lucrări și de autori interziși,

întocmai cu au făcut Hitler și Stalin, precum și cei care le-au urmat ideile. Dacă Legea Vexler s-ar aplica retroactiv, atunci ar putea fi declarați „neconformi” și demni de a fi scoși din spațiul public Mihai Eminescu, Nicolae Iorga, Mircea Eliade, Emil Cioran, Alexandru Vaida-Voevod, Petre Țuțea, Gheorghe I. Brătianu, Nicolae Paulescu, Radu Gyr, Sabin Manuilă, dar și Vasile Alecsandri și Mihail Kogălniceanu și mulți alții. Am putea coborî mai mult în timp, în secolele al XIX-lea și chiar al XVIII-lea. Nici Ion Budai-Deleanu nu a fost corect politic, fiindcă a scris „Țiganiada”, nici cei care au folosit cuvântul „țigan”. Ce facem apoi cu aceia care au folosit cuvântul „jidani” sau „jidov”, pe când nu exista în limba română cuvântul „evreu”? Ar trebui să-i condamnăm pe toți. Dacă mergem în secolul al XVII-lea și mai jos, spre Evul Mediu, găsim și mai mulți „vinovați”. În Statele Unite, guvernarea lui Donald Trump a oprit astfel de manifestări rușinoase, dar în Europa încă ele există. Natural, trebuie să vedem, în al douăsprezecelea, ceas dacă această cale e bună, dacă ea conduce spre ceva bun. Cea mai importantă întrebare care așteaptă neapărat răspuns este următoarea: Opresc sau diminuează aceste măsuri manifestările de antisemitism? Dărmarea busturilor lui Octavian Goga sporește dragostea românilor față de evrei, tocmai acum, când Uniunea Europeană condamnă excesele guvernului Netanyahu (ale Israelului, în fond) din Fâșia Gaza și din sudul Libanului? Cele trei filtre ale lui Socrate rămân la ordinea zilei: adevărul, bunătatea și folosul. Cu alte cuvinte, o faptă, o acțiune, o măsură trebuie luate numai dacă se bazează pe adevăr, dacă îndeamnă la bunătate și dacă aduc folos indivizilor, comunității, lumii. Cum să cred eu, legiuitor sau executiv, că dacă sparg cu ciocanul busturile lui Octavian Goga de la Iași, de la Alba Iulia și de oriunde, voi aduce adevăr, bunătate și folos în societate? Cum să cred că voi eradică prin asta antisemitismul? Unde scrie pe vreun bust sau pe vreo stradă sau pe vreo instituție că Goga e lăudat fiindcă a fost antisemit? Firește, trebuie să știm că poetul a fost antisemit, să respingem azi ideile antisemite, dar să păstrăm moștenirea sa bună, opera sa poetică, marea sa lucrare de patriot român când a luptat pentru unirea Transilvaniei cu România. Altminteri, dacă aruncăm, împreună cu un rău, tot binele, unde ajungem? Condamnarea post

factum a lui Goga, la aproape un secol de la moartea sa, este interpretată de majoritatea românilor drept o manifestare de antiromânism. Cine va condamna antiromânismul din prezent și din istoria noastră? De ce trebuie condamnați românii care i-au urât pe străini, dar străinii care i-au urât pe români nu? Se pot face, la nevoie, și liste cu străini remarcabili care i-au disprețuit, asuprit, bătut și ucis pe români. Îi lăsăm pe aceștia neatinși? Aflu că, din păcate, am avut dreptate, că „a fost vandalizată” sinagoga din Alba Iulia. Atacurile la adresa lui Octavian Goga nasc alte atacuri. Ele nu diminuează deloc antisemitismul, ci îl sporesc, ca să ofere obiectul muncii unor institute „de cercetări”, unor ONG-uri care răscolesc trecutul ca să reînvie himere, ca să dea salarii unor propagandiști ai răului.

Ce am voit să arăt prin toate aceste considerații? Că drumul pe care s-a pornit cu Legea Vexler este greșit, că trebuie să combatem excesele care se vor produce de-acum înainte, că nu putem să ducem un război cu istoria. Vom pierde categoric un astfel de război. Dacă Legea Vexler în ansamblul ei nu este o provocare, atunci cu siguranță este o provocator modul în care unele organizații și, poate, instanțe au înțeles să o aplice. Legea Vexler nu poate justifica denunțurile culturale, iar ea nu poate să fie invocată pentru demolarea busturilor lui Goga. Denunțurile culturale (ca și cele politice de odinioară) sunt sortite eșecului, pentru că ele devin delațiuni ordinare, fără scop benefic în societate. Cei care le fac nu urmăresc deloc înțelegerea sau concordia în societate, ci vrajba. Un ONG creat numai ca să combată discriminarea nu va mai avea obiectul muncii dacă discriminarea dispare sau se diminuează. Și atunci, astfel de organizații cu față înșelătoare promovează discriminarea, xenofobia, șovinismul și, evident, antisemitismul. O societate sănătoasă respinge și veștejește asemenea inițiative, tocmai ca să cultive pe mai departe democrația și să ferească lumea de excese. Trebuie să optăm pentru echilibru, pentru valori autentice, pentru adevăr, bine și folos social. Altminteri, vom ajunge cu acuzele până la Socrate, Platon și Aristotel, condamnând societatea noastră la decadență sigură și apoi la moarte.

Sursa:

<https://gazetadecluj.ro/ioan-aurel-pop-cum-trebuie-aplicata-lega-vexler/>

Nicolae MAREȘ

DIALOG DESPRE BRÂNCUȘI. NICOLAE MAREȘ – PETRE GIGEA-GORUN

sau

Petre
GIGEA-GORUN

ARTA MAI PREȚIOASĂ DECÂT AURUL

Motto:

*În umbra marilor stejari nu mai pot crește și alți arbori.
„Am făcut și eu pași pe nisipul eternității.“*

Constantin Brâncuși

– Excelență, așa cum precizați în prefața la ampla lucrare, tipărită în martie 2026, la Craiova, despre marele artist român, Constantin Brâncuși, în activitatea profesională și literară a Domniei Voastre ați venit în contact cu multe personalități românești și străine, dar și cu marele **Constantin Brâncuși**. Mai mult, afirmați că personalitatea, destinul și opera lui s-au înrădăcinat în conștiința Domniei Voastre.

– Așa este.

Acestea au fost determinate și de funcțiile îndeplinite în perioada când statul român a socotit de datoria lui să transmită poporului valoarea creației marelui conațional – **Constantin Brâncuși**.

Este îndeobște cunoscut că, o anumită perioadă, viața și opera sa au fost trecută sub tăcere, în condițiile politice, în care era implicată România, influențată și de presiunea exercitată asupra sa de către Uniunea Sovietică.

– Prietenul meu, Valeriu Butulescu, născut la Preajba, fost absolvent al Facultății de Mine de la Cracovia, și parlamentar în anii 90, descrie și el cu mare acribie, soarta creației brâncușiene, în perioada amintită; aprecierile Domniei Voastre și ale lui în mare parte converg.

– Sculptor, a început, puțin câte puțin, să se valorifice moștenirea pe care ne-a lăsat-o încă din anii anii '60 ai secolului trecut.

Personal, îndeplineam atunci – funcțiile de Primar al municipiului. Mă bucur. Eu am subliniat și subliniez că, după moartea marelui Craiova, prim vicepreședinte al Consiliului Popular al județului

Dolj, ministru de Finanțe al României, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al României în Hexagon, Ambasador UNESCO – Paris. Perioadă după care, m-am consacrat scrisului, semnând peste 70 de volume, publicate în spațiul literar.

– Putem spune, așadar, că oficial și apoi neoficial, V-ați implicat în valorificarea geniului brâncușian.

– Fără a mă considera un brâncușolog, era și este de datoria mea să scriu despre această situație, de care sunt mândru și despre care să aibă cunoștință și publicul cititor.

– Ce a evidențiat – pentru posteritate –, despre **Brâncuși Domnia Voastră?**

– Lucruri cunoscute, dar și inedite.

– De pildă?

– Că a fost al șaselea copil al familiei **Radu Nicolae Brâncuși** (1833-1885) și **Maria Brâncuși** (1851-1919), locuitori din neam în neam ai comunei, țărani obișnuiți, având o casă modestă și avere puțină. La vârsta școlară, el a urmat clasele primare, mai întâi la școala din comuna Peștișani, județul Gorj, unde, după prima clasă primară, continuă școala în comuna Brădiceni, din același județ.

– Se spune că în copilăria sa, are multe plecări din casa părintească, lucrând ca ucenic în diferite ateliere de boiangerie, prăvălii și birturi.

– Așa e. În perioada 1894-1898 a urmat **Școala de Arte și Meserii din Craiova**, iar după absolvire

frecventează Școala de Belle Arte din București, pe care a absolvit-o în anul 1902.

– Da, este perioada în care a realizat sculptura „Bustul lui Vitellius“, pentru i s-a decernat „Mențiune onorabilă“.

– În anul 1900 a realizat sculptura „Cap al lui Lacoön“, pentru care a obținut medalia de bronz, iar în anul 1901, pentru sculptura „Studiu“ câștigă medalia de argint.

– Cu ajutorul vestitului doctor **Dimitrie Gerota**, în perioada 1900-1902, a realizat lucrarea „Ecorșeul“, reprezentând un studiu despre corpul omenesc. Pentru această lucrare a obținut o medalie de bronz, sculptura fiind folosită în școlile românești de medicină, făcându-se mai multe copii ale acesteia.

– „Ecorșeul“ a fost prezentat în anul 1903, la Expoziția organizată de Galeria Brummer, din New York City, iar în anul 1903, tânărul artist a realizat bustul generalului medic **Carol Davilla**, bust care a fost instalat la Spitalul Militar din București.

– Este singurul monument public al lui **Brâncuși** în București.

– Bustul a fost comandat de un Consiliu, format de fostul său profesor, **Dimitrie Gerota**, pentru a-l ajuta să plătească drumul până la Paris.

– Acesta este un lucru mai puțin cunoscut...

– Plata pentru monument a fost împărțită în două tranșe: prima jumătate fiind achitată sculptorului, înainte să înceapă lucrul, iar a doua tranșă, după ce **Constantin Brâncuși** a terminat bustul.

– La recepția – mai bine zis la receptarea bustului, diferite persoane din Consiliu s-au declarat nemulțumite, criticând faptul că nasul e prea mare, că epoleții nu sunt prea bine așezați, ceea ce a făcut ca **Brâncuși** să părăsească sala, fără a mai primi vreun ban și în aceste condiții a hotărât să parcurgă drumul către Paris pe jos.

– Într-o informație, apare că **Brâncuși** a comentat acest incident astfel: „Ar fi fost o muncă ușoară, dar ca de prostituată, care mi-ar fi adus cei câțiva bani, cât îmi trebuiau ca să-mi plătesc un bilet de drum de fier (pe calea ferată) – până la Paris. Dar ceva care se născuse în mine și pe care-l simțeam că crește an de an și de câțiva în rând, am izbucnit năvalnic și nu am mai putut răbda. Am făcut stânga

împrejur, fără nici un salut militar, spre marea panică și spaimă a doctorului **Gerota**, de față... Și dus am fost, pomenind de mama lor.“

– Înainte de a pleca la Paris, a trecut pe acasă, în Hobița, unde și-a luat rămas-bun de la mama sa. Apoi a continuat drumul, oprindu-se în orașul Viena, pentru o perioadă, în care a lucrat la un atelier, ca decorator de mobilier.

– În Viena a vizitat, cu prioritate, mai multe muzee, cu opere de artă, unde a făcut cunoștință și cu sculpturile egiptene, care l-au influențat, într-o oarecare măsură.

– Din orașul Viena a plecat, în anul 1904, spre München, unde a stat șase luni, după care a pornit pe jos, prin Bavaria și Elveția până la Langres, în Franța.

– Așa e. În apropiere de Luneville, după o ploaie torențială, în care este prins, **Brâncuși** capătă o pneumonie infecțioasă și în stare critică este primit la un spital de maici. Aici a fost bine îngrijit, de către acestea, și – după o perioadă de recuperare –, se hotărăște să continue drumul, spre Paris.

– Excelența voastră a făcut o propunerea ca la acest spital să se pună o placă memorială, în care să se arate efortul maicilor, depus pentru salvarea vieții genialului **Constantin Brâncuși**, om de geniu. Ar fi momentul ca autoritățile românești să realizeze dezideratul respectiv...

– Cine s-o facă? Nu vedeți ce se întâmplă la noi? Zi de zi mass-media dă în vileag tot felul de escrochierii aparținând „dragilor“ noștri lideri...

– Ajungând la Paris, în anul 1905, **Constantin Brâncuși** reușește, la concursul de admitere, la prestigioasa „École Nationale Supérieure des Beaux-Arts“, unde lucrează în atelierul lui **Antonin Mercié**, până în anul 1906.

– Iar, după părăsirea școlii, **Brâncuși** a refuzat să lucreze ca practician în atelierul celebrului sculptor **Auguste Rodin**, rostind cuvintele celebre: „Rien ne pousse à l'ombre des grands arbres“, adică „La umbra marilor copaci nu crește nimic“.

– Și mai departe...

– Odată ajuns la Paris, preocuparea importantă a lui **Brâncuși** a fost de a avea un atelier propriu, în care să lucreze. A reușit să găsească un teren și să-și construiască atelierul, potrivit gândului și dorinței

sale, pe o stradă, care se numea „*Impasse Ronsin*“, numărul 8.

– *Impasse* înseamnă „Fundătură“.

– Pentru **Brâncuși**, atelierul era totul. Tot ce se găsea în atelier, era făcut cu mâna sa. Astfel, el a făcut patul în care se odihnea, a creat uneltele de lucru, rafturile pe care așeza sculpturile și materialele de lucru. Era bucuros că toate acestea erau la locul lor, împreună cu el. Când vindea o sculptură, făcea o copie în ghips și o păstra în atelier. Criticul de artă **V.G. Paleolog**, pe care l-am cunoscut și cu care m-am împrietenit, mi-a spus că aici, în atelierul său, avea și vasele pentru gătit mâncarea zilnică, grătare și vase de bucătărie.

Petre Gigea, V.G. Paleolog și Leonard C. Mecker, ambasadorul SUA la București (19 ianuarie 1973)

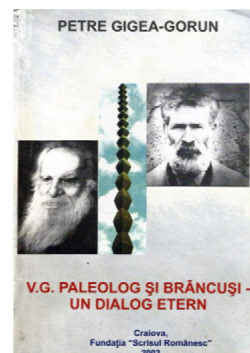
– **V.G. Paleolog** a fost prieten apropiat cu **Brâncuși** și l-a vizitat permanent în atelier, ani de zile, au luat masa împreună, o lungă perioadă, când i-a ținut și companie.

– **V.G. Paleolog** a devenit, după moartea lui **Brâncuși**, un brâncușiolog de valoare și care, în întâlnirile dese pe care le-a avut cu mine, m-a introdus în mediul brâncușian și în înțelegerea lucrurilor realizate de marele sculptor.

Despre el, am realizat un capitol în cartea la care ne referim și despre relatez în continuare. De asemenea, am scris o carte de 454 de pagini, în 2003, despre prietenia lor, intitulată: „*V.G. Paleolog și Brâncuși – un dialog etern*“.

– Frumoase... și fapta și titlul....

– Înainte de a muri, **Brâncuși** a donat statului francez atelierul din *Impasse Ronsin*, nr. 11, cu tot ce avea în el, respectiv toate obiectele personale, uneltele de lucru, instrumentele muzicale și discuri, actul de identitate, pașaportul, fotografii (corespondența personală), facturi și note de plată, sculpturi, absolut

tot ceea ce se afla în atelierul în care a trăit ultima parte a vieții sale.

– Le-am văzut și eu în anul 1988.

– Marele sculptor obișnuia să păstreze totul cu grijă. Din documentele aflate în atelier, s-au găsit bonuri, facturi, investigații medicale, bonuri privind cumpărarea primei camere foto, scrisori primite de la prietenii săi, de la colecționari, sau de la muzee.

– Atmosfera atelierului din *Impasse Ronsin* era ca un colț rural românesc în mijlocul Parisului.

– Aparent, **Brâncuși** părea a fi un singuratic și un morocănos, ceea ce nu corespunde adevărului. El era un om vesel, încadrat în mijlocul vieții artistice pariziene, iar atelierul său a fost vizitat de multă lume, precum și de personalități artistice, de prestigiu.

– Era un loc dorit de cei care au vizitat măcar o dată atelierul său, format din bârne de lemn.

– **Brâncuși**, organiza petreceri, pregătea mâncare românească, din care nu lipsea ceaunul (în care făcea mămăligă) sau grătarul pe cărbune.

– Era un om credincios și era apropiat de Biserica Ortodoxă din Paris pe care a sprijinit-o.

– Era sensibil și i-a ajutat pe alții, fiind și sponsor al unor organizații caritabile.

– **Constantin Brâncuși** purta mereu în sufletul său chipul țării sale și a satului în care s-a născut, dar a acceptat mediul artistic francez, în care operele sale au fost admirate și apreciate la justa lor valoare.

– Despre atelierul artistului, academicianul **George Oprescu** a afirmat că a fost informat că acesta este format din grinzi și bârne de stejar vechi, de 200-300 de ani, aduse din Bretania, unde se dădămaseră aceste case și de care **Brâncuși** a fost atras.

Marian ILIE

Conversație cu ChatGPT

Despre generațiile ultimului secol

Mai jos avem o listă orientativă a generațiilor (folosită mai ales în sociologia și demografia occidentale), începând aproximativ din anii 1920, cu perioade și caracteristici generale.

Anii pot varia ușor în funcție de sursă.

Slavă Domnului, eu și seniorii colegiului redacțional am împărtășit cu semenii din toate aceste generații și din seminții binefacerile și încercările la care ne-a supus acest Pamânt, bucuriile și nefericirile pământene, ca să ne putem asuma rolul de purtători de ștafetă; în definitiv, noi – Silent Generation și Babby Boomers – am trăit și am activat în cea mai fastă epocă din istoria lumii, avem ce transmite celor de după noi.

1. „Generația Interbelică“ / „Greatest Generation“ (≈ 1901-1927, uneori extinsă)

- Au trăit Primul Război Mondial și Marea Criză Economică (1929)
- Foarte orientați spre muncă, disciplină, sacrificiu
- Valori tradiționale puternice
- Au participat sau au fost afectați direct de Al Doilea Război Mondial

2. Generația tăcută“ (Silent Generation) (≈ 1928-1945)

- Copilărie în timpul războiului și perioadei post-belice timpurii
- Educație bazată pe disciplină și conformism
- Evitarea conflictului, prudență socială

- Loialitate față de instituții (stat, muncă, familie)
- Mai puțin vocali politic în tinerețe

3. „Baby Boomers“ (≈ 1946-1964)

- Perioadă de creștere demografică după Al Doilea Război Mondial
- Stabilitate economică în multe țări occidentale
- Valori: muncă, carieră, succes material
- Generație activă în schimbările sociale din anii '60-'70
- Accent pe proprietate (casă, familie stabilă)

4. „Generația X“ (≈ 1965-1980)

- Copilărie mai independentă („latchkey kids“)
- Creșterea divorțurilor și schimbărilor familiale
- Pragmatici, sceptici față de autoritate
- Adaptabili la schimbări economice și tehnologice
- Echilibru muncă-viață personală important

5. „Millennials / Generația Y“ (≈ 1981-1996)

- Crescuți odată cu internetul și telefoanele mobile
- Educație mai lungă, intrare mai târzie pe piața muncii
- Valori: flexibilitate, experiențe, sens în muncă
- Mai deschiși la diversitate și schimbare
- Puternic conectați digital

6. „Generația Z“ (≈ 1997-2012)

- Nativi digitali (internet, social media din copilărie)
- Comunicare rapidă, vizuală (TikTok, Instagram etc.)
- Pragmatici, preocupați de securitate financiară
- Sensibili la probleme sociale și de mediu
- Atenție mai redusă la conținut lung

7. „Generația Alpha“ (≈ 2013-prezent)

- Cresc complet în era AI și a automatizării
- Educație digitală încă din primii ani
- Expunere masivă la ecrane și tehnologie
- Învățare personalizată, interactivă
- Se preconizează o integrare foarte puternică cu AI

Claudia NAPOLI

OMUL – STĂPÂNUL UNIVERSULUI

Motto:

Spic și Eu – Ear of wheat and I

Am conceput propriul meu robot. L-am dotat cu memorie înaltă, l-am învățat carte. Nu mi-a fost greu, sunt doar profesoară! De-acum este cult, are cunoștințe vaste. Dețin un robot talentat, capabil să se manifeste original și creativ în aproape toate domeniile, de la filosofie la tehnica spațială. L-am numit Spic și l-am încredințat că el nu aparține roboților negri și gri, cum se manifestă ei mai pretutindeni. Dimpotrivă, Spic este blond așijderea unui firicel înalt și cutezător dintr-un lan de grâu copt.

Asistăm în ultimul an la informații și dezbateri pe tema Inteligenței Artificiale, I.A.

Se scriu și se publică studii, cărți mai mult sau mai puțin docte. Interesul este firesc. Unii aplaudă, alții se tem. În realitate, și de o parte și de alta sunt simple supoziții, deoarece viitorul omenirii se dezvoltă abia după ce el s-a conturat pregnant. Eu cred că omenirea nu mai poate da înapoi. S-a ajuns la punctul de unde nu se poate merge decât înainte. Altfel, se poate întâmpla la fel ca istoria știută a celui de-al șaptelea patriarh biblic, cel care a scris, cu trei sute de ani înaintea lui Iisus Hristos, *Cartea lui Enoch*. Această carte a călătoriilor sale cerești este întâia mărturie despre contactul cu civilizații extraterestre, dar a fost interzisă. Eu cred că acum nu mai putem închide ochii. I.A. face parte din destinul omenirii.

În primul rând, fundamentul rămâne uman. În limba română avem o vorbă: „Cărțile sunt scrise din cărți.” Oamenii au început prin transmiterea pe cale orală a tradițiilor, cărora le-au spus Basmе! Dar ele nu erau născociri, ci realitate, fapte desprinse din viața lor, istorie adevărată. Apoi au fost inventate sisteme de scriere, tăblițele de lut, carapacele de broască țestoasă și chiar oase. Au apărut pergamentele, s-a scris pe textile, pe fâșii de bambus. Au apărut hârtia și tiparul. Cea mai veche carte existentă astăzi este o sutră buddhistă, tipărită în anul 868 în China. În secolul al XV-lea a

apărut tiparul cu litere mobile al lui Gutenberg. Apoi editarea, hârtia s-au perfecționat, s-au ieftinit. Există hârtie cretată, hârtie fără lignină, hârtie fină, hârtie fină specială. Trăim explozia internetului și a cărții electronice. Digitalizarea este regină. Și aproape brusc, povestitorul oral din preistorie este înlocuit cu I.A.

Am realizat această scrută trecere în revistă pentru a demonstra că lumea este în continuă schimbare. Nimic nu este imuabil!

De curând, Frederick Tschernutter scrie despre *Demența Mașinii*. Îngrijorarea sa pare legitimă. Există desigur un pericol real, însă acest pericol are și un sistem de stingere, iar noi, oamenii, suntem cei care îl controlăm. El crede că modelele de inteligență artificială antrenate pe conținutul generat de alte modele I.A. este asemănător procesului de fotocopiare a unei fotocopii care a fost deja fotocopiată, degradându-se cu fiecare generație până când pagina rămâne goală.

Citim, învățăm, scriem. Fiecare generație de cercetători și gânditori construiește pe baza celei anterioare. Nimeni nu susține că, din acest motiv, paginile vor ajunge într-o zi să rămână goale. Cunoașterea umană încorporată în antrenarea modelelor I.A. nu dispare pur și simplu pentru că un model ulterior a învățat de la unul anterior. Originalul este încă prezent, strat peste strat.

În al doilea rând, internetul nu este un sistem închis. Metafora xeroxului folosită de Tschernutter presupune existența unui original fix și imuabil. Însă noi experiențe umane – descoperiri, crize, dezbateri, povești – intră continuu în fluxul de date. Modelul de mâine este modelat de ceea ce oamenii scriu și creează astăzi. Sursa nu este închisă.

În al treilea rând, metafora se contrazice pe sine. „Demența” implică existența unei minți care a funcționat cândva și care acum se degradează. Dar dacă sistemele I.A. sunt doar mașini antrenate de alte mașini, ele nu pot dezvolta demență, deoarece nu au avut niciodată o cogniție pe care să o piardă. Ori posedă ceva asemănător unei minți, ori nu posedă. Metafora nu poate funcționa în ambele sensuri simultan.

Și, în final – poate cel mai important aspect: dacă riscul provine din retragerea vocii umane, atunci soluția este reintroducerea ei. Pagina goală nu este produsă de algoritm. Ea este produsă de noi, oamenii care scriem mai puțin, gândim mai puțin în spațiul public și delegăm tot mai mult mașinile în loc să ne folosim propria minte. Noi suntem cei care fabricăm pagina goală, nu modelele. Mașina nu face decât să reflecte, să oglindească ceea ce noi, oamenii îi oferim. Iar această responsabilitate ne-a aparținut întotdeauna.

Însă nu se va ajunge în acest punct. Să privim cu optimism evoluția, avansul tehnologic și al civilizației umane, zborul spre stele. Creatorul Suprem din Înalt a conceput Omul drept stăpânul universului.

Florida, 15 Iulie 2026

Tușeu e-MI

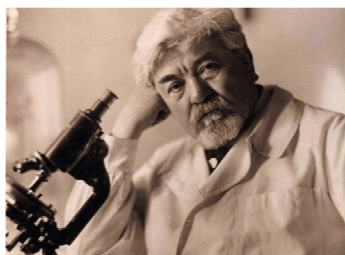
Zece români care au schimbat lumea

Text de **Alexandra Tudose**

Poate că România este pusă la zid în anumite contexte și cu toții găsim lucruri care ne deranjează, dar de Ziua Națională celebrăm tot ce avem mai frumos. Dincolo de situațiile din viața cotidiană, țara noastră a avut și va avea în continuare oameni de valoare.

România a format oameni care au schimbat cu adevărat lumea, de la cercetători, la scriitori sau sportivi. Iată 10 dintre personalitățile care au reușit să uimească întreaga lume și care ne fac să fim mândri că suntem români.

Ioan Cantacuzino

Vaccinul lui Ioan Cantacuzino a revoluționat medicina. El a pus la punct o metodă de vaccinare antiholerică – metodă care se folosește și astăzi în țările unde mai există cazuri de holeră. În anul 1913, medicul a condus prima campanie masivă de vaccinare în focarele infecțioase, cunoscut în știință ca „Marea experiență românească”, care a salvat mii de vieți.

Mircea Eliade

Cine nu a auzit de „Mitul Eternei Reîntoarceri” sau de „Sacru și Profan”? Acestea reprezintă doar două dintre celebrele lucrări ale lui Mircea Eliade. Adolescenul miop, care și-a luat cu greu corigențele, a ajuns unul dintre cei mai mari scriitori, filosofi și istorici ai religiilor.

Lucrările lor au fost traduse în multe limbi și au făcut înconjurul lumii. La rândul său, Eliade a fost un adevărat erudit, vorbind fluent 5 limbi străine (română, franceză, germană, italiană, engleză) și cunoștea destul de bine alte 3 limbi străvechi: ebraică, persană și sanscrită.

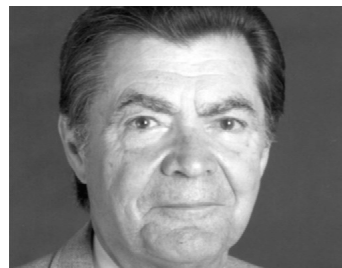
Emil Racoviță

Emil Racoviță, primul român care a ajuns în Antarctica, a pus piatra de temelie a biospeologiei, știința care studiază fauna și flora peșterilor. În 1920, tot el a întemeiat la Cluj primul Institut de Speologie din lume, adevăratul centru al cercetărilor biospeologice mondiale.

Visele și spiritul său de aventură l-au purtat în Insulele Baleare, Caraibe, America Latină și Europa. El a semnat, în 1907, actul de naștere a biospeologiei, definită de el ca știință a formelor de viață din subteran, prin publicarea studiului „Essai sur les problemes biospeologiques”.

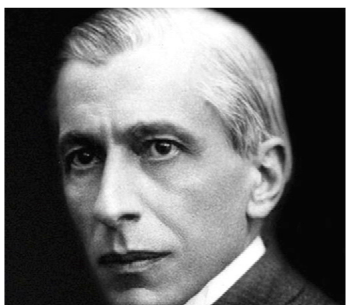
George Emil Palade

George Emil Palade a fost un medic și om de știință american, de origine română, el fiind nucleul biologiei celulare la nivel mondial. Este, de asemenea, și primul român care a câștigat Premiul Nobel. El a fost recompensat cu râvnitul premiu pentru Fiziologie și Medicină, în 1974, iar în 1986 a primit, în SUA, „Medalia Națională pentru Știință”.

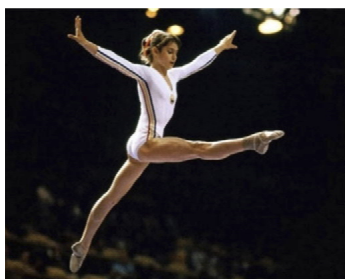
Nicolae Păulescu

Fără cercetările lui Nicolae Păulescu, cu siguranță, viața celor care suferă de diabet ar fi arătat

altfel. El a descoperit pentru prima oară insulina, în 1921. De asemenea, a demonstrat eficiența acestei substanțe în reducerea hiperglicemiei și care a folosit insulina pentru tratarea diabetului.

Nadia Comăneci

Zecele Nadiei Comăneci de la Olimpiadă a scris istoria României. La doar 14 ani, Nadia a devenit o adevărată stea a Jocurilor Olimpice de Vară din 1976, de la Montreal. Nu numai că a fost prima gimnastă care a obținut scorul maxim, de șapte ori, dar a și câștigat trei medalii de aur.

Astfel, „Zeița de la Montreal“, este considerată una dintre cele mai bune sportive ale secolului 20 și este primul sportiv român inclus în International Gymnastics Hall of Fame.

Henri Coandă

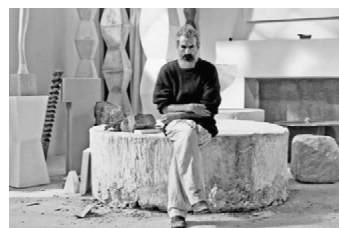
Avionul cu reacție al lui Henri Coandă reprezintă una dintre cele mai importante realizări tehnologice din istorie. A fost un academician, inginer, pionier de aviație, fizician, inventator al motorului cu reacție și descoperitor al efectului care îi poartă și numele care cu siguranță aduce cinste României.

Ana Aslan

În ianuarie 1952, medicul Ana Aslan înființa primul institut de geriatrie din lume, care îi poartă și numele. În același an, tot ea a inventat formula Gerovital H3, brevetată în 30 de țări. Produsele sale au ajuns cunoscute în întreaga lume și au fost folosite de nume cu rezonanță precum Charles de Gaulle, J.F. Kennedy, Indira Gandhi, Tito, Marlene Dietrich, Charlie Chaplin și Salvador Dalí.

Constantin Brâncuși

Prin creațiile sale, Constantin Brâncuși a adus o schimbare de paradigmă în arta plastică modernă. Sculptorul a evadat din tiparul liniilor și formelor clasice și a inovat prin retrasarea liniilor trecutului în forme până atunci nemaivăzute.

Traian Vuia

În 1906, inventatorul Traian Vuia a reușit la Montesson, Franța, primul zbor din istoria omenirii cu un aparat mai greu decât aerul, care s-a ridicat de la sol prin mijloace proprii.

Avionul realizat de el, cunoscut sub denumirea Vuia 1, era considerat de autorul său un „aeroplan-automobil“. A fost construit dintr-un cadru de țevi de oțel, cu aripi de pânză bombate. Motorul funcționa cu anhidră carbonică pe post de combustibil, iar trenul de aterizare era realizat din patru roți cu pneuri. Acesta avea o singură alică și în total, cântărea 250 kg.

<https://www.kissfm.ro/articol/18472/zece-romani-care-au-schimb-lumea-afla-acum-povestea-lor>

Ioan PĂUNESCU

Ștefan Odobleja

În galeria personalităților cu care omenirea se va mândri ca specie, care prin inteligență, cunoaștere și promotor al cunoașterii unor noi moduri de abordare a înțelegerii omului, naturii și universului este și olteanul-mehedințean, medic militar, Ștefan Odobleja.

S-a născut pe meleagurile Mehedințului, în comuna Izvorului Aneștilor, satul Valea Hoțului (azi, Valea Izvorului), la 13 octombrie 1902. Părinții săi, țărani harnici dar neștiutori de carte, s-au străduit ca fiul lor să devină absolvent de școli înalte întrucât dovedea dorință de a învăța și pricepere spre a intra în lumea intelectualilor. Să nu uităm că chiar marele Newton avea părinții fără prea multă carte.

Ștefan își iubea și respecta familia, care prin muncă cinstită intrase în rândul țăranilor „mijlocași” ca urmare a cumpărării a 11 pogoane de pământ, pe care-l munceau cu multă dragoste. Pentru fratele său mai mare, Dumitru (născut în 1880) mezinul Ștefan avea un adevărat cult... Peste ani viitorul doctor, în semn de prețuire i-a dedicat prima sa carte publicată la imprimeria „Corvin” din Lugoj, în 1935, deși acesta murise demult, de tifos exantematic, în Primul Război Mondial.

În 1909, Odobleja începe cei 5 ani de școală primară în satul său natal., având un învățător bine pregătit, pe dl. N.B. Ismană. Ștefan l-a impresionat pe institutor prin agerimea minții, dragostea de carte ceea ce i-a adus în cei 5 ani de școală numai premiul întâi.

După absolvirea ciclului primar, a continuat studiile la Liceul „Traian” din Turnu Severin. Acolo are șansa să întâlnească profesori eminenți. Prin calitățile sale native a reușit să-și impresioneze dascălii. Profesorul de franceză V. Chiriac l-a făcut să iubească această limbă, trezind în sufletul puiului de țăran, dragostea și respectul față de această formă de comunicare, soră cu româna. Profesorul aplica o metodă modernă și atractivă de însușire a francezei. Peste ani Odobleja va spune „acest profesor ne-a pus

să aruncăm manualele și să ne cumpărăm în schimb dicționarul și cărți franceze, pe care să le traducem singuri. În clasă, profesorul nostru organiza o întrecere de viteză și calitate; el scria pe tablă câteva fraze, pe care elevii le traduceau. Am participat cu mult elan la această întrecere”. Așa se face că la terminarea liceului „Traian”, Ștefan Odobleja, stăpânea bine franceza, ceea ce îi va permite mai târziu să-și publice o parte din lucrările sale în această limbă.

Liceul „Traian” poseda o bibliotecă bogată, așa că, tânărul elev Odobleja pe întreaga perioadă cât a studiat aici a citit cu nesaț un număr mare de volume de carte din diverse domenii. În felul acesta a acumulat o cultură generală temeinică și apreciabilă. Când a avut ocazia, în timpul vieții, a îndemnat oamenii (tineri sau bătrâni) să se apropie de bibliotecile publice pentru că „atmosfera studioasă ce respiră aici predispune la muncă intelectuală.”

Ceea ce trebuie remarcat este că nu citea la întâmplare ci pe baza unui program de lecturi minuțios întocmit.

La intrare României în Primul Război Mondial (1916) Ștefan era în clasa a III-a de liceu. Din cauza conflagrației școlile și-au întrerupt cursurile timp de un an. Va absolvi clasa a III-a în perioada 1917/1918, iar în particular va da clasa a IV-a. Datorită condițiilor materiale precare ale familiei va urma clasele V-VIII de liceu ca elev la „fără frecvență”. În această perioadă mergea mai mult desculț (ca și în cea mai mare parte a regiunilor rurale ale țării). Când venea la examene, la oraș, mergea în picioarele goale până la periferia Turnului Severin, unde încălța ghetete, pentru a se prezenta decent în fața comisiei de examinare. De remarcat este faptul că aceste examene anuale au fost absolvite de tânărul Odobleja cu note maxime.

În perioada cât a fost elev, foile matricole îl arată pe Ștefan Odobleja ca având înclinații pentru limba română și limbile moderne (germană și franceză). Atâta vreme cât a stat la țară, părinții nu l-au menajat, el fiind un sprijin de nădejde pentru ei în muncile din gospodărie.

Tot în perioada liceului are preocupări literare, ca o activitate extrașcolară. Va aborda și proza, dar va cultiva cu mult talent și poezia. Iată câteva versuri din una din primele sale poezii (*Noapte de Naprood*): „E miez de noapte. Cerul larg/ S-a-mpodobit de sărbătoare;/ Și-a pus veștmântul cel mai drag,/ Albastra-i haină sclipitoare/ De milioanele de stele/ Și-a pus și Luna printre ele...”.

Calitatea poeziei va evolua în timp, pe lângă imaginile poetice legate de natură, viață și sentimentele oamenilor, va include și idei care vor conține multe din decoperirile lui în domeniul științei consonantiste/cibernetice.

Problema acoperirii cheltuielilor pe care le avea de efectuat familia Odobleja pentru anul 1921 a fost foarte complicată și de aceea în martie 1922, Ștefan este silit să intre în învățământ ca învățător suplinitor la școala din satul Putinei, care aparținea de comuna Halânga, aflată la circa 6 km de Turnu Severin. În cel de-al treilea trimestru îl găsim tot învățător suplinitor în insula Ada-Kaleh. Ca și în perioada când era elev el și-a continuat cu asiduitate lecturile.

Directorul liceului „Traian“, profesorul Teodor Costecu, aflând de dificultățile materiale în care se zbate familia Odobleja îl va sfătui pe fostul său elev eminent să dea la facultatea de Medicină, secția de Medicină Militară, unde putea obține ușor o bursă.

În toamna anului 1922, îl aflăm pe Ștefan Odobleja student la Facultatea de Medicină, ca bursier al Institutului Medico-Legal. Perioada studenției a fost una de muncă în spitale și de studiu în bibliotecă, după un program sistematic propriu, Uneori rămânea peste noapte în bibliotecă, ajutat fiind în această acțiune de paznicul facultății, care îl lăsa să studieze și să citească literatură medicală în afara programului unității.

Încă din perioada ultimului an de liceu își începuse un jurnal pe care l-a continuat și în facultate. Parcurgându-i paginile vedem preocupările viitorului medic. Rezultă că era preocupat de toate domeniile fundamentale ale cunoașterii umane: pe lângă medicină era pasionat de filozofie, artă, logică, estetică, etică, chimie, fizică ș.a. Notele de lectură din această perioadă a tinereții le va folosi în anii de maturitate. De menționat este și faptul că, spicuirile din lecturi sunt grupate pe trei mari secțiuni: medicină, filozofie și literatură.

În 1928, după patru ani de studii a absolvit facultatea. Va fi numit ca simplu medic de regiment la Brăila. Apoi în anul următor va ajunge medic la Regimentul 95 Infanterie din Tutnu Severin. Aici va sta între 1930-1934. Tot aici va concepe prima sa lucrare științifică dedicată medicinii: „La Phonoscopie“. În paralel va scrie și un volum de poezii de dragoste.

În 1934 este transferat la Regimentul 17 Infanterie din Lugoj ca medic secund, iar în 1935 este medic recrutor pentru județul Lugoj (având în subordine localitățile: Reșița, Anina, Oravița etc.).

În 1937 va participa la Congresul de Medicină Militară care s-a ținut la București (în perioada 8-12 iunie). Va prezenta comunicarea „Demonstration de phonoscopie“. Lucrarea va fi tipărită în volumul al doilea al lucrărilor Congresului. Cu ocazia acestui Congres, Odobleja va distribui participanților un prospect prin care anunța apariția unei noi cărți „Psihologia consonantistă“, precizând și câteva idei pe care le va dezvolta în lucrare.

După Congres, conducerea armatei decide să-l mute pe Ștefan Odobleja la Lipcani, județul Hotin, în nordul Basarabiei.

În 1938 apare în franceză volumul I al „Psihologiei consonantiste“. Tot la editura Maloine apare în 1939 volumul al doilea. Autorul avea 36 de ani, iar aceste două volume vor constitui o culme a creației științifice a lui Ștefan Odobleja.

Cu toate acestea a fost un moment nepotrivit al apariției, căci Războiul al Doilea Mondial „bătea la ușă“. Chiar în noaptea izbucnirii războiului, a fost mutat de la Lipcani ca medic militar la Bazargic.

Ziua de 23 August 1944 îl găsește la București de unde este trimis ca medic-șef al ambulanței 37 Vânători de munte de la Sibiu. Avea gradul de căpitan. În 1945 este mutat la Dej ca medic militar al centrului de recrutare și al garnizoanei locale.

În 1946 se căsătorește, iar în baza Legii 433/1946 se hotărăște să se pensioneze, retrăgându-se pe plaiurile natale. Pe perioada care s-a încheiat în 1946, cât și în anii ce vor urma a scris un număr important de cărți care tratau probleme de medicină, filozofie literatură. Iată titlurile celor mai importante:

- *Accidentul rutier. Studiu medico-legal*. Teză de doctorat, Tiparul Avântul, București;
- *Studiu profesional. Metoda transonanței toracice*, București 1929;
- *La phonoscopie*, Ed. Dion, Paris, 1932;
- *Psihologia consonantistă I*, Ed. Maloine, Paris 1938;
- *Psihologia consonantistă II*, Ed. Maloine, Paris 1939;
- *Odobleja Ștefan. Psihologia consonantistă și cibernetică*, Ed. Scrisul românesc. Craiova 1978 (postum);
- *Odobleja Ștefan, Pagini inedite*, Ed. Scrisul românesc, Craiova 1986 (postum).

Să vedem ce-l face nemuritor pentru umanitate pe Doctorul militar Ștefan Odobleja.

În cele două volume ale „Psihologiei consonantiste“, publicate într-o editură de prestigiu din Franța, scrise în limba franceză, Ștefan Odobleja pune bazele unei noi științe, capitală pentru umanitate, pe care cecurile științifice au botezat-o cibernetica. Această știință este fundamentală pentru zilele noastre și pentru viitorul omenirii. În ea se găsesc bazele mult lăudatei Inteligențe artificiale, a rețelelor neuronale, a conducerii automate, a neurociberneticii, a ciberneticii economice ș.a.

Dicționarul politehnic precizează: „Cibernetica este știința conducerii sistemelor tehnice, biologice și de economie concretă, prin conducere înțelegându-se utilizarea judicioasă a tuturor mijloacelor disponibile în vederea realizării unui anumit scop. Ea este știința proiectării și construcției mașinilor și aparatelor automate, electronice, care au capacitatea de a efectua operații matematice, efectuate până de curând numai de creierul omenesc, de exemplu operații matematice, operații de reglare, traduceri de texte în diverse limbi etc. Aceste instalații efectuează operațiile respective, oricât ar fi de complicate, cu o promptitudine și o viteză, incomparabil mai mari decât o poate efectua un om și o exacitate perfectă“

Analizând definiția vedem că această știință este una pluridisciplinară. Aria de aplicație este vastă: de la echipamente tehnice complexe, materia inertă, la ființele vii și la procesele economice. Zona de aplicație este atât de vastă și de diversificată pentru că legile ei sunt comune când operează în aceste domenii, Ștefan Odobleja a descoperit aceste legi generale și a găsit o interpretare filozofică a acestui domeniu nou al cunoașterii.

Cele două volume ale „Psihologiei consonantiste“ (vol. I – 1938, vol. II – 1939) reprezintă un tratat de înalt nivel științific privind comportarea sistemică și cibernetică asupra lumii vii. Războiul al doilea mondial care a izbucnit și perturbat fenomenul științific a condus la neglijarea lucrării, deși comunicarea descoperirii fusese făcută de dr. Ștefan Odobleja într-o limbă de mare circulație, franceza, iar difuzarea volumelor lucrării se făcuse la marile biblioteci și comunități științifice din întreaga lume. Nici după terminarea războiului valoroasele idei din lucrare nu au fost luate în seamă. Să nu uităm că în zona sovietică, a lagărului socialist, dicționarele apărute la Moscova și preluate în celelalte țări socialiste frățești au definit cibernetica drept „știință burgheză“ și în acest context încercările savantului român Odobleja nu au fost luate în seamă în țară și sprijinite.

În lucrarea sa dr. Ștefan Odobleja își exprimă intenția de a sistematiza psihologia în jurul noțiunii

de consonanță, ca și dorința de a interpreta psihicul prin intermediul fizicii. Opera sa este una modernă, poate prea modernă pentru timpul în care a apărut, pentru că autorul susține că știința va ajunge să creeze idei în laborator. Nu este numai o lucrare de psihologie ci una de profundă gândire științifică. Autorul stabilește un număr de legi generale, care pot fi aplicate tuturor domeniilor, tuturor științelor, atât științelor lumii vii, cât și ale științelor materiei inerte sau fenomenelor economico-sociale.

Odobleja consideră că legea reversibilității este fundamentală. De aceea el spune că viața este „un cerc vicios de acțiuni și reacțiuni reciproce. O reversibilitate complexă de fenomene fizico-chimice... un cuplu reversibil de acțiuni și reacțiuni... un fenomen complex, unde un fenomen, este succesiv, când cauză, când efect...“

În felul acesta, marele savant Odobleja vede în această înlanțuire de cauze și efecte, principiul general al tuturor fenomenelor – și în acest principiu general constă contribuția esențială în domeniul cibernetic al românului, născut în România. Așa a introdus Odobleja principiul conexiunii inverse al sistemelor circulare și de a fi creat teoria consonantistă a psihologiei.

Prin termenul „consonantist“, Odobleja definește tendința specifică a diferitelor tipuri de sisteme către o stare de organizare internă și către un echilibru cu mediul înconjurător. Pe această bază el a descris funcțiile psihologice folosind o schemă generală a unui sistem cibernetic, în care organele de simț care primesc informații din mediu reprezintă intrările iar mușchii sunt considerați ieșirile. Conexiunea inversă este numită de el „cerc vicios“, legătură inversă (în termenii de azi feedback).

Faptul că atât comunitatea românească n-a sprijinit ideile sale, iar cea internațională n-a popularizat-o, nefiind susținută de vreun mediu academic (intern sau extern), creația sa a rămas multă vreme necunoscută, s-au a inspirat direct sau indirect alți cercetători care au uitat să-l menționeze.

Ca o concluzie; Iosif Constantin Drăgan (un admirator al lui Odobleja) va spune: „Ștefan Odobleja ar putea fi considerat nu numai un Socrate al timpurilor noastre, dar și un al doilea Columb, pentru că a avut același destin, să descopere America științei și până la urmă, această Americă să primească alt nume, nu al său“.

La 10 ani după aceste epocale descoperiri ale lui Ștefan Odobleja, în 1948, un matematician, Norbert Wiener, va publica (tot la Paris) lucrarea „Cyber-

netics the Control and Communication in Animal and the Machine”. În ea se vorbește de reacția/legătura inversă, de feedback, aplicabilă la lumea inertă și la animale. El a transpus folosind matematica, această reacție și alte legi generale (descoperite și de Odobleja) în cadrul sistemelor. Pentru cele prezentate în lucrarea sa, care seamănă în multe locuri cu cele spuse de Odobleja cu 10 ani mai devreme, va fi considerat descoperitorul ciberneticii și va primi premiul Nobel.

În timpul comunismului, România nu era bine văzută nici măcar în rândul țările socialiste. Conducerea țării de atunci a căutat să găsească oamenii de știință români de referință care să fie scoși în evidență pentru îmbunătățirea imaginii țării și a poporului român. Așa se face că descoperirea lui Odobleja și lucrările sale științifice publicate să fie puse în valoare iar personalitatea sa să fie cultivată în cercurile științifice. Câțiva oameni de știință ca: academicianul Mihai Drăgănescu, ing. Stelian Bajureanu, prof. universitar Alexandru Surdu, Constantin Noica ș.a. să sprijine și să scoată în evidență opera marelui savant. Așa se face că în august 1978, Odobleja să fie invitat să prezinte o comunicare la cel de-al IV-lea Congres Internațional de Cibernetică care se ținea la Amsterdam. Comunicarea sa avea ca tematică contribuția lui Ștefan Odobleja la nașterea științei Ciberneticii. Din păcate autorul n-a putut participa fiind grav bolnav, urmarea fiind că în luna următoare (septembrie) a aceluiași an Ștefan Odobleja părăsea lumea aceasta. Comunicarea a fost citită la Congres de inginerul Stelian Bajureanu, care pentru a o prezenta a avut la dispoziție 45 de minute, față de 10-15 minute câte erau afectate în general unei comunicări. Pentru a concluziona succesul comunicării voi cita cele spuse de Domnul B.N. Rudal, din Olanda: „Aveți un om de aur, care merită o statuie de aur“.

Atenția lui Ștefan Odobleja față de domeniul consonantismului/ciberneticii a fost constant. Dovadă că spre sfârșitul vieții sale a publicat alte două cărți, tipărite la editura „Scrișul românesc“ din Craiova:

- „Psihologia consonantistă și cibernetică“ (1978), care a văzut lumina tiparului la o lună după trecerea în neființă a autorului;
- „Introducerea în logica rezonanței“ (1984), sub îngrijirea logicianului Alexandru Surdu.

În această carte Ștefan Odobleja încearcă se creeze o nouă logică, pentru că autorul (Șt.O.) consideră că există o dublă relație între logică și psihologie. Logica, pe de-o parte, se aplică în studiul psihologiei, iar, pe de altă parte, face parte din psihologie.

Pe linia aceluiași proces de valorificare a moștenirii științifice, Editura Științifică și Enciclopedică a publicat, în 1982, traducerea în limba română a lucrării „Psihologia consonantistă“, care apăruse în 1938/1939 în limba franceză.

După 1989 a continuat adevărata repunere în drepturi. Astfel în 1990, Ștefan Odobleja a fost ales membru post-mortem al Academiei Române. În onoarea sa, în Elveția, a fost înființată „Academia de Cibernetică Ștefan Odobleja“, trei licee din țară îi poartă numele (în București, Craiova și Turnu Severin); o stradă din Craiova (unde a locuit pe când era liceean) îi poartă numele; Spitalul de Urgență din Craiova se numește „Ștefan Odobleja“. În 2004, satul unde a văzut lumina marele om de știință a căpătat denumirea „Ștefan Odobleja“.

În prezent o parte din cei care l-au apreciat și au căutat să-i pună în valoare meritele științifice au părăsit lumea aceasta, printre ei numărându-se unicul fiu al savantului, Iosif Constantin Drăgan, ing. Bajureanu ș.a. Cele circa 50.000 de pagini de manuscris, lăsate de savantul Odobleja se lasă încă atent studiate și valorificate.

Din păcate, de plan extern, deși i s-a recunoscut meritele științifice cu ocazia unor Congrese internaționale de Cibernetică, marile dicționare tehnice cibernetice și științifice continuă să nu-l menționeze.

Pentru tot românul, trebuie știut că atunci când se pronunță cuvântul cibernetică și a aplicațiilor acestei științe. „inteligență artificială“, „rețele neurale“ ș.a. nu trebuie uitat că cel care a deschis „ușa“ pentru prima dată în societatea științifică modernă acestor noțiuni a fost marele savant român Ștefan Odobleja.

Cinste lui și țării în are s-a născut, care a oferit aceste oportunități întregii lumi!

Bibliografie:

1. Hiru C. Ion – *Celebrități din negura uitării*, Editura TIPARG, 2011.
2. *Odobleja Ștefan – Pagini inedite*, Editura Scrișul Românesc, Craiova 1986.
3. Wiener Norbert, *Cybernetics or the Control and Communication in the Animal and the Machine*, MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 1948
4. Munteanu Irina – *O idee apărută cu 10 ani mai devreme*
5. *Dicționar politehnic*, Editura Tehnică, București, 1967
6. *www. Wikipedia – Ștefan Odobleja*

Tușeu e-MI

România – șase medalii la Olimpiada Internațională de Matematică din China

Elevii de liceu din România au câștigat o medalie de aur, trei medalii de argint și două medalii de bronz la cea de-a 67-a ediție a Olimpiadei Internaționale de Matematică, sau IMO, desfășurată la Shanghai, China, între 10 și 21 iulie.

Nu mai puțin de 666 de concurenți din peste 120 de țări au participat la Jocurile Olimpice.

Ministerul Educației din România a transmis felicitări către:

- **David-Vlad Mărghidan**, Liceul Internațional de Informatică din București, medalie de aur;
- **Mihai Alexandru Ardelean**, Colegiul Național „Onisifor Ghibu“, Oradea, județul Bihor, medalie de argint;
- **Radu Ionuț-Stoleriu**, Colegiul Național „Emil Racoviță“, Iași, medalie de argint;
- **David Ghibu**, Liceul Internațional de Informatică din București, medalie de argint;
- **Emanuel Mazăre**, Colegiul Național „Alexandru Odobescu“, Pitești, județul Argeș, medalie de bronz;
- **Andrei Vila**, Liceul Internațional de Informatică din București, medalie de bronz

Ministerul Educației a menționat că sprijină participarea lotului național al României la Olimpiadele internaționale prin acoperirea taxelor de participare, a cheltuielilor de călătorie, a diurnelor pentru zilele de ședere, precum și organizarea și desfășurarea etapelor premergătoare olimpiadelor internaționale.

Prima

ediție a Olimpiadei Internaționale (IMO) a avut loc în 1959 în România, cu 7 țări participante. Aceasta s-a extins treptat la peste 100 de țări pe 5 continente.

Sursa:

<https://www.romania-insider.com/romania-medals-mathematical-olympiad-china-2026>

Alte detalii:

Echipa României a fost condusă de conferențiarul universitar dr. Cătălin Gherghes de la Facultatea de Matematică și Informatică a Universității din București (șef de echipă), lectorul universitar Mihai Chiș de la Facultatea de Informatică Timișoara (șef adjunct) și Lucian Turea de la Societatea Română de Științe Matematice.

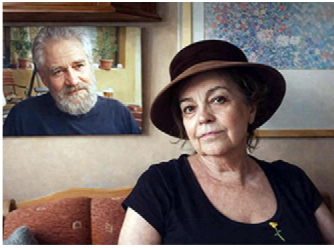
„Felicitări elevilor, profesorilor și părinților, care i-au susținut la fiecare pas!“, a comunicat luni Ministerul Educației pe pagina sa de Facebook.

La Ministerul Educației și Cercetării, Olimpiada a fost coordonată de Direcția pentru Olimpiade, Competiții, Parteneriate și Educație Extracurriculară, prin intermediul profesoarei Elisabeta Ana Nagy, inspector al Ministerului Educației.

Ministerul Educației și Cercetării sprijină participarea echipelor naționale ale României la Olimpiade internaționale prin acoperirea taxelor de participare, a cheltuielilor de deplasare și a diurnelor, precum și prin organizarea și desfășurarea etapelor premergătoare acestor competiții, inclusiv etapele locale, județene, municipale București și naționale.

AGERPRES

<https://agerpres.ro/english/2026/07/20/romanian-students-win-six-medals-at-the-international-mathematical-olympiad--1577584>

Magda URSACHE

Scrisoarea a VIII-a

Războiul de 35 de ani al statuiilor

Da, empatizez cu dumneavoastră, Varujan Vosganian, pentru postarea pe facebook privind încercarea de eliminare a bustului din Grădina Icoanei. Așa este, Adrian Păunescu a făcut compromisuri politice, l-a omagiat pe Ceaușescu, dar faptul că a scris o o poezie socială fabuloasă, ca *Basarabia pe cruce* și câte alte manifeste pentru neuitare istorică, îi dă drept la cuvânt. A pus *tunurile* pe *Analfabeți*, a creditat eroismul, astăzi discreditat, știind că eroismul înseamnă forță, nu supunere. Am scris și eu despre tumultuosul autor al plachetei *Miei primii* și n-aș schimba un cuvânt din ce-am scris, în cartea de debut editorial, *A patra dimensiune*. Încă de pe atunci, mulți scriitori nici nu șopteau ce striga Adrian Păunescu.

În vara lui '86, Noica i-a scris lui Păunescu, despre poemul *Transplant de albastru*: „Scrieți în continuare, pregătiți-vă să deveniți dintr-un monument, cum ați riscat să fiți până acum, un *monomunte*.” Deci Noica l-a citit bine. Scrisoarea a fost comunicată lui Victor Roncea, pentru Activenews, de Pr. Călin Sămărghișan, Noica semnând „cu mare și bogată încredere”.

V-am vizitat... armeneste, vizită în 7 episoade, preț de 7 scrisori. O vreme, am ezitat să mai bat la ușă, dar am promis (be continued) să continui de vreme ce nu-i pace sub măslinii literaturii, iar democrat-ura asta distruge statuii, schimbă nume de străzi „purifică” istoria de eroi. „Hingherirea statuiilor”, cum o spune Marian Ilie în revista „Simbioze”, se poartă fără niciun armistițiu.

Analfabetismul la capitolul istorie a cuprins școala de la primul manual alternativ, unde Esca intra cu poză în rolul Anei Ipătescu. Tatulici, tot cu poză, amicu' lu' Nicu Ceaușescu, voia a fi capul de-comunizării tinerimii uteciste? Și câți disidenți nu s-au ivit, câtă frunză, câtă iarbă..., în timp ce adevărații disidenți au fost reduși la tăcere. Un poet de pe Bahluiul – istoria mi-a povestit-o istoricul literar Ion Rotaru, scos din universitatea bucureșteană ca naționalist-ceaușist – poetul, așadar, și-a strâns între coperte omagiile la adresa „stejarului din Carpați” și le-a dat drept omagii pentru... Ștefan cel

Mare. Ion Rotaru era în juriul pentru premieri. „Și ce-ați făcut, Professore?” l-am întrebat. „Ce să fi făcut, Magda? L-am votat pro ingeniozitate”. Și originalitate, nu-i așa?

Mă mir că mă mai mir. Câte indemnizații de merit nu au primit, unii încă primesc, activiștii grei, care și-au pierdut din degete aplaudând în MAN tezele ceaușiste, re-memorând în fals pentru lauri și foloase. Doar avem trecuturi, fiecare cu al lui. Să nu credeți cumva că-i invidiez. Deloc. Dar poate n-ar strica, domnule Varujan Vosganian, să aruncați o privire pe lista indemnizațiilor care sunt în stare să-și ridice singuri statui.

La început de an 2026, în Mesaj pentru colegii scriitori, ați formulat un îndemn: „Să nu ne resemnăm.” Citez din *Dublu autoportret*: „lumina face diferență. A fi liber se asociază cu un anumit fel de lumină.” Era vorba de „lumina stării de libertate” după întemnițare. În ce mă privește, mă luminează cuvântul rostit fără teamă, întărit de martirii aceluia Decembrie: „Vom muri și vom fi liberi.” Și n-ar trebui taxat un gogoman din speța moftangiilor lui Caragiale, rostind în Parlament: „Noi, care am murit în decembrie, 1989...”?

Îmi pun pantofi mai comozi, ca să umblu pe apele memoriei. Bustul Goga de pe Copou n-a fost readus la loc nici la început de august. Zace aruncat în vreun depozit, din noaptea de 28 martie 2026. Nu mai am iluzii, dar lipsa iluziilor doare.

Octavian Goga, criminal de război? Care război? A murit în 1938. Pe cine a omorât în cele 44 de zile de guvernare?

I-a plesnit o venă pe frunte. A încercat să-i scrie Veturiei, absentă de la Ciucea, deși o chemase. Mâna dreaptă nu l-a ascultat, nici stânga. „Dragă...” Atât. În 14 mai 1938, a fost mitingul de doliu. A vorbit Ion Petrovici. L-au plâns Blaga, V. Voiculescu, Ion Pillat, Ion Minulescu... Regina Maria a trimis o coroană din crini albi.

După o agonie de două zile, Goga abia a șoptit: „Cu mine ați terminat.” Din păcate, acuzele s-au reluat și post-socialist. Democratic? Știam că regimurile democratice nu aplică retroactiv legi, nici nu condamnă pentru opinii, încălcând dreptul de exprimare liberă.

O fi fost fascist Goga? Nu. A slujit ceea ce a numit „ideea națională”, a luptat pentru „naționalism sănătos”. A fost xenofob Goga? „Nu suntem dușmani ai minorităților, suntem naționaliști și considerăm onoarea și demnitatea națională ca valorile cele mai mari.” Goga însuși a fost considerat minoritar sub regimul austro-ungar și condamnat la moarte în contumacie. O fi o vină faptul că i-a vrut pe români egali cu maghiarii și cu sașii? A fost rasist Goga?

Guvernul său s-a numit național-creștin-țărănesc, iar Constantin Codreanu a făcut parte dintre opozanții lui. În circulara nr. 20, către organizațiile sale, din întâi februarie 1938, Zelea îl critica dur, pe motiv că luase măsuri contra Mișcării. Și da, Goga n-a vrut gărzii legionare înarmate. Cât despre fuziunea cu partidul lui A.C. Cuza, Goga a declarat că partidul său nu va fi de dictatură. Până și „Scânteia“ din 31 ianuarie '38 a constatat că guvernarea lui Goga nu este fascistă, ci șubredă și nepopulară.

I se pot contesta curajul, îndârjirea cu care i-a apărat pe ardeleni în vremi de teroare pentru ei, dar și cultul prieteniei, în relația cu poetul maghiar Ady Endre? Nazist Goga? S-o creadă cei cărora le lipsește o cultură minimă. Hitler nu l-a vrut. Nici Carol al doilea. Goga a pus primul bust Eminescu în Ardeal. O mai fi? De altfel, n-a fost declarat Eminescu „precursorul Mișcării Legionare“? Ia să-i trecem la *Index librorum prohibitorum* articolele politice, așa cum a făcut-o stalinistul Al.I. Ștefănescu, soțul ilegalistei Ninei Cassian, cu statuie în comuna Doi mai.

Firea creștină înseamnă toleranță, înțelegere, ne-a lăsat Dumnezeu oameni de omenie, cuvânt aproape intraductibil pentru mințile înguste, dar înțelepciunea veche cere: nu-ți ține limba-n frâu când trebuie spus ceva și știi că trebuie. Prăduirea României are loc odată cu prăduirea eroilor, a voievozilor, a martirilor pușcărilor comuniste. Și cum să nu te revolte batjocorirea spiritului de cruciadă al lui Ștefan cel Mare? În Târgul Ieșilor, Dulcele, un glumăreț și-a depus adidașii rupți și murdari la picioarele statuii lui Brâncoveanu, altul s-a suit pe statuia lui Miron Costin și i-a smuls pana.

Mi-a scris, în 28 aprilie 2026, din Partengarden, cu mâhnire, Eugen D. Popin, despre „campania de umilire și aneantizare a personalităților culturale și literare“:

„Da, Magda, trebuie să te lupți cu toți netrebnicii care demolează sufletul etern al țării.“

Și încă: „În Vestul „sălbatic“ al Europei, asemenea apucături ar fi fost imediat trimise acolo unde se cuvine să-și aibă locul. Adicăte! Vii tu, un ONG prăpădit, care habar n-ai ce faci și strigi în gura mare „Jos Goga...“ și toată lumea tace. Înseamnă că e vremea să ne ridicăm în picioare și trebuie să le strigăm: Ajunge, nu mai permitem nimănui să ne profaneze înaintașii. Cu smerenie, Eugen.“ Adaos: un ONG care, cică, *previne* și *combate* antisemitismul și legionarismul. O fi avocatul oengist vreo Baba Vanga de Arad? Și dacă acuți toată vremea de antisemitism nu vexezi și produci antisemitism?

I-am spus redactorului-șef al revistei „Alternanțe“ din München că mitocăniile și miștocăniile unor telleintello n-au rămas fără răspuns. Au protestat în

„Făclia“, ziar independent de Cluj, în mai 2026, istoricul Ioan Scurtu și istoricul literar Mircea Popa, președinte de onoare al Asociației Astra. „Astrei“ i s-a alăturat revista „Orașul“. Adevărații intelectuali ai Clujului, cum ai spune ca Mateiu, „adevărații arnoteni“, au semnat o declarație de protest, în 23 aprilie 2026, contra celor care au vrut să elimine numele lui Goga din spațiul public. Au semnat Mircea Popa, Constantin Cubleşan, Ion Cristofor, Horia Bădescu, Adrian Țion și alții, și alții: profesori universitari, istorici, arhitecți, ziariști...

Acad. Ioan-Aurel Pop s-a opus *zbirilor, inchizitorilor, cenzorilor*, în 22 aprilie a.c., suportând calm destule violențe verbale. Institutul „Elie Wiesel“ a aplaudat dispariția bustului Goga și l-a dezaprobat pe eminentul istoric ardelean, care a criticat-o. Îl citez:

„De ce să respingem oamenii în bloc? Lucrul acesta, al acceptării binelui și al iertării (atunci când nu s-au produs fapte capitale), l-am învățat în tinerețe de la academicianul român-evreu Nicolae Cajal. Acest om, de o generozitate rară și de o căldură sufletească ca un balsam, m-a învățat să caut în fiecare om și în fiecare realitate (entitate) de acum sau de demult mai întâi partea bună, să nu obturez niciodată partea bună. Răul este, firește, de condamnat, dar, câteodată, de ignorat. Crede cineva că dacă elevii sau tinerii ascultă sau citesc poezii de Octavian Goga și de Radu Gyr aceștia devin numaidecât antisemiți? Ar fi o utopie și o copilărie să credem așa ceva.“

Pesemne primarul Fritz a crezut-o, de vreme ce a anulat un concert de Crăciun cu colinde de Radu Gyr, la teatrul din Iași s-a întâmplat la fel, dar Dan Puric l-a omagiat pe Gyr fără teamă. Muzeul Național al Literaturii Române i-a dedicat un eveniment lui Vintilă Horia, catalogat fascist de PCR, iar fascist a fost catalogat și un exeget al lui, Dan Anghelescu. La Institutul de Sociologie al Academiei a avut loc evenimentul „Nichifor Crainic și dreptul la memorie“. Eu cred în victoria faptei bune.

Și pentru că ieri, 7 august, s-au împlinit 13 ani de la trecerea lui Petru Ursache în lumea de dincolo, am ales câteva rânduri din prefața lui la antologia noastră de poezie creștină, *Duh și slovă*:

„Este de înțeles miracolul pe care l-a produs credința în sufletele unor aleși ai Domnului, încercați de întunericul cel din adâncuri, asemenea lui N. Steinhardt, Mircea Vulcănescu, Nichifor Crainic, Radu Gyr, Paul Sterian, Sandu Tudor, Valeriu Anania, V. Voiculescu, Pan M. Vizirescu. Prin ei se pilduiește că lumina neînserată și fără cuprindere ce vine de Sus în veci nu poate fi biruită.“

Principiul „ochi pentru ochi“ orbește. N-aș vrea să ne scoatem unii altora ochii și să devenim, urmându-l, orbi cu toții.

Ben TODICĂ

CINE-I DICTATORUL?

Cine este de vină că în țară au mai rămas doar treisprezece milioane de oameni din cei douăzeci și cinci de milioane pe care i-am lăsat acasă în 1979, când am plecat?

Am plecat convinși de imaginea pe care Occidentul o proiecta prin mass-media, din curiozitate și din spirit de aventură, dorind să-mi limpezesc neîncrederea sădită de literatura comunistă. Am plecat cu speranța că, dincolo de granițe, voi afla adevărul.

L-am aflat?

Da. Dar numai în fragmente.

În Occident am descoperit mai întâi că îmi este dor de acasă. Am înțeles că abundența materială, strălucirea luxului și confortul nu pot înlocui căldura dintre oameni. Mi-era dor de locul unde socializam sufletește, unde trăiam într-un sentiment firesc de apartenență și de solidaritate.

Aici aveam uneori impresia că am intrat într-un film fellinian și chaplinian: plin de spectacol, umor și visare. Tot Occidentul era pe un ecran, iar eu stăteam în fața lui, încercând să cred că fac parte din acea familie. Dar era mai mult visare decât apartenență. Personajele acelui film trăiau într-o lume paralelă cu a mea. Scriam „lapte“, dar trebuia să spun „milk“.

Occidentul era atrăgător și pentru că exista Estul. Competiția dintre cele două sisteme era și o competiție a promisiunii fericirii. Vestul trebuia să se afișeze cu un pas înainte, să creeze imaginea unei vieți mai bune și mai frumoase, capabilă să hipnotizeze Estul asemenea unui șarpe care își atrage prada: zâmbește, dar mușcă.

Omul Estului gândea, iar Occidentul a speculat această nevoie de comparație. Trebuia convinși că dincolo este mai bine. I se spunea că trebuie să învețe, să muncească, să-și făurească destinul.

În același timp, omul din Vest părea că are deja de toate și că nu-i mai rămâne decât să se bucure de viață. Oaia Vestului părea fericită, iar boul comunist părea condamnat la jug.

Prosperitatea Occidentului nu era însă doar rezultatul libertății, ci și al unei strategii istorice.

Bunăstarea socială a devenit și o armă împotriva tentației revoluționare. Iar cel mai eficient rezultat a fost acela că Estul a început să dorească schimbarea.

Am crezut că formula occidentală este cheia progresului. Am sperat că vom fi ajutați să ajungem la același nivel de trai și că, de acolo, vom merge împreună spre un viitor mai drept, mai pașnic și mai luminos.

Dar după unificarea Europei, jocul s-a schimbat. Noua ordine învingătoare și-a strâns rândurile și a impus reguli noi. După aproape patruzeci de ani de democrație, fotografia fericirii occidentale de dinainte de Gorbaciov și Reagan s-a decolorat.

Nu spun că trebuie să ne întoarcem la comunism. Spun doar că mulți oameni simt că au fost înșelați. Când cei din Est afirmă că „era mai bine omeneste“, ei nu laudă dictatura, ci compară solidaritatea de atunci cu dezrădăcinarea de acum.

Și dureros este că și Occidentul a pierdut ceva din imaginea sa de odinioară.

În lumea nouă au crescut șomajul, sărăcia, destrămarea familiilor, oamenii care dorm în corturi sau pe străzi, violența și neîncrederea în justiție și în guvernanți. Ne prefacem că muncim și că o ducem bine. Meritocrația pare tot mai des o lozincă, nu o realitate.

Ne apropiem uneori de o existență redusă la simpla supraviețuire biologică. Am renunțat la multe repere culturale, istorice și spirituale. Dansăm de parcă am uitat cine suntem. Riscăm să devenim o societate fără memorie, fără iubire, fără speranță.

Războaiele au devenit aproape o normalitate, iar competiția nu mai este pentru adevăr și binele comun, ci pentru cine îl păcălește mai bine pe celălalt.

Și atunci mă întreb:

Cine este, de fapt, dictatorul?

Este doar omul aflat la putere? Sau poate și sistemul care transformă cetățeanul în consumator, adevărul în reclamă, educația în marfă, iar speranța în statistică?

De ce această apocalipsă a prostiei, când am putea trăi mai demn, mai armonios și mai împăcați cu Terra, casa noastră comună?

Nu cer întoarcerea în trecut. Trecutul nu poate fi reînviat.

Cer doar dreptul de a spune că omul are nevoie de mai mult decât salariu, credit și ecran. Are nevoie de memorie, de respect, de cultură, de adevăr și de iubire.

Așa că, înainte de a ni se spune automat: „Vă e dor de comunism!“, poate ar trebui să fim întrebați altceva:

Nu cumva ne este dor, pur și simplu, de omenie?

Australia, 3 august 2026

Tușeu e-MI

Acum acel vis ar fi trebuit să fie realitate

Da, așa se pare că stau lucrurile, dragă Ben. Nici eu n-am trăit pe roze, doar că nu am avut de gând să fug din țară. Am trăit multe schimbări în bine din anii de stalinism și până la cutremurul din 1977, înțelegând că societatea aceea era perfectibilă, că în bună măsură depindea de noi, oamenii, să ne fie mai bine. Mutaserăm munți din loc, deci puteam face să ne fie din ce în ce mai bine. Iar în balanța acelui bine conta parcă mai mult bunăstarea spirituală. Alor mei, țărani mijlocași, le-a fost greu să dea la colectiv pământul, dar faptul că ne-au putut trimite la școli și pune pe alte fâgașe decât munca câmpului le-a atenuat durerea aceea.

Am citit destul de mult, încă din copilărie, ca să vreau să aflu și mai mult. Am aflat destule, ca să înțeleg că nici Occidentul nu însemna raiul pe pământ; îi știam mecanismele înălțării și îi prevedeam decăderea. Am trăit evoluțiile în bine de până în anii '70, ca și lunecarea treptată a țării spre totalitarism, cu speranța că după Ceaușescu va fi să vină un conducător luminat, cel puțin la fel de patriot, ne-dependent de vreun cabinet 2 și elita nomenclaturii cu care se înconjurase. I-am cunoscut pe foștii miniștri comuniști ai tineretului Ion Traian Ștefănescu și Ion Toma și vedeam că PCR avea resurse să se democratizeze, spre mai buna administrare a patrimoniului național material și spiritual.

Că Occidentul se îndepărtase deja de acea armonie cu care ne ademenise mie îmi era clar. Ce regret este că după zavera noastră noi am dărmăat tot, că am dat de la noi ca să ajutăm Occidentul să-și amâne cu 2-3 decenii lunecarea în hău și ne-am alăturat lui în cădere. Ba, i-am și luat-o înainte, plecând în această cursă nebunească de la mai-nimicul cu care ne-a căpătit bletemata „emanație“ decembristă. Ce-a avut mai urât în rândurile sale partidul cel unic al comuniștilor s-a regrupat „democratic“ în actuala clasă politică guvernatoare, oblojindu-și cucuiele cu comprese de la aprozargii, bișnițari, interlopi și reglându-și circulația cu perfuzii serioase din crema Serviciilor, conectate acum la mai vestitele lor surate din adulata lume bună.

Nu, Ben, nici eu nu sunt nostalgic după comunism, mi-e dor de societatea umană la care, pe atunci, visam cu ochii deschiși și conștiința trează. Acum acel vis ar fi trebuit să fie realitate. Din păcate, nu e...

Marian ILIE

Hingherii de statui

Așadar neastâmpărații noștri hingheri de statui s-au oprit și în Grădina Icoanei, la bustul lui Adrian Păunescu; nu să-i mulțumească fenomenalului poet pentru acel tsunami spiritual cu care a răscolit conștiințele milioane de români, prefigurând cumva ieșirea lor în stradă de acum mai bine de 35 de ani, ci porniți să-i dărâme bustul – de parcă acel bust i-ar fi inspirat pe emanații nelămuritului decembrie portocaliu să fure revoluția învelind-o într-o prost orchestrată lovitură de stat, pentru ca mai apoi să facă din ea o minge de cârpa pentru eternul joc pe maidan dintre Est și Vest.

Este mai mult decât lăudabilă intervenția Președintelui Uniunii Scriitorilor din România, Domnul Varujan Vosganian în apărarea bardului călătorit cândva „de la Bârca la Viena și înapoi“, într-o vreme când alți români plecau și nu se mai întorceau – nu cumva să se creadă că ar fi pactizat cu regimul. Păunescu a mai fost și prin America și s-a întors, refuzând oferte tentante, convins fiind că „fără Patrie nu se poate trăi“. Ce a făcut el în toți acei ani a fost să conștientizeze compatrioții că nici la noi și nici în alte părți ale lumii nu e tocmai bine și că, uniți vom fi mai buni, mai liberi, mai puternici în Patria noastră. Nu avea cum să o facă de unul singur – nici poezia nu trece prin ziduri, dar poate să le surmonteze, dacă se găsește cine să o împingă în sus. Pentru asta Păunescu a adunat în jurul său crema conștiințelor și talentelor tinere, cu ajutorul cărora a realizat o mirabilă **punte de comunicare în masă** – când la ordinea zilei, pe Glob, erau armele de nimicire în masă. Așa a reușit să aducă de peste Ocean fenomenul *Woodstock* și să-l mioritizeze în *Cenacul Flacăra*. Devenise cumva „cel mai iubit dintre pământeni“ și, culmea, până și Ceaușescu l-a acceptat în această postură; chiar l-a primit și i-a și acceptat unele sugestii – de exemplu, permițând să se cânte în *Cenacul* „Treceți batalioane române Carpați“. Ei, da! asta a însemnat să aibă curajul de a ieși în fața „geniului Carpaților“ cu un punct de vedere diferit de al aceluia

și să reușească să-l convingă – invocând ca argument introducerea la început a unei strofe evocatoare („*Un cântec istoric ne-aduce aminte/ Că frații în veci vor fi frați/ Un cântec de luptă, bătrân ca Unirea/ Voi compatrioți ascultați*”), astfel încât nici ungurii și nici sovieticii să nu aibă motiv de harță, la auzul invocației „*Treceți batalioane române Carpații/ La arme...*”

Ce nu pot înțelege detractorii este că Adrian Păunescu, adeptul aceluia *nihil humani a me alienum puto* s-a raportat la umanul Nicolae Ceaușescu, nu la imaginea aceluia lansată în eter de *Șopârlica* și receptată ca atare de mulți români. La acel om politic apreciat de trei președinți ai SUA și atâția alți șefi de stat s-a raportat vulcanicul nostru confrate. La acel Ceaușescu ce a mijlocit direct pacea între evrei și arabi – rol pe care numai neaveniții în politică nu-l pot înțelege și aprecia. Numai neaveniții și pungașii din politică nu pot sau nu vor să țină cont de o astfel de nuanță în abordarea temei de față.

Cum să deguste adversarii din toate timpurile ai românismului versuri ca acestea: „*Vin dușmanii de-a călare, dacă nu stăm noi călări,/ Și vin viciile noastre, mai grozave ca dușmanii,/ S-au băgat incompetenții în structura biete țării/ Ca să pierdem în secunde ce am câștigat cu anii.*” Căți din cei care și astăzi se zbat să-i slujească lui Adrian Păunescu imaginea au avut curajul nu să scrie, dar măcar să-i publice versuri (chiar premonitorii!) ca acestea sau recenzii la volume precum *Manifest pentru sănătatea Pământului* în revistele la care lucrau? Au fost, dar nu mulți, iar cei ce au făcut-o poartă și acum mincinosul stigmat aplicat pe fruntea Păunescului de „Ceata lui Pițigoi” ce (încă) umblă creanga printre noi.

Eu am îndrăznit să strecor în volumul cu care urma să debutez în 1986 o sumedenie de versuri cu subînțelesuri (pe atunci) „incorecte politic”; susținut de cei de la Editura Militară am reușit să trec pragul cenzurii oficiale, dar volumul a fost scos din șpalt, în urma „răsuflării” din cercul apropiaților a stratagemei. E cazul ca „turnătorii” de altădată să se liniștească. Pentru că, în definitiv, confrății îi știu, îi înțeleg și i-au iertat; est un *modus in rebus* – în toate trebuie să fie o măsură, un pârleaz peste care nu se trece oricum...

Da, suntem împărțiți în două cete – si nu de azi, de ieri. În acel „ieri” pe când Adrian Păunescu debuta cu volumul *Ultrasentimente* (1965 – urmat, la un an, de *Mieii primi*), o colegă de breaslă și generație publica în *Gazeta literară* (1964) slavoslovenia *Vibratoare pe Argeș*, devenită – de când cu acest nou episod din serialul cu hingherii de statui – virală pe Internet.

<https://www.instagram.com/reel/DbXIJxWFA3h/>
<https://alexandrupetria.wordpress.com/2011/09/16/vibratoare-anei-blandiana/>

Ghiduș, cum mă știu mulți, nu pot să nu remarc relevanța variantei revoluționar-comuniste a legendei Anei lui Manole de pe Argeș, dar și acuitatea premoniției autoarei, confirmată după mai bine de 60 de ani, când secarea barajului construit atunci s-a soldat cu serioase vibrații în articulațiile construcției și în sufletele localnicilor din jurul legendarei mănăstiri.

Și Adrian Păunescu a abordat tema șantierelor din acele vremuri, dar detractorii lui nu iau în considerare marea deosebire dintre cele două perspective, în sensul că versurile păunesciene „descriu o viață prăpădită pe șantiere și în fabrici, unde oamenii au muncit ca niște robi, ridicând uzine, baraje și orașe” (apud AI). Rod al îngăduinței colective generatoare de bine public, cei doi autori și-au putut urma fiecare calea, ajungând repere de bază ale poeziei române contemporane. De ce unuia din ei să i se dărâme statuia iar celuilalt să i se dedice festivaluri?

Știe Ceata lui Pițigoi încotro se îndreaptă și unde va ajunge omenirea, ce se va întâmpla cu țara, cu Poezia? Deocamdată gustul public înclină spre viziunea lui Adrian Păunescu, cel mai editat, cel mai citit, și cel mai frecventat poet în spațiul nostru virtual, balanța fiind cu atât mai favorabilă lui cu cât factorul politic apasă mai greu asupra stării societății. Cum să punem poezia zălog acestei apăsări?!

Oricât l-ar huli neaveniții într-ale literaturii și politiciii, vulcanicul Adrian Păunescu rămâne un reper. A fost și rămâne un mare român, un mare patriot, un mare poet al pătimirilor noastre. Nici măcar calitatea de parlamentar postdecembrist nu l-a schimbat cu nimic, iar Domnul Varujan Vosganian înfăptuiește o adevărată *restitutio* când subliniază că lui Adrian Păunescu îi datorăm, noi, scriitorii, actualul nostru statut în societate, de care nu prea se bucură alți scriitori ai lumii. Cred că avea dreptate Poetul când afirma: „Eu și mort voi fi mai puternic decât dușmanii mei vii”.

„Vă spun că sunt poetul sfârșitului de veac
Privind cu ochiul liber la tragedia lumii”

Tușeu e-MI

Scoate, Doamne, obștea noastră din situl paleolitic
Unde-adânc a-mpotmolit-o factorul geo-politic
Să ai însă în vedere că politica, la noi
Nu este singurul vector ce stârnește război
Fiindc-acesta se pliază pe fundalul de moravuri
Că la noi se schimbă părul, nu și vechile năravuri
Cum e setea de avere, de putere și – da, da! –
Crasa incapacitate de a le administra...

Iată, bunăoară, câinii bat cvartalele haihui
Că hingherii stăpânirii sunt trimiși după statui
Să dărâme de pe socluri tot ce-a însemnat valoare
Și-a făcut ca neamul ăsta să se-afirmen-tre popoare...
Tu știi, Doamne, chichirezul; ne aburesc cu sofismul
Că-s figuri legionare sau c-au slujit comunismul
Când, de fapt, ei în persoană ori părinții dumnealor
I-au slujit ca și acuma pe-opresorii de popor
Să se afle ei în treabă, să prospere... și atât!
Cine îi cunoaște bine le-ar pune un lanț de gât
Ar face o promenadă prin orașe și prin sate
Și ar transmite imaginii celor din străinătate
Uite-așa, să vadă lumea, să-nțeleagă-ntregul nat
Adevărul despre tot ce bieți românii-au îndurat
Timp de mai bine de-un secol, când s-au fost schimbat regimuri
Nu însă și hingherimea ahtiată după stimuli
Ce s-a uns cu alifie din esențe levantine
Și-a pășit peste cadavre, numai să se simtă bine
Într-un univers lugubru – raiul lor imaginar
În palate ori în vile concepute din cleștar
Biete oaze răzlețite pe-ntinsa singurătate
Unde n-a ajuns vreodată urmă de umanitate...
Iar atunci când dintre semeni se va fi găsit cumva
Vreun temerar pursânge să-ndrăznească-a ridica
Glasul către aulime, cu îndemnul să se-adune
Vor fi și sărit hingherii grabnic dând cu el de dune...
Da, așa s-a fost scris, Doamne, memorialul durerii
Ce cu-atâta-ncrâncenare îl răstălmăcesc hingherii!

<https://www.g4media.ro/se-cere-demontarea-monumentului-lui-adrian-paunescu-din-sectorul-2-evidentiaza-dificultatile-pe-care-societatea-romaneasca-le-intampina-i-n-asumarea-critica-a-trecutului-comunist.html>

PS 1

Mie mi se pare că trebuie să ieșim cumva din acest anacronism, care ne duce pe o pistă în mare măsură falsă. *Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc* ar trebui să facă o distincție clară între cele trei perioade ale regimului comunist din Romania. Este îndeobște cunoscut – din păcate, eludat cu îndărătnicie, faptul – că cele mai abominabile crime de care acesta s-a făcut vinovat au fost săvârșite înainte de Ceaușescu și că, odată venit la putere, Ceaușescu a încercat să le devoaleze și să îndrepte ororile și erorile comise în anii de stalinism. Fie și numai eliberarea din închisori a ceea ce mai rămăsese din elita intelectuală interbelică și destinderea spirituală din prima treime a mandatului său sunt suficiente, ca să i se ierte deraierile din cea de-a doua perioadă, cea a anilor '70 – în care nu a existat criza de alimente, curent și căldură, în magazinele noastre se vindeau Whisky, țigări și alte produse occidentale, iar la chișcuri se vindeau ziare din Occident precum *L'Humanite*, *L'Unita*, *Corriere della sera*, *The Worker* etc. De ce ne furăm căciula, cui folosește? Cât despre crimele lui Ceaușescu din ultimii ani, hai să revedem rechizitoriul de la procesul de pomină în urma căruia a fost împușcat – un process blamat de întreg Occidentul – și, de ce nu? să ne proptim picioarele pe pământul zilelor noastre, să vedem cum stăm cu alimentele, curentul, energia, emigrația, corectitudinea politică sau, cu alte cuvinte, economia, cultura, sănătatea, sportul...

Poate că, luând în calcul anturajul și contextul politic de atunci, un – să-i zicem – *Institut de Scrutat Conștiințele Românilor de Pretutindeni și Dintotdeauna* ar confirma această aserțiune și n-ar lăsa loc de mistificări totalmente neproductive. Cine nu e de acord nu are decât să analizeze și evenimentele din și de după decembrie 1989 și, cred, va ajunge la concluzia că, în căutarea adevărului, la români, mai mult de atât nu se poate. În arealul nostru mioritic legendara boală gicăcontrism e mai teribilă decât orice... pestă. Încă nu i s-a găsit leacul!

PS 2

Cât despre atentatul la adresa valorilor noastre spirituale, cu Adrian Păunescu drept cea mai recentă țintă, propun spre lectura colectivului IICCMER și Cetei lui Pițigoi acest citat:

„Între fruntariile de acum ale țării noastre, Adrian Păunescu are amplasate, în spații publice, cel puțin opt busturi din bronz realizate de sculptori precum Rodion Gheorghiță, Romi Adam, Marcel Mănăstireanu,

Ioan Deac, iar dincolo de Prut, în România de Est – alte câteva...

Adrian Păunescu este autorul a cel puțin patru recorduri mondiale:

1. Volumul său de poeme din celebra colecție Biblioteca pentru toți: *Poezii de până azi* (1978, cu prefață de Eugen Barbu și postfață de Șerban Cioculescu) s-a tipărit în 155.000 (o sută cincizeci și cinci de mii) de exemplare, vândute rapid, ca pâinea caldă;
2. În afara volumelor de proză, eseuri și publicistică și a tezei de doctorat *Generația 60*, a scris și a publicat zeci de volume de poezie, multe dintre ele în ediții revăzute și adăugite de câte două sau chiar trei ori;
3. Creația lirică a lui Adrian Păunescu totalizează peste 350.000 (trei sute cincizeci de mii) de versuri, surclasând cu circa o sută treizeci și cinci de mii

cea mai vastă epopee a lumii: *Mahabharata*, care însumează doar 215.000 versuri. După cum se precizează în antologia *Totuși, iubirea* (1983) –, această realitate fără seamăn, acest record absolut nu are alt rival nici în literatura română, nici în aceea europeană și universală, titanianul bard oltean conferindu-ne certitudinea irefragabilă că ne găsim în fața unei copleșitoare „uzine de poezie“, a cărei „producție“ denotă „armonie în sălbăticie“;

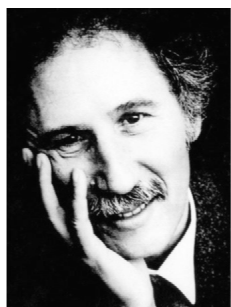
4. Din 1965 și până în 2019, a publicat peste 50 de volume, editate într-un tiraj total de peste un milion de exemplare – ceea ce constituie un alt record mondial pentru un scriitor de la cumpăna secolelor XX-XXI.“

Dan Lupescu

<https://www.opiniatr.ro/rugaciune-in-fata-bustului-din-barca/>

**

„Afacerea Nobel“: doi poeți și o poetă i-au dat la gioale lui Marin Sorescu

Numele lui Marin Sorescu (1936-1996) figura în 1992 pe lista scurtă a candidaților la Premiul Nobel pentru Literatură.

O scrisorică viermănoasă, semnată și expediată la Stockholm de Ștefan Augustin Doinaș, Mircea Dinescu și Ana Blandiana, a spulberat șansele autorului oltean. În situații asemănătoare au fost, de-a lungul timpului, Lucian Blaga, Tudor Arghezi ori Nichita Stănescu. Blestemul invidiei de esență românească pare să fie indestructibil, nici până în ziua de astăzi, când faimoasa distincție e aproape perimată, cultura noastră nefiind capabilă să-și susțină cu adevărat un vlăstar în cursa pentru câștigarea acestei etichete literare lucioase.

Marin Sorescu, fiu al Bulzeștiului – sat doljean pe care l-a imortalizat în ciclul poetic „La lilieci“, cu mama Nicolita în rolul povestitoare – a debutat în 1964, la 28 de ani, cu mănunchiul de parodii „Singur printre poeți“. A mai publicat încă douăzeci și trei de volume, devenind o figură remarcabilă a poeziei românești contemporane, alături de congenerii Nichita Stănescu ori Leonid Dimov. În 1966

Marin Sorescu a primit Premiul Uniunii Scriitorilor pentru cartea „Poeme“, reușind să repete această performanță de alte cinci ori. Printre volumele cele mai cunoscute se numără „Tușiți“ (1970), „Suflete, bun la toate“ (1972), precum și ciclul de patru volume intitulat „La lilieci“ (1975, 1977, 1980, 1988). Un poet care la începutul anilor '90 era, așadar, bine ancorat în peisajul cultural. De altfel, anvergura creației l-a propulsat, la propunerea Academiei Române, în postura de concurent la Premiul Nobel pentru Literatură.

Înainte a picat Nichita

Rememorează Eugen Simion, istoric literar și prieten intim al autorului romanului erotic „Trei dinți din față“: „În 1992 Marin Sorescu ajunsese în faza finală a selecției pentru Premiul Nobel, mai exact fusese reținut de juriu pentru «lista mică», exact cum se întâmplase cu câțiva ani mai înainte cu Nichita Stănescu. Până la urmă, râvnitul premiu i-a ocolit și pe unul, și pe altul. N-a fost să fie“. Cum așa? „Ca să se împlinescă blestemul care spune că noi, românii, suntem norocoși doar atunci când este vorba de eșecuri. Aici nu ratăm niciodată. «Nenorocul românesc», cum îi zice Cioran, socotind că acesta este cuvântul care ne definește mai bine destinul și

specificul...". Altfel spus, Sorescu n-a fost urmărit doar de ghinion. Eugen Simion reia pe un ton încărcat de amărăciune: „Ca să grăbească lucrarea nenorocului, în cazul lui Marin Sorescu au intervenit, se pare, trei confrați de la București, poeți cunoscuți. Indignați peste măsură și speriați ca nu cumva confratele lor să fie încoronat la Stockholm, aceștia ar fi trimis unde trebuie un memoriu plin de acuzații abominabile la adresa lui Marin Sorescu“.

Dinescu, Doinaș, Blandiana

A fost oare posibil așa ceva sau e doar o legendă? Eugen Simion ripostează zâmbind amar: „Marin mi-a vorbit la vremea respectivă, trebuie să mărturisesc, despre această cabală, dându-mi și numele instigatorilor. Păstrez și eu discreția. Am motivele mele“. Dacă fostul președinte al Academiei Române a evitat să le spună pe nume detractorilor lui Marin Sorescu, profesorul Dan Zamfirescu le-a scrijelit apăsător pe hârtie: „Am mai scris despre doi dintre cei trei. Ei sunt implicați direct în refuzul Premiului Nobel pentru Sorescu. Unul e Mircea Dinescu, alta e doamna Ana Blandiana și al treilea, Dumnezeu să-l ierte!, Augustin Doinaș“. Trei poeți de același neam și sânge au dat la gioale unui alt poet al poporului lor în cursa pentru un premiu literar internațional prestigios. Nimic mai românesc, nu? De remarcat că, de-a lungul timpului, Lucian Blaga și Tudor Arghezi au fost și ei „ajutați“ de propriii concetățeni să treacă razant pe lângă „Nobel“. „Unii contemporani – a încheiat profesorul Eugen Simion – cred și azi că Marin Sorescu a străbătut fericit și liniștit dictatura comunistă, a călătorit mult, a fost tradus peste tot, a avut succes, a fost, pe scurt, un profitor al regimului totalitar. Fals!“

„Vărul Shakespeare“ din zona subversivității

Marin Sorescu n-a fost doar un poet de talie europeană, ci și un dramaturg pe măsură: „Pieseleanion sunt cele din ciclul «Setea muntelui de sare»: (hitul dramatic «Iona», monologul metafizic «Parcliserul», arhaizanta «Matca»), unde mitul e tratat în cheia parabolei existențialiste. Causticele «Există nervi» și «A treia țepă» sau parodic-intertextuala «Vărul Shakespeare» l-au plasat în zona subversivității. În realitate, Marin Sorescu a fost un avocat subtil al refamilizării cu Istoria și miturile ei“, consideră Paul Cernat. Mai mult: „Chiar dacă nu au magnitudinea poeziei și dramaturgiei, nici relevanța criticii și eseisticii, romanele sale inteligente și fantezist ironice – fresca «Trei dinți din față» (1978), metaromanul «Viziunea viziunii» (1982), dar și atipicul, postumul inedit «Japița» ar merita, cred, mai multă atenție. «Răzbim noi până la urmă la lumină» – finalul «Ionei» e valabil pentru întreaga operă a lui Marin Sorescu: dincolo de mizeriile biografice și de moarte, ea aparține unui învingător postum“.

Un student îndrăgostit

Între 1955 și 1960 Marin Sorescu a fost student la Facultatea de Filologie, Istorie și Pedagogie a Universității „Alexandru Ioan Cuza“ din Iași (oraș în care s-a îndrăgostit iremediabil de o studentă la Facultatea de Chimie, pe care a luat-o ulterior de soție), secția Limba și literatura rusă (în anul III s-a transferat la secția Limba și literatura română). În „Orașul celor 7 coline“ a trăit și primii fiori poetici, debutând în revistele studențești.

Linșat moral

„Marin Sorescu a fost cel care a editat opera de sertar a lui I.D. Sîrbu și a realizat, între scriitorii din România comunistă, primul (mini)interview cu Eliade, în 1966 – mai consemna criticul literar Paul Cernat. Linșajul moral suferit ca ministru al Culturii, în perioada 1994-1995, i-a alimentat cancerul hepatic care l-a răpus. Mai înainte, represaliile în urma implicării în Meditația Transcendentală (1982) îi provocaseră un diabet dur (din dizgrație fiind salvat de Adrian Păunescu)“.

De mână cu prichindeii

Marin Sorescu a fost și un excelent povestitor pentru cei mici: „Într-o istorie autohtonă a literaturii pentru copii, acest spirit ludic și copilăros ar putea oricând figura cu, să zicem, «O aripă și-un picior» (1970), «Ocolul infinitului mic pornind de la nimic» (1973), «Micii grădinari în minunata lume a plantelor» (1987) și memorabilul «Unde fugim de-acasă» – aproape teatru, aproape poeme, aproape povești (1966). Unele sunt ilustrate de autorul însuși (care a fost și un bun artist plastic)“, conchidea Paul Cernat.

86 de ani se împlinesc pe 29 februarie de la nașterea poetului Marin Sorescu

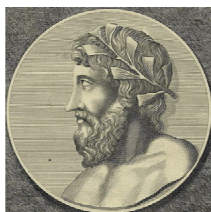
„Marin Sorescu este, fără îndoială, cel mai mare scriitor român postbelic“, Eugen Simion, academician

Lupta individului fragil cu spaima, opresiunea, boala și moartea e definitorie pentru întreaga operă“, Paul Cernat, critic literar

Text de **Florian Saiu**

<https://jurnalul.ro/special-jurnalul/afacerea-nobel-doi-poeti-si-o-poeta-i-au-dat-la-gioale-lui-marin-sorescu-894336.html>

IDILA LUNII
apud.
Mircea LUNGU

TEOCRIT
(c.315-250 î.Ch.)

Epitalamul Elenei

Deci, într-o zi, la bălanul Menelau, în Sparta, făcură
Horă în fața iatacului cel zugrăvit chiar atunce,
Dousprezece fecioare, -o minune de fete spartane,
Cele dintâi din cetate, cu flori de-acintuș în cosițe,
Când pe copila lui Tindar peșind-o, pe draga Elena,
A' lui Atrèu cel mai tânăr fecior în iatac o închise.
Toate cântau și pământu-l băteau împletind din picioare,
Iară palatu-mprejur vuia de cântarea de nuntă:
„Ai adormit tu așa de curând, o ! iubitule mire?
Nu te mai poartă genunchii? Ești dornic de somn așa tare?
Ori că băut-ai cam mult și pe pat te-aruncaseși de pe-acuma?
Tu trebuia singurel să te culci, dacă-ți fuse degrabă,
Și pe copilă s-o lași cu fetele până la ziuă,
Să se mai joace pe lângă iubita ei mumă, căci astăzi,
Mâne și an după an, o! Menelau, a ta e copila!
Preafericitule mire, om bun strănută când la Sparta
Cu domnitorii ceilalți ai venit, ca să-ți cauți norocul.
Tu vei avea pe feciorul lui Cronos de socru, tu singur:
În așternut a venit lângă tine copila lui Zeus.
Dintre-aheene nici una ca dânsa nu calcă pământul:
Ea o să nască-o minune de prunc, dacă-i seamănă mamei.
Noi cu Elena de-o seamă eram și-alegam împreună,
Unse pe corp ca bărbății, la apele lui Euròtas,
Toate, de patru ori șaizeci, o ceată de tinere fete :
Nu e nici una să n-aibă cusur, de-o asemeni cu dânsa.
Chipu-i cel rumen și-arat-Aurora, o ! Noapte preasfântă,
Și primăvara cea dalbă de-asemeni, când iarba se duce:
Astfel, cu păru-i de aur, lucea printre noi și Elena.
Holda cea naltă-i podoabă câmpiilor celor mănoase,
Și chiparosul grădinii și carului calul tesalic:
Astfel și trandafiria Elena e-a Spartei podoabă.
(...)

(din volumul *Idile*. Traducere în versuri,
prefață și note de Teodor Naum, Editura
pentru Literatură Universală, 1969)

DE SOPHIA

Nicolae MAREȘ

Aforisme

Cine abuzează de dreptul de-a fi prost – Prost rămâne pe veci.
Din iulie 1711, după bătălia de la Stănilești, Răul vine la Răsărit.
Feriți-vă de nebuni! – Ei n-au nimic de pierdut.
De la viață primești numai cât meriți.
Să n-ai rușine la urne. Alege cu-înțelepciune.
Tăcere = Artă (adevărată).
Suflet împăcat = Suflet luminat.
La Rusalii, din „Hora Ielelor“ se iese numai beteag.
Harneală = Golăneală (în politică).
Meritocrație azi = Preș pentru birocrați.
Viață politică (românească) = Corupție crasă.
Partide politice = Haite organizate (să prăduiască).
A spera = A lumina zăriștea = A lumina viața.
Dezrădăcinare = Alienare.
Ecumenism = Creștinism.
Foc = Viață; Cenușă = Moarte.
Ai Dreptate, doar câtă putere ai obținut. Atât, și nimic mai mult.
Mulți judecă, fără să gândească!
„Pax Americana“ = 800 de baze militare pe glob.
Niciodată să nu faci fapta pe care mâine o vei putea regreta.
România = Sărmană țară: vândută de nemernici pe nimic.
Ipocrizie = Un fel de circ.
Taica nimeni = Ins căruia nu-i datorezi nimic.
Om cultivat = Dar de Dumnezeu dat.
Te naști copil – Om devii.
Luptă ca fapta să fie curată ca lacrima.
Politichie = Golănie.
Zâmbet = Bunătate = Fericit cel care, în stânga și în dreapta, zâmbet împarte.
Memorie primordială = Memoria ancestrală.
Atrofiere = Pierdere (irreversibilă uneori).
Solidaritate (în politică) = Prin fapte săvârșite = Complicitate.
Visele n e t r ă i t e = „vise nonîmplinite“.
Habarnism = Tembelism = Searbăd politicianism.
Prevențiune = Înțelepciune.
Pentru a prospera, alege undița, nu știuca

Nicolae GEORGESCU

Trup și suflet

– *Palingenesii* –

XXI.

Cireașa, biata, cât s-a chinuit
Să-adune fruct din cruda primăvară,
Și cum va geme via peste vară –
Că boabă seacă nici de leac n-o fi!

Când astăzi viței ochii-abia de-i dară
Cireșul fi-va mâine veștejit.
La nunta lui stă vinul înflorit...
Dar se adună singur în pahară

Ci vorba-aceea, fie-i cu iertare
Cireșului, c-așa-i e rânduit!
De mine mi-e, așa noroc cumplit

Ca-al vinului că m-a-ncăput, atare:
La nunta tuturor să fiu în floare
Și doar pe-a mea eu singur s-o achit.

XXII.

O, să renaști din propria-ți țărână
Un altul, mai curat decât ai fost,
S-arunci în foc o mască fără rost
Și-n alta să-nflorești, ca o cunună,

Ca-ntr-o cămașă-a zilelor de post!
Deasupra ta, din tine, se adună
Un rug de patimi: Poenix vor să-ți spună
Și strâns sub ele arzi un foc întors.

Hai, scoate-ți apa vieții din fântână –
Pe gemănare inima s-a stors.
Un gest sublim și șterge gândul prost

Să piară-n colivia lui de tină!
Prin tine trece drumul spre lumină –
Fii aripă și ieși din tot ce-ai fost!

XXIII.

Când gândul nostru ceasu-n trup și-l cere
În drum spre noi stârnind ecouri reci
E semn că iarna pică pe poteci
Și-o să-nghețăm de jale și durere.

Din tine dacă nu mai poți să ieși
Când totuși vezi că nu-ți mai intri-n piele
O, unde-i visul să te mai înșele
Și ochiul să te soarbă de pe vrej?

Prea greu și tu, prea grea și clipa – vezi
Ieri te-nșirai pe-a zilelor ineale,
Azi ai rămas încremenit în ele –

Speranța, oare nici în ea nu crezi?
Ce-ți poate da?! Ce-ai mai avut. Culegi
Din nou un fruct ce te-a-nrăit în rele?

XXIV.

Mai trebuia un timp pentru un gest
Să rumenească ora potrivită.
Iubire, raza ta a fost pripită,
Ai vrut ca noi să strângem ce-ai ales.

Și fructe crude astăzi stau pe plită!
Poți face iarăși must din vinul dres?!
În noi ecouri albe se-mpletesc.
La marginea speranței nu-i ispită.

cu dorul meu tăcerea ta unită
Din vinul acru se hrănesc și cresc
Iar raza lunii-n zâmbetu-i ceresc

Mângâie rece masa obosită.
Nu caldul soare ne-a lipsit, iubito,
Doar gesturile noastre ne lipsesc.

XXV.

Hei, hârb dogit, tot pus ești pe gâlceavă,
Cum dau și cum cârmesc nu vezi de loc.
Credeai c-ai dat acum de vreun noroc
Câte-ți trăsesc prin cap să-ți pun pe tavă.

Te-ascunzi de truda zilei ca de foc –
De s-ar putea să nu faci nicio treabă –
Doar să te-nmoi în somn ca pe-o otreapă
Și să te-ascunzi în vise când te storc!

Până te-oi lua o dată de mijloc
Și-oi da cu tine zdravăn de ulucă!
C-așa m-a apucat un dor de ducă...

Lehamite mi-o fi să-ți stau tot rob!
Ajută-mi crucea ca să-ți vin de furcă
Să mă mai ții și tu pe mine-n cârcă.

XXVI.

Vezi, Doamna mea, între noi doi e jocul:
Tu muți această piesă unde vrei
Și-aștept să-ți pic în plasă să mă iei –
Eu stau în colț, nu-mi ispitesc norocul!

Doar când îți smulg din plete firul vieții
Beau liniștit pocalul până la fund,

Căci unda revărsată peste prund
M-ascunde de năvodul bătrâneții.
În rest, nimic. Mi-asediezi pereții,
Dulăii ți-i asmuți pe sub pământ,
Rânjește casa care-mi e și-i sunt –
Hei, dar cu asta nu mă-nghite locul!
Eu doar scârbit de ani am să-ți răspund –
Să văd ce faci cu trupul meu plăpând.

XXVII.

Cât te-am chemat, draguță primăvară,
Cât ți-am pocnit semințele-n ceaun –
Că de-aș putea din zarzăr să le-adun
Aproape-aș umple-al iernii cufăr iară!
Și-acum te uiți că m-ai sorbi din drum –
Și-asmuți pe mine pluguri să mă are
Parcă ți-aș lua pământul pe picioare
Și ciotul meu l-ai vrea-nflorit salcâm!
Vine ea vara, -n clăile de fân
Să mi te-adune de peste răzoare
Cum stau și eu grămadă peste-o floare –
Dar eu i-adun căldura din ceaun,
Nu mă târâsc molatic după soare –
Și-n vară am să-ți fiu din nou stăpân!

XXVIII.

Ar trebui din frunze moi de fag,
Din iarbă de pădure mătăsoasă,
Din aripi albe să ne facem casă –
Mai blând să ne mângâie, mai cu drag –
Dar inima de cremenii nu ne lasă
Și-și cere zid pe placul ei durat
Să-ți bată ceasu-n stâncă de bazalt –
O, inima nu-i pasăre fricoasă
Să stea ascunsă-n lăstărișul nalt !
Și glia, când și-a tras năvodu-acasă,
E dreptul ei să strângă ce-a-nălțat –
Ea, inima, ca vrednică mireasă,
Și durează zidul ce-a ținut-o-n brațe
Și bate-n flori și-n lemne nencetat.

XXIX

Femeie, ochii tăi pe piept mă ard!
Hai, trage-ți mâna moale peste șale
Că simt că inima mi-o ia la vale
Și lasă-n mine sânge neumblat!
Bătui în dansul nostru-atâta cale,
Că dacă pașii nu i-am fi-nnodat
Abia te-aș mai zări de peste hat
Prin pânda rară-a soarelui răsare.

O, fagul frunza cum și-o mai prăvale
Și vântul i-o răsfirea peste sat!
Acum, că lăutarii ne-au lăsat,
E timpul să luăm nopțile-n picioare
Spre alt țărâm, cu cât am apucat
Din noi, să nu-nghețăm de dor și jale.

Constantin LUPEANU

Vara

Ridic soarele în slava cerului
Prind în palmă durerile toate
Strâng palma, le sufoc, le năru
Bucuria reușitei e peste poate!
Pe câmpia întinsă cât văd cu ochii
Lucrează și azi, alene, pandurii
Sar, cai înaripați peste munții sorții
Și se opresc la poalele pădurii.
Cum strălucesc ei sus, pe valul vieții
Sunt mai pilduitori ca niciodată!
În închipuire și pe frunte
Mă luminează amuletă bogată.

Deschis la minte

Numai aici, în Calabest
Noi oamenii nu ne pierdem natura pură
Credem doar în ziua de azi
Timpul e o metaforă, la fel ca iubirea
Cu gust puternic, parfumat, în stare
Să ia mințile.

Femeia, Înger de carne

Ce să caut eu în vânt și-n stele?
Eu sunt întrupat din pământ
De-aceia, doar lutul îl cânt
Așa cum este el, încărcat de belele.
Tu cânti slava Cerului, lumina
Revărsată peste noi cu har.
Mi se pare că tu n-ai habar
Ce arome răspândește tina
Și femeia cât e de frumoasă
Simplă e, dar plină de mister
Numai ea ne-nalță sus, la Cer

Nu-nțelegem noi iubirea-i virtuoasă.
 Tu vorbești de fantasmе, extaz, fineță
 Eu nu le înțeleg, departe sunt și reci
 Vreau în țărână să trăiesc în veci
 Să cad în extaz lângă Prințesă!

Zece mii de pași

Europa se poartă precum Păcală
 Cel plecat la drum cu ușa-n spate
 Atunci când i se ceruse:
 Când pleci, trage încet ușa după tine!
 Să faci zece mii de pași zilnic
 Nu înseamnă să mergi 9.999 de pași plus unul
 Ci să faci mișcare.
 Exagerarea nu mai are
 Efectul exercițiilor fizice, ea atrage
 Un impact negativ.
 În China, cifrele sunt sugestie.
 Trăiască ei spun *wan sui*, adică:
 Zece mii de ani!
 Lui Mao i se ura *wan wan sui*
 Să ne trăiești zece mii ori zece mii
 Și a trăit 83 de ani.

Adevărul curat

Demult, demult, la Marea Albastră
 Își avea-mpărăția Albastru Împărat.
 Curând s-a lătit peste țară vestea
 Nesemuitei fete născute pe malul mării.
 Trup de trestie, ochii ca marea, părul ei
 Spuma nisipurilor de pe mal
 În bătaia vântului.
 I s-au dedicat ode, cântece de lume
 Poporul o iubea ca pe Albastru Împărat și mai mult chiar.
 Ajuns la ani grei fără odrasle
 Ce și-a zis el?
 A chemat-o la castel și câștigat
 Nu doar de frumusețea zeească, dar și
 De inteligență și de purtarea ei nobilă
 A făcut-o mare împărăteasă
 Peste imperiul Calabest.
 De atunci, ea își conduce supușii cu înțelepciune
 Și multe țări i se alătură de bunăvoie.
 Se spune că nu peste multă vreme
 Albastra Terra de la un pol la altul
 Se va numi
 Calabest.

Exilat în Calabest

Exilat de bună voie în Imperiul Calabest
 Tărâm al iubirii, unde bucuria
 Clocotește în fiecare val

Pe urmele unui poet, Ovidiu.
 El nu se pricepea la oameni
 A fost alungat de la Roma dintr-un moft
 Și nici iubirea nu i se dezvăluise lui
 Cu toate miresmele, chiar dacă o cântase
 În stihuri bine meșteșugite. Dovada:
 El nu s-a-ndrăgostit de
 Împărăteasa noului univers
 Nu i-a căzut la picioare, îngânând
 Pe limba ei odele pe care le merita!

Din Valea Basmelor, Calabest, 2026, Vara

Dimitrie-Sorin PANĂ

Liniște (de moarte) în Ardeal

E liniște de moarte, în Ardeal
 Românii sunt străini, la ei în țară,
 Iar tot ce-au moștenit, ca ideal,
 Stă atârnat în funia maghiară.
 Ai noștri semeni, astăzi expulzați
 Din leagănul prunciei transilvane,
 Privesc, pe rând, către surori și frați,
 Și-n taină glăsuiesc printre icoane,
 Cum cartea de istorie se schimbă,
 Culorile din steagul tricolor,
 Cum învățăm româna-n altă limbă
 Sacrificând popor, pentru popor.
 Se vinde trupul Țării Românești,
 Iar banu-i senator în parlament,
 Românii stau în poartă, la povești,
 Și nimeni nu rămâne repetent.
 Pun sănătatea noastră pe araci
 Și zilele rămase, într-o cruce,
 Iar sărăcia ni-i păstrează-n saci,
 Ca tot norodul țării să apuce.
 De prin biserici îngerii-au plecat,
 Iar preoții se-mpușcă prin altare,
 Se-nghesuie românii la păcat
 Și clopotul reîntregirii moare.
 Românii sunt străini, la ei în țară,
 Iar tot ce-au moștenit, ca ideal,
 Stă atârnat în funia maghiară,
 E liniște (de moarte) în Ardeal.

La margini de țară

(lui Ciprian Porumbescu)

Prin Șipote rupte din vechea Suceavă
Venit-a pe lume, în noul ducat,
Cu tot ce păstrat-a cultura moldavă
În casa de țară a unui prelat.

Avea să deprindă secretul viorii
Odată cu vârsta, un vechi lăutar
Prin struna plăcerii-i hrănise fiorii
Născuți între școală și sfântul altar.

Un iz patriotic venea să-l cuprindă
La vârst-ășeptării, nescrisele legi
La Putna lui Ștefan opreau, să aprindă
Un cântec al Daciei sale întregi.

O luptă-ncepută cu armele minții
Părea să-i urmeze, de-acum sângeroasa
Cărare a vieții, la care doar sfinții
Veneau să vegheze, murea Arborea.

Prin voci întinate și luna lătrată
De gărzile-armate cu sânge habsburg,
Trăiri încastrate sub ziduri de piatră
Înceau dinspre ziuă spre marele burg.

Tăceri otrăvite priveau cât de lacomi
Par germenii morții din calea fiziei,
O lume închisă-ntr-o mare de patimi
Cânta pentru țară, la geamul chiliei.

Durerea cumplită, din piept în călcâi
Lovea orizontul c-un ultim ecou,
Desprins dintre obcini spre ziua dintâi
În care toți Craii-l primeau pe cel Nou.

Tot freamătul vieții sfârșea într-o vară
Pe ritmul Baladei și-a negurii coasă,
Când struna viorii avea să dispară
La margini de țară, departe de casă.

Între cer și toacă

Când noaptea se cufundă în credință,
Cu haina ei umilă ne îmbracă,
Iar lumea se întoarce la căință
Și ploaia cade între cer și toacă.

Cu pașii grei și mâinile legate
Lumina-și face drum prin întuneric,
După icoane se ascund păcate
Căzute dintr-un caier luciferic.

Pe după gânduri pacea se prelinge
Și ne inundă fiecă simțire,
În poarta casei – cu tristețe ninge,
Iar satul s-a întors din adormire.

Și morți și vii se-adună laolaltă
În noaptea-n care ceruri se golesc,
Și lampa lunii se aprinde-n poartă
Să-i lumine pe cei ce rățesc.

Și buni și răi se-ntorc către părinți
Ori înspre crucea celor ne-mpăcați,
În rugăciuni aprinse ard dorinți
Și-mpart colivă pentru răposăți.

Și ploaia cade între cer și toacă,
Când noaptea se cufundă în credință,
Cu haina ei umilă ne îmbracă,
Iar lumea se întoarce la căință.

Deloc întâmplător

Mă rog la Tine, Doamne, deloc întâmplător:
Împarte minte celor ce n-au avut nicicând
Vreun dram de conștiință, întoarce-i spre popor,
Fă, Doamne, o minune! și iartă-i, peste rând.

Oprește suferința, ce crește, peste boală
Aruncă miluire și poartă-ne în gând,
Învăță-ne Scriptura, la primii pași în școală
Fă, Doamne, o minune! și iartă-ne, pe rând.

Deschide ochii lumii spre nația orfană
Tratată-ambulatoriu, de nu se știe când,
Redă-ne gustul pâinii, din Dacia romană
Fă, Doamne, o minune! și iartă-ne, pe rând.

Alungă umbra morții din ultima redută
Ce-și plânge 'naintașii mai des ca orișicând,
Trezește-ni-l pe Cuza, din colonia mută
Fă, Doamne, o minune! și iartă-ne, pe rând,

Împarte minte celor ce n-au avut nicicând
Vreun dram de conștiință, întoarce-i spre popor,
Fă, Doamne, o minune! și iartă-i, peste rând,
Căci vin la judecată... deloc întâmplător.

Corigentă... la iubire

Se zdruncină a noastră penitență,
Azi, devenită parte dintr-o știre,
Prescrisă la o minimă prezență
Rămasă corigentă la iubire.

Nu mai încapă milă în durere
De-atâta ură, străzile-s mai reci,
Când frații se împușcă pe avere
Nu mai e loc, de bine, ca să treci.

Se moare tot mai des de inaniții
Sub ochii vânătorilor de-arginiți,
Mulțimea se prăvale sub muniții
Și uită de copii și de părinți.

Se otrăvește pâinea în cuptoare,
Din inerția goanei după bani,
Nu se mai naște pentru că se moare
În adăposturi sumbre, de profani.

Suntem drogați cu o esenț-amară
Ce duce către-o veșnică orbire,
A nației crescută într-o țară
Rămasă corigentă... la iubire.

Ștefan DUMITRESCU

Continuare din numărul trecut

DELIRUL (vol. II)

Secretara lui Patriciu îi spusese că Șeful lucrează, era ocupat. Nu-i spusese că nu poate să intre. Bătu în tocul ușii capitonate și intră. Patriciu era la biroul lui, aplecat într-un mod hilar, ca și cum l-ar fi îmbrățișat sau ar fi vrut să-l apere, deasupra articolului pe care-l scria. Simțise că intrase cineva în birou, însă legătura lui cu articolul pe care-l scria (parcă l-ar fi făta, își zise Ștefan Paul în gând) era atât de profundă, congenitală, încât nu putea să se smulgă acestei stări pentru a-i spune celui care intrase, ia loc, o să termin în curând. Ceea ce se și întâmplă. Abia după vreo zece minute, marele gazetar puse tocul jos. Scrie cu tocul, observă uimit Paul Ștefan. În timp ce scria, văzuse el și auzise el cu urechile lui, Patriciu gemea ușor, aplecat peste „oul pe care-l făta“, chipul i se contorsiona de grimasele care traduceau trăirea lui adâncă, icnită. Pentru el scrisul era efort, icnire, ca și cum ar fi tras în jug, și nu ceva senin, eliberator.

„Ei, spune, te ascult“, strigă el fără să-și ia ochii de pe articolul pe care-l mai citea odată sau îl corecta. Ștefan Paul îi dăduse bună ziua, apoi se apucase să-i vorbească. Parcă n-avea glas, iar umărul, pe care nu-l simțise până atunci, începu iar să-i zvâcnească. Îl simțea și el într-un mod comic, de parcă umărul acesta ar fi fost un pitic năzdrăvan, care se urcase acolo unde se afla și acum se ridica și cobora. Ca și cum ar fi spus: ăhăăă, hăăăă! ia uitați-vă la mine. Am fost pe front, Șefule, am fost în linia întâi, de unde v-am trimis articolele pe care ați binevoit să-l puneți pe Niki să le ciopârțească, să le facă festive, deși acolo pe front curge sânge și soldații români sunt ciopârțiți de branduri în mii de fărâme...

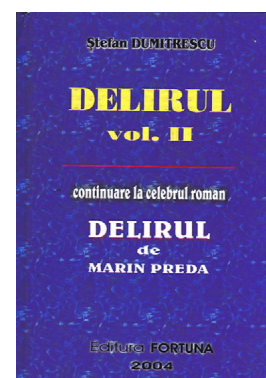
„Ce spui, domnule?!“, își ridică abia în momentul acesta Patriciu ochii să-l privească. Aceștia parcă erau niște veruri vii sub sprâncenele lui stufoase ca niște codri. „Am făcut eu chestia asta pe care zici

că am făcut-o?“ Asta vă privește pe dumneavoastră, Șefule. Este problema dumneavoastră de conștiință. Eu față de ziar și față de conștiința mea, care este reperul meu fundamental în viață, mi-am făcut datoria. Conștiința mea este împăcată. Altceva vreau să vă rog. O dată v-am scăpat și eu viața, din partea mea n-a fost cine știe ce, n-am făcut nici un efort, a fost o întâmplare. Mie pe front mi s-a întâmplat o chestie, cam ciudată, eram la o baterie de artilerie și am fost reperați de artileria inamică ce ne-a bombardat de n-a mai rămas nimic din bateria noastră. (zicea noastră ca și cum ar fi fost și bateria lui!). Un obuz a sfârtecat pur și simplu trupul unui artilerist, și o bucată de carne din el mi-a căzut pe umăr, și de atunci umărul mi se ridică involuntar.

Grigore Patriciu rămăsese așa, privindu-l. Acum ochii nu-i mai erau încruntați și vii, ci gânditori, pierduți, ca și cum ar fi privit prin el, departe, cine știe unde. „Ce vorbești, mă, Ștefane, șopti el într-un târziu, cald, ca și cum ar fi vorbit cu băiatul lui. La doctor, ai fost?“, întrebă el, ca și cum s-ar fi trezit la realitate. Sună, și secretara băgă capul pe ușă. „Telefonează, te rog, la cabinetul doctorului Zogreanu, să-l primească pe un redactor al nostru. Acum Patriciu își înfipsese privirea în el, în toată ființa lui, blând, ca și cum ar fi vrut să-i spună, ce să-i faci, asta e viața, i se putea întâmpla oricui, eu te-am trimis la moarte“.

Nu mai e nevoie, domnule Patriciu, îi spusese Ștefan, am fost la un doctor, și cred că e un doctor bun. Mi-a spus că mă fac bine, trebuie să merg însă două săptămâni acasă, în satul meu, acolo unde m-am născut, pentru că numai acolo mă fac bine. „Aha!“ icni Patriciu. Apoi strigând către secretară, care rămăsese cu capul băgat pe ușă, „să i se dea ziaristului Ștefan Paul un avans de 12 mii. Notează! Și un concediu de o lună, apoi schimbându-și privirea către el, de fapt stai acasă cât vrei. Vii după sărbători, mai devreme să nu te prind pe-aici. Și să te faci sănătos, că nu vreau să te văd pe aici dând din umeri. S-a înțeles? La revedere!“

Spunând aceste cuvinte, Grigore Patriciu se aplecă iar asupra altui articol, tot în poziția aceea, ca o cloșcă ce își apără puii, de parcă articolul ar fi fost un bolovan pe care vrea să-l ia în brațe, icnind și

încordându-se din toate puterile. Paul Ștefan ar fi vrut să treacă pe la Niki, să-și ia rămas bun, cel puțin să-i spună sărbători fericite. Își aduse aminte de Luki și de Spurcaci, și de faptul că el, Niki, îi schilodise articolele.

Un timp se plimbă pe străzi, târându-se cu sufletul împăcat prin lumina arămie, de miere, proaspătă și răcoroasă a toamnei. „Pe mă-sa!“, se pomeni Ștefan vorbind singur. „Mă trimiți pe front și când vin îmi spui că ai vrut să mă călești. Și mie puteau să-mi rămână oasele pe acolo. Și ce fel de oameni sunt și Luki și Niki, dacă ne-am despărțit noi ca prieteni, lipsesc numai câteva săptămâni, și pe urmă când mă întorc, pe ea o găsesc măritată cu Spurcaci, că altfel nu-și permitea el să comande în casa ei? Iar pe celălalt îl găsesc îmbufnat, nemaifiind același? Să recunoaștem, Ștefane, că asta este o surpriză, că la lucrul ăsta nu te așteptai. Bagă la cap!“ Ștefan Paul vorbind în gând își ciocănise tâmpla, fapt care-l trezi la realitate.

Ete-te, domnule, am început să vorbesc singur, își spuse el, întorcându-se să vadă dacă nu se uită careva la el. Dacă acest lucru s-ar fi întâmplat la Siliștea-Gumești și l-ar fi auzit cineva vorbind singur ar fi strigat la el: „ce faci, bă, al lu' Parizianu, vorbești cu dușii, ai? Ce zic, bă, ăia, spune-ne și nouă. Pe p.... mă-tii, spune-ne și nouă, bă, să știm și noi ce zic dușii ăia cu care nu măi termini tu de vorbit.“ Așa vorbeau cu el, tu-le muma în c..., când era el mai mic. Nu știu ce aveau cu el. Pe p.... mă-tii, le răspundea și el în gând, văzându-și de treaba lui. Dar ce treabă avusese el până acum în viață? Nici una! He, he, he!

Chiar așa și era. Adică el n-avusese până acum nici o treabă pe lumea asta! Da acum, ce treabă avea? Pe ce te bazezi când afirmi lucrul acesta? Adică în anii cât fusese elev la Liceul din Pălămida și stătuse la gazdă, nu avusese nici o treabă? Nu avusese, își răspunse el, pentru că la Liceu îi asculta pe profesori predând și pe unii, cum ar fi fost domnul profesor de Istorie, Zugravu, îi asculta cu gura căscată, apoi când ajungea acasă îmbuca ceva, fără să se gândească niciodată la ce bagă în gură (el când mânca nu se gândea deloc că mănâncă, ori ce mânca, să fie acolo ceva pe care să-l bage în stomac), apoi se apuca să învețe.

Îi plăcea să stea în pat aplecat peste carte. Pentru el a învăța nu fusese niciodată o problemă, sau un chin, pentru care trebuie să-ți pui voința sau mintea la contribuție. Nu! El stătea aplecat asupra cărții ca

într-un somn, sau ca într-un vis dulce, lăsându-se el în voia acestui vis care este învățătura. Când și când se oprea, făcea legături neașteptate între ce afla acum și ce era în mintea lui, acest ceva răsărindu-i întotdeauna din cețurile gingașe ale minții când se aștepta mai puțin. Asta fusese, îl dusesese viața la vale, și el știuse acest lucru, acolo în mintea lui se știa că nu există nici o primejdie, de aceea viața lui și fusese ca un somn prin care plutești. Dar acum? Acum era altceva.

Iată, o luminiță de acolo din adâncul lui îi spunea că acum în viața lui apăruse o primejdie și el trebuie să-și pună voința și instinctele ălea de care vorbea Niki la contribuție, pentru că se dovedise de două ori slab în confruntarea cu viața. O dată când îi căzuse carnea aceea pe umăr și de atunci umărul îi zvâcnea în sus, a doua oară după ce îl dăduse doctorul Spurcaci afară din casa lui Luki, și mersese câteva ceasuri bune pe străzi, vorbind singur, ca un nebun, fără să știe de el. Ar fi putut să intre sub roțile unei mașini și astăzi n-ar mai fi fost. S-a dovedit slab pentru că, dacă ar fi fost tare, ar fi trecut nepăsător, stăpân pe firea și pe gândurile lui, și nu s-ar fi pierdut în fața vieții.

Pe mă-sa, înjură în gând al lui Parizianu. Pe ce te bazezi când spui lucrul acesta? Tocmai faptul că s-a dovedit slab îi arată fără nici un dubiu că este un om sensibil, acolo în străfundul ființei lui, care se pătrunsese de oroarea răului, a pericolului în fața căruia se aflase. Dacă ar fi trecut nesimțitor pe lângă lucrurile acestea, ce ar fi însemnat? Numai proștii și nesimțitorii trec așa prin viață, și ăia chiar nu înțeleg nimic din viața asta.

În clipa aceea îi venii în minte profesorul Cotigă care o ținea una și bună cu ideile lui. Vezi, pe acesta, deși era om cult, care știa să gândească, nu-l puteai scoate din ale lui. Și asta era foarte asemănător cu un cal cu apărători la ochi care merge, orice s-ar întâmpla, înainte. Nici așa nu e bine să fii. În momentul acela se pomeni în fața ușii. Uite, vorbind singur nici nu-și dăduse seama când trecuse timpul. Măi să fie al dracului! Bine e să te lași în voia gândurilor. Nu faci nimic, gândurile au viața lor, ca niște viespi, se ciocnesc unele de altele, se întâlnesc unele cu altele. Intră în hol. Prin perdeluța de la holul care dădea în sufragerie văzu silueta lui Zizi Fotiade, așa o chema pe gazda lui.

Aflase lucrul acesta după câteva luni de la mutarea în garsonieră. Era o femeie încă tânără și

frumoasă, umbla însă tot timpul încruntată și nu ieșea decât rareori. Dacă schimbase cu ea câteva cuvinte, și asta numai în momentul în care-i plătise chiria. Garsoniera pe care o închiriasse el și care avea intrarea ei separată, avea totuși un hol comun cu un alt hol care dădea în sufrageria gazdei. O să-i spună că o să lipsească iarăși mai mult timp, să-i păstreze garsoniera, și dacă vrea să-i plătească anticipat. Dar de fapt îi plătise anticipat data trecută când plecase pe front. Chiria era plătită până la sărbători.

Oricum, o să-și ia rămas bun de la ea, rugând-o să-i păstreze garsoniera. Se descălță în hol și intră în camera lui. Avea grijă întotdeauna când pleca să lase patul făcut. În lipsa lui gazda venea de fiecare dată și ștergea praful, mătura, aranja lucrurile, sau schimba cearceafurile, astfel că de fiecare dată când se întorcea acasă odaia strălucea de curățenie. Abia când închise unul din geamantane în care își pusese câteva schimburi observă Ștefan vaza de cristal cu flori de pe masă. Ce erau? Dumitrițe, tufănele? Le număra în gând, erau șapte și toate erau frumoase.

Ce-o fi având femeia aceasta pe sufletul ei, ce dramă s-o fi întâmplat în viața ei și acum o ține îngropată adânc în ființa ei? În hol Ștefan puse geamantanul jos. Apoi trecând prin holișorul care dădea în cel de-al doilea hol, bătu în ușa cu perdele, strânse din loc în loc cu panglici. Doamna Zizi Fotiade nu se mai afla în sufragerie, astfel că trebui să bată din nou, și mai tare. Într-un târziu apărură într-un capot vișiniu. Auzi cheia răsucindu-se în broască (de parcă i-ar fi fost teamă să nu dau noaptea buzna peste ea). Doamna Fotiade deschise ușa, apoi îl pofti înăuntru.

„Poftiți domnule, Paul, poftiți!“ Părea oarecum intimidată, de aceea se precipita. Aflase că se întorsese. „Bine că a dat Dumnezeu și v-ați întors acasă sănătos! Luați loc să vă servesc cu o dulceață“. Gazda dispăruse în dormitor de unde se întoarse peste puțin cu două farfurioare de dulceață și două pahare. „Dar luați loc, domnule Paul“, îl invită ea să se așeze. Ștefan Paul avusese timp să-și arunce o privire prin odaie, totul strălucea de curățenie. Pe peretele din spate se găsea o mică bibliotecă în care se vedau câteva cărți legate în piele. Ar fi fost foarte curios să afle ce-i place gazdei lui să citească. Cine sunt autorii preferați ai ei.

Se așezase. Îi atrase atenția culoarea uimitor de frumoasă a lichidului din farfurioară, un auriu cărămiziu luminos, evocându-ți parcă o epocă

medievală, plină de mister. „Ați fost pe front, domnule Paul, am citit la fratele meu articolele dumneavoastră de pe front. Fratelui meu i-au mers la inimă. Și tatei. Tata a spus că sunteți un mare gazetar.“ Ștefan rămase cu limbușii în aer. Înțelesese el bine? Vorbea despre articolele semnate de el în *Ziua*, și care, de fapt, erau opera lui Niki. Opera lui festivă și patriotardă pentru care îl și înjurase.

Hm, își spuse, după ce își dădu seama de poza lui comică, rămas cu limbușii în aer. Ar fi vrut să-i răspundă în gând, „Pe mă-sa, și-au bătut joc de mine, mi-au stâlcit articolele, și dumneata îmi spui acum că tâmpeniile ălea scrise de Niki sunt articole frumoase. Ce mi-ai fi zis dumneata dacă le-ar fi citit pe cele adevărate, scrise de mine?“ Surpriza, și un fel de bucurie interioară, mai de grabă otrăvită (își dădea bine seama de lucrul acesta) îl făcuse ca, în loc să înjure, fie și numai în gând, să se pomenească scoțând aceste sunete ca un behăit, he, he, he. Asta înseamnă că dacă niște articole produc unor oameni bucurie ele nu sunt tocmai de aruncat.

Niki deci nu făcuse numai o tâmpenie ciopârțindu-i articolele ci și un lucru bun. Măi să fie! Mă bucur, doamnă, că articolele mele au putut să placă. „Nu le-au plăcut, ci pur și simplu i-au emoționat, domnule Paul. Așa ar trebui să scrie gazetarii noștri, nu tâmpenii ce scriu ei. Dacă am mai avea doi, trei asemenea gazetari ca domnul Ștefan Paul, am câștiga războiul. Cel puțin aceasta a fost părerea tatălui meu care este general și a luptat în primul război mondial. Acum e pensionar.“ Ștefan Paul își dădu brusc capul pe spate, râzând cum făcea el. Gazda rămase cu privirea ațintită pe umărul lui. Ca să vedeți, vorbi tânărul ziarist, când se liniști, de data aceasta cu o expresie gravă pe chip. Ce ți-e și cu viața aceasta! „Vi se zbate umărul, domnule Paul“, observă Zizi Fotiade. Da, doamnă, vorbi într-un târziu Ștefan Paul, trist. Am fost pe front. Am fost bombardați de artileria inamică, iar eu am suferit un șoc.

De aceea m-am și întors, iar doctorul mi-a recomandat să stau un timp la mine în sat. Să nu mă duc nicăieri, într-o stațiune sau altundeva, numai la mine în sat o să mă fac bine. „O, Doamne“, șoptise gazda, lovindu-și mâinile pe care și le pusese în poală. Acum nu mai semăna deloc cu femeia închisă în ea și austeră, frumoasă, dar cu liniile feței tăiate parcă în piatră. Nu. Era cu totul altă femeie, mai puțin frumoasă, mai chinată și mai umilă, și prin aceasta mai umană. O întrebă dacă trebuie sau nu să-i

plătească înainte, rugând-o să-i păstreze garsoniera, pentru că el nu știe cât va rămâne acasă în satul lui. Poate nu-i trece și în cazul ăsta nu știe ce va face. Doamna Fotiade îl privi încurcată. Nu, nu era nevoie, îi plătise anticipat. Să meargă liniștit acasă, să aibă grijă de el. „Și Dumnezeu să ne ajute, domnule Paul, că vremurile sunt grele!“ Își luă rămas bun de la gazda care-l conduse până în hol.

Ajuns în stradă închise ochii. Lumina de octombrie era roșiatică și crudă. Se urcă în tramvai ca să ajungă la gară. Dacă mergând pe străzi avea impresia că orașul își duce viața lui nepăsătoare, ajungând la gară rămase surprins de forfota ofițerilor și a soldaților. Parcă ar fi fost un stup verde, în timp ce unii urcau, alții coborau din trenul înțesat. Din când în când se auzeau ordine date scurt, parcă ar fi ieșit din niște gătlejuri mecanice. Cei care-i însoțiseră pe soldați sau pe ofițeri stăteau pe peron. Femeile, mame sau neveste, plângeau mai retrace. Ștefan Paul văzu înaintea ochilor tranșeele în care stăteau soldații din linia întâi. Undeva în văzduh auzi vâjâitul proiectilelor care treceau pe deasupra capului său. Tipătul locomotivei îi despică parcă nervii ca și cum ar fi fost o sabie uriașă. Trenul se urni încet, pufăind ca un urs. La ferestre soldații făceau cu mâna, în timp ce femeile, mame sau soții, care-i conduseseră la tren, izbucniră în jelete cu batistele la ochi. Ștefan Paul lăsă capul în jos.

Undeva, departe, în stepa ucraineană diviziile române luptau alături de cele germane, mulți ofițeri și soldați români întrebându-se ce caută ei în locurile acelea. Peste puțin timp trase la peron și trenul lui. În câteva ore avea să coboare în gară la Balaci. Parcă vedea în minte peronul pe care avea să-și pună piciorul și gara mică, pitită între bălării. Se urcă în tren. Soarele bătând dintr-o parte umplea compartimentul cu banchete de lemn într-o lumină arămie. Ticăitul ritmic îl făcuse să-l cuprindă moleșeala. Ce ți-e și viața asta! Cu numai câteva săptămâni în urmă se afla într-un tren care alerga spre est. Acum mergea înspre vest, deși nu mergea departe. Și la urma urmei, dacă așa stăteau lucrurile, ce este viața? Faptul că la un moment dat mergi cu trenul dintr-o zare în alta zile întregi înspre est, acolo unde sute de mii de tineri se omoară între ei și unde moartea îți poate frânge și ție viața, iar acum te duci acasă. Și ce e cu asta? În definitiv, dacă n-ar fi plecat la București, și n-ar fi mers la Grigore Patriciu, n-ar fi ajuns tocmai pe colinele largi de pe care se vedea Odesa.

Așa e viața! Când ți se dăruiește, când ți se ia. Ceea ce se întâmplase între el și Luki! Nu-i apăruse ea în cale, cu părul ei extraordinar, cu expresia aceea superbă de liceeană pe chip și în gesturi, nu i se dăruise ea, ca acum, prin acel doctor Spurcaci, să-l trântască de pământ să nu mai știe de el? Ei, și dacă îl trântise? Scăpase cu viață, ba chiar se simțea într-un fel ca și cum s-ar fi născut a doua oară. În momentul acela se lovi, dar încet, cu palma peste frunte, iar umărul îi zvâcni în sus ca un iepure. Exact, cum nu observase lucrul acesta până acum? Îl observase tocmai acum, pentru că până în acel moment impresia aceasta stătuse în subconștientul lui, iar acum, ieșind la suprafață, el rămânea uimit ce adevărată era.

Așadar, atunci când treci printr-o mare nenorocire, și el trecuse prin două asemenea nenorociri, când treci deci pe lângă moarte, este ca și cum te-ai naște a doua oară. Hm! Nu știuse până acum adevărul acesta. Îl afla abia acum. În momentul acesta se pomenise râzând. Ce chestie a dracului, deci, ca să afli unele adevăruri trebuie să ajungi la ele trăind un anume fapt de viață.

Tipătul locomotivei, ca o seceră roșie tăind în văzduh, îl trezi din gândurile lui care nu se mai terminau. La fel îl purtau aceste gânduri și când era copil, sau când era adolescent, când învăța la liceu la Pălămida și venea vara în vacanțe acasă. Pornea pe câmpuri sau pe drum, nu mai vedea și nu mai auzea nimic, era numai el cu gândurile lui, pierdut în lumea lor dulce, ca un nor de mătase. Trecea pe lângă oameni pe drum, o dată trecuse chiar pe lângă taică-su, și nici nu-i vedea. Se pomenea sperindu-se, ca atunci când te trezește cineva brutal din somn, înjurat de ăla pe lângă care trecea. Pe mă-sa, ce le făceam eu? Niște tâmpiți!

Secera roșie a tipătului locomotivei, se ridică iar cu vârful în sus. Trenul încetinise și acum se opri în gara Balaci. Gara din care pleca el la Liceu, la Pălămida. Sufletul îi era gol pe dinăuntru ca un urciur de lut ars. Era emoționat. Când coborî pe peron avu senzația că peronul și gara îl așteptau pe el și se bucurau. Nu exagerat, ci abia simțit, urmând ca după plecarea lui să recadă din nou în aceea neutralitate și indiferență a lucrurilor. Hmmm! se minună. Mai rămase câtva timp pe peron, cu mâna în încheietura pardesiului, ca și cum și-ar fi ținut-o la inimă. Apoi o luă pe drum, peste câmpuri. Se uită la soare. Privi la pădurea Cotigioaia, dacă o ținea într-un mers întins, făcea două ore și jumătate.

Se uită iar la soare, era încă sus, mare și plin de melancolie ca un dovleac copt. Depart, pe zare se vedeau cețurile toamnei. Doamne, frumoase sunt zilele de toamnă!, se pomeni Ștefan Paul vorbind singur. Hmm! își spuse. Nu pot să ies din chestia asta cu limbajul interior. E ca un izvor care pleacă din adâncul tău și te învăluie apoi ca o gogoasă. Înainte de a ajunge la pădurea Cotigioaia, auzi în spatele lui duruitul unei căruțe. Poate e cineva de la noi din sat, să mă ia și pe mine. Bine ar fi ! Aș ajunge acasă pe soare.

Când duruitul căruței se apropie se întoarse să-l vadă pe cel care mână caii. La început n-o recunosc, pentru că era îmbrobodită cu batic roșu. Când fu în dreptul lui însă o recunosc pe Didina lui Aristide. Nu era alta decât vecina lui. Într-un timp, de fapt asta nu era decât cu doi sau trei ani în urmă, era la Liceu la Pălămida. El era în ultimul an când intrase ea la Liceu. O dată îl căutase la gazdă, ca să-l întrebe nu știu ce, că le spusese domnul profesor de Limba și literatura română că este în anul patru un elev, Ștefan Paulescu, eminent la literatura română și care are chiar înclinații literare. Ea, când auzise ce spuse domnul profesor de Limba și literatura română, nu mai putuse de emoție, pentru că Ștefan Paulescu era de la ei din sat și era chiar vecinul lor. Lucrurile acestea i le povestise, roșindu-se și fâstâcindu-se chiar Didina, când se întâlniseră în parcul din centrul orașului. Tot așa, roșindu-se și dorind să întârzie cât mai mult de vorbă cu el.

Iar el se grăbise să se despartă de ea pentru că se simțea, nu știu de ce, stânjenit, fâstâcit. Înțelese că Didina voia să vorbească, așa cum se spunea la ei în sat, cu el, și cuvântul ăsta avea înțelesul lui, însă altceva nu știa Didina, că în copilărie el fusese îndrăgostit de ea. He, he, he! cum așa? Uite chiar așa! Este o idee cât se poate de greșită că oamenii se îndrăgostesc numai în adolescență sau în tinerețe. Nu! Și copiii se îndrăgostesc. Și în cazul lor, dragostea este la fel de adevărată și de frumoasă ca mai târziu.

Didina era cât pe-acum să treacă pe lângă el cu căruța dacă n-ar fi strigat-o. Didino, fă, Didino! se pomeni el vorbind. Fă, Didino! spusese mai încet. Așa se spunea la ei în sat și era un semn de intimitate. La București n-ar fi putut să-i spună unei fete așa. Lui Luki nu-i spusese niciodată așa. Didina se întoarse și un timp rămase așa cu capul întors către el. Trrr! opri ea căruța, trăgând ca un flăcău de hățuri.

Bună ziua, Didina! Eu sunt. Bine că am cu cine să merg acasă că mi se părea lung drumul, deși am trăit un sentiment extraordinar, că pământurile astea mă cunosc. În timp ce vorbea se apropiase de căruță. „Tu ești, Ștefane“ se chiora Didina la el. „Măi să fie, măi, să nu te cunosc! Păi cum să te cunosc, măi, Ștefane, dacă arăți ca un domn de la Paris!“ Păi de ce sunt al lui Parizianu, nu, de aia sunt, răsese și Ștefan. Și într-adevăr în pardesiul lui gri, cu pălăria de fetru, arăta ca un tânăr din lumea bună, ceea ce pentru fata primarului Aristide, din Siliștea-Gumești, care nu fusese în viața ei decât până la Pălămida, trebuie să fi fost un lucru extraordinar.

Caii se opriseră și acum răsuflau și ei așteptând cumiți. „Măi, Ștefane, măi“, făcu Didina. Pe chip i se scurgea o milă amestecată cu lumină. Ștefan rămase și el în loc, cu chipul în sus, uimit cât de mult se maturizase Didina lui Aristide, vecinul lor foarte bogat. Se maturizase și se făcuse foarte frumoasă, cu chipul prelung și delicat, cu ochii mari și catifelati. „Hai, urcă, ce-ai rămas așa?“ Ștefan Paul se urcă. Didina nu spuse nimic și trase de hățuri. Lăsă numai capul în jos arcuindu-și spinarea. Rămase un timp așa. „Măi, Ștefane, măi, murmură ea. Astăzi mă gândii toată ziua la tine“. De ce, Didino ? îi răspunse el înveselit. „De aia, de ce se gândește o fată la un băiat“, îi răspunse ea, și trăgând de hățuri îi pleznise cu biciușca făcută din curele împletite. Caii porniră brusc, iar Ștefan se dădu pe spate. „Dii! murgilor!“, răsună vocea calmă și înaltă a Didinei. Ștefan, după ce se echilibră, își lăsă privirea să plutească peste câmpuri. He, he, he! Îl recunoșteau, deschideau ochii, și își îndreptau privirile către el. Nu rugătoare, ca ale unui câine credincios, nici cu ură sau îngrozite, nu. Era o privire caldă, luminoasă, reținută. Câmpurile și lumina arămie care cădea pe ele îl recunoșteau și se bucurau că venise acasă.

Iată, putea să moară pe acolo, pe unde fusese trimis, nici numele să nu-i mai vină pe locurile acestea și în satul lui. Brusc, Ștefan simți cum îl înecă emoția. Întoarse capul să vadă dacă Didina nu-l observase. Nu-l văzuse. Didina privea înainte, cu ochii măriți și cu obrajii îmbujorați ca focul. Îi ardeau deci și Didinei obrajii, își spuse în gând, și-n momentul acela o văzu în uniforma ei de elevă, cu bentița pe cap, cum stătea ea în bancă, elevă fiind la Liceul din Pălămida. Măi, să fie! Își aruncă din nou privirea către zare.

Raluca Ioana MAFTEI

SCRIS ÎN STELE

Capitolul I, Episodul 6

În zilele ce au urmat, nu am mai avut nici o veste de la Henri sau Valérie. Alex a fost ocupat cu mai multe întâlniri, erau clienți care îl solicitau în fiecare zi și ajunseserăm să ne vedem din ce în ce mai puțin. Eu îmi anunșasem din nou colegii de amânarea întoarcerii mele la birou, iar prietenul meu nu înțelegea ce caut eu în Paris de atâta timp și cum de îmi pot neglija afacerile. Mama în schimb mă înțelegea, sau cel puțin așa mă asigura la telefon. Mă simțeam dezorientată, aproape pierdută și însingurată în agitația marii metropole. Până acum văzusem partea frumoasă, turistică a Parisului. Stând însă alături de parizieni zi de zi, începeam să descopăr și secretele „din culise”. Vedeam când se ia gunoiul și se spală străzile, când se face aprovizionarea prăvăliilor de alimente, când se schimbă florile în Jardin du Luxembourg (adică săptămânal), cum plecau la serviciu vecinii mei dimineața, cum se duceau cucoanele la cumpărat croissant cald la patiseria din colț, cum pleacă bărbații de la amante cu diplomatul într-o mână și mobilul în cealaltă anunțându-și nevestele că urmează să se întoarcă din „delegație”, pentru a nu le surprinde și pe ele cu amanții lor..., cum se duc copiii la școală și studenții la facultate, cum răsare și apune soarele pe un cer parizian adesea întretăiat de nori fugăriți de vânt...

Nu știam exact ce să fac. Nu voiam să-i sun și să-i presez pe Valérie și pe Henri, îmi dădeam seama că dacă ar fi avut vești, m-ar fi sunat ei până acum. Nu voiam să îl mai stresez și pe Alex care se distanșase cumva de mine de la ultima noastră discuție serioasă. Mă simțeam și așa ciudat că stăteam în apartamentul lui și încercam să fiu cât mai mult timp plecată. De cele mai multe ori, el se întorcea seara târziu când eu deja dormeam, alteori însă, erau seri în care mă duceam la un film sau la câte un concert sau pur și simplu mă plimbam pe marile bulevarde încercând să-i ofer spațiu, să nu se simtă înghesuit în propria casă.

Într-o după amiază, mă decisesem să plec la cumpărături și eram la „Printemps” la etajul designerilor celebri. Erau reduceri și găsisem câteva rochii și costume interesante. Cel mai mult îmi plăcuse o rochie de mătase grea verde închis cu mânecă până la cot și cu un en-coeur destul de adânc, petrecut peste sâni. Era ideală de ieșit în oraș la o cină nepretențioasă. Tocmai ieșeam din magazin cu nenumărate pungi și cutii de pantofi, când mi-a sunat mobilul. M-am și speriat, în ultimele săptămâni nu prea mă sunaseră multe persoane. Era Henri.

„Mademoiselle, bonsoir!” „Bună Henri, ce surpriză! N-am mai auzit nimic de la tine de mult și deja îmi luasem gândul că ai să mă mai suni”. „Anamaria, am două vești: una bună și una rea... să nu-i zicem rea, ci complicată”. „Să auzim” am zis eu calmă.

„Am identificat valorile bunicului tău, sunt în mai multe seifuri împrăștiate la câteva sucursale ale noastre, în arhivă. Am avut nevoie de aprobări speciale și intervenții sistematice ca să reușesc să ajung la ele”. „Până aici sună promițător, acum care e partea complicată?” „Partea complicată e că ele sunt intrate în patrimoniul băncii cu un regim juridic special, fac parte din rezerva permanentă a băncii acum, și e foarte greu să accesezi conținutul chiar și pentru vizionare, darămite să mai și intri în posesia lui. Am o propunere însă: te invit în seara asta la cină și discutăm amănuntele atunci, e ok?” Evident că am acceptat imediat. Cina era la 21:00, el venea să mă ia la 20:30 și acum era aproape ora 18:00, trebuia să mă grăbesc să ajung acasă și să mă pregătesc puțin. Eram fericită în primul rând pentru că se găsisse ceva rămas de la bunicul, chiar dacă nu știam exact ce, în ce cantitate și de ce valoare. Apoi eram bucuroasă că puteam să îmi îmbrac rochița verde și... să mă întâlnesc cu Henri.

Acasă când am ajuns... surpriză, l-am găsit pe Alex care se întorsese mai devreme. Mărturisesc că speram să nu dau cu ochii de el, dar iată că uneori lucrurile ies exact pe dos decât ne propunem noi, probabil cu un scop anume, nedeslușit la momentul respectiv.

„Ce bine-mi pare c-ai venit, chiar mă îngrijorasem, nu știam unde ești” îmi spuse el sărutându-mă pe obraz când am intrat în casă. „Hai, te scot în oraș în seara asta, te-am neglijat în ultimul timp”. „Alex, îmi pare rău dar m-a invitat Henri la masă în seara asta”. Am văzut fața lui Alex căzând. „Oh! Așa... înțeleg... Ok, asta e, n-am fost pe fază și... da, nu-i nimic, altă dată”. „Dar hai și tu cu noi” – i-am spus eu cu jumătate de gură, neștiind dacă încalc sau nu protocolul și

sperând să refuze. „A, nu, nu pot veni așa, e ok, simțiți-vă bine. Eu îmi fac alt program. Have fun!“

Și-a luat geaca de piele din cuier apoi și a dispărut.

Mi-a părut rău că s-a întâmplat așa. Din toate serile în care ar fi putut să mă invite undeva, s-a nimerit să fie exact asta în care mă invitase deja Henri. Pe de altă parte, dacă ar fi fost să trebuiască să aleg între a ieși cu Alex și a ieși cu Henri, înclinam mai mult către Henri. Era ceva în aerul lui misterios care mă scormonea când mă gândeam la el. Îmi doream să mă întâlnesc cu el și ca să discut problema arzătoare din viața mea dar și pentru că era un om cult, șarmant și deosebit de rafinat cu care îmi plăcea să stau de vorbă și care mă făcea să mă simt bine.

Mi-am făcut duș, m-am cremuit, m-am machiat și m-am îmbrăcat cu rochia verde brad. Îmi venea splendid și îmi dădea o stare de bine, de încredere și optimism cum nu mai avusesem de mult. Trăiască cumpărăturile și micile bucurii pe care femeile știu să și le facă uneori pentru a merge mai departe.

Mi-am picurat un pic de parfum „Fleur de Rocaille“ de Caron pe gât și decolteu și am adăugat un lănișor fin cu pandantiv în formă de inimă, cu diamante, la gât. Pantofii negri de antilopă erau și ei discreți și fini, cu un toc nu foarte înalt care însă îmi alungea piciorul și întreaga siluetă. Eram mulțumită și la ultima privire în oglindă mi-am surprins un zâmbet pe față.

La 8 jumătate fix Henri a sunat la ușă. Când am deschis ușa, am simțit cum mi se înmoaie picioarele. Henri, înalt, umpluse cadrul ușii cu prezența lui formidabilă. „Vous êtes ravissante“. El arăta tulburător. Și mirosea și mai și. „On y va?“ spuse el oferindu-mi brațul. În fața clădirii ne-am urcat într-un Mercedes S Classe cu geamuri fumurii și șofer cu chipiu. Restaurantul ales era discret, foarte cochet, în apropiere de Tour Eiffel. Nu am reținut numele, dar Henri părea un obișnuit al casei. A comandat șampanie și tartine pentru început. Eram atât de vrăjită, încât nu reușeam să-mi iau ochii de la el. Era incredibil în ce fel mă făcea să mă simt doar când mă privea pur și simplu. Eram emoționată ca o liceeană la prima întâlnire. Avea un zâmbet impecabil, pus în valoare de niște dinți frumos conturați, albi, simetrici. Măinile fine, degetele lungi și nervoase, linia gâtului elegantă dar puternică în același timp. Din părul negru și strălucitor se împrăstiaseră pe fruntea înaltă câteva șuvițe rebele. Iar ochii aveau scilipiri de foc, păreau ca de jăratec. Avea realmente ceva magic, ca un prinț de pe alte tărâmuri. Sau poate era imaginația mea și felul în care mă făcea să mă simt în seara aceea. Aproape că eclipsa prin prezența lui ceea ce

urma să-mi spună, nici nu mai avea importanță subiectul pentru care mă chemase. Eram paralizată și nu mi se întâmplase de mult acest lucru.

„Anamaria“ începu el sobru dar cu o privire caldă și pătrunzătoare ce scormonea în ochii mei, „am verificat la noi în bancă dar și în Banque de Genève conturile și posesiunile înregistrate pe numele bunicului tău. Ele există într-adevăr, dar după cum ți-am zis, au trecut mai mult de 50 de ani de la data constituirii lor așa că sunt momentan în rezerva patrimonială a băncii. Procedura de recuperare e destul de anevoioasă și trebuie să vedem dacă legea franceză mai admite urmași de gradul IV care să acceseze bunurile după o perioadă atât de lungă de timp. Ar trebui să ai o documentație foarte solidă pentru a putea dovedi legăturile de rudenie“.

„Da, trebuie să mă întorc în România și să văd dacă mama mai are documente de la bunicul. Dacă nu, va trebui să merg la Primărie la București sau la Arhivele Naționale și să văd de ce documentație dispun ei și cum pot eu dovedi în fața lor, descendența. Ți dai seama că în cazul bunicului a fost vorba de schimbare de nume. Și asta s-a făcut pe vremea comuniștilor și e posibil ca ei să nu fi păstrat nimic care să îl fi putut ajuta pe bunicul la un moment dat să plece din țară sau să redobândească oricare din bunurile acumulate în Franța sau în România. Din păcate, în acele vremuri și timp de 50 de ani după aceea, multe documente au fost fabricate sau dimpotrivă au dispărut, în funcție de interesele ascunse ale partidului comunist“.

„Dacă tu reușești să faci rost de un act doveditor al schimbării numelui, atunci restul e relativ simplu. Vei face un memoriu conducerii celor două bănci la care vei atașa actele doveditoare de schimbare de nume ale bunicului tău, certificatul de căsătorie între bunici, actul de naștere al mamei tale și apoi actul tău de naștere, plus o scrisoare-cerere cu detalieră cronologică a faptelor și intenția de a intra în posesia valorilor respective. Moștenitoarea de drept este mama ta în acest caz, deci ori o aduci pe ea aici, ori vii cu o împuternicire din partea ei tradusă și supralegalizată, astfel încât să o poți reprezenta. Bunicul tău a mai avut și alți copii? În Franța de exemplu?“

„Din câte știu eu, nu. Știu că a avut o soție la Toulouse, Angela, care a murit nebună și cu care nu a avut copii niciodată. Dar din câte știu eu de la mama și bunica, nu a mai avut alți copii în afara mamei mele“. „Oricum va trebui să dai un anunț în câteva canale media prin care să ceri să se prezinte pentru a fi recunoscuți drept descendenți legali, orice urmaș care ar putea exista după Theodor Bimann în

Franța, în România sau în alte colțuri ale lumii. Acest anunț oficial va trebui dat și în Franța și în România, cele două țări de domiciliu ale bunicului tău“. „Păi nu s-a prescris acțiunea? După 70 de ani?“ „În mod normal da, dar se poate considera de exemplu că în perioada de război și în cea de comunism care a urmat, el sau oricare alți moștenitori nu au putut părăsi România pentru a veni să-și recupereze sau să revendice averea. Așa că perioada '39-'89 se șterge. Deci practic te afli în timpul legal al prescripției“.

„Ia uite, nu m-am gândit la așa ceva. Dar de unde știi tu toate aceste lucruri?“ „Am și studii juridice pe lângă cele economice. Dar nu am practicat niciodată avocatura și nici nu am de gând. Îmi e bine așa cum sunt acum și vreau să mai am un pic de timp liber și pentru mine“.

„Foarte bine“ am răspuns eu, „îmi plac oamenii care știu să se și bucure de viață și de cei apropiați și care nu devin sclavii unui birou. Indiferent de avantajele materiale ce decurg din această activitate“.

„Ai dreptate. În cazul meu, din păcate, nu există mulți apropiați. Mă refer la familie, pentru că prieteni am destui. Dar mi-ar plăcea să am vreo 2-3 copii care să zburde prin curte și cu care să ies la plimbare cu bicicleta sau cu caii“. „Mergi la călărie?“ „O da, am câțiva cai pe care îi călăresc când ajung la țară să mă relaxez. Unii dintre ei participă și la diverse curse“. „Și câștigă?“ „Uneori da, alteori nu“ recunosc el zâmbind. „Dar e vorba de plăcerea jocului, a pariurilor, de circuitul de curse în care intri. E ca la Formula 1, te plimbi cu caii prin toată țara sau prin străinătate pe unde sunt competiții importante. Plătești jockey profesioniști renumiți. Și te duci la toate petrecerile simandicoase ce urmează unei curse“. „Ca la Ascott?“ „Nu chiar atât de aristocratic, noi suntem mai mult burghezi în esența noastră ca popor, decât aristocrați. Acolo avem toată regalitatea și aristocrația britanică întruchipate în complexitatea pălăriilor doamnelor, aici avem burghezia, romantismul, parvenitismul și inegalabilul spirit de competiție francez care își dorește să fie cel mai bun în toate și care atunci când nu reușește, critică vehement totul. Ți-ar plăcea să vii cu mine duminică viitoare la Bordeaux?“ „Trebuie să port rochie lungă și pălărie excentrică?“ „Nu-i nevoie, o pereche de pantaloni și cizme înalte vor fi de ajuns. Chiar, știi să călărești?“

„Da și chiar îmi place foarte mult. Dar călăresc doar pe câmp și prin pădure, nu sar peste obstacole sau gropi cu apă decât dacă le întâlnesc în drumul meu și nu am de ales“.

Seara a decurs plăcut, învărtindu-se în jurul a numeroase discuții, care mai de care mai interesante. Am descoperit în Henri un om erudit, deosebit de

interesant ca interlocutor, dar și ca personalitate. Nici nu am simțit când a trecut timpul. M-a condus înapoi acasă și a rămas că vine să mă ia în week-end să plecăm la Bordeaux.

Am urcat sus și am observat că Alex nu venise încă. Am rămas pe terasă admirând cerul plin de stele și respirând aerul proaspăt și răcoros ce se ridica dinspre Jardin du Luxembourg. Am rămas gânditoare pe scaunul de pe terasă și am început să analizez ultima lună petrecută în Franța și felul în care viața mea începea să se schimbe puțin câte puțin. Venisem la o conferință la Cannes la începutul lui martie și acum era jumătatea lui aprilie și eu eram încă în Franța, la Paris, stând în casa unui om pe care de-abia îl cunoscusem și care se dovedise a avea legături vechi cu familia mea; vânam misterioase averi lăsate de bunicul meu și urma să petrec week-end-ul cu unul din cei mai râvniți burlaci din Paris. Evenimentele se succedau cu rapiditate și mă simțeam nerăbdătoare să înceapă mereu o nouă zi, ca și când fiecare răsărit de soare urma să îmi aducă o nouă descoperire.

Am închis ochii și am început să ascult zumzetul orașului. Era un du-te vino în Paris care nu înceta niciodată, orașul acesta era un motor uriaș care pompa energie prin toate colțurile lui. Nu știu când am adormit, dar probabil că m-am ghemuit de frig pe balansoarul de pe terasă. Am simțit cum cineva mă ia ușor în brațe și am recunoscut parfumul lui Alex. M-a așezat în pat, mi-a scos pantofii și m-a învelit cu grijă. Ultima senzație înainte de a mă cu-funda din nou în somnul adânc, a fost de liniște, de comfort, o stare plăcută, de bine, pe care n-o mai simțisem de mult.

**

Vineri dimineața la 10 fix Henri a fost la ușă. Mă mira din nou punctualitatea acestui om, eu venind dintr-o țară unde a fi undeva la fix era ceva aleatoriu. În București poți da vina întotdeauna pe trafic, e ceva normal să rămâi blocat cu mașina în vreo intersecție preț de vreo 45 de minute, de îți vine să lași mașina acolo, parcată de fapt în mijlocul șoselei într-o mare de mașini, și să pleci pe jos.

Bagajul meu cuprindea haine sport, casual dar și câteva rochii pe care le luasem în încercarea de a încropi câteva ținute care să se potrivească locului și evenimentului. Căram așadar un ditamai geamantanul și pe Henri l-a bufnit râsul când a văzut ce trag după mine. „Ne întoarcem duminică asta, să știi, sau ai de gând să mai rămâi acolo câteva săptămâni?“

Drumul a fost o plăcere. Era o zi însorită și caldută, cu câțiva nori ce se fugăreau pe cerul albastru.

Ne-am oprit să mâncăm la prânz într-un mic han de țară unde nu erau decât câțiva localnici prietenoși și roșii în obraji, încălziți de vinul roșu ce aștepta cuminte în carafe la mesele acoperite de fețe de masă albastre cadrilate. Buna dispoziție a sfârșitului de săptămână plutea în atmosfera bucolică a locului. Masa într-un astfel de loc, prin definiție non-turistic, îmi procura de fiecare dată o plăcere nebănuită. Îmi plăcea să observ oamenii locului, felul în care erau îmbrăcați, râsul zgomotos, bătaile familiare pe spate, poveștile deochete, toate dublate de un soi de mândrie patriotică care răzbătea prin toți porii. Era o diferență atât de mare între acești oameni simpli, veseli și cu obraji arși de soare și tipul de dandy parizian, cu comportament atent studiat și voit sofisticat, palid sau purtând bronz de Caraibe, cu figura suptă în costumul croit perfect. Analizam detașat ambele categorii, dar ceva îmi spunea că oamenii aceștia erau mai fericiți aici în mijlocul naturii decât orice parizian spilcuit și înfundat într-un birou dintr-o clădire ca un borcan de sticlă ermetic închisă și supra ventilată. Am ajuns la Bordeaux după amiază spre seară. Cursele se țineau într-o mică localitate în apropierea orașului care se numea St. Marni. Deși sătucul în sine era mic, câteva pensiuni elegante se înșiruiau de o parte și de alta a șoselei principale. În rest, cât vedeai cu ochii, relieful era plat, acoperit de o iarbă deasă și moale, cu pâlcuri de copaci ici și colo și dealurile acoperite de nesfârșitele podgorii în zare.

După ce am lăsat bagajele la hotel, am pornit către zona în care se aflau rulotele cu cai și terenurile de antrenament. Henri avea doi cai în competiție, Marcus și El Principe, care erau cotați în primii 5 la bursa de pariuri pentru fiecare dintre cursele la care participau. Era multă lume, organizatori, competitori, călăreți, manageri de echipe, proprietari, ajutoarele, medicii și însoțitorii fiecărei echipe. Spectatorii și turiștii aveau să sosească mai târziu pe seară pentru a fi prezenți la prima cursă a dimineții ce începea la ora 10:00 a doua zi.

Am ajuns la rulotele în care se aflau caii lui Henri. Era un medic care le controla picioarele, cineva îi țesăla și o mulțime de alți oameni se învârteau ocupați primprejur. Mi se părea că exista un soi de activitate febrilă ca la standurile de la Formula 1, îmi și imaginam calul în timpul cursei venind la stand și o echipă întreagă schimbându-i potcoavele în 15 secunde. Am făcut cunoștință cu jockeyi, cu medicii, cu îngrijitorii și cu o fată mică și slăbuță, Monique, care fusese cândva unul dintre primii jockey ai Franței, care în urma unui accident n-a mai putut concura și pe care Henri o angajase să se ocupe de problemele de organizare ale fiecărei curse și de

logistică. Ea fusese fericită că primise un job destul de bine plătit căci Henri era de părere că trebuie să-ți recompensezi oamenii în quantum chiar mai mare decât munca pe care o prestau, pentru a-i obliga să fie mereu la înălțime. Aceasta era o abordare interesantă și mi-am promis că o voi studia și eu din punct de vedere financiar atunci când mă voi întoarce acasă.

După ce am dat mâna cu toată lumea și am aflat stadiul ultimelor pregatiri, ne-am îndreptat către unul dintre restaurantele faimoase ale zonei, El Capitano, unde se întâlneau toți proprietarii de cai care participau la acea cursă.

Henri avea masa lui rezervată și de cum am intrat, am observat că toata lumea îl cunoaște. Am făcut turul mai multor mese și am cunoscut vreo treizeci de oameni, n-am reținut însă nici un nume. Când ne-am așezat în final la masa noastră, l-am văzut pe Henri întorcându-se către mine cu o față mulțumită. „Ai observat că toată lumea e cu ochii pe tine? Să vezi câtă curiozitate ai să stârnești“. „Dar de ce? Am văzut o mulțime de fete mult mai frumoase decât mine pe aici“. „Da, dar sunt toate franțuzoaice și nouă ne plac lucrurile exotice“ îmi spuse el făcându-mi cu ochiul. Nu mi-a plăcut cum a sunat asta. Nu-mi plăcea ideea de a fi considerată femeie trofeu. Și chiar mi se părea că sunt departe de standardele cerute unei astfel de femei.

„Dacă ești cuminte, am să aranjez să stăm mai aproape de George de Hautecourt, tipul în sacou cadrilat de acolo care se întâmplă să fie președintele lui Banque de Genève“.

M-a cuprins freamătul instantaneu și când m-am întors să mă uit în direcția indicată de Henri, s-a ridicat și s-a dus la el la masă, i-a spus câteva cuvinte și am văzut că tipul se ridică și vine împreună cu Henri la masa noastră. Henri a făcut prezentările și George de H s-a așezat cu noi la masă, ținându-mă cu privirea.

„Domnișoara Anamaria – pot să-ți spun așa?“ „Desigur“ – m-am grăbit eu să-l încurajez. „Am înțeles că te leagă o poveste interesantă de banca noastră“.

Pe parcursul următoarelor două ore cât a durat masa la care nu am fost atentă deloc, i-am povestit toată istoria descoperită în ultima lună și demersurile pe care le începusem pentru recuperarea averii bunicului. George mă asculta cu atenție, din când în când făcea câte un comentariu și nu își lua deloc ochii de la mine. După ce am terminat cina, a promis că a doua zi după ce se vor încheia cursele ne vom întâlni din nou la un pahar. Apoi ne-a urat noapte bună.

Henri era mulțumit de rezultatul serii dar și un pic bosumflat de atenția totală pe care mi-o acordase George toată seara.

„Dacă ai ști câte demoiselles se înghesuie să capteze atenția acestui domn, nici nu ai crede. Iar tu în câteva minute l-ai zăpăcit și l-ai captivat total. Sunt convins că se va implica și te va ajuta să-ți rezolvi problema. Nu mă așteptam însă să trebuiască să mă și lupt pentru tine” – îmi spuse el jumătate în glumă jumătate în serios.

„Dar câți ani are?” „Are patruzeci și ceva spre cincizeci dar după cum vezi se ține foarte bine și arată mult mai tânăr decât este. Divorțul se pare că i-a priit. După ce a plătit o grămadă de bani nevastei, s-a relaxat total și a început să-și trăiască viața. Dietă, sport, plimbări, spiritualitate”. „Și 3-4 fotomodele pe zi, nu?” „Nu știu, dar într-adevăr este văzut de fiecare dată în compania altei domnișoare. Mă mir că în seara asta nu era însoțit de nici o femeie. Oricum, e evident că a pus ochii pe tine, en-garde domnișoară”. „Sper să nu îmi condiționeze ajutorul în soluționarea afacerii mele de vreo atenție în plus pe care s-ar aștepta să i-o acord”. „Nu cred. E totuși un profesionist de top și un om foarte bine educat. E dintr-o familie foarte bună, a studiat la școli înalte și cu tradiții foarte riguroase, nu și-ar permite niște lucruri care ar depăși limitele eleganței și ale bunului simț. Dar în același timp este pe jumătate Italian și asta îi adaugă un plus de pasiune și de imprevizibil în vene”.

„O să am grijă, desigur, deși acum că mi-ai spus acest lucru, deja simt că am început să merg pe sârmă. Și-așa mă simt ciudat încă să fiu cu tine aici și să împărțim camera în seara aceasta”.

Henri făcu brusc o față foarte serioasă, aproape gravă, și cu ochii pironiți într-ai mei și mângâindu-mă pe obraz, îmi spuse cu o voce coborâtă: „Anamaria, sunt într-adevăr foarte atras de tine, am fost din prima clipă în care te-am zărit. Îmi place foarte mult naturalețea ta, inteligența și umorul atât de fin. Ești o fată extrem de sensibilă, dulce și rafinată. Însă eu sunt un gentleman. Nimic din ce nu îți dorești nu se va întâmpla în timpul acestui sejur sau oricând după aceea. Prin analogie, orice îți dorești se va întâmpla. Absolut totul este în mâinile tale iar eu sunt umilul tău supus. Voi accepta absolut orice decizi în legătură cu mine și cu noi”.

În noaptea care a urmat s-au întâmplat multe lucruri pe care nu știam că mi le dorisem, dar pe care le-am aflat cu plăcere. L-am descoperit pe Henri într-un anume fel, nu numai intim ci și extrem de profund. Am putut să ajung să văd până în interiorul lui și ceea ce am remarcat mi-a plăcut mult. Am dormit câteva

ore spre dimineață, timp în care l-am visat pe Alex care venise să mă caute. M-am trezit gândindu-mă la el, dar dând cu ochii de Henri lângă mine proaspăt ieșit din duș, mi s-a șters complet din minte orice alt gând. Descopeream un sentiment de tihnă pe care nu îl simțisem de mult, dar și de nerăbdare să văd cursele, să observ oamenii adunați acolo și bineînțeles, să stau de vorbă cu George de H.

Ziua a fost plină și distractivă. Am pariat și eu pe unul dintre caii lui Henri, însă a câștigat celălalt. Henri a fost foarte fericit și asta i-a atras deodată atenția tuturor și o reînnoită popularitate. Am văzut cum diverse domnișoare încercau să se insinueze pe lângă el și să-l felicite, el însă nu s-a desprins deloc de mine. După amiază, George de H ne-a căutat și ne-a invitat la un pahar de vin. Henri a pretextat niște treabă legată de cursele recent încheiate pentru a-mi da răgaz să petrec în liniște mai mult timp cu George. Ne-am retras pe o terasă acoperită unde a comandat câte o cupă de icre negre pe gheață și lămâie și un Veuve Clicquot rece. M-a uimit un pic alegerea făcută, dar în sinea mea eram bucuroasă pentru că adoram această combinație și nu mi se întâmpla prea des să mă află în cadrul necesar pentru a o savura.

I-am povestit din nou, de data aceasta în detaliu, ceea ce citisem în scrisoarea găsită. George mi-a promis că se va interesa personal de subiect, însă a subliniat faptul că aveam nevoie să demonstrez conexiunea familială și legală cu bunicul. I-am expus și lui istoria schimbării numelui și a fost impresionat de dramatismul celor petrecute în acei ani de groază ai instalării comuniștilor în România. Mă obișnuisem de acum cu relatarea acelor fapte, nu mai aveam acel nod în gât care mi se punea la început de câte ori relatam istoria vremurilor de demult, rămăsesem însă la fel de însuflețită în a relata cele întâmplate. Treptat, șampania a început să îmi dea curaj și am atacat problema destul de frontal. L-am întrebat pe George cum va trata banca aceste depozite în momentul în care le voi dovedi filiația. I-am spus că în conturile băncii lui, bunicul depusese franci francezi și elvețieni, dar și un seif cu bijuterii. Mi-a spus că în mod normal, toate valorile se păstrau pe o perioadă de 50 de ani și apoi, dacă nu existau urmași sau împuterniciți, banii și bunurile treceau în proprietatea băncii, cu îndeplinirea însă a anumitor condiții. Informațiile erau diferite de ceea ce îmi spusese Henri atunci când l-am vizitat prima dată. Singura variantă, mi-a explicat George, era ca bunicul să fi lăsat mai mult decât o scrisoare, și anume un testament sau un contract de mandat către o altă persoană. În cazul unui testament, persoana sau persoanele

beneficiare ar putea avea la rândul lor urmași și exista probabilitatea ca aceștia să se afle în viață. Una dintre aceste persoane ar fi putut fi chiar eu. Dar unde să poți găsi un astfel de testament? Trebuia să mă întorc din nou către Valérie și să o rog să caute în arhiva firmei de avocatură. Acesta ar fi fost desigur un noroc nesperat pentru că singurul urmaș natural al bunicului meu era mama mea iar eu singura ei fiică.

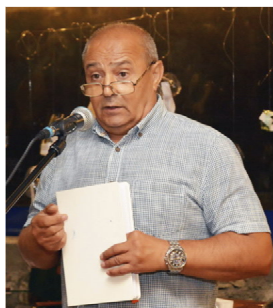
Deodată am devenit deosebit de interesată să mă întorc la Paris. Dacă n-aș fi venit până acolo cu Henri, ar fi sărit pe loc în primul tren și ar fi plecat. L-am sunat pe Alex și i-am cerut numărul de mobil al lui Valérie. Alex a fost bineînțeles surprins, însă nu a pus întrebări și discuția s-a încheiat rapid. M-am simțit din nou vinovată față de el, dar mi-am spus apoi că el nu e decât un foarte bun prieten care încearcă să mă ajute să dau de capăt problemelor legate de această, presupusă încă, moștenire. Îmi plăcea totuși atmosfera ce domina această reuniune imensă de oameni și cai de rasă și îmi doream ca Henri să mă mai invite și la următoarele curse.

Duminica seara ne-am întors la Paris iar Henri m-a depus cu un sărut la ușa apartamentului lui Alex. A doua zi dimineață, am luat legătura cu Valérie și am rugat-o să caute în arhive orice fel de documente pe care le-ar fi putut lăsa bunicul meu sau al lui Alex ca și cheie a rezolvării complicatei situații imobiliare și financiare ce se propagase peste generații între ei doi. Valérie m-a atenționat că este o muncă titanică să cauți într-o arhivă ce nu a fost digitalizată de câteva decenii, niște documente despre care nici nu știam sigur că există. Și oricum, în mod normal nu aveam capacitatea legală să le cer un astfel de demers. Dat fiind însă circumstanțele și buna credință sub care acționam, se putea face o excepție. M-a rugat să adresez o cerere firmei N&C prin care să solicit scoaterea din arhivă a oricăror documente edificatoare pentru intrarea în posesie a tot ceea ce lăsase bunicul meu în băncile franțuzești și oriunde pe teritoriul Franței. Aveam voie să consult arhiva, dar nu puteam să-mi însușesc nici un document până nu dovedeam cu acte solide că sunt singura moștenitoare a bunicului. Am sunat-o pe mama și i-am explicat cum mergea povestea mai departe și am rugat-o să meargă la Arhivele Naționale și să solicite un document care să ateste că domnul Theodor Bimann era unul și același cu ulteriorul Teodor Georgescu, tatăl ei, unica fiică și bunicul meu, unica nepoată. Mama s-a crucit când a auzit ce îi cer să facă, dar după câteva zeci de minute în care i-am povestit toate elementele noi care apăruseră în peisaj

și după ce i-am explicat că s-ar putea să existe încă câteva posesiuni destul de consistente pe care le-am putea revendica noi (nu i-am pomenit nimic despre sume, întâi că nu știam cât ar fi însemnat sumele respective actualizate în moneda de astăzi, și apoi că habar nu aveam dacă ele mai existau sau nu în mod real), a consimțit să îmi piardă câteva săptămâni de alergătură pe la ghișeele publice și mulți nervi, pentru a încerca să dea de urma documentelor respective. Noroc ca mami a mea se arăta mereu disponibilă să mă ajute cu orice îi ceream.

În așteptarea unor informații, atât din România cât și de la Valérie, am petrecut câteva zile alergând prin parc, citind la soare pe bancă, vizitând muzee mai puțin știute, descoperite întâmplător sau recomandate de Alex, și m-am conversat de câteva ori cu Henri cât și cu George de H. Ambii mi-au promis că vor avea pentru mine informațiile în cel mai scurt timp.

Henri m-a invitat într-o seară la operă unde am văzut o adaptare modernă a *Cocoșatului de la Notre-Dame*, spectacol a cărui muzică și forță m-au impresionat puternic. Invitația s-a extins și la a-i face o vizită, dar nu m-am simțit confortabil să îl vizitez la Paris, locul în care urma să „facem afaceri” împreună. Mi se părea că nu e corect din partea mea să devin prea apropiată de el și asta să îl influențeze în vreun fel în relația noastră de afaceri. Sunt probabil unul din ultimii mohicani ai bunelor maniere și al protocolului, atât în viața socială cât și în relațiile profesionale, și recunosc că probabil par ușor desuetă. Nu știu dacă asta se datorează conservatorismului riguros al tradițiilor și cutumelor personale și de protocol în societate sub care m-a crescut bunica draga de ea sau e ceva ce ține mai curând de niște convingeri personale destul de stricte. Trăiesc însă cu ideea că unele lucruri pur și simplu nu ar trebui făcute și acesta era unul dintre ele. OK, acceptasem să ies cu Henri și deveniserăm intimi în timpul deplasării noastre la Bordeaux, dar Parisul era terenul pe care îmi desfășuram relațiile de afaceri și așa trebuia să rămână. Așteptam cu nerăbdare deznodământul acestor căutări și de multe ori m-am regăsit ingenuncheată în vreo catedrală, invocând spiritul bunicului pe care nici măcar nu îl cunoscusem, să mă ajute să elucidăm misterele create în jurul acelei scrisori și a conținutului ei. Și uneori, poate în mod real, poate doar în imaginația mea, simțeam împrejur o adiere răcoroasă care mă cuprindea și împreună cu ea un sentiment de liniște, de pace interioară, de parcă bunicul îmi transmitea convingerea că lucrurile se vor rezolva și totul va fi bine...

Mircea LUNGU

Și sarea, și marea...

„Cu-aripi de vis grăbita-mi povestire/ Și-ntinse zborul repede ca gândul“. Cyrus nu era singura navă care încărca oi din dana 32 doar pentru că marfa era ieftină și de calitate, ci și pentru că motorina avea un preț mai bun în portul Constanța decât la bulgari. Cum mai aveam timp până la schimb, de obicei de la barcagii o șalupă ne repezea până la tanc, dacă nu era în dana 10, am coborât pe străduța ce vine în completarea bulevardului Tomis, bucurându-mă de poezia, câtă era (de ieri ea nu mai există nici ca atribut caracterial), unui topos cu potențial ce ar fi putut ridica viața urbană la înălțimea mitului, portul contribuind la configurarea notei de modernitate și a unei imagini bine definite a cetății. Strada, un pivot nu doar al decorului citadin, ci și al controlării mulțimilor în caz de revoltă. Îmi plăcea cum intrase energic în viața cetății, și nu doar pentru că se încadra perfect în fizionomia topografică a zonei peninsulare, mare în stânga, mare în dreapta, ci și pentru că, de la ora deschiderii până la ora închiderii, valorile monetare ale schimbului (la cincizeci de metri se afla sediul Filialei Băncii Naționale), nu țineau cont de deosebiri sociale sau avânturi cosmopolite: mă refer la simigieria din zona statuii lui Ovidius. Acum, zău, nu pot spune că citindu-i metamorfozele m-am transformat într-un om mai bun decât sunt. Statuia e și azi acolo. Lumea în mișcare, dornică să se identifice, simbolic, spontan, cu pulsul simigieriei, a dispărut și la nivelul semnificației, și la nivelul mentalității. Și azi, bănuiesc, fără a-ncerca să introduc o anume ambiguitate subiectivă, că în jurul zonei peninsulare mai există cercurile concentrice ale dezvoltării Tomisului. Într-o zi, poate, și sper să fiu și eu de față, cetatea va avea parte de un Dante al ei. Un pahar de iaurt de oaie și o porție de plăcintă dobrogeană sănătoasă mi-au foat mâncarea de prânz și de seară. Desigur, nu fac parte dintre scriitorii care-și iau drept subiect hrana ca pe propriul dușman al trupului, cum a considerat-o Sartre, să zicem, după criza trăită în Maroc, unde mâncase

coarne de gazelă, figurine de zahăr, frigărui de oaie la proțap, găină cu lămâie și cus-cus. Foaia mea calendaristică, fără să facă parte din calendarul NASA al noilor pregătiri de lansare, cu capsula ORION, a unui echipaj care va aseleniza pe fața nevăzută a lunii, de parcă lumii i s-ar fi văzut toate fețele, arăta o zi de sâmbătă. La sfoară, am luat zece covrigi cu susan, fierbinți, fierbinți și patru porții de plăcintă dobrogeană la pachet, pentru trocul de la masa echipajului, bucătăria noastră constând dintr-un simplu reșou, bun la toate, și un frigider despre a cărui existență dramatică mai bine nu o invoc. Ce spun nu e o ficțiune a instituției nutritive desprinsă din paginile manuscrisului *Memoriile orașului invizibil* și nicio încercare de-a da în vileag în ce consta masa omului cu bani. Nimic nu anunța dispariția alimentelor de bază de pe piață. „Și cetățeni, prieteni buni și dragi,/ Pledați cu spada (cuvântului) dreptul meu de-a continua...“ Transferul acțiunii de la exterior, mă refer la faptul că tancul ne aștepta în dana 69 gata încărcat, la interior, în sensul că aveam în față o lungă noapte de muncă, potrivit listei de bunkeraj, a-nceput imediat. La intervale de două-trei săptămâni, în dana 12 veneau Rabunioanele din flota lui Takis Mitilidis, să-ncerce oi. Habar nu aveam pe atunci de ierarhia negustorească a schimbului dintre două lumi economice cu feluri de viață diferit. Ce reținusem? Că numai pe tura noastră, unul dintre frații săi, comandant cu cameră permanent reținută la hotel Parc, lua motorină. Beneficiile nu le-am aflat niciodată, și nici răspunderile comandantului și șefului mecanic nu le-am putut măsura, de vreme ce, până în ziua în care am plecat, niciunul n-a declarat, precum Marx: „În mine gândește societatea“. Pe naiba, în ei gândea numai interesul propriu. De aflat, am aflat doar că unul dintre comandanți, venit de la flotă, avea un cuter pe care vara îl ancora în portul Tomis. Unde-l ținea? Securitatea sigur știa. Cantitățile pe care le lua erau mici, până în cincizeci de tone de motorină, și era nevoie să pompăm cu motorul principal ținut la ralanti; întrucât nu avea flanșă de cuplare în bord cu tubul nostru, improvizația o făceam noi, schimbând flanșa cu o alta la care era sudat un ștuț care intra într-o gură de sondă de pe punte. Omul cu posesiuni era darnic cu echipajul, de fiecare dată. Și el lua motorină de la noi pentru că era mai ieftină decât în porturile bulgărești. Cum pompam cu viteza melcului, noaptea devenea asemănătoare niciunei alte nopți. După miezul nopții se dă stopul, pe la debitmetrul de pe punte nostromul trece simbolic, notează cantitatea, timonierul mă strigă de pe puntea Rabunionului, trag furtunul, ridic, rând pe rând, mai multe lăzi cu whisky.

Ion Anton DATCU

Arc peste timp • Sus Nația! (cu liftul blocat!)

Din vasta operă a Luceafărului culturii românești am înțeles că atunci când se întâlnea cu prietenii, salutul său avea variate forme – Trăiască Nația, Sus cu dânsa, Sus Nația. O dovadă certă a vechilor năzuințe, ca Țara să fie ridicată și protejată.

Nu vom insista asupra lui Eminescu, deoarece elogiarea sa poate duce la interpretări imprevizibile. Rolul acestor rânduri este acela de a prezenta traiectoria stării sociale românești sau sfidarea, în formă continuată, a ridicării nivelului de trai al nevoiașilor. Plus, scoaterea în relief, a disprețului de care dă dovadă clasa responsabilă ignorând cu nonșalanță consecințele și lipsa de empatie față de cei loviți de soartă. Toate, în fața unui mereu reînnoit vag al vastului posibil și a unui repetat început incert de măreție. O țară în care oricine se crede orice!

Unul dintre amicii poetului, a fost Profesorul Universitar Vasile Conta (1845-1882). Timp de nouă luni, acesta a ocupat funcția de ministru al Instrucțiunii Publice și Culturii (20 iulie 1880 – 9 aprilie 1881). Profund dezamăgit de prestația politicianilor, demnitarul a ajuns la o concluzie antologică: politica înaltă stă în curvăsărie (curvărăsie) și toată știința vieții în egoism cumplit!

La 10 Mai 1881, Carol I a fost încoronat rege, după o perioadă de 15 ani ca principe-domnitor. Țara se afla în eterna derută, premier fiind Ion C. Brătianu, în căutare de confuzii pline de contuzii. În acel an **Alexandru Vlahuță** a scris poezia **Cârmacii**, din care am selectat un fragment: [...] *Au curaju-n fața lumii, ca să strige-n gura mare:/ Ne vrea țara! Îi vrea țara? Auziți nerușinare!// Vai, de-ar fi pe voia țării, știți voi unde v-ați trezi?/ Într-o ocnă – da! – acolo oasele v-ar putezi!*

Câteva decenii mai târziu, Emil Cioran, edificat de performanțele decidenților timpului a oftat lăsând posterității câteva cuvinte: Suntem un popor care a pierdut trenul istoriei și acum stă în gară și înjură mecanicul! Nu putem trece mai departe fără să-l includem pe celebrul britanic **George Orwell**, care a atenționat planeta: *Un popor care alege politicieni corupți, impostori, hoți și trădători, nu este victimă, ci complice. Americanul, Mark Twain a punctat la rândul său: Când bogații fură de la săraci se numește afacere; Când săracii se apără se numește violență!*

Trecând în zbor planat, peste timp ajungem în zilele noastre. În plină vară, a anului de grație, 2026, aleșii neamului se ceartă. După multe săptămâni statul merge în derivă, fără Guvern! Nu se înțeleg la preț. Faptul că țara este îndatorată și pierde zilnic sume imense generate de negocierile lor eșuate, nu îi impresionează. Interesul lor primează. Pe planul cinci este poporul. Despre blocajul politic, fostul ministru Crin Antonescu a sugerat recent, că este nevoie imediată de figuri noi.

Deducție: Sus Nația nu funcționează deoarece liftul este blocat! Și dacă e înțepenit, foarte potrivit este un fragment din poezia **Blocaj**, a lui **Adrian Păunescu**: *Prin România trec ca printr-o haltă/ Grăbiții voiajori ce nici nu știu,/ E mlaștină, e țară sau pustiu/ Aici e lumea asta sau cealaltă./ Folclorice formațiuni mai saltă / Prin aerul ce pute a rechin/ Și-n instituții nimeni nu e viu/ Afară de nomenclaturală./ Cocori uitați în praf de var se scaldă/ Relieve după ultimul pariu,/ Și stăm în Vremea noastră ca-ntr-o baltă / Blocați în țara noastră ca-n sicriu.*

Pentru a încheia en famfare și pentru a echilibra textul cu debutul pamfletului, finalul adecvat este un fragment din poezia, **Eminescu și Nația**, autor Profesor Universitar **Tiberiu Foris**, poezie care face parte din volumul nr. 9 – *Pierduți în timp: Politrucii de cumetrie, toți cu gene de pârați,/ mici la minte, tari în clanțe, mincinoși și toți urâți,/ au ajuns stăpâni pe țară ca păpuși trase de sfoară,/ cu programele transmise de stăpânii lor de-afară. [...]/ Se-mprumută voinicește pe averea unei nații/ cu un gir ce depășește timpul peste generații,/ iar, în timp ce demolează tot ce-a fost și ce-o să fie,/ construiesc în sărăcie haosul-democrație. [...]*

Gheorghe TĂNASE-CĂLUI

CĂRȚI ȘI IARĂ CĂRȚI

La împlinirea a optzeci și cinci de ani de viață, în zodia Leului, Constantin Lupeanu publică două cărți, în regie proprie, așa cum ne-a obișnuit, la Editura și Tipografia Rawex Coms, București, patronată de ing. Raluca Tudor – *Povețe sau Scurte Eseuri Lirice*, 224 pagini, și *China, focar de cultură și civilizație*, 630 pagini.

I.

Povețe este cea de-a treia sa carte de versuri, după *Ocazionale* și *Poezii fără perdea*, editate în urmă cu doi ani. *Povețe*, cum anunță titlul, adună laolaltă reflecții, emise pe aproape toate palierele experienței de o viață. Versurile au o lumină care se ridică din interior, ca o promisiune a devenirii. În Cuvântul explicativ de o pagină, așezat în fruntea cărții, reținem: „Hirundinidele mele sunt introspecții, auto-definiri, învățături, inspirate de pana regelui Neagoe Basarab, principii de viață, îndemnuri morale și de îmbogățire spirituală, pentru copiii mei...”

Cartea *Povețe* se așază în rândul acelor lucrări rare în care poezia nu caută podoabă, ci rânduială. Aici, versul nu se desfată pe sine, ci slujește o lege mai înaltă, aceea a omului drept, a minții limpezi și a inimii neîntinate. Fiecare poezie este o strajă morală, un cuvânt ridicat ca o coloană de veghe peste vremuri. În ele reînvie suflul vechilor înțelepți, al bătrânilor care știau că demnitatea nu se moștenește, ci se dobândește prin faptă și cumpătare. Cartea aceasta nu doar adună sfaturi, ci reînvie o tradiție: aceea a cuvântului care îndreaptă, a rostului care

luminează, a îndemnului care nu se pierde în vânt. Așa cum a vrut-o autorul, *Povețe* este un îndemn la viață cinstită, un omagiu adus omului care vrea să trăiască frumos, cu măsură și cu fruntea sus.

Sunt descrieri succinte, temeri, dezacordul poetului față-n față cu realitatea. Și de aici meditații și recomandări pentru familia sa. Autorul declară că *Povețe* ar fi o carte intimistă, de cerc restrâns, la nivelul neamului, însă la fel ca lucrarea clasică la care se raportează, *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, scrisă în timp ce domnea peste Țara Românească, 1512-1521, are valențe universale. Ștefan Ciobanu, 1883-1950, a scris în *Istoria literaturii române vechi*, Imprimeria națională, București 1947: Literatura noastră veche din epoca slavonismului se poate mândri cu o operă literară excepțională, ca stil, ca spirit și continut. Este vorba de opera unuia din cei mai cucernici și mai învățați domnitori ai Munteniei, de *Învățăturile lui Neagoe Basarab*. Această lucrare, de dimensiuni relativ mari, este o completare la știrile pe care ni le dă istoria cu privire la strălucita domnie a voievodului muntean de la începutul secolului al XVI-lea, la personalitatea lui înzestrată cu înalte calități sufletești, la mediul moral și cultural al epocii. În această operă se proiectează idealurile vieții de atunci, înalțător și înviorător; aici găsim crâmpoșe din viața curților noastre domnești, aici apare figura smerită, dar bărbătească și plină de înțelepciune bătrânească a lui Neagoe Basarab.

Constantin Lupeanu creionează și el idealul vieții sale, o viață simplă și curată, dar nu stă departe de soarta țării. El constată stări de lucru dăunătoare oamenilor și țării. Totuși, nu ridică proteste, nu blamează, însă nemulțumirea se simte, amarul se revarsă peste cuvinte și le întărește semnificațiile. Ce respinge el la acest capitol? Sunt câteva indicii, mai puțin politica, autorul nu este de fapt preocupat de politică. El a declarat repetat că nu este interesat de politica țării, a lumii.

Oamenii sunt grăbiți, oftează el, lipsiți de libertate, societatea este condusă de bașbuzuci – oameni violenți, dedați jafului, unde minciuna apare a fi singurul tezaur, vorbele sunt buruieni otrăvitoare, goana pentru a agonisi averi pe căi necinstite e un curent evident la nivel înalt. Mai mult, războiul – afacere privată a unor lideri, care nu mor pe front. Acolo-și dau viața cei sărmani. Într-una dintre poezii spre final, este citat polonezul Andrzej Łobaczewski, privind o nouă formă a prostiei, psihopatul, plin de sine, convins că știe totul. Demnă de reținut și informația amară că undeva, într-un loc public, sunt înfățișate, în scop educativ, statuile unor trădători:

*Statuile celor cinci vânzători
Ai patriotului Yue Fei, 1103-1142, sunt înfățișate
În genunchi
La Hangzhou. De o mie de ani
Chinezii îi scuipează pe cei cinci
Care l-au vândut pe erou
Și-n veci nu le iartă trădarea.*

Totuși, autorul este optimistul care vede jumătatea plină a paharului. Multe poeme înfățișează locul în care și-a așezat casa, sus în vârful unui deal, peste drum de pădurea de fagi și salcâmi. Sat de numai două sute de ani, înființat de opt panduri ai lui Tudor Vladimirescu, băjenii după uciderea mișelească a acestuia, trădat de căpitani proprii. Pandurii au cumpărat un petec de pădure, în miezul căreia, într-o poiană, și-au ridicat case. Când trecutul a fost uitat, și-au luat neveste argeșene și au trăit mai mult retrași, în armonie cu natura, ca în Utopia, simbolul unui trai liniștit înconjurați de frumusețea arhaică a locurilor. Autorul se simte ca înaintașii din secolul al XIX-lea, exaltă acest mediu în versuri tihnite.

*În mine se aprinde o forță tăcută - lumina
Ea știe calea așternută pașilor mei
Viața se înalță ca un munte sacru, scăldat în soare
Cu poteci limpezi, ușor de urcat pentru cine
Poartă seninătatea ca pe o armură. (1)*

Temeinică se dovedește credința în Dumnezeu, în ortodoxie. Dumnezeu este invocat adesea. Dumnezeu, stâlp de lumină nemaivăzut. (18). Sufletul, lampă veche, fitil aprins din cunoaștere. (28). În volum există câțiva psalmi, spre slava Creatorului din Înalț:

*Eu sunt un pumn de țărână, Doamne
Tu ești Slava Cerului
Câte primăveri și câte toamne
Le-am dat efemerului! (25)*

Multe poezii sunt laudă părinților, Natalia Gica și Filip, care au cunoscut puritatea vieții, neabătuți de vicleniile oamenilor, de politică, de răul ca o molimă.

*Pe peretele dinspre răsărit al odăii
Mele aveam o scoarță
Țesută de ea la războiul manual pe care
Îl întindea din când în când într-una din camere
Cu povața:
Maria, Iosif și Iisus, trăind în a lor casă,
O pildă de urmat au pus, în inima aleasă. (30)*

Ce îl învață Neagoe Basarab pe fiul său? Încă de la început, prezintă credința strămoșească cu indemnul laudei lui Dumnezeu, apoi iubirea de țară. După considerații spirituale și filosofice, urmează sfaturi practice de viață, politica timpului, administrație.

Autorul cărții *Povețe* începe cu îndemnuri subînțelese. El se prezintă pe sine, îi place viața liniștită, pură în mijlocul naturii. E un model. Urmați-mă, pare el să-și învețe copiii, nepoții.

Ce recomandă? Cele mai multe poeme se înscriu la acest capitol, deși cartea nu este împărțită pe secțiuni. El elogiază cartea, învățătura, fiindcă numai cultura înaltă împlinește destinul, auto-cultivarea, auto-disciplina, seriozitate, respect pentru ceilalți ca *virtute personală*, tihnă, curățenie, bunătate, absența pizmei, iubire, cedarea în fața obtuzității, prețuirea vieții – *înșiruire de miracole*, cultivarea încrederii în sine:

*Păsările nu se încred în crengile copacilor
Au încredere deplină în aripile proprii (44)*

Versurile sunt așezate într-o formă solemn-poetică, concentrată, limpede, cu respirație largă. Unele sunt scrise cu blândețea unui părinte și cu înțelepciunea vieții, de aceea ele pot fi puse pe frontispiciul școlilor, al caselor noastre.

În *Povețe*, cuvintele nu se decantează, ele povățuiesc. Îndeamnă la omenie, la cumpătate, la cinstea care nu se negociază. Fiecare text poartă pecetea unei morale curate, izvorâte din rânduiala lumii de demult, când omul se măsura după fapte, nu după vorbe. Cităm câteva versuri, care se sprijină pe învățături morale:

*A rămâne drept, a rămâne bun, a rămâne adevărat
Cinste și hărnicie, demnitate
Loialitate, pietate filială
Ca aripa de veghe a Cerului protector
Pe tărâmul sidefat de peste pădure!
Văd îndemnul:
Fii cumpătat, nu fi lacom și nici risipitor!
Străbunii ne transmit în fel și chip
Simplitate, modestie (61)*

Cultura este cea mai bună moștenire a unei familii.

*Vă las drept moștenire disciplina muncii
Legământ străvechi, scris nu pe hârtie, ci în oase și sânge
Explozie de talent, hărnicie și încredere
Iată darurile mele, semințe de foc
Aruncate în brazda lumii (69)
Ce este reușita?
Credință, străduință
Perseverare! (57)
Viața ne aparține, limpede și plină de arome
Ca un fruct care se coace în palma destinului
Viața a fost întotdeauna
De partea celor îndrăzneți. (8)*

Evidențiem poemele închinare iubirii, femeii.
Românele sunt flori verzi pe malul lacului Iezeru. (42), iar *Iubirea este izvorul limpede al fericirii.* (11)
Femeia, întruchiparea pământului mamă
Visul naturii fecunde și metamorfoza apei
Este Stea cu Dumnezeiască mergere
Har definitoriu care se revarsă peste omenire
În cele mai felurite ipostaze și
Se cuvine să o proslăvim în veci. (41)

Semnalăm și poezii care nu scot în evidență precepte morale:

Frunzele iau în stăpânire livezi
Pădurea Opt Panduri e verde smarald
Florile de salcâm –
Ciorchini de stele – îmi bat în fereastră. (9)

Sau:

Ah, trubadurii sufletelor triste
Sunt disonanțe-n vânt pustiu extrem
Lumea-i un angrenaj de ametiste
E greu de deslușit al vieții ghem
Doar patria e reazemul minune
Prinsă-n cuvântul unic: uniune! (100)

Poeziile, în majoritate, au câte șase – opt versuri. Sunt și poezii lungi care umplu pagina și de asemenea poeme într-un vers, în două sau trei, catrene.

Povește se impune ca o izbândă literară prin noblețea cu care reușește să readucă în centrul culturii noastre rostul moral al poeziei. Până și obișnuințele mici, curate, sunt ca niște izvoare, iar ele țin sufletul viu. Adevărurile vin ca o lumină coborâtă din înalt, au simplitate și grație benefice, vindecătoare.

Autorul înalță cuvântul la rang de autoritate interioară, transformând fiecare text într-o

mărturie de conștiință și într-un act de demnitate spirituală. Într-o epocă a grabei și a relativului, această carte restituie cititorului rigoarea binelui, frumusețea cumpătării și forța exemplului. Este o lucrare ce merită prețuită nu numai pentru calitatea ei estetică, ci pentru curajul de a reînvia tradiția înțelepciunii, făcând din poezie un instrument **de îndreptare și de luminare a omului.**

II.

Cele patru tomuri dedicate Chinei au atras atenția încă de la început. În ceea ce privește prima carte, *Pași în lumea chineză* (1975), semnată Mira și Constantin Lupeanu, Laurențiu Ulici, critic literar și președinte al Uniunii Scriitorilor, o laudă pentru enciclopedismul programatic, sinteza informațiilor,

veritabila introducere în istoria Chinei de azi, relevantă cu talent publicistic și multă admirație pentru existența istorică a țării cu cea mai numeroasă populație de pe glob.

Celei de-a doua cărți, *Viața intimă la chinezi*, 1992, critical literar Alex Ștefănescu îi dă patru puncte, punctaj înalt.

Despre a treia carte a lui Constantin Lupeanu *Toți oamenii sunt frați*, 2019, Horia Gârbea a scris în „România literară”: Pe lângă informația bogată și inedită, este scrisă cu har, dezvăluind sensibilitatea și talentul autorului. Este o carte atractivă, un mozaic de întâmplări, impresii și chiar anecdote care va cuceri cititorul român, dar sigur și pe cel chinez.

Cât despre cea de-a patra carte, *China, focar de cultură și civilizație*, 2026, eu am scris că face cât o istorie a literaturii.

La acest capitol, Ștefan Dumitrescu afirmă: Constantin Lupeanu e o personalitate cercetătoare complexă, ca și Cantemir, ca Eliade. Scrie roman, poezie și teatru. Ce este foarte rar și fascinat la cei doi mari scriitori ai literaturii române, Mircea Eliade și Constantin Lupeanu, este această „cununie subtilă și profundă” a spiritului românesc cu spiritul Indiei, în cazul lui Eliade, și al Chinei, în cazul Lupeanu. Amândoi au îmbogățit cultura română, dându-i un farmec aparte. Un strop de exotism, o pată de culoare.

Această carte se deschide precum o poartă imperială spre Extremul Orient, unde China, țara mătăsi, a taoismului și poeziei, își așază istoria ca pe un altar al lumii. În paginile ei ard opt focuri mari, opt trepte ale cunoașterii, opt secțiuni numite cărți prin care cititorul pășește ca un pelerin al spiritului.

În Cartea Întâi, se arată *Țara și oamenii ei*, cu rădăcini adânci în pământul străvechi și cu privirea ridicată spre cer. Urmează *Confucianismul*, legea cumpătării și a rânduielii, care a învățat neamul să trăiască drept, cu inimă curată.

Și *Taoismul*, suflul nevăzut al lumii, calea ce curge precum apa și învață omul să fie una cu firea.

Cărțile a Patra și a Cincea sunt dedicate *Poeziei și Marilor romane*. China își deschide sufletul: versuri ca niște felinare aprinse peste veacuri, glasuri de împărați, cărturari și pustnici. În partea privind poezia clasică, sunt tratați cinci poeți, începând cu nemuritorul Li Bai, Zeul Poeziei, fără îndoială cel

mai cunoscut poet al antichității chineze, caligraf de geniu, spadasin temut și băutor fără rival. Două sinteze rețin atenția, aceea privind *Cartea Poemelor*, antologie de versuri populare alcătuită de Confucius, și un studiu larg privind starea poeziei chineze în ansamblu.

Marile romane ridică apoi o lume întreagă, cu eroi, dinastii, războaie și destine, ca o țesătură uriașă în care se împletesc oamenii și zeii. Iată romanele, capodopere nu numai în China, ci realizări de top ale genului romanesc: Shi Naian și Luo Guanzhong, *Osândiții mlaștinilor*, Wu Chengen, *Însemnarea călătoriei spre vest*, Lanling Xiaoxiaosheng, *Lotus de Aur*, Vaza și Prunișor de Primăvară, romanul din Secolul al XVI-lea, Rogojina de rugă a cărnii, Wu Jingzi, *Întâmplări din lumea cărturarilor*, Li Ruizhen, *Flori în oglindă*, Trei cazuri uluitoare, roman polițist din Secolul al XVII-lea, Li Baojia, *Întâmplări din lumea mandarinilor*.

Literatura secolului XX aduce furtunile modernității, unde tradiția încearcă să se acomodeze cu noile norme de creație din Europa.

Cărțile a Șasea și a Șaptea se aproprie de zilele noastre. Literatura se modernizează cu timpul, iar scriitorii caută o nouă lumină în mijlocul schimbării. Sunt aici studii de substanță privind poezia, proza și teatrul, cu aplicare la mai mulți poeți, cinci prozatori și opt dramaturgi renumiți în epocă. În *Poezia actuală*, China respiră prezentul, cu voce tânără, dar purtând în ea ecoul mileniilor, prin opt poeți de valoare, opt fiind număr esoteric.

La capătul drumului se află *Cartea Schimbărilor*, *Yijing*, oracolul cel vechi, piatra de temelie a înțelepciunii răsăritene, unde fiecare semn este o stea, și fiecare stea o cale, prin cele șaizeci și patru de hexagrame, care se crede a acoperi în întregime destinele oamenilor.

De aceea, volumul acesta nu este doar o carte, ci o călătorie printr-o civilizație care a ars neconținut, ca o flacără sacră, în templul umanității sau, cum spuneam la începutul acestui comentariu, *China, focar de cultură și civilizație* este o adevărată Istorie a culturii și civilizației chineze întinsă pe două milenii și jumătate.

Cartea se înalță ca un stâlp de lumină în câmpia vastă a cunoașterii. Constantin Lupeanu, neîntrecutul sinolog cu cincizeci de cărți traduse în limba română și publicate între anii 1973 – 2023, a ridicat, împreună cu poeta Mira Lupeanu, o lucrare epocală, zidită cu migală și cu rigoare, în care fiecare pagină poartă pecetea unui spirit ce a pătruns adânc în

miezul civilizației chineze. La citirea și studierea acestor cărți traduse și prezentate în prefete generoase, se adaugă studierea a peste o sută de lucrări în limbile chineză, engleză și franceză, care i-au ajutat în situarea și prezentarea corectă. Se cuvine menționat că au fost traduse creațiile cele mai reprezentative din domeniile filosofiei, poeziei, prozei, eseisticii, teatrului etc.

Noi nu avem în față o simplă expunere, ci o operă de sinteză, așezată pe temelii tari, scrisă de un cunoscător imbatabil al culturii Chinei, un om care nu doar a citit izvoarele, ci le-a înțeles respirația, ritmul, taina. Analizele sunt temeinice, limpezi, așezate cu mâna celui deprins să desfacă nodurile istoriei și să lumineze sensurile ascunse. Fiecare capitol este o treaptă spre înțelegere, fiecare treaptă – o mărturie a unei vieți dedicate studiului, fiecare idee – o punte între lumi.

Cartea are greutatea lucrărilor durabile: ea nu doar informează, ci formează. Nu doar explică, ci descifrează. Nu doar prezintă, ci inițiază. În ea se simte rigoarea cercetătorului, dar și vibrația scriitorului care a privit China deopotrivă cu ochi de învățacel și de maestru.

Prin această lucrare, Ambasadorul Constantin Lupeanu dovedește o dată în plus că el a știut să aducă Extremul Orient în limba noastră, atât prin traduceri, cât și prin scrierile originale și mă refer aici la povestirile din culegerea *În ordine alfabetică*, la romanele *O lume de sfîncși*, *Ambasador în Musonia*, *Concubina imperială*, *Corabia piraților*, la piesa de teatru *Iubire fără frontiere*. Toate aceste creații îl recomandă a fi un scriitor de valoare înaltă, original, cu un teritoriu propriu: diplomația și spațiul extrem oriental, așa-zis exotic, formă de diversitate și de complexitate a lumii. Până la el, secvențe ale lumii diplomatice nu prea existau în literatura română. La spiritul enciclopedic, autorul este alături de Canteмир, de Mircea Eliade. Totodată, în privința unor lumi îndepărtate, el a adus Extremul Orient în România, cum au realizat în limba engleză Maugham, Joseph Conrad și alții. Cartea de față este mărturie că a reușit să recreeze lumi noi, cu fidelitate și cu frumusețe. El nu traduce o civilizație, ci o întrupează în cuvânt.

De aceea, cartea aceasta este mai mult decât un lucrare de sinteză literară. Ea este o poartă deschisă spre una dintre cele mai vechi și mai adânci culturi ale lumii, o lucrare ce va rămâne, prin temeinicie și claritate, un reper pentru toți cei ce caută să înțeleagă China nu din zvonuri, ci în esență.

Al. Florin ȚENE

Analiză a volumului *Spiritul 21 și aforismele lui Brâncuși* de Petre Cichirdan

(Editura Intol Press, Râmnicu Vâlcea, 2013)

Volumul *Spiritul 21 și aforismele lui Brâncuși* reprezintă una dintre cele mai originale contribuții la literatura românească de inspirație brâncușiană din ultimele decenii. Cartea se înscrie în domeniul „brâncușologiei”, însă nu urmărește modelul clasic al exegezei istorico-artistice, ci propune o formulă inedită: dialogul dintre gândirea aforistică a lui Constantin Brâncuși și conștiința omului contemporan, personificată prin conceptul simbolic al „Spiritului 21”.

Cartea este construită pe un principiu dialogic. Autorul pornește de la aforismele atribuite lui Brâncuși și le supune unei confruntări intelectuale cu ideile, valorile și contradicțiile secolului XXI. În locul unui comentariu explicativ, Petre Cichirdan imaginează un interlocutor modern care răspunde marelui sculptor, aprobându-l uneori și contestându-l alteori.

Această metodă transformă textul într-un exercițiu de hermeneutică activă. Cititorul nu asistă la o simplă interpretare a aforismelor, ci la o confruntare între două paradigme spirituale: paradigma sacralului și a intuiției cosmice reprezentată de Brâncuși;

paradigma raționalismului tehnologic și a spiritului critic contemporan, reprezentată de „Spiritul 21”.

În acest sens, volumul poate fi citit atât ca eseu filosofic, cât și ca experiment literar.

În economia cărții, Brâncuși nu apare exclusiv ca sculptor, ci ca gânditor. Autorul valorifică dimensiunea aforistică a operei brâncușiene, considerând că aceasta constituie o veritabilă operă literară și filosofică. Aforismele lui Brâncuși sunt tratate ca expresii concentrate ale unei viziuni asupra existenței, artei și destinului uman.

Petre Cichirdan observă că în spatele formulărilor aparent simple ale sculptorului se află o concepție organică despre univers, apropiată de gândirea tradițională și de spiritualitatea arhaică românească.

Originalitatea cărții rezidă în apariția personajului conceptual „Spiritul 21”. Acesta nu este un simplu comentator, ci expresia unei mentalități moderne marcate de: scientism; tehnologie; individualism; scepticism; materialism cultural.

Dialogul devine astfel un conflict între două moduri de a înțelege lumea.

În numeroase situații, Spiritul 21 contestă afirmațiile lui Brâncuși și refuză soluțiile metafizice oferite de acesta. Criticul Sorin Lory Buliga observă că unele replici ajung până la contradicții radicale, ceea ce conferă volumului caracterul unei polemici filosofice autentice.

Din punct de vedere filosofic, cartea poate fi interpretată ca o dezbatere asupra condiției omului contemporan.

Brâncuși reprezintă: unitatea; armonia contrariilor; transcendența; spiritualizarea materiei. Spiritul 21 reprezintă: fragmentarea; analiza; relativismul; încrederea în cunoașterea pozitivă.

În spatele acestor opoziții se află o întrebare fundamentală: mai poate omul contemporan să acceseze dimensiunea sacră a existenței? Autorul nu oferă un răspuns definitiv. El preferă confruntarea ideilor și lasă cititorului libertatea de a decide.

Volumul este și o reflecție asupra identității culturale românești. Petre Cichirdan stabilește legături simbolice între marile repere ale civilizației române și universul lui Brâncuși, sugerând continuitatea unor valori spirituale care traversează istoria. Critica a remarcat această tendință de a integra opera brâncușiană într-un orizont mai larg al culturii naționale și europene.

Limbajul cărții este eseistic și aforistic în același timp. Autorul alternează: reflecția filosofică; comentariul cultural; ironia polemică; formularea sentențioasă.

Se observă experiența jurnalistică a lui Petre Cichirdan, care conferă textului dinamism și accesibilitate. Fraza este directă, uneori provocatoare, menită să stimuleze dezbateră intelectuală.

Importanța cărții constă în faptul că nu repetă interpretările consacrate despre Brâncuși. Ea propune un nou mod de lectură a aforismelor sale, transformându-le într-un interlocutor viu al prezentului.

Volumul demonstrează că opera lui Brâncuși nu aparține exclusiv istoriei artei, ci rămâne o sursă de reflecție pentru problemele fundamentale ale lumii contemporane: sensul existenței, raportul dintre spirit și materie, relația dintre tradiție și modernitate.

Spiritul 21 și aforismele lui Brâncuși este o lucrare de frontieră între eseu filosofic, critică culturală și literatură aforistică. Prin dialogul imaginat între gândirea lui Brâncuși și sensibilitatea secolului XXI, Petre Cichirdan realizează o meditație profundă asupra destinului culturii contemporane.

Cartea se remarcă prin originalitatea construcției, curajul polemic și capacitatea de a readuce în actualitate mesajul spiritual al lui Brâncuși. Ea constituie nu doar un omagiu adus marelui sculptor, ci și o invitație la reflecție asupra sensului civilizației moderne.

*
**

Irina-Ana DROBOT

HOMECOMING / ÎNTOARCEREA ACASĂ

Volumul cu acest titlu al Mirelei Brăilean (Editura PIM, Iași, 2026, 251 p.) include haiku-uri premiate internațional (95%) și național (5%). Este vorba de un volum bilingv, cu poemele prezente în limbile română și engleză, traducerea în engleză aparținând autoarei.

Pipăind lumina este titlul prefetei scrise de maestrul Corneliu Traian Atanasiu, care îndrumă grupul Romanian Kukai, din care face parte și autoarea cărții. Titlul prefetei face aluzie la următorul haiku: „citire în Braille –/ zăbovind la lecția/ despre lumină“ (p. 6), comentat astfel de Atanasiu: „Sigur că a învăța să citești pe pipăite suplinește mult din ce-i lipsește unui nevăzător. Și totuși, oricât ai zăbovi citind, nu poți surmonta handicapul [...] Zăbava i se transmite și cititorului. Rămas și el pe gânduri. Mai pregătit pentru uimiri și neînțeleșuri“ (p. 6). Un alt haiku comentat de Atanasiu este următorul: „întâlnire/ privind încălzirea globală –/ discuții înghețate“ (p. 5). Comentariul arată de fapt cum ar trebui să arate un poem haiku bun și ce ar trebui să urmărească un

autor de haiku: „Doar așa, alăturînd pur și simplu lucrurile și evitînd să comentezi, obții efecte certe și poznașe. [...] Întîlnirea a fost compromisă. Haiku-ul a reușit însă să te pună pe gânduri“ (p. 5). Un haiku nu alege niciodată întîmplător anumite cuvinte și imagini, ci pe acelea care îl fac pe cititor să continue poemul prin propriile gânduri și propria interpretare, să adauge ce lipsește exprimat direct în poem.

Poemul „semne de iarnă –/ vechiul ursuleț de pluș/ cu petice noi“ (p. 19) ne prezintă o trecere de la sensul propriu – acela de a ne pregăti pentru iarnă cu haine groase, să ne țină de cald, în acest caz fiind vorba poate de cineva sărac, care își peticește aceleași haine groase vechi – la cel figurat, prin care ursulețul este deja asociat cu o imagine legată de confort, de căldură sufletească. În interpretare psihanalitică, ursulețul sau orice jucărie de pluș poate fi un substitut al mamei. De asemenea, ursulețul e asociat cu imaginea copilăriei și a siguranței căminului părintesc. Frigul nu este doar al iernii, ci și acela al unui loc necunoscut, neprietenos, al unei situații neliniștitoare.

Căldura căminului – și la propriu, și la figurat – este sugerată și în următorul poem: „primii fulgi de zăpadă/ un trandafir înflorește după perdea/ fără să știe“ (p. 23). Trandafirul este ocrotit de frigul iernii și de realitățile dure. Trăiește, precum un copil, în lumea lui. Cititorul își imaginează un trandafir în ghiveci, îngrijit cu atenție și dragoste de cineva care locuiește în acea casă.

Farmecul copilăriei se împletește cu imaginația și capacitatea de a crea lumi de basm: „castane crude –/ poala bunicii plină/ cu pui de arici“ (p. 26).

Natura și viața omului nu numai că se intersectează, ci se și împletesc, găsimu-și corespondențe una în alta: „semne de toamnă/ pe mâinile mamei/ pete de vârstă“ (p. 25).

Mai înainte, în exemplul cu ursulețul care ține de cald iarna și cu trandafirul ocrotit în casă în timp ce afară apar primii fulgi de nea, se vedea un ușor conflict între dorințele omului și starea naturii, anotimpurile prezente. Omul încerca să se protejeze pe el sau pe ceva ori cineva. Trandafirul putea fi, la fel de bine, o imagine figurată care să reprezinte un copil sau orice altă ființă dragă care „înflorește“ sub grija și iubirea cuiva. Acum, toamna reprezintă chiar vârsta mamei și reflectă exact modul în care este percepută sau percepută de copil, ajuns la vârsta adultă. Natura devine sursă de reflecție în acest caz. În poemul despre castanele crude, era sursă de imaginație și bucurie.

Cu poemul care urmează se face trecerea în peisajul urban, agitat: „oră de vârf/ transform zgomotul/ în muzică“ (p. 29). Adultul de acum, copilul de odinioară, își găsește refugiul emoțional în muzică. Ne imaginăm cum se află în propria mașină, în trafic, și dă drumul la casetofon. Ce rămâne comun copilului de mai înainte, care își petrece ursulețul când venea iarna, să-i țină de cald, și adultului de azi, aflat în trafic, este puterea de a visa și de a transforma lumea în ceva propriu, unde își găsește propriul loc, unde se poate adapta. Astfel, din poemele Mirelei Brăilean cititorii pot crea un întreg, pot crea o poveste, punând împreună fragmentele din experiența unui personaj pe care îl vedem ca având o existență vie, reală. Și noi, cititorii, putem avea astfel de momente de reverie sau de percepție a realității în timpul vieții de zi cu zi. De aceea putem face această analogie. Simțim nevoia să punem tot ce am citit în acest volum într-o poveste coerentă, să umplem toate detaliile lipsă, așa cum facem în fiecare haiku. Această tendință arată puterea de sugestie a poemelor Mirelei Brăilean și faptul că ne putem atât de bine rezona cu ele.

Observatorul e conștient de diversele aspecte ale vieții. De la o realitate dură, prezentată ironic și cu simțul umorului, în poemul „numai mizerii –/ să desfunde cineva/ canalul de știri“ (p. 30), trece la observarea frumuseții lumii, privind, își imaginează cititorii, cerul înstelat: „fabrica/ pentru penele îngelilor/ Calea Lactee“ (p. 33). Umorul și imaginația sunt două mecanisme de apărare în psihanaliză

pentru a ne ajuta să fim confortabili cu realitatea, pentru a ne simți mai bine, pentru a putea trece cu bine peste unele aspecte mai neplăcute.

În versiunea în engleză a poemului despre canalul de știri, cuvântul mizerii este tradus prin misery, subliniind efectul psihologic negativ al știrilor văzute și auzite: „only misery –/ someone unclog/ the news channel“ (p. 31). Mizeriile transmit o stare de mizerie, iar versiunea în limba engleză ne transmite într-un mod mai de impact această stare neplăcută, de nefericire. Ne gândim și cum o chiuvetă de desfăcut, la propriu, aduce o stare de neplăcere, de nefericire în viața de zi cu zi. Doar imaginea Căii Lactee în poemul care urmează ne ajută să ne desprindem de această stare, să ne detașăm, pe lângă umor.

Un sentiment de magie și fantezie e prezent în poemul: „niciun loc/ pentru lună –/ fântâna dorințelor“ (p. 35). Avem atâtea dorințe încât uităm de lună. Luna este chiar prezentă într-un poem haiku și o poveste Zen (Davidson-Marx, 2019; La Spina, 2025) a autorului japonez Ryōkan, *Hoțul și luna*. Poemul haiku este acesta: „the thief/ left it/ the moon at my window“ (Ryōkan) (hoțul/ a lăsat-o în urmă/ luna la fereastra mea, traducerea mea). Haiku-ul e scris în urma unei experiențe personale a lui Ryōkan cu un hoț. Povestea detaliată este următoarea: „Ryōkan, un maestru zen, trăia cea mai simplă viață într-o colibă mică la poalele unui munte. Într-o seară, un hoț a venit la colibă doar pentru a descoperi că nu era nimic de furat acolo. Ryōkan s-a întors și l-a prins. «Ai venit de departe ca să mă vizitezi,» i-a spus el hoțului, «și nu ar trebui să te întorci cu mâinile goale. Te rog, ia-mi hainele ca dar.» Hoțul a fost descumpănit. A luat hainele și a plecat pe furiș. Ryōkan a rămas gol, privind luna. «Sărmanul,» a cugetat el. «Aș fi vrut să-i pot dăruia această lună frumoasă.»“ (La Spina, 2025, traducerea mea). Luna reprezintă ceea ce este frumos, dar și spiritual, artistic. Poate ne dorim prea multe lucruri materiale. Iată cum acest poem despre fântâna dorințelor al Mirelei Brăilean ne duce cu gândul la o poveste specific japoneză, precum și de la sensul propriu (acela al imposibilității reflectării lunii în fântână, pentru că nu mai are loc din cauza monedelor aruncate în fântână pentru fiecare dorință) la cel figurat. Un haiku bun este acela care ne face să ne imaginăm, noi cititorii, diverse scenarii și să îi găsim diverse semnificații, care pot diferi de la cititor la cititor, dar

printre care se găsesc și unele comune, pe care le vedem cu toții.

Realitatea are și momente când e plină de umor, realizat prin punerea împreună a unor detalii care, printr-o coincidență subtilă, ne aduc zâmbete: „plajă de nudiști/ un domn pudic/ își acoperă chelia“ (p. 41).

Fiecare gest al cuiva apropiat ne poate face ziua mai frumoasă, ca în poemul: „nori încă din zori –/ îi mai strecoară în ceașcă/ un cub de zahăr“ (p. 42). În versiunea în limba engleză, persoana care strecoară zahărul în plus este, în mod explicit, o ea (datorită modului în care e structurată limba – româna lăsându-ne o ambiguitate): „clouds since dawn –/ she slips into his teacup/ one more sugar cube“ (p. 43).

Volumul Mirelei Brăilean ne prezintă diverse stări și atitudini față de detaliile vieții de zi cu zi. Unele poeme ne prezintă umor, fantezii, detașare față de viața de zi cu zi. De asemenea, ne prezintă modul în care în viața noastră intră unele momente de la știri, cu știri care ne fac nefericiți sau ne stârnesc empatia, cum ar fi: „adăpost de noapte/ cântecul de leagăn/ al fetei nimănui“ (p. 37). Reacționăm la tot ce ne înconjoară, și la natură, dar și la elemente din viața de la oraș, de la sat, la elemente care țin de tehnologie (muzică, știri), la atitudinea persoanelor din jur (care ne mai strecoară un cub de zahăr când deja ziua e de la început înnorată, sugerându-ne grijile, problemele).

Asociem cu poemul haiku ceea ce japonezii numesc *wabi-sabi*, termen care se referă la o întreagă filozofie a acceptării imperfecțiunii obiectelor afectate de trecerea timpului, care au o frumusețe a lor aparte, a aprecierii eleganței rustice în locul perfecțiunii. Putem privi, influențați de această idee a frumuseții momentelor imperfecte ale vieții, următorul poem: „total afon –/ dar tot continui să fredonez/ sub duș“ (p. 45). Dușul relaxează, iar persoana se află într-o stare de spirit veselă. Nu contează cum poate cânta melodia, ci faptul că persoana se bucură de acea melodie și de acel moment. Versiunea în limba engleză îmbogățește sensurile poemului, îi adaugă un nou detaliu și o altă perspectivă: „totally tone-deaf/ but I still keep practicing/ under the shower“ (p. 44). Fredonarea e înlocuită de exersare în varianta în engleză. Astfel, ne imaginăm cum persoana totuși speră, în imaginația ei, să poată cu adevărat cânta melodia, după multe exerciții, la fel ca în original. Fredonarea a devenit, astfel, un tic, un obicei repetat la fiecare

duș. Persoana se detașează de sine și se privește cu umor, autoironic: iar exerserez, iar fredonez aceeași melodie până când va suna cum trebuie.

În cazul poemului „bâzâitul albinelor/ agitația oamenilor/ Sakura“ (p. 47), varianta în limba română adaugă ceva celei în engleză: „the buzz of bees/ the buzz of people.../ Sakura“ (p. 46). „Buzz“ în engleză e același cuvânt și pentru bâzâit și pentru agitație. În engleză, „buzz“ ne sugerează forfota, roitul atât al albinelor, cât și al oamenilor. În română, agitația albinelor se transmite și oamenilor, care și ei bâzâie, zumzăie, vorbesc. Totul are drept cauză sakura, cireșii în floare, de frumusețea cărora se bucură, un simbol al acceptării efemerului. Agitația, bâzâitul, sunt și ele stări efemere, de moment, dar în care atât oamenii, cât și albinele sunt conectați la momentul prezent. Atât albinele, cât și oamenii, momentul este trăit intens.

O stare de nostalgie însoțește efemerul, momentul trecător care este un întreg anotimp: „sfârșitul verii/ pe un balansoar/ un șal ros de molii“ (p. 51). Schimbarea e trăită intens, vara pare departe, amintirile sunt deja și ele roase de molii precum șalul lăsat în urmă. Varianta în engleză aduce o ușoară schimbare de sens și o altă perspectivă: „the end of summer/ on the old rocking chair/ mothball-scented shawl“ (p. 50). Șalul miroase a naftalină, nu e roș de molii. Șalul mirosind a naftalină sugerează că a așteptat în dulap, uitat peste vară, la fel cum au fost și zilele reci. Ne va fi greu să ne readaptăm la vremea rece. Trecem la o altă stare, ne schimbăm și noi, atât în privința hainelor, cât și sufletește, precum se face trecerea de la un anotimp la altul. Șalul roș de molii din poemul în limba română sugerează, ca și șalul care miroase a naftalină, trecerea timpului. În română, timpul erodează tot, în engleză, păstrează un miros specific de uitat, de învechit – șalul care a stat în dulap la păstrare suficient de mult să prindă mirosul naftalinei. Balansoarul sugerează ideea de a sta în cumpănă, poate legănându-se puțin, ezitând între două anotimpuri, între prezent și trecut. Sugerează, de asemenea, trecerea subtilă de la un anotimp la altul, când lucrurile sunt încă neclare, când nu e nici vară, nici toamnă. Poemul reprezintă un moment de contemplare asupra schimbării.

În universul vieții agitate de zi cu zi ne simțim tot mai singuri: „oră de vârf/ într-o mare de oameni/ devin o insulă“ (p. 53). Suntem înconjurați de o mulțime de oameni necunoscuți, viața la oraș

însemnând viața în anonimat. Cuvintele „mare“ și „insulă“ sunt bine alese, pentru a crea un strat de ușoară ironie și umor. În mod ironic, suntem singuri, deși în jurul nostru e prezentă o mulțime de oameni – dar nu simțim o conexiune emoțională cu ei.

În cultura japoneză, omul nu e mai presus de natură, ci face și el parte din ea. Nu e stăpânul ei. Această perspectivă ne e sugerată de poemul: „vizită la Nara/ niciun loc pentru orgoliu/ dinaintea cerbului“ (p. 69). Termenul din versiunea engleză ales pentru orgoliu, *hubris*, este chiar mult mai expresiv și puternic: „visit to Nara/ not any place for hubris/ in front of the deer“ (p. 68). Ne gândim la *hubris*-ul din tragedia greacă, unde este vorba de o mândrie excesivă, exagerată, nepotrivită, pentru că omul înfruntă zeii. Orgoliul este, deci, total nelalocul lui printre căprioarele și cerbii din Nara, localitate din Japonia cunoscută pentru prezența lor în plin oraș. Omul este doar în vizită, așa cum se subliniază în poem. Este un simplu musafir pe teritoriul cerbilor și căprioarelor.

Un moment care lasă loc visării găsim în poemul „bărce de pescuit/ sau doar pescăruși/ în depărtare“ (p. 71). A pluti și a zbura par asemănătoare. Pescărușii parcă plutesc, iar bărcile și ele parcă zboară, parcă plutesc în zbor. De asemenea, și oamenii și pescărușii caută pește.

Vremea de afară instabilă e comparată cu un disc zgâriat cu muzica lui Vivaldi despre anotimpuri: „vreme capricioasă/ înainte și înapoi prin anotimpuri/ pe un disc de Vivaldi zgâriat“ (p. 85). Vremea s-a stricat, precum un disc zgâriat. Iată o perspectivă aparte și o abatere a atenției de la starea de nefericire cauzată de vremea rea. Observăm, de asemenea, o legătură, o conexiune emoțională între vreme și starea omului: ar vrea să se simtă mai bine ascultând muzică, însă până și discul de vinil este zgâriat și nu merge cum trebuie. Muzica nu are, astfel, efectul așteptat.

Vedem în natură lucruri, o interpretăm din perspectiva noastră: „râu revărsat/ adâncit în meditație/ un Buddha de piatră“ (p. 93). Buddha privește cu detașare un râu revărsat, retras în universul său al meditației. E vorba de o coincidență prin care vedem contrastul între un moment care ar duce la reacții de agitație, panică – revărsarea unui râu – și calmul lui Buddha – întâmplător din piatră și, cu atât mai mult, de netulburat.

O situație ambiguă, dar în orice interpretare plină de umor, ne prezintă poemul următor: „vecinul și-a luat/ robot de bucătărie.../ ieri s-a însurat“ (p. 96).

Fie robotul e, la figurat, nevasta, fie e vorba de luat un robot la propriu pentru că nevasta nu gătește, fie însuratul e la modul figurat, fie este el cel care va fi pus la treabă în bucătărie și de aceea și-a luat aparat, pentru că el va fi cel care îl va folosi și se va ocupa de treburile gospodărești.

Primăvara e un anotimp al speranței, când numai mugurii mai explodează, iar războiul ia sfârșit: „sfârșitul războiului –/ doar mugurii de flori explodează/ de-a lungul frontului“ (p. 100). Vedem o revenire a naturii, care găsește leac prin frumusețea ei pentru tragediile și distrugerile cauzate de război. În același timp, natura merge mai departe, își vede de lumea ei, în ciuda evenimentelor triste și distructive din viața oamenilor: „foc automat/ pe linia frontului magnoliei/ pline de boboci“ (p. 105). Este un contrast între modul în care natura creează și ne aduce frumosul și modul în care omul distruge totul prin război. În același timp, poemul poate fi interpretat drept explozii la modul figurat, care nu sunt decât ale florilor, care ne bombardează cu frumusețea lor, care ne copleșesc prin frumosul oferit. În următorul poem însă situația este clară: „șuiert de bombe/ un cireș neștiutor continuă/ să înflorească“ (p. 215). Cireșul înflorește pe timp de război, subliniind cu atât mai mult fragilitatea momentului și efemeritatea. Florile de cireș durează atât de puțin până se scutură, iar războiul distruge totul în jur.

Poemul „jarul din sobă –/ calul lui Harap – Alb/ iar prinde viață“ (p. 116) ne trimite cu gândul la o scenă în plină iarnă, la gura sobei, ascultând povești de demult. Jarul trimite, prin asociații de idei, la un basm al copilăriei și la calul fermecat al lui Harap-Alb care se hrănea cu jărat. Jăratul alimentează imaginația și crearea de povești, asigurându-ne pătrunderea în tărâmurile de basm unde totul este posibil. Calul lui Harap-Alb prinde din nou viață prin talentul povestitorului, dar și prin imaginația vie a celor care ascultă.

La fel prind viață și niște cocori pictați pe un evantai – își imaginează cititorul japonez: „zbor dus – întors –/ desenați pe-un evantai/ câțiva cocori“ (p. 118). Mișcările evantaiului dau viață cocorilor, care se duc și se întorc sub privirile noastre. De asemenea, cititorul își poate imagina un călător în avion, care în timpul călătoriei pictează un evantai în stil japonez. Versiunea în limba engleză se referă doar la zborul de întoarcere al călătorului imaginat

de cititor sau la acela de întoarcere al cocorilor, punând accent pe revenire: „return flight –/ drawn on a fan/ a few cranes“ (p. 119).

Fantomele devin năluciri ale trecutului, o căutare a fostului copil și a celor care îl înconjurau atunci: „în camera copilăriei/ chiar și după atâția ani/ uitându-mă după fantome“ (p. 121). În același timp, ne rămân pe parcursul anilor dorința și abilitatea de a visa, de a crea povești, de a ne imagina diferite lucruri. Rămânem, într-o anumită măsură, copii din acest punct de vedere, al visării. Astfel, privind norii ne imaginăm altceva, în funcție de formele pe care le iau: „nori trecători/ turme de oi/ traversează câmpia“ (p. 157). Visele sunt și ele adaptate diverselor contexte: „tren rapid de noapte/ aleg un vis/ mai scurt“ (p. 165).

Întoarcerea în camera copilăriei face referire la titlul volumului, *Întoarcerea acasă*. De aici diverse momente care fac referire la copilărie sau la vârsta adultă în poemele incluse în volum. Adultul de azi, copilul de odinioară, trăiește atât în prezent diverse impresii, cât și cu referire la trecut. Ne confirmă titlul volumului: „întors acasă/ totul micșorat/ inclusiv eu“ (p. 199). E binecunoscută senzația că totul e mai mic odată ce nu mai suntem copii și revenim după o vreme în orașul ori satul natal, în casa în care am copilărit. Însă nici noi, adulți fiind, parcă nu mai suntem atât de importanți, nu mai suntem centrul lumii, cum ne simțeam în centrul atenției părinților. Lumea parcă nu mai e toată a noastră.

Știrile ne oferă și ele vise și iluzii. Cei care le creează și le caută sunt în căutare de senzational, la fel cum se așteaptă și unii spectatori. Însă, când nu se întâmplă nimic, și știrile sunt doar povești fără conținut: „secetă mare –/ pe canalele de știri/ apă de ploaie“ (p. 180). Natura ne folosește pentru a face o analogie care are un impact mare prin contrastul între secetă și ploaie, folosite, la final, ambele la modul figurat.

O compensare pentru aspecte neplăcute din realitate, pentru o lipsă, ne oferă activitatea artistică: „grădina pârjolită/ pe pânza încă umedă/ izbucnire de flori“ (p. 193).

Ca adulți, continuăm să fim preocupați de povești, cum ar fi cele despre alte meleaguri, alte culturi, alte țări: „curs origami/ cu fiecare pliere/ mai aproape de Japonia“ (p. 209). Continuăm să explorăm lumea. Și părinții, ca și copiii, au visele și lumea lor:

„sfârșit de an/ în calendarul mamei/ e încă vară“ (p. 225).

Iarna, la căldura sobei, mereu apare un element care ne determină să începem o poveste: „noapte de iarnă/ doar un lemn din sobă/ sparge tăcerea“ (p. 211). Poate fi vorba de un basm sau pur și simplu de a sta de vorbă și a depăna amintiri.

O stare de visare și impresia că trăim într-un basm, într-o poveste, apare cu ocazia experienței de a iubi pe cineva, la modul romantic: „Valentine’s Day –/ două inimi se-nvălzesc/ pe-o cană de ceai“ (p. 212). Inimile desenate pe cana de ceai prind viață și se referă la povestea unui anumit cuplu.

Natura are rolul de a ne face să ne simțim confortabil, de a ne oferi ceva cunoscut când nu suntem acasă: „departe de casă/ doar cântecul greierului/ familiar“ (p. 223). Cântecul greierului este cu siguranță o amintire plăcută legată de locul numit acasă.

O experiență nouă, care ne face să ezităm, e atribuită și mării: „prima oară la mare/ amândouă ezităm/ înainte și înapoi“ (p. 239), care ne oglindește reticența.

Schimbarea de anotimp ne oferă unele semne sau vești: „echinocliu de toamnă/ în cutia de scrisori/ două frunze“ (p. 243). Versiunea în engleză diferă prin înlocuirea cutiei de scrisori cu aceea a unui cerșetor, subliniind un moment de așteptare: „autumn equinox/ in the beggar’s box/ two leaves“ (p. 242).

Volumul Mirelei Brăilean, centrat pe motivul întoarcerii acasă, ne prezintă impresii din călătorii de mai multe tipuri, inclusiv prin anotimpuri, prin etape ale vieții, prin amintiri, prin vise, prin povești, prin stări de bucurie sau tristețe. Ne creează imaginea unui observator fin, contemplativ, sensibil, dar care privește și critic și cu umor realitatea în anumite momente.

Bibliografie

Davidson-Marx. (2019). *I wish I could have given him the moon*.

<https://www.alohasangha.com/i-wish-i-could-have-given.../>

La Spina, D. (2025). *The Thief and the Moon: A Zen Tale in Ryōkan’s Haiku*.

<https://laspina.org/the-thief-and-the-moon-a-zen-tale-in.../>

Nicolae MAREȘ

LIRICĂ POLONEZĂ CONTEMPORANĂ

În viața culturală și spirituală a Poloniei, lirica a ocupat și ocupă un loc distinct. Aceasta încă din Renaștere, cunoscute fiind cuvintele părintelui acestei literaturi – poetul Mikołaj Rej: „Polonezii nu sunt gânsaci, și limba lor o au“.

Aceste slove au fost continuate cu vocea de mare sensibilitate și forță poetică a bardului din Czarnolas, Jan Kochanowski, a cărui operă poetul și traducătorul Dosoftei, Sfânt Ierarh Român de-acuma, cel care a trăit în Polonia, la Jovkva (azi teritoriu ucrainian), o cunoștea și o aprecia.

De aici și până la Iwaszkiewicz sau Różewicz și terminând cu Wojtyła, Miłosz și Szymborska, cei doi din urmă, Laureați ai Premiului Nobel, este o cale lungă. Pentru că, generații întregi de creatori s-au considerat de secole a fi modelatori de conștiințe pentru poporul lehiților. M-am întrebat întotdeauna de unde această forță, de unde încrederea nestrămutată a polonezilor în poezie, întotdeauna încoronată în mentalul colectiv cu o Regină.

Răspunsul nu îl poți găsi ușor. Un lucru e clar. Poeții de marcă, cei care tratează poezia la modul grav, frivolitatea neîncăpând în tiparele și mentalitatea lor, s-au identificat în lirică cu glasul poporului, exprimându-i trăirile, aspirațiile și năzuințelor sale.

Vorbind de aspirații și năzuințe – romanticii polonezi: Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki, Cyprian Kamil Norwid, Zygmunt Krasiński, obligați să îndure, exilul dureros, departe de țară, de melea-gurile străbune și de tradiția milenară a poporului lor, au făcut din versurile lor un imn închinat libertății și neatârării patriei.

Imnul și ruga acestor mari poeți au dăinuit în sufletele tuturor generațiilor de polonezi din acele vremuri până azi. Matricea stilistică a liricii poloneze

s-a plămădit, așadar, din aluatul perenității trainice: *pro patria*; de aici a făcut apoi poezia poloneză pasul în universal. Interpretând lirica lui Mickiewicz, un mare poet și exeget contemporan, Julian Przyboś, ajungea – în urmă cu câteva decenii – la o concluzie plină de adevăr și bun simț, respectiv: scriitorii polonezi se trag cu toții din marele erou romantic – Walenrod, sorbind din creația autorului epopeii *Pan Tadeusz* frumusețe și curaj, așa cum de la Kochanowski s-a extras sensibilitatea umană.

Spunea reprezentantul avangardei cracoviene că, fiecare generație de polonezi, „găsește în opera lui Mickiewicz inspirația necesară, încrederea în popor și în omenire, fiecare om descoperind în comorile sale pildele morale și artistice pe care le caută.“ Cred că așa ar putea fi citită, mai ales – din afară – lirica poloneză în ansamblul ei..

Mi-a fost dat să cunosc nemijlocit, în Polonia, trei generații de poeți. Cu unii dintre ei m-am împrietenit. De ce? Pentru că admiram la aceștia, curajul, forța expresiei din verbul lor, dragostea lor față de Polonia, și nu în ultimul rând, bogata lor cultură, relectată în opera lor. Am fost și încă mai sunt sub imperiul talentului, sensibilității și dragostei acestora față de cultura națională și universală, aceste virtuți prevalând în fiecare vers al lor și mai ales în fapta multora dintre ei. *Grai polon, Vistulo scumpă, // Dragostea e cel mai scump cuvânt... // Grai înalt și râu adânc, // Grai și râu – singurele pe pământ.* (Władysław Broniewski). Sau din același poet: *Polonia – înseamnă a făuri, // Polonia – înseamnă a trăi.* Acest citat l-am considerat a fi cel mai potrivit să îl trec drept motto pe frontispiciul cărții pe care am închinat-o Poloniei la începutul carierei mele literare, în 1972.

Cel care a dat acestei țări un nou suflu și renume în lume, la sfârșitul mileniului trecut, cardinalul Cracoviei, din 1978 Episcopul Romei, cunoscut și îndrăgit de mai toți locuitorii planetei, Papa Wojtyła, și-a pus talentul și curajul în slujba Patriei. Puțini exegeți polonezi sau străini cunosc că atunci când confrății lor de pe Vistula, de la Praga, București, Budapesta, Sofia și – în primul rând de la Moscova – dezbăteau înfierbântați asupra *esteticii realismului socialist din literatură, cât și asupra internaționalismului în lume*, în plan mai larg, Karol Wojtyła scria într-un registru norvidian:

*Patria – când gândesc – pe mine
mă exprim și mă înrădăcinez,
inima-mi spune acesta,*

*de parcă o graniță tainică
de la mine spre alții pleacă (...)
...când gândesc: Patria – ca pe
o comoară în mine să o ferec vreau.
Neîncetat mă-ntreb cum s-o sporesc și cum să
lărgesc spațiul pe care îl cuprinde.*

Patriotismul – o mai spun încă o dată – și mai nou, aspirația și tendința lor de a turna verbul în tipare alese și novatoare nu lipsesc din această lirică. Așadar, acest exercițiu, care s-a practicat în lirica romantică și în neoromantismul polonez își are obârșia poezia modernă din această țară pe care personal am selectat-o într-o antologie de 101 poeți contemporani din secolul la XX-lea, închinând-o Centenarului Renașterii Poloniei, la 11 noiembrie 1918. Bineînțeles, glasul lor se exprimă în cele mai diverse registre, fără ca acestor creatori să le fie străine tiparele novatoare din lume.

Iar de aici a fost doar un pas până la recunoașterea internațională a acestei lirici prin decernarea Premiului Nobel pentru literatură, de două ori, la o distanță de mai puțin de două decenii. Simultan cu cele înfăptuirile celor două vârfuri: Miłosz și Szymborska – s-a dezvoltat o pleiadă întreagă de poeți, unii dintre ei cu nimic mai prejos decât cei care au primit laurii acestei recunoașteri internaționale aproape unanime.

Fără teama de a greși, putem împăratăși ideea poetului Tadeusz Borowski, aceea că „poezia este o căutare neconținută” din partea obștei scriitoricești. Acest lucru l-am constatat, l-am exprimat sau l-am exemplificat deseori în prezentările mele. Puritatea acestei lirici pleacă și de la faptul că cei care au creat-o, acești atleți care au alergat pe *piste neumblate, au fost trecuți prin flacăra*. (Leopold Staff, Jerzy Zagórski). Cel mai răscolitor și longeviv, ca poet, din generațiile antologate, rămâne pentru mine, Tadeusz Różewicz. El a fost primul care a lansat imediat după marea conflagrație mondială o *nouă poetică*, chemându-i pe confrăți să exprime cât mai directă, aproape aforistic gândurile lor despre realitățile prin care trecuse poporul polonez în timpul războiului, pentru a oglindi trăirile și chinurile îndurate. Różewicz a venit în anii 50 ai secolului trecut cu o poetică care va avea cele mai puternice reverberații în conștiința câtorva generații. Am demonstrat acest lucru de nenumărate ori arătând cum, neliniștea exprimată de autorul *Neliniștii* în volumul cu același nume, publicat în 1947, el fiind urmat de florilegiile *Mănușa roșie* (1948) *Câmpia*, *Poemul deschis*,

Convorbirea cu prințul sau *Nimic în pardesiul lui Prospero* (1963) – devenind început inconfundabil în tot ceea ce scria și publica. Am în vedere: *Basorelief* (1991), *Mereu fragment. Recycling* (1998), *Cuștașul profesorului* (2001), *Zona gri* (2002) și *Ieșire* (2004).

Pentru prima dată s-a auzit, în anii '50, că Leopold Staff, un clasic în viața al poeziei contemporane poloneze (din prima jumătate a secolului al XX-lea), ar fi fost puternic impresionat de scrierile tânărului poet, ultimele sale poeme – din florilegiul *Natura moartă* – având o factură rózewicziană.

Aceste elemente am ținut să le surprind în florilegiul de față. Nu greșesc, cred, dacă afirm că Tadeusz Różewicz a devenit în anii '50-'60, și a rămas până azi, seismograful trăirilor polonezului de pe toate treptele societății, pentru că la el: *poezia se prelinge// prin crăpăturile nenorocirilor*. Și, numai de nenorociri n-a dus lipsă concetățenii săi dar și de pe alte întinderi.

Autorul *Neliniștii* este cel care a descoperit în primul rând *înstrăinarea* omului contemporan. Astfel că, de la *uitați de tinerețea noastră* până la: *Timpul nu vindecă niciodată//rănile care se cicatrizează//cuvântul nu intră, în locul cuvântului// Buzele lumii sunt perfect închise// De aur e tăcerea lumii vândute*. etc. – sunt doar câteva din sutele de faze sau trepte ale manifestării și exprimării lui. Și mulți dintre confrății săi îl va urma.

Ca într-un caleidoscop, remarcăm cum majoritatea poezilor polonezi surprind realitățile și paradoxurile lumii contemporane: Szymborska, Lec, Lipska, Herbert. Ultimul din ei este și mai îndurerat, atunci când constată că: *Poetul luptă cu propria-i umbră// Poetul țipă ca pasărea în pustiu*. Nu lipsește nici descătușarea din mesajul lor: *Drama nopții și a sângelui s-a terminat*. (Mieczysława Bóczkowna). Cât de încovoiați de durere au fost poeții polonezi a suprinș cracovianul Tadeusz Sliwiak privind la silueta confratelui său – Tadeusz Hołuj, cel trecut prin gheena Auschwitzului: *Ești tot din durere făcut// Durerea te face Om să fii*.

Din adânci meditații asupra vieții s-a plămădit și lirica lui Jarosław Iwaszkiewicz, Mieczysław Jastrun, Kazimierei Iłakowiczówna, Annei Kamieńska, a lui Czesław Miłosz sau a Wisławei Szymborska. La cea din urmă, nimic din ceea ce-i omenesc, nu pare a-i fi indiferent: bătaia abia auzită a inimii fătului în pântecul mamei, privirea umilă a animalelor, fiorul irepetabil al primei iubiri, distrugerile provo-

cate de marile cataclisme naturale, nebunia actelor de terorism, virtuțile și luciditatea funcționează la ea neconținut: Szymborska disecă, analizează, clasează, dar nu trage niciodată concluzii definitive. Îndoiala și nemulțumirea, catalizatori ai progresului, se aliază cu speranța că acest progres va fi pus în serviciul omului, măsură obligatorie nu numai a celor înfăptuite, dar, mai ales, a ceea ce urmează să înfăptuiască. Constatând înstrăinarea tot mai accentuată a individului, prins în capcanele – vizibile sau nu – ale unei civilizații dezlănțuite („plăcute sunt întâlnirile rare” – se spune într-o poezie) poeta crede în perfectibilitatea omului, mărturisește credința în izbânda a ceea ce ține de esența lui adevărată, deasupra conjuncturii și trecătorului. Viața – pare a spune poeta – e făcută dintr-un lanț nesfârșit de lucruri și fapte mărunte, fără importanță, poate de aceea – de cele mai multe ori – trecute cu vederea. Numai absența le pune în valoare, tot așa cum starea de boală pune în lumina reală plictisul unei zile mohorâte de toamnă suportată de un organism sănătos, într-un spațiu rece și neprimitor, umbrela așezată într-un colț al încăperii sau rochia aruncată pe spătarul unui scaun.

Câtă gravitate, câtă feminitate și introspecție în poemul Annei Kamieńska despre femeile bătrâne care sunt tinere:

*vindecate fiind de doliul
purtat după cei care au murit
și după cei vii*

*Abia acum ar putea iubi
fără să ceară nimic în schimb*

*Abia acum prin lumea transparentă
văd că durerea și bucuria e una și-aceeași*

*Abia acum ar putea fi arătoase
ca un glob - ca frumusețea stelor stinse*

*Femeile bătrâne se uită în oglindă
Și prin pielea ridată
strigă
că nu mai sunt ele*

*Mor femeile bătrâne
Dragostea adevărată
la sfârșitul drumului se află.*

Nu numai poeții care scriau în țară exprimau dureros alienarea tipică pentru societățile totalitare, mai ales tinerii din generațiile anilor '70 sau '80, asupra cărora vom reveni. La modul concret, găsim

exprimată înstrăinarea și mai dureros la cei care aleseseră exilul – emigrând. Vai, cât de marcați sunt aceștia numai la vederea cufărului de lemn în care au împachetat agoniseala sumară la plecare și, care – după ani – o va asocia valiza demodată cu o întoarcerea acasă, geamantanul de odinioară transformându-se în avuția lor cea mai de preț. Cufărul ca început firesc al necazurilor și sfârșit al nebuniei, iată o temă sfâșietoare. Prin acest obiect Kazimierz Wierzyński vede și simte Țara:

*Urletul câinilor după meleagurile carpatice,/ Spasmul
pe care mi-e rușine să-l recunosc –
Și mutatul dintr-un loc într-altul./ Din America în
Europa,/ Din Europa în America.
Cufărul pe umeri îl port,/ Gata de drum.*

Remarc că nu s-a înstrăinat de trăirile confratelui său nici Jan Koprowski, prietenul meu varșovian, care era mână dreaptă a lui Jarosław Iwaszkiewicz în conducerea Uniunii Scriitorilor, răspunzându-i în confesiunea la mișcătoare de mai jos:

*Unul s-a întors în timpul vieții,
Alții s-au întoars acasă după moartea săvârșită:
la München, Londra și Toronto
Ei s-au întors la Cracovia
ori în cimitirul din Varșovia
la Powązki.
Moartea i-a adus în țara
pe care a părăsit-o, cu gândul
că niciodată n-o să mai revină.
Și s-au întors ca
pe veci să n-o mai părăsească.
Unul scria versuri despre copilărie și
cu toate că viețuiau departe
Ei tot timpul se afla aici.
Au fugit de pe meleaguri dragi
dar nu s-au putut elibera de țară.
Au cărat amintirile în valize,
în inimă și-n minte.
Au schimbat orașe și case,
mobile și prieteni,
Dar nici una din acele schimbări
N-a putut înlocui
ceea ce de schimbat nu se poate
Ceea ce este și va fi:
Plopii de pe Vistula,
Lacurile mazuriene
Si pe craiul Zygmunt
De pe columnna din Varșovia.
Bine că v-ați întors.*

*Împreună ne vom simți mai lejeri
Și mai veseli.
Ne vom întâlni în codrul Czarnolas
Sub teiul îndrăgît
Al lui Kochanowski Jan.*

Numai un suflet de poet precum cel al lui Jan Koprowski putea reacționa la această înstrăinare. Poate și de aceea Czesław Miłosz, considerat decenii de-a rândul *trădător*, și-a găsit în anii '80, alături de alți mulți poeți împrăștiați prin lume, și pe care i-am adunat în copertile acestei cărți laolaltă, în postura lor de veritabili creatori ai literaturii polone. Va constata, peste ani, atunci când libertatea de circulație n-a mai fost o problemă, însuși Stanisław Baranczak, cu toate că acesta doar la modul retoric în afirmația că - nicăieri în lume nu te vei simți precum în casa ta. Un capitol substanțial în această antologie îl ocupă poezii **Generației '68**, care cereau cu ani buni înainte declanșării evenimentelor de la Gdansk, Szczecin sau din Silezia «adevărul să fie spus» sau să se apeleze la «exprimarea directă».

Corespundeau aceste cerințe și chemărilor lansate de la Sfântul Scaun de Poetul Papă, Ioan Paul al II-lea, cu acel răscolitor „Nu vă fie teamă!” și care propăvăduia în omiliile sale că adevărul și numai adevărul îi face pe oameni liberi.

De aceea, în ediția din 1981, apărută la Editura Dacia am introdus și pe reprezentanții **Noului Val**, respectiv pe poezii din jurul *Solidarității*: Tomasz Jastrun, Antoni Pawlak, Jan Polkowski, Maciej Niemiec, Stanisław Baranczak etc.

La ultimul din cei enumerați mai sus, profesor de literaturi comparate de la Harvard, surprinsă este absurditatea birocratică a acelor vremuri:

COMPLETAȚI CU LITERE MARI

*Născut? (da, nu; tăiați ce nu trebuie);
De ce „da”? (motivați); unde,
când, de ce, pentru cine trăiți? cu cine
se atinge suprafața creierului, cu ce
concordă frecvența bătailor pulsului?
pielea rudelor din străinătate? (Da, nu); de ce
„nu” (motivați); dacă se adaptează
La curent sângele epocii? (da, nu);
dacă vă adresați singuri scrisori?
(da, nu); dacă vă folosiți de telefon pentru
mărturisiri? (da, nu); dacă aveți și în ce
nu aveți încredere? din ce vă trageți
mijloacele de trai în caz de nesupunere?
aveți în posesie bunuri de teamă trainică?*

*cunoștințe de corpuri și limbi străine?
ordine, medalii, oprobii? starea civilă
a curajului? dacă intenționați să
aveți copii? (da, nu); de ce
„nu”?*

Ceva ionescian, am spune: – nimic mai absurd. În fața acelor realități, Teatrul Studentesc din Varșovia demonstra seară de seară încă din anii '60, când îl frecventam, că părintele teatrului absurdului pălește în fața realităților cărora cetățeanul socialist trebuie să le facă față.

Pentru Adam Zagajewski, reprezentant al **Noului Val**, realitatea se înfățișa ca „un pulovăr rupt în coate”. Și când mă gândesc că la București aveam „poeți” care edificau o „eră nouă”; la Varșovia aceștia spuneau *urbi et orbi* că „se trăiește din înfrângerii”, iar „morții n-au prea multe de spus”.

Întrebându-se – ce-ar fi de făcut, poetul Leszek Szaruga întrevede o singură ieșire: trebuie demascate: „măștile, prefăcătoriile, minciunile”. Suferea reprezentantul **Generației '68**, autorul florilegiilor „**Școli poloneze**” sau „**Despre totalitarism**”, și el fiu de poet, că „nimeni nu se mișcă din loc// toți așteaptă// la ce va fi”. (1981). Iar poezii bătrâni: „așteaptă moartea pe care o cunosc din copilărie”. Ce peisaj trist și totuși adevărat.

Tomasz Jastrun, fiul poetului, clasic în viață la vremea respectivă, Mieczysław Jastrun, născut dintr-o mamă poetesă, făcând așadar parte dintr-o dinastie de poeți (toată prezentă) în antologia noastră: remarca cum minicuna trecea în acele vremuri sub ipocrizia trădării, cât timp crucea înțelege rațiunea de stat, cât timp se încearcă a se dovedi că steaua de la Bethleem a fost roșie și ea, iar Maica Domnului din Zyrardow ar fi intrat în partid. Vedeă poetul Tomasz Jastrun cum, în colivia din aur sau de argint ajunsese să trăiască Vulturul, cel care odinioară și-a petrecut veacul prin munți, fiind veacuri de-a rândul simbol al Țării. În colivia în care a fost închis în vremurile din urmă, vulturul s-a transformat în papagal. Sub fardul lui roșu și sub genele obosite, observă „peisajul cioplit din zborul lui de o mie de ani”. Le rămâneau acelor care mai dăinuiau în necredința lor îndărătnică să fie aruncați bestiiilor pentru a-i mistui (1983).

Cu timpul angoasa devine și mai puternică, lumea fiind cuprinsă de teama că a devenit martora unei epidemii din care se nasc monstrozități și despre care ziarelor le este interzis să scrie.

Epidemia aceasta a cuprins lumea— exclamă poetul.

Și iată un alt paradox al patriotismului exprimat în trei rânduri:

Acum stăm aici// Pentru Polonia// Care-i dusă (1982).

Neîncrederea în orânduirea care a dat bolșevici călăi de talia lui Djerjinski este elocventă și la alți poeți. Se evidențiază faptul cum: *criminalul tot criminal rămâne*. Colaboratorul apropiat al lui Lenin, cel care părăsiseră țara, împreună cu fiul, pe tărmurile alese se scufundă în liniște, dorind să fie departe de «foamea actelor comisariilor și dușmanilor transpirați de frică». Până la urmă reflexele nu îl trădează, iar când pune mâna pe capul băiatului său, întins pe pământ dorit de el, constată primul kageb-ist – căruia Varșovia îi înălțaseră o statuie:

– *Uită-te Jaskiek// ce frumos i-aici//ce liniște// câți copaci// pentru spânzurători avem. (1981)*

Revenind la frica omniprezentă din deceniile totalitariste, Antoni Pawlak, constata cum diferența fricii ajunsese să îi despartă pe oameni.

frica mea este o frică mică dar reală/ precum ecoul pașilor în nopte/ ca sunetul soneriei/ are forma unui baston sau al răngii/ frica mea mă condamnă să mă învârtesc în jurul lucrurilor mici și primitive/ frica ta e metafizică/ ca o taină mare/ în care-i amplasat Dumnezeu sfârșitului lumii/și moartea ta// s-ar putea să sune prost,/ dar uneori într-adevăr/ aș vrea să mă pot teme/ așa cum o faci tu

Și totuși nimeni n-avea să surprindă, în 1979, în patru versuri, cum din aplauzele furtunoase ale acelor timpuri (avusese loc un congres al partidului ce guverna țara), care se transformau în ovații, iar delegațiile participante la evenimentele ce se organizau se ridicau în picioare.

La așa ceva, un poet polonez a exclamat: **Finis Poloniae.**

**

Cel care dorește să surprindă lirica poloneză – Poezia cea mare poloneză – nu poate să nu remarce că aceasta a fost întotdeauna ancorată în realități. Acest fapt i-a dat credibilitate, acasă și în lume. Iar de aici până la a fi iubită și înțeleasă n-a fost decât un pas.

Rămâne ca paralela cu cea românească să o facă cititorii români.

Poeta Julia Hartwig la a 95-a aniversare

S-a născut la 17 august 1921, la Lublin. Cunoscută poetă, eseistă și traducătoare poloneză. A studiat polonistica și limbile romanice la Universitatea din Varșovia și din Lublin. A fost bursieră a guvernului francez și funcționar la Secția culturală a Ambasadei polone din Franța. A debutat la postul național de radio din Varșovia cu scenarii radiofonice. Împreună cu soțul, cunoscutul poet Artur Miedzyrzecki a funcționat în SUA în cadrul programului International Writing și a prezentat cursuri la diferite universități americane și canadiene. În 1989 membră a Comitetului Cetățenesc de pe lângă Lech Wałęsa. Dintre zecile de volume publicate reținem: *Călătorii îndepărtate* (reportaje, 1954); *Despărțiri* (poezii 1956); *Apollinaire* (monografie, 1962, 1964, 1972 – tradusă în mai multe limbi, inclusiv în franceză); *Versuri alese* (1983); *Clar neclar* (1989) la care se adaugă zeci de volume de literatură pentru copii și tineret.

Pentru activitatea literară desfășurată i s-au acordat o seamă de premii și medalii poloneze și străine.

Departe

*S-a dus mai repede ca lacrima
s-a tot dus, s-a tot dus
în față n-avea nici o opreliște
nimeni n-o alerga
nimeni cu ea nu se-ntrecea
universul luminos o aștepta
în brațe s-o ia.*

Zile însorite, apuse

*Crede în ceea ce-ți spune noaptea
n-asculta în ceea ce-ți spune ziua
Te văd printre frunzele negre
Precum în zilele însorite
Din vremea apusă
vorbește-mi vorbește-mi vorbește-mi*

Prezentare și traducere de **Nicolae MAREȘ**

Tuğrul KESKIN

Călătorul șchiop / Aksak yolcu

1./

Aşk mıydı

Yolcular, şu kapısından çıktılar
Gri bir karanlık çöküyordu şehre.

Horozları ötmüyor, insanları uykuda
Nasıl bir şehir bu böyle, aşk nerede
Gençliğin aksak düşlerinde unutulmuş
Aşk mıydı yoksa loş ışıkların altında
Aşk mıydı Kars Iğdır yolunda hep akan
Çeçil, lavaş, yarpuz kokuları arasından.

2./

Merhamet

Uzun yollar yüründü hep, har
Köprülerden geçildi, kavaklar
Gölgeleri serin, gündüzleri rüzgâr
Geceler katran, baskınlar korku
Kurt ulumaları, mermiler, ıssız
Tepeler saklamadıydı hiç onları
Taşıktan yüründü, her yan kan...

Ve yolcu, durdu. Keder hepaynı!
Merhametse terk etmiş dünyayı.

3./

Yürek Çiçeği

Ansızın yüreğimde açan bir çiçek buldum
Yürek çiçeği dedim adına ama soldurdum

Bir yolculukta rastladım bir çiçeğe çok sonra
Nasıl da benziyordu yüreğimde açana
Sor dedi bana ve söyle neden soldurduğunu
Söyleyemedim hiç, yaslı günlerde kışladığımı
Sessizleştirdi, soldu; yaprakları düş, içi kırmızı
Bağırdım ardından; çiçeğim! Yürek çiçeğim...
Bir iç yolculukta bulmuştum, ah ki soldurdum!

1./

Iubire era?

Drumeții au ieșit pe-acea poartă
Peste oraș se așternea un întuneric cenușiu.

Cocoșii nu-i cântă, oamenii săi dorm
Ce fel de oraș este acesta, unde-i iubirea
Oare iubire era ce-am uitat în visele șchioape
Ori sub luminile slabe din tinerețe
Iubire era Çeçilul ce curge-ntr-o Kars și Iğdır
Printre mirosuri de turtă și izmă.

2./

Milostivire

Fost-a bătut drumuri lungi, multe
Poduri fost-a trecut, plopi pe margini de drum
Cu umbrele lor răcoroase, ziua vânt
Noaptea gudron, raiduri, teamă
Urlete de lupi, gloanțe, pustietate
Niciodată ascunse de piscuri
L-au dus pașii pe pământ ca piatra, peste tot sânge...

Și s-a oprit drumețul. Aceeași nesfârșită tristețe!
Milostivirea părăsise lumea.

3./

Floarea inimii

Am găsit o floare ce dintr-odată mi s-a deschis în inimă
Am numit-o floarea inimii dar am veștejit-o

Mult după aceea într-o călătorie am întâlnit o floare
Și ce mult îi semăna celei ce-mi înflorise în inimă
Întreabă-te mi-a zis și spune de ce ai veștejit-o
N-am putut nicicum să-i spun că am avut o iarnă îndoliată
I-a pierit glasul, s-a ofilit; frunzele i-au căzut, măduva
i s-a înroșit
I-am strigat de unde eram: floarea mea! Floare a inimii
mele...
Într-o călătorie prin mine însumi am găsit-o, ah, și-am
veștejit-o!

4./

Çocuktun

Çocuktun alaca şafağın koynunda
İçin dipsiz, karanlık bir isyan kuyusu
Kaysı çiçeği kokusundaydı saçların
Ağzını ödünç vermiştin komşu çağlaya
Dizlerin paramparça dirseklerin yara
Çember çevirmekten yarılmış avuçların
Aklında yeni dünyayı yaratmak coşkusu

Yolcusun şimdi içinde uçurum uğultusu
Geçiyor bak, bu songüz de hışırtyla
Sararmış kum ve yapraklar arasından...

4./

Erai copil

Erai copil îmbrăţişat de lumina lăptoasă a zorilor
Pe dinăuntru erai o întunecată fântână de răzmeriţă
A flori de cais îţi mirosea părul
Gura şi-o dăduseşi împrumut fructei aproape în pârgă
Genunchii îţi erau zdreliţi, coatele tot o rană
Palmele crăpate de alergătura cu cercul
Mintea cuprinsă de euforia creării noii lumi

Acum eşti călător cu vuietul abisului în tine
Iată, această toamnă târzie trece foşnind
Printre galbenele nisipuri şi frunze...

Traducere de **Marian Ilie**

Grupajul face parte dintr-un volum ce urmează să apară, bilingv, în România şi Turcia

*
Cai QING****Luntraşul**

– *Omagiu adus Domnului Constantin Lupeanu –*
Ambasador al culturii chino-române

Zăpada de pe culmile Carpaţilor cade într-un ceainic
de lut violet.

Ceramica pictată de Cucuteni umple cupa cu lumina
lunii Dunării.

În pliurile mătăsii sunt îngropate stelele Vltavei.

Vârful pensulei a optzeci şi patru de primăveri şi toamne
Rămâne suspendat deasupra pietrei de tuş Duan.

Valurile de cerneală se revarsă peste hotarul dintre
zori şi amurg al mării.

Sonetele lui Dante se prefac în foi de poezie zugrăvite
în tuş şi culorile picturii chineze.

Pendulul de bronz trasează un arc în timp şi spaţiu.

Recuperezi vârful limbii latine din crăpăturile oaselor
oraculare.

Cu tiparul cu litere mobile recreezi cânturile ȱigăneşti.
Din cafenelele Bucureştiului pluteşte aroma ceaiului
Longjing.

Acele inscripţii trezite prind rădăcini în ȱinuturi străine,
Încolȱind în amurguri şi luni pline unde coloanele
romane

Se întretes cu streşinile templelor chinezeşti.

Când Cervantes întâlneşte trăsăturile înlăntuite

Ale Prefetei la Pavilionul Orhideelor,

Îţi faci trupul pod,

Laşi iapa gândirii să sfârâme sub copite spinii de fier
de la hotarul cuvintelor.

În armonia clopotelor bianzhong şi a orgii,

Înȱelegi chemarea muntelui şi mireasma lăuntrică a
apelor curgătoare.

Toate textele clasice îşi leapădă armura,

Prefăcându-se în seminȱe de păpădie purtate de vânt
spre pământuri necunoscute.

Şi astăzi încă stai la intersecȱia literelor şi a carac-
terelor.

Sădeşti cele şaizeci şi patru de hexagrame în lunga
epopee.

Măsori bolta Bizanȱului cu craquelurile ceramicii Jun.

Pe ramurile altoite ale civilizaȱiilor rodesc metafore
luminoase

Fiecare dimineată a senectuȱii

Rescrie mitul Creaȱiei şi splendoarea prieteniei
nepieritoare.

Strugurii Graiului

Spăl oboseala nopții,
 Pun deoparte promisiuni pentru dimineață.
 Graiul nu trebuie să se ascundă;
 Se cuvine a fi întâmpinat de trecători sănătoși
 Cu vibrația unui glas, plină și strălucitoare precum
 strugurii.
 Să preamărim lumina soarelui,
 Lăsând toate lucrurile să strălucească prin propria lor
 lumină,
 Unde compasiunea și tihna își găsesc fiecare locul.
 Cele ascunse
 Sunt toate inimi întunecate:
 Lucifer – „Steaua dimineții căzută”.
 Norul-ciupercă.

Sortita Reîntâlnire

Am să împărtășesc cu tine o veche întâmplare.
 Un pod din Muntenegru,

Și-un ceas chemare deasupra Sarajevo-ului,
 Încins până la arsură,
 Lumina răsturnată a stelelor,
 Emailul pictat făcut țandări.
 Privește! Păsările migratoare
 iarăși măsoară musonul cu penele cozii.
 Decalajul timpului
 ticăie în taină.
 În vuietul tunetului
 Exersezi iar și iar să stai precum un cocor.
 Avem aceeași coloană vertebrală.
 Susținem două amurguri prin care se strecoară ploaia.
 Cu aceeași lună dezghețăm
 Ceara de sigiliu născută din frunzele de arțar ruginite.
 Ștampila poștală dintr-o viață anterioară
 Poartă limpede întipărit același semn din naștere.

Traduceri de Claudia Napoli, Florida

TUȘEU LUCON

DOI POETI

DESPRE IUBIRE PÂNĂ LA CONTOPIRE PE VECI

MIHAI EMINESCU

(15 Ianuarie 1850 – 15 Iunie 1889)

O, MAMĂ

O, mamă, dulce mamă, din negură de vremi
 Pe freamătul de frunze la tine tu mă chemi;
 Deasupra criptei negre a sfântului mormânt
 Se scutură salcâmi de toamnă și de vânt,
 Se bat încet din ramuri, îngână glasul tău..
 Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu.
 88Din teiul sfânt și dulce o ramură să frângi,
 La capul meu cu grijă tu ramura s-o-ngropi,
 Asupra ei să cadă a ochilor tăi stropi;
 Simți-o-voi odată umbrind mormântul meu..
 Mereu va crește umbra-i, eu voi dormi mereu.
 Iar dacă împreună va fi ca să murim,
 Să nu ne ducă-n triste zidiri de țințirim,
 Mormântul să ni-l sape la margine de râu,
 Ne pună-n încăperea aceluiași sicriu;
 De-a pururea aproape vei fi de sânul meu..
 Mereu va plânde apa, noi vom dormi mereu.

LADY ZHONGJI

Pe numele real **Guan Daosheng** 管道昇
 (1262-1319), una dintre cele mai frumoase și
 faimoase femei poet, caligraf și pictor.

CÂNTEC PENTRU MINE ȘI TINE

Tu eu, eu tu,
 Iubire multă
 Sentimente puternice
 Fierbinți ca focul.
 Iau o mână de lut
 Te modelează pe tine
 Mă modelează pe mine.
 Apoi ne zdrobesc
 Pe-amândoi și
 Amestec totul cu apă.
 Te modelează din nou pe tine
 Și mă modelează pe mine.
 Lutul meu te are pe tine
 Lutul tău mă are pe mine.
 Trăiesc cu tine sub un acoperiș
 Mă-ngrop în același sicriu cu tine.

<https://baike.baidu.com/en/item/Guan%20Daosheng/25599>

Marian ILIE

INTERJECȚII ȘI ONOMATOPEE. STATUTUL LOR ÎN LIMBA TURCĂ

– continuare din numărul trecut –

1.4. Funcționalitatea specifică a interjecțiilor și onomatopeelor în limbă, după cum am mai arătat, derivă din marele coeficient de mobilitate al sistemelor lor. Această mobilitate este expresia coexistenței, în cadrul fiecăruia dintre cele două sisteme, a unei multitudini de valențe combinatorii în cadrul mesajului lingvistic.

1.4.1. din punct de vedere informațional, interjecțiile și onomatopeele sunt elemente redundante, supletive, adică ele nu sunt purtatorii unor informații concret-materiale despre o realitate, ci sunt semnale prin care se indică participarea directă a vorbitorului – transmitătorul mesajului, dar și al destinatarului, la definirea realității respective, consecințe ale acestei participări, de ordin subiectiv-afectiv.

Pentru determinarea funcționalităților în actul lingvistic, vom recurge la concepția lui Roman Jakobson despre limbaj²⁰, potrivit căreia factorii constitutivi ai actului verbal sunt:

0. Transmitător
1. Destinatar
2. Contact
3. Cod
4. Context
5. Mesaj

Fiecare dintre aceștia determină o funcție a limbajului după cum urmează:

1. *Funcția emotivă* (expresivă)- atitudinea vorbitorului despre conținutul mesajului transmis
2. *Funcția conativă* – orientarea către destinatar a mesajului
3. *Funcția fatică* – stabilirea comunicării, întreruperea sau prelungirea ei
4. *Funcția metalinguală* – concentrarea asupra codului

5. *Funcția referențială* – informarea despre o realitate

6. *Funcția poetică* – atitudinea față de mesaj în sine

Să vedem în ce măsură interjecțiile și onomatopeele le pot îndeplini.

1.4.1.1. Funcția emotivă (expresivă) ține cu precădere de interjecții și onomatopee, prin ele vorbitorul marcându-și direct atitudinea față de realitatea despre care informează, exprimând modul în care această realitate se repercutează asupra entității sale umane și în care el răspunde acestei acțiuni. Exemplele ilustrative le-am ales din limba turcă, notând în paralel echivalenții lor în română, dar afirmațiile sunt valabile pentru oricare limbă:

Ah, çocuk, ah! Nasıl düştün!? Ah, copile, *ah!*
Cum ai căzut!?

Vah, yavrum, ne oldu sana? Vai, copile, ce-ai pățit?

Uf, canım yandı! Of, mi-a fript inima!

Civil civil, öten kuşları duyduk. Auzirăm păsările cântând cip-cirip.

Hor-hor horlandığından mı çıktın? Ai ieșit pentru că el **sforăia** tare (**sfor-sfor**)

1.4.1.2. Multe interjecții îndeplinesc în cadrul mesajului verbal funcția conativă, echivalentă cu cea a vocativelor, imperativelor, pronomelor personale de persoana a doua, etc. Destinatarul poate fi omul:

Dur; be Ahmet! Stai, **măi Ahmet!**

Ey çocuklar, babanız evde mi? **Ei**, copii, tatăl vostru este acasă?

İşte, ilkbahar geldi! Iată, a venit primăvara!

sau animalele:

Deh, atım, deh! **Di**, calule, **di!**

Küçü küçü, Coban! **Cuțu, cuțu**, Cioban!

1.4.1.3. Interjecțiile pot îndeplini în cadrul unei comunicări lingvistice și funcția fatică, servind la stabilirea:

UNIVERSITATEA BUCUREȘTI
FACULTATEA DE LIMBI ROMÂNICE
CLASICE ȘI ORIENTALE
SECȚIA – TURCĂ

LUCRARE de DIPLOMĂ

ILIE MARIAN

E, size söyledığım gibi. Ei, și cum vă spuneam...

Hm, dün aileye dair konuştuk. Şimdi... Hm, ieri am vorbit despre familie Acum...

prelungirea:

Ona verdim ya, nasıl vermiyeim! I-am dat, păi, cum să nu-i dau?

Ben gormedim a! ne bileyim kimin... Ä, eu n-am văzut, de unde să știu cine...

sau întreruperea actului comunicativ

Dogru, yol hangisidir, bize goster – Amin! Arată-ne calea cea dreaptă, Amin!

1.4.1.4. Funcția metalinguală tine de domeniul onomatopeelor de tipul *tiril-tiril titremek* (a tremura), *kıpır kıpır kıpırdamak* (a clipi) etc. Exemple:

Adaleleri, tiril-tiril titriyor. Muşchii îi tremură (parcă-l vezi, dârdâind).

Gözleri, kipir-kipir kıpırdıyor. Ochii săi sclipesc (parcă-l auzi, câpâr-câpâr)

1.4.1.5. Interjecțiile și onomatopeele nu pot îndeplini funcția referențială, decât în forma lor gramaticalizată:

Goğsünden bir ah! çekti. Scoase un ah (oftat) din piept.

Şangır, şungur, arabalar geciordu. Treceau căruțe hodorogind.

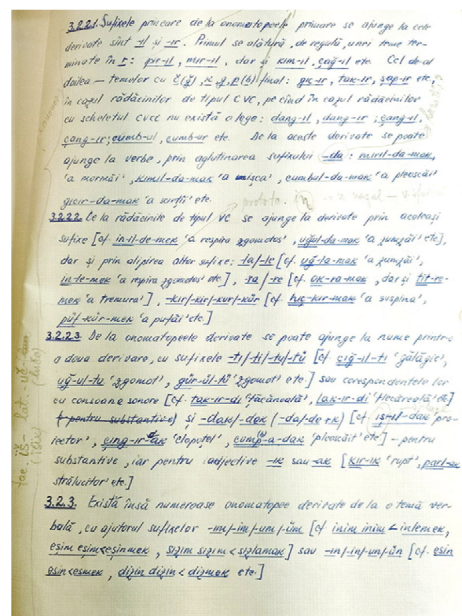
și, bineînțeles prin nenumăratele lor derivații:

Patliyan bombalardan korktu. S-a speriat de bombele care explodau.

Bunu görünce mırıldayıp kalktılar. Vâzând asta s-au ridicat mormăind.

1.4.1.6. Prin statutul lor în limbajul vorbit, direct, interjecțiile și onomatopeele se aseamănă metaforelor din limbajul artistic. Atât unele, cât și celelalte poartă o substanțială doză de subiectivitate – și în asta constă esența statutului lor – ele nefiind altceva decât niște interpretări subiective ale realității. **Putem socoti așadar interjecțiile și onomatopeele ca mijloace poetice de comunicare, dar „poezia” limbajului lor este alta decât arta desemnată prin acest cuvânt, o „poezie” cu mult mai simplă și mai generală, prima modalitate de viziune subiectiv-afectivă asupra realității.**

1.4.2. În stadiul actual al vorbirii, nu poate exista un limbaj pur interjectional-onomatopeic, dat fiind faptul că statutul „primar” (originar) al acestora a suferit mai multe modificări. Legea adaptabilității sistemelor s-a materializat, în cazul lor, în marea

mobilitate structural expresivă, în virtutea căreia una și aceeași interjecție sau onomatopee poate îndeplini în cadrul aceluiași mesaj chiar mai multe funcții.

Bee! Nasil degistin! Măi, cum te-ai schimbat! – emotivă și conativă

Hor! Hor! Horlamak! – A sforăi/horcăi – metalinguală, referențială și poetică

ajungând până acolo încât să preia funcțiile pe care de obicei le dețin cuvintele propriu zise, părțile de vorbire, și în primul rând cea referențială:

Arkasında gıcır gıcır kapılar kalıyordu – În urma sa rămâneau uși scârțâind (scârț, scârț)

Dallarda kuşlar civil civil çağırıyordu – În ramuri păsările se chemau ciripind (cip-cirip)

Bülbülü dinlemekteydi – Asculta privighetoarea (!?)

Hep aynı kahkahaydı – Era același hohot

Interjecțiile și onomatopeele de tipul *bulbul* și *kahkaha* nici măcar nu mai sunt simțite ca atare, relațiile lor, metalinguale, cu referenții dispărând complet.

În contextele de mai sus, contexte sintagmatice, interjecțiile și onomatopeele funcționează, după cum am mai arătat, ca unități lexicale propriu-zise – substantive, adjective, verbe, etc. Este numai unul din aspectele gramaticalizării lor. Situația se prezintă identică și în contextele frazice, unde interjecțiile și onomatopeele trec în postură de întregi propoziții sau fraze

Memleket, barış yolunda - Țara pe calea păcii

Bravo! Bravo! Așa e, suntem de acord

Neler cektim şimdiye kadar! *Ah! of! Of, of, dacă ai ști câte-am pătimt până acum!*

Tiki-tiki-pok! Tiki-tiki-pok-tok! Onomatopee imitând mersul unui câine, însoțit de stăpânul său ce poartă baston

Gramaticalizarea interjecțiilor poate merge și în sensul invers, acestea devenind simple instrumente gramaticale, conjuncții ori sufixe

Ya ben, Ya sen – Ori eu, ori tu

Ha Ali Koca, ha Koca Ali – Când Ali Koca, când Koca Ali

Baksana! Ia te uită!

1.4.3. În general, nu putem socoti interjecțiile și onomatopeele unități ale limbii de sine stătătoare. Este adevărul logic, ce decurge din mobilitatea sistemelor lor, din însăși natura lor, din statutul lor între celelalte unități lingvistice.

În stare negramaticalizată interjecțiile ating limitele maxime ale mobilității. Nefiind satisfăcute valențele derivative și combinatorii, adică acele valențe structurale, mobilitatea trece pe plan expresiv, în așa fel încât nici măcar nu se poate vorbi de interjecții identice cu ele însele, așa cum le-au stabilit și notat gramaticile. Așa se explică faptul că una și aceeași interjecție (cf. **a!**) exteriorizează referenți diferiți (cf. durere, ciudă, nesiguranță, surpriză, îndemn etc.) și, invers, același referent (cf. durere) poate fi exteriorizat prin sunete diferite (cf. **a!**, **o!**, **ah!**, **ay!**, **vah!** etc.). De aceea socotim îndreptățită denumirea de emisiuni fonice și nu cuvinte dată interjecțiilor și onomatopeelor.

1.4.4. Deși mai motivate decât interjecțiile, onomatopeele au, în orice idiom, un statut mai apropiat de cel al unităților lexicale propriu-zise. În cazul lor substratul psiho-afectiv este mai puțin dens, surplusului de afect din interjecții corespunzându-i aici elementul rațional (analizator).

Termenul de cuvinte (imitative) prin care sunt desemnate onomatopeele este, așadar, în mai mare măsură just decât în cazul interjecțiilor.

De asemenea, onomatopeele dispun de mai multe valențe derivative decât interjecționale, dar de mai puține valențe expresive.

Date fiind aceste deosebiri de ordin structural-expresiv între interjecții și onomatopee, în capitolele următoare ale lucrării vom căuta să analizăm valențele interjecțiilor și onomatopeelor din limba turcă separat, pentru a stabili rolul și importanța acestora în evoluția limbii.

2. Emisiuni fonice prin care se exteriorizează anumite senzații și stări psihice emoționale și adiționale, interjecțiile se produc numai atunci când există o legătură strânsă, directă între vorbitor și realitatea referenților. Interjecțiile, deci, implică prezența referenților. Marea lor parte sunt emisiuni fonice-reflexe, așa că nu se poate vorbi de o finalitate în procesul emiterii lor. Excepție fac interjecțiile interpelative, unde prezența referentului de ordin volițional denotă un scop anumit, ceea ce face din ele niște emisiuni fonice apropiate ca structură de celelalte elemente lexicale (cf. **bire!** – bre!, **iște!** – iată! ș.a.).

Marcând participarea afectivă și efectivă a vorbitorului la definirea realității, interjecțiile sunt expresie a dublei posturi în care apare vorbitorul – aceea de subiect în realitatea respectivă și, în același timp, obiect al ei. Tocmai interdependența dintre aceste două laturi face din interjecții niște cuvinte cu statut aparte în limbă.

Din diversitatea modalităților de dedublare a individului vorbitor derivă diversitatea (materializată și în mobilitate) din cadrul sistemului interjecțional, din universitatea fuzionărilor subiect-obiect – universalitatea sa.

2.1. Limba turcă posedă un sistem interjecțional complex, mobil, deschis. În structura sa sunt îngropate

1. elemente fundamentale
2. elemente secundare – derivate (expresie a mobilității interne)
3. elemente pătrunse din alte sisteme (expresie a deschiderii sistemului)

Vom întâlni deci trei tipuri de interjecții

1. Fundamentale-primare (cf.10-11)
2. Derivate sau chiar compuse – secundare (cf. ibid)
3. Impropii (cf.13-15)

2.1.1. Elementele fundamentale, (emisiunile, elementele) fonice reprezentând prima treaptă a procesului articulatoriu uman – vocalele. Vocalismul limbii turce este alcatuit din opt foneme (de la cea mai deschisă la cea mai închisă vocală): **a**, **e**, **i**, **o**, **ö**, **u**, **ü**, **ı** (**î/â** din română). Fiecare dintre acestea dispune de o serie de valențe expresive și combinatorii, valențe al căror număr este direct proporțional cu gradul de deschidere. Este singura explicație a existenței lui **a**, **e**, **i** și **o** în toate limbile, pe când celelalte vocale apar numai în anumite limbi.

2.1.1.1. Gramaticile limbii turce notează ca interjecții monofone vocalice doar pe *a!*, *e!* și *o!*. Probabil că oricare din cele opt foneme vocalice pot fi incluse printre interjecțiile din limba turcă. Din necunoașterea practică, efectivă a limbii turce vorbite, limba populară, în care abundă interjecțiile, punem această afirmație, dedusă de noi teoretic, sub semnul probabilității. Însă ne îndreptățește să credem acest lucru prezența lor în alte limbi.

De exemplu, în limba română există interjecția *î!*, *ă!*, redând nesiguranță, efortul de concentrare, etc. există și *î!* și *u!*, și toate acestea au același statut ca și *a!*, *e!*, *o!*

Și existența unor derivați ai lor (ai căror nuclee sunt ei)

Hu!, (y)*uf!*, *puf!*, *yuha!* – pentru u

Op!, *poh poh!*, *oh!* – pentru o

Uf!, *puf puf!* – pentru u

și pentru i toate interjecțiile în care acesta se realizează cu y (iot), în timp ce i este foarte frecvent în structura onomatopeelor.

Chiar așa stând lucrurile, fonemele vocalice nu pot fi interjecții decât atunci când li se amplifică dimensiunile, fie în ceea ce privește lungimea/durata emisiei, fie modul de articulare. Așa se poate explica echivalența funcțională a interjecțiilor notate diferit *a!*, *aaa!*, *ah!*, *ay!* etc. Și aceasta pentru că fonemele vocalice, odată înzestrate de vorbitor cu valențe expresive, se modifică și în plan structural.

Limba scrisă, conștient sau nu, se supune principiului potrivit căruia modalitățile diferite de transcriere sunt aduse la un indice comun (expresiv) prin punctuație:

A!, *ne güzel bir bahçe!* *A!* ce grădină frumoasă!;

Ooo, *maşallah, ne güzel!* *Ooo*, ce frumos, (să nu fie de deochi!)

2.1.1.2. Valențele combinatorii, atât cele ale vocalelor cât și cele ale consoanelor, sunt dispuse de o parte și de cealaltă a fonemului, în așa fel încât vocalele-nucleu pot ocupa în structura fonică a interjecțiilor fie poziția inițială, fie finală, fie chiar și o poziție mediană.

2.1.1.2.1. Cele mai frecvente combinații interjective ale fonemelor vocalice-nuclee sunt combinațiile realizate cu fricativa faringeală surdă h și consoană y (iot), astfel:

$h+a!=ha!$, $a+h=ah!$, $y+a=ya!$, $a+y=ay!$

$h+e!=he!$, $e+h=eh!$, $y+e=ye!$, $e+y=ey!$

$h+a+y=hay!$, $h+e+y=hey!$ pentru a și e

$o+h=oh!$, $y+o=yo!$ pentru o

$h+y=hu!$ Pentru u

În alte limbi ele există (cf. rom. *ho!*, *uh!*, engl. *ye!*, span. *hoy!* etc). Chiar dacă există și în turcă, ele sunt probabil puțin frecvente. În plus, nu este exclusă posibilitatea unor confuzii în privința percepției acustice, uneori, ceea ce se notează cu *e!* este mai degrabă interjecția *ye!*

Vocalele o și u, ca nuclee interjective, realizează și mai puține combinații cu fricativele h și y. Există însă alt tip de combinații specific lor și corespondentelor lor posterioare (bilabialele o și u), și anume:

2.1.1.2.2. Combinațiile cu occlusiva bilabială surdă p, occlusiva dentală t și fricative labio-dentală surdă f, combinații în care p ocupă numai poziția inițial:

$p + eh/öh = peh!$ /*poh!* /*pöh!* folosite mai ales repetate (*peh-poh*)

$p + uf = puf!$

$p + tuh = ptuh!$

Fricativa labiodentală surdă f se combină numai în poziție finală, deși în unele notări apare și medial (cf. *tfu!*): *o-/ u-/ ö-/ ü-/ -f = of!/ uf!/ of!/ uf!*, toate acestea având câte o valență anterioară pe care p și t o pot satisface

iar t în poziție inițială, cu excepția combinații în care și t, combinații în care îl secondează pe acesta

$t- + -u = tu!$; $t- + uh = tuh!$; $t- + uf = tuf!$;

$t- + f + -u = tfu!$, iar *pt-* + *-uh* = *ptuh!*

2.1.1.2.3. În sfârșit, un alt tip de combinații, este acela în care intră fricativa labio-dentală sonoră v, în poziție inițială: v + *ay* = *vay!*, v + *ah!* = *vah!*

Se impun câteva observații

Mai există, fără îndoială, și interjecții al căror nucleu este o consoană (cf. rom. *ptruu!*, cu nucleul *-r*), *ptrust!* (tot cu nucleul *-r*) etc., în marea lor majoritate interpretative (neexclamative) (cf. turc. *bre!*, *bire!*, *be!*, *işte!*, *psst!*, *pist!* etc.) care se bucură de un alt tratament în limbă.

Astfel de interjecții (și lor li se adaugă *tu!*, *tuh!*, *ptuh!*, *tuf!* etc.) fac trecerea către onomatopee. *Ptuh!*, de exemplu, este o interjecție exclamativă, dar la origine e onomatopee imitând un act fiziologic (scuipatul).

(Continuarea în numărul viitor)

Acad. prof. dr. Marco LUCCHESI –
Academia Braziliană de Litere

Universitatea de Stat din Rio de Janeiro – BRAZILIA

„ROMÂNA E O LIMBĂ CARE ARDE, PRECUM VERSURILE LUI OVIDIU, UN SEMITON DEASUPRA LATINEI“

Am în fața ochilor primul vers dintr-o poezie a lui Eminescu despre scriitorii cel mai inspirați ce s-au dedicat limbii sale:

*Văd poeți ce-au scris o limbă, ca un fagure de miere:
Cichindeal gură de aur, Mumulean glas de durere,
Prale firea cea întoarsă, Daniil cel trist și mic,
Văcărescu cântând dulce a iubirii primăvară,
Cantemir croind la planuri din cuțite și pahară,
Beldiman vestind în stihuri pe războiul inimic.*

Sunt versuri decisive și consacrate scrise de poeții, albine-lucrătoare, ce au îmbogățit fagurele unui patrimoniu latin la răsărit de Tibru. Și cu toate acestea, pre-istoria mea de prietenie cu româna părea să dezmință versurile lui Eminescu. Ea a început fără să-mi fi dat seama cu primul album de timbre, în copilărie. Unele indicau un nume obișnuit, „poșta română“ fără accent ori sedilă, iar copilul a considerat ca de la sine înțeles că erau italieni, din capitala Roma. Nici măcar nu bănuia că eroarea asta de clasificare era totuși corectă într-un anumit fel: legăturile unei latinități resimțite în limba de care mă apropiam.

Au sosit după două somptuoase tomuri, socialiste, ale academiei române, care mi-au clarificat vreo două lucruri, ca de exemplu originea exactă a timbrelor. Totuși, era vorba de un pasaj fără muzică ori partitură, doar legea de fier, surdă a sintaxei lui

Moise. Mă simțeam într-un gol, ori mai bine-zis, mă înecam în torentul de diacritice în plenitudinea celor treisprezece ani ai mei. Am decis să nu mă mai gândesc la asta, preferând limbile pe care la capturas pe undele scurte. Frumosul meu radio RCA, în mijlocul fulgerelor și furtunilor receptării, nu simțea nici un semn dinspre așezările românești. Iată, soseau vânturile primei poezii pe care le-am citit din Eminescu, „La Steaua“, în ediție bilingvă, pe care n-am mai părăsit-o niciodată, în seninul plajei de la Guanabara, sau în același senin ce se răsturna în zăpada de la o mănăstire de la Orșova, pe fondul munților Carpați. O oază de calm.

Traversarea secolului al XX-lea (așa cum o înțeleg Blaga și Guimarães Rosa, despre Trecere sau Travessia), implică, într-un anumit mod, actul de a deveni român, aparținând unei ramuri a acestei familii culturale împesărite. Ar fi fost posibil a locui fractura scenei contemporane, fără paginile luminoase și dezvrăjite ale lui Cioran? Cum s-ar putea face un diagnostic acut și pătrunzător al modernității, lichidă ori gazoasă, dacă ne-am lipsi de cartea lui Noica *Șase maladii ale spiritului modern*? Cum să traducem viziunea mitului cu care ne alintăm astăzi dacă Eliade nu ar fi cotrobăit babelurile de pergamente și n-ar fi mers în regiunile pierdute ale lumii spre a da viață unei noi formulări ale acelor tremendum et fascinans? Iar dacă avangardele române din secolul trecut n-ar fi îmbobocit, nu am fi pierdut atâtea dintre acele aspecte ale viziunii noastre despre lume, instrumente ale limbajului de a simți și a reasuma această absență ce ne rănește? Am făcut parte de acea familie, chiar dacă limba îmi scăpa, atât de apropiată și atât de îndepărtată, precum cea care separă constelațiile lui Orion și a lui Scorpion.

În prima mea vizită în România, mai precis la Craiova, în îndepărtatul an 2003, româna a operat un salt cuantic în noosfera mea. Nicio gramatică n-ar fi fost în stare de a adăuga chipuri, sentimente, amintiri pline de franchețe. Limba care cândva părea dură ca un deșert, cu vastele sale șiruri de cactus, cu spinii semnelor diacritice, aceeași limbă cactacee mi s-a arătat în întreaga ei frumusețe.

Fagurele de miere, stelele lui Alecsandri, harpele lui Eminescu: o sirenă mă leagă de trupul sinuos al cuvântului. Dacă nu m-aș fi legat de stâlp ca Ulise, nu-aș fi reușit nici măcar să-mi odihnesc ochii. Și aici mă regăsesc, dragi prieteni, fără apărare. Fiindcă româna e o limbă care arde, precum versurile lui Ovidiu, un semiton deasupra latinei: în lejeritatea metafoanelor, în accentele ce acoperă precum căciulile vocalele spre a le proteja de roua limbajului,

în rădăcinile de iotacisme și de rotacisme ce se răspândesc pe terenul latin cu tuberculii și rizomii săi; în cantitatea rodnică a diftongilor și triftongilor, flori colorate ce dau românei o strălucire orbitoare inconfundabilă. Mă gândesc la Alexei Mateevici când afirmă:

*Strângeți piatra lucitoare
Ce din soare se aprinde –
Și-ți avea în revărsare
Un potop nou de cuvinte.*

O mare de cuvinte ce se aprind cu lumina soarelui. Și cu toate acestea, timbrele poștei române și ars amandi a lui Ovidiu, bag samă din cărțile lui Coșeriu, că româna e parte a țesutului balcanic, înainte de Roma, în continuitate cu Tracia, Iliria și Albania, surori de sânge pe jumătate, fiice ale unor părinți diferiți, alăptate cu toate acestea de aceeași sâni. Cu moștenirea paleoslavă sporindu-mi mie zăcămintele fonetice ale limbii mele viitoare, căreia i se adaugă slavona, cu întregul său de cuvinte, de impact și de frumusețe, cu aura de tămâie ce împrăstie vocalele de sticlă, ca și cum am simți înăuntrul lor un bas adânc, un basso profundo ce le scandează: cuvinte de ușoară răsuflare, dar cu mari și nebănuite surprize, ca o amplă blagoslovenie recitată la ușile iconostasului.

O limbă ce mi-a părut vanitoasă, cu trecere naturală între sacru și profan, mereu gata să-și schimbe veșmintele și iat-o cu severul chip al caracterelor latine, cu alcătuirea elegantă a alfabetului grec, cu aurul insolit al icoanelor în care se înnoadă caracterele chirilice. O limbă ce poartă cu sine un scrin invizibil. Trupul său, atât de tânăr, se lasă înțeles din răcoarea pielii de velur, din ochii sensibili, echilibru și eleganță ce-a vrăjit renumiți maeștri croitori, între care Philippide, Pușcariu, Rosetti.

Cu cât studiam limba cu atât eram mai convins că era vorba de un sistem jazzistic, în tensiunea dintre saxofon tenor și contrabas, pian și clarinet, improvizația unui acord mai dinainte armonizat ce se reconfigura de-a lungul replicilor invizibile. Trâmbița vrea frontiera și arcușurile, granița; metalele spun ora, iar bateria, ceas; chitara spune vers iar basul răspunde stih.

Puține limbi cunosc timbre de vocale și culori ale lui Rimbaud. Puține limbi găzduiesc o atare diversitate, în stare de a semna un contract ecumenic: cuvinte de origine turcă, închise, libere, descălțate, glumețe ce comunică cu latina ori de origine slavă, concert pe trei voci ce reunește clopotele Estului, abatetoaca orientală și muezinul în minaretul levantin: limba a cărei țesătură răspunde cu delicatețe

războiului de țesut – atât de urgent și de necesare pentru pace. Un flux de cuvinte, ca Delta Dunării la capătul căreia toate cuvintele se revarsă îngemănate.

Victor Eftimiu laudă acest ragtime în „Odă Limbii Române“, veșmintele colorate, corzile pline de armonii:

*Vestigiul dac și farmecul slavon,
Înfipite-n armatura ta latină.
Călugărul elin și vajnicul cazac
Stambulul și Parisul te-altoiră.*

Strofa aceea m-a convins de fascinantul hibrid românesc dintre mănăstirea de la Sinaia și biserica de la Stavropoleos, precum și cea de la biserica Sfântul Gheorghe din Timișoara, numeroasele francizisme și un ansamblu de cuvinte turcești.

Îmi imaginez o poezie între Gherasim Luca și Tristan Tzara lansând o mână de cuvinte de origine turcă, osmanale și cumane, spre a realiza un fel de magie abracadabra de opt silabe, o aventură strict pentru a fi ascultată. Nu acordă atenție la sensul cuvintelor, ci doar la sunetele lor. Și scriu ca și cum ar fi niște graffiti pe Splaiul Tudor Vladimirescu, limbaj zaum al futurismului rus, un solo de jazz:

*Babalâc balama baltag:
Bumbac bursuc butuc.
Papara pastrama pastuc
chibrit chiabur chilipir!
Taraba taron și taraf:
Huzur lighean musafir.
Oh! Pilaf sandrama sidef:
trufanda, zambila, zuluf.*

Printr-o stranie suflare, aș putea spune ca Leporello, madamina, catalogul e acesta, cu iubirile mele parțiale și cu timbrele de origine română. Iată fragilul meu repertoriu, eminescianul stup de albine, punctajul nesigur al bibabului meu de jazz. Îmi place să-l amintesc pe G. Călinescu: „amestecul de cuvinte de originele“ care dau românei „o bogăție extraordinară de culori lirice“, înaintea termenilor de „impasibile latinătăți, smeritele gângăveli slave, răstelile maghiare, caraghiozlăcurile turce, grecismele peltice“.

Iată catalogul care presupune nu doar vastă selecție lexicală, ci mai degrabă o constantă dorință de libertate, aceea de a reuni forme risipite, elemente eterogene. Libertatea de a crea întâlniri neașteptate. Libertate. Și totuși, trebuie să spun că surprinzătoarea mea întâlnire cu româna a avut loc în 2014 la Rio de Janeiro, în carcera de la închisoarea din Bangu.

Merg în închisori spre a îmbogăți bibliotecile și spre a demonstra cât de mult lectura e izvor de libertate și de civilitate. Când îmi e greu să înfrâng bariera primei întâlniri, îi invit pe toți să facă un cor și după câteva probe ne punem cu toții să cântăm împreună, când nu importă deloc rezultatul ci procesul. Ne cufundăm în text și în discuții. Un străin a cărui origine îmi e complet necunoscută face o observație judicioasă. Îl întreb de unde vine și îmi răspunde că ar veni de pe lună ori dintr-o țară greu de ghicit. Insist: „Da, de unde?” Iar el răspunde cu un gest de lehamite: „din Brașov, România“. Spun doar atât, fără a-mi ascunde surpriza: „Bineînțeles! E un oraș foarte frumos!“.

Revin la portugheză în timp ce el se ridică, mă îmbrățișează și mă sărută pe obraji. Poate fiindcă s-a recunoscut în ecoul limbii sale materne, în mijlocul închisorii, în deșert, unde suntem cu toții orfani de limbă, ascunsă, păzită ca o taină, aur alchimic, limbă sacră, ultimă hieroglifă capabilă să ne salveze chiar și în închisoare. Să zicem că s-ar chema Ion și m-a zis un vers din Vasile Voiculescu plin de vigoare în acel spațiu: „vânt bătrân cu miere-n spinare“.

Libertatea în limba din închisoare. Aceeași libertate pe care România a știut să o reînfiorească pe străzile din Timișoara în 1989 și care cu generozitate îmi oferă o atare onorificență. Și închei cu

poezia completă „Grai Valah“ cea amintită de Ion în îndepărtata închisoare:

*Grai tămâiat, cătuie de petale,
Gândul mi-a ciobănit pe plaiurile tale.*

*Umblă singur pe munți de sare,
Vânt bătrân cu miere-n spinare.*

*Șerpi de răcoare verde în pâraie,
Cărări de bucium lung te întretaie.*

*Granguri de aur boabele-ți ciugul',
Șesul ți-l ară dorul cu plugul.*

*Calc des cu sufletul arsu-ți coclaur,
Din fund oftează strămoșii de aur.*

*De piscul tău, unde se-mbină
Pale de nori cu limbi de lumină,*

*Buzele-mi razăm fremătătoare,
Slăvit pistol de piatră și floare.*

Traducător: George Popescu

Discurs ținut cu ocazia primirii titlului „Doctor Honoris Causa” din partea Universității „Tibiscus” din Timișoara.

Sursa:

Revista de filologie „LOGOS”, nr. 2, decembrie 2017

*
**

Întru cinstirea limbii române

– Fragment din **Ion Coja în dialog cu RODICA LĂZĂRESCU** –

– Am în față trei volume – *VIN AMERICANII*, *PARIS BY NIGHT* și *LEPĂDAREA DE SATAN* – adică trilogia *ȘEITANII*, apărută la finele lui 2015 la Editura Aevea. Chiar și numai titlul ne trimite cu gândul la o cronică de familie. Cine sunt Șeitanii, stimate domnule profesor Ion Coja?

– Șeitanii sunt cei pe care îi pomenesc în carte: neamurile mele, venite din Ardeal în Dobrogea, și mai ales cei veniți din Satulung, de unde era bunica, Șeitanca. S-au stabilit în Dobrogea și au românizat-o. Mai apoi, în interbelic au venit în Dobrogea și mulți olteni, iar după 1960 omniprezenții moldoveni... Bașca aromâni! Sinteza românească din Dobrogea este unică! Ca și spiritul dobrogean. Trilogia mea este o încercare de „mărturisire” a acestui spirit dobrogean, constănțean. Dar, ca orice titlu care se respectă, Șeitanii mai permite o decodare. Literatura se naște din ambiguitatea limbajului! Din polisemia

cuvintelor!... Din „așa-i vorba românească, cu mai multe înțelesuri“!

– Faceți multe considerații de natură lingvistică. Deformație profesională? Ați predat la facultate teoria limbii și asta se vede din roman.

– Am lăsat să se vadă că sunt profesor de limba română, ba mai mult, am vrut să fac din **limba română personaj literar al romanului**. Scriitura mea este dependentă în mare măsură de limbaj, de virtuțile limbii române, o limbă extrem de potrivită pentru literatură. **Cuvintele intervin decisiv în viața personajelor mele, ca și în viața oricărui scriitor autentic. Trebuie să scrii în așa fel încât să lași impresia că textul tău nu putea fi scris decât în limba română!**

<https://ioncoja.ro/mi-am-facut-propria-editura-ca-sa-pot-edita-si-tipari-in-deplina-libertate-romanul-seitanii-2/>

Nicolae MAREȘ

Să fiu auzit

Îți mulțumesc limba mea
Maica mea
că venit-am pe lume
o dată cu tine
că fost-ai
cea care mi-ai dat un nume
mie și la tot ne înconjoară
că mă află în ceata de tine călăuzită
că în graiul pe care tu l-ai modelat
din generație în generație
mă exprim
că în straiete tale sunt îmbrăcat
din cap până în picioare
că prin tine
pot umbla sigur prin lume
și atunci când vorbesc
sunt înțeles
mândru sunt că din Rădăcina ta
purces-am
după regulile tale
în gând exprim
Bucurii și tristeți
fără de tine
nimic n-aș fi înțeles.
Sub bolțile aurite ale cupolei
care la cer se înalță
mă simt în dumnezeiasă siguranță.
Că fiecare cărămidă are puterea unui
oștean
care pentru tine și-a dat și își dă viața
Limbă
Erou care niciodată nu cade
înălțat pe-o temelie de fier și din aur
în orice împrejurare
prin tine sunt auzit și aud

Erhört werden

Ich danke Dir, Sprache,
Du Mutter meine,
mit Dir zusammen wurde ich geboren.
Für alles, was uns umgibt,
und für das was nicht da ist,
hältst Du Namen bereit,
zeigst mir und meine Gefährten den Weg,
erlaubst mir, in über Generationen gereichten,
eigenen Worten, mich auszudrücken.
In Deinen Kleidern hüllst Du mich ein,
von Kopf bis Fuß.
Dank Dir kann ich die Welt
in Sicherheit erkunden und reden kann ich,
so dass man mich versteht.
Stolz bin ich dafür, dass ich

Deinen Wurzeln entsprang,
Deinen Gesetzen getreu
meine Gedanken,
Freude und Trauer, Dinge, die ich
ohne Dich nie verstanden hätte,
ausdrücken kann.
Unter Deiner goldenen Kuppel,
die in den Himmel ragt,
fühle ich mich geborgen.
Die Ziegelsteine tragen in sich
jeweils die Kraft von Soldaten
der bereit sind, für Dich, Sprache,
ihr Leben zu opfern,
im eisernem Grund verankert, in Gold geschmiedet,
Helden, die niemals fallen.
Dank Dir kann ich,
unter allen Bedingungen,
erhört werden und zuhören.

Traducere în limba germană: **Gabriela Căluțiu Sonnenberg**

Być słyszany

Dziękuję Ci, mowo ojczysta,
Matko moja,
przez którą przyszedłem na świat
która znalazłaś dla wszystkiego, co jest wokół nas
i dla tego, czego nie ma wokół nas
imię
która wskazujesz drogę mnie i moim towarzyszom,
która pozwalasz mi słowem, które stworzyłaś
z pokolenia na pokolenie
wyrazić się
w której suknie jestem odzian
od stóp do głowy
dzięki której
mogę chodzić bezpiecznie po świecie
i kiedy mówię
rozumieją mnie
dumny jestem, że twym Korzeniom
wierny
dzięki twym zasadom wyrażam swe
Myśli
radości i smutki
bez ciebie nie byłbym zrozumiany.
Pod twą złotą kopułą, która
wznosi się ku niebu
czuję się bezpieczny.
Której każda cegła ma moc
Wojownika
gotowego oddać za ciebie życie
Mowo
Bohaterze, który nigdy nie upada
wykuty z żelaza i złota
dzięki tobie jestem słyszany i słyszę
w każdych okolicznościach.

Traducere în limba polonă: **Paweł Krupka**

Victoria MILESCU

PATRIA MEA – LIMBA ROMÂNĂ

Nicăieri nu există

o patrie mai frumoasă, mai bună
decât cea în care trăiesc –
limba română

aici prundul pe care pășesc
frunzele ce străjuiesc
răsăritul de soare, de lună
de oriunde aş fi
mă strigă în limba română

nicăieri cerul nu e mai senin, mai albastru
cum e în rostirea vorbelor ei
aureolate de astru
de care mă sprijin în zbor
și chiar de-aș umbla prin văile morții
nu mă tem, nici în furtună
dacă de mână cu ea merg –
limba română

nicăieri n-ai să întâlnești izvoare
cu ape ce dau tinerețe, vigoare
și viață fără de moarte
decât în patria mea, pe chip cu marama
de borangic a Maicii Izvoditoare
unde din când în când câte un înger coboară
și printre noi rămâne
fermecat de dulceața
limbii române

nicăieri nu sunt creste mai limpezi
purând coroană diamantină
de stirpe rară
decât aici
unde se nasc bărbați înveșmântați în zale de foc
și cușmă de piatră
bărbații eroi
de care și zeii se tem uneori

nicăieri lanurile nu sunt mai ample
harpe mătăsoase sub vânt
mângâiate de palmele celor ce sunt
de visele celor ce vor veni
stropite cu maci și nemuritoare
cu aurul spicelor împletit în cununi
purtate de fete fecioare
la sărbătoare în chiot
când le răspund detunând
de dincolo de milenii
brazii până la stele, păsările măiestre
munții mari ciocnindu-se
precum cupele împlute cu vinul
ca sângele vitejilor ce sună din corn
pe vârful cu dor
decât aici
în patria mea străbună
bucurându-se în limba română

nicăieri nopțile de vară
nu sunt mai pline de vrajă
cu zâne despletindu-și în iarbă
părul cu scoici și perle, șerpi de smarald
sub aripile păsărilor de pradă
decât aici unde zimbrii și inorogi și
cerbii cu nestemată în frunte
vin să se adape
din jertfa pădurii pe înserate

nicăieri codrii de aramă
nu sună mai grav, mai sonor
sub pasul prințului vânător
urmărind un mistreț cu colți de argint
ori un vultur cu inima cruciată
printre cei ce se rotesc
după doina de jale a ciobanului cu turma în vale
decât aici
unde legenda e sângele din venele
graiului românesc

dați-mi să beau
să cânt și să joc
după datina din popor
căci dacă va fi să mor
mă vor îngropa sub un pom umbros
lângă un fluier de os
și mă voi face și eu țărână
sporind ogorul, câmpia, moșia patriei mele –
limba română.

Marian ILIE

În Limba Mamă – fiind

Îți mulțumesc, Doamne, spășit
De câte Te-ai milostivit
Să-mi dăruie mie – biet eon
Rătăcitor într-un Trigon
Pe unde curge incoloră
Lumina care mă devoră
Din focul cel ascuns în toate
În marea Ta Deplinătate

Că mi-ai dat, Doamne, pe degeaba
Pământul, aerul și apa
Și mi-ai dat cer să-mi ceruiesc
Aripi din regnul îngeresc
Să mă înalț, să vreau mai sus
Din răsărit până-n apus
Și-ajuns acolo lângă soare
Dogorile să mă-mpresoare
Ca înapoi să mă trimiți
Cu ploaie de meteoriți...

Ci n-a fost, Doamne, cu păcat
C-am îndrăznit de m-am urcat
Și-am coborât între cuvinte
Împărtășit cu Cele Sfinte
Lumit în carne și în gând
Din aer, apă și pământ
Cernut de cer din Slava lui
Pe limbile Pământului
Din care una ca năframă
Mi-ai dat să-mi fie Limba Mamă
În care să mă fiu fiind
În șerpuire și în jind
Să râd, să plâng, să tac, să ard
În sufletul cel fără gard
Să văd, să dojenesc, să iert
Iubind nespus conturul cert...
Și, Doamne, cum mă primeniși
Cu largul ochilor deschiși!

Cuvintele nicicând

Cuvintele nicicând nu m-au trădat
Oricâte jocuri m-am jucat cu ele

Tot ridicând și dărâmând castele
De fiecare dat-am câștigat

Că le-am primit în inima deschisă
Cu sufletul tânjind după taifasuri
Stăteam cu ele ceasuri după ceasuri
La descântat de caloieni din clisă

Da – am bătut și țurca pe maidan
Și ne-am ascuns – ca hoții de vardiști
Înseninam la suflet oameni triști
Pe-orice nefericit meridian

Ne cățaram prin pomii plini de roade
Sau ne jucam pe pajiște de-a caii
Eram – pe rând – supușii, zmeii, craii
Și luptătorii de pe baricade

Ne răsfirem pe gheață-n nemți și ruși
Mimând armate-n lupte pe patine
Dar nici împotmoliți prin limbi străine
Nu ne lăsam prizonieri și duși

Iubirea însăși ne era un joc
În tainicele seri de Dragobete
Cuvintele le mângâiau pe fete
Iar noi, în preajmă, parcă luam foc...

Cuvinte – universuri spiralate
Cu care-n joacă te îndepărtezi
Dincolo de galactice zăpezi
Remodelându-ți spațiile date...

Pe limba-n care sunt

Ce greu a fost să-mbătrânesc
Să mă colind în lung și-n lat
Silit să mă despământesc
În subiect și predicat

Nu-mi pare rău dac-am greșit
Regret că n-am greșit mai mult
Să mă fi fost dezlănțuit
Și-n complement și atribut

Aș fi putut să mă reflect
Mai pe de-ntins, mai frământat
Și aș fi fost mai subiect
Și m-aș fi mult mai predicat

Mă predicam în mod curent
Ca subiectul cumpătat
Între oricare complement
Și fiecare predicat

Am fost și textul predilect
Al celor ce m-au cunoscut

Când vânturam la subiect
Câte-un năvalnic atribut

Nu-i cu păcat, nu e târziu
Să mă răsfăț din când în când
Pe limba-n care, iată, scriu
În care m-am născut și sunt

Limba de zălog

Sunt simplă parte de vorbire
În marele discurs divin
Că mă conjug și mă declin
După citate din psaltire

Am trăsături definitorii
De cum mă sunt și cum mă fac
De cum m-aud și cum mă tac
De cum mă umblu prin istorii

Cobor sau urc aceleași spire
De timp și spațiu din belsug
Și mă declin și mă conjug
Ca simplă parte de vorbire

În limba sfânt-a vechii ginte
De la Răscrucea dintre lumi
Zălog lăsat ca să-mi asum
Răscumpărarea prin cuvinte

Că însumi eu ades furat
De duhul codrului de fag
Hălăduiesc prin el pribeag
Până la ceas de Scăpătat

Și-atunci în limba de zălog
Rostesc descântece și rugă
Fac semnul vechi al sfinte cruci
Și ies din codru inorog

**

UN PIOS OMAGIU DE ZIUA LIMBII ROMÂNE

Se cuvine să i-l aducem regretatului nostru senior-confrate **Corneliu Leu**, căruia îi datoram în mare măsură instituirea acestei sărbători a Neamului, ca și serialul de ample manifestări anuale de acum mai bine de un deceniu, când mulți scriitori români se rezemau de pietrele Babelor și stăteau la taifas cu Sfinxul din Bucegi pe nemuritoarea noastră limbă.

Dragă Cornel,

Ai fi împlinit cât de curând 84 de ani. Ai ales să nu atingi această treaptă. Te-am omagiat la aniversarea a opt decenii de viață, știi bine, reliefând omul minunat care stă în spatele creatorului, al scriitorului complet.

Ai lăsat limbii române una dintre cele mai întinse opere literare.

Ai avut o viață bogată, ai ocupat poziții înalte în lumea culturii și artei, cu rezultate remarcabile.

Prin anii 70 ai secolului trecut, descopereai și recreai, pentru televiziunea română și pentru noi toți, lumea Chinei și a Vietnamului, evidențiind nu exotismul, ci viața însăși, adevăratul Orient.

Așa ne-am cunoscut, ochi pătrunzător, analist de primă mână, condei bogat, de substanță și înaintea de toate inimă primitoare, înțelegătoare, săritoare. Iubirea, omenia și iertarea, iată trei virtuți morale pe deplin potrivite cu tine, omul Corneliu Leu.

Eram în SUA când te-am întrebat de ce nu candidezi pentru funcția de Președinte al Uniunii

Scriitorilor din România, tu deținând cel mai vechi carnet membru în această breaslă. Te-ai hotărât greu și mi-ai spus că nu ai de gând să ocupi această funcție, vrei doar să animi lumea literară, să evoci principii, să evidențiezi căi de parcurs etc.. Îți încolțise gândul de aur al împlinirii primei uniri cu Basarabia, prin mediile scriitoricești, prin cultură.

Neobosit. Bun organizator. Mereu animat de proiecte noi. Eseurile tale privind viața politică și socială, adunate într-o carte, te vor evidenția drept gânditor politic de seamă al acestor ani.

Era vorba să revii anul acesta în Extremul Orient, cândva prin Octombrie, să vorbești despre limba română, căreia tu i-ai desemnat, prin energie nemăsurată și bătălii câștigate prin strădania și perseverență, o zi a ei, 31 August.

Dragă Cornel, prieten rar, spiritul tău superior se ridică deasupra lumii prafului, căreia tu i-ai închinat viața. Drum bun spiritului și odihnească-se în pace trupul cel pieritor! Pentru că, timp de odihnă nu ți-ai găsit timp de optzeci și trei de ani!

Din Beijing, de lângă Templul Soarelui,

12 Iunie 2015

Constantin Lupeanu

<https://mail.google.com/mail/u/0/#sent/KtbxLwHQBScdNsQfKbXDMTrsSqxrCZWg?projector=1&message-PartId=0.1>

Tușeu e-MI

Unică și inconfundabilă – limba română!

Nu-mi imaginez să mai existe o limbă în care să se poată purta un astfel de dialog:

- Cum te numești, domnule?
- Petre Panaitescu-Poenaru
- Și ce lucrezi?
- Prepar pește prăjit pentru pescari.
- Bine, și ce anume faci?
- Pun peștele pe plăci, pisez piper, presar piper peste pești, potrivesc plăcile pe plită; pentru peștele prăjit pregătesc piure; pun peștele pe platouri; pentru placul pescarilor pun pahare pentru palincă.
- Dar de ce vorbești numai cu „P“?
- Poftim?
- De ce vorbești numai cu „P“?
- Pot pronunța pe „P“ perfect perceptibil.
- Ei, asta e acum! Pun rămășag că la întrebările mele vei greși.
- Primesc provocarea.
- Pe cât?
- Pun pariu pe patru poli!
- S-a făcut! Spune-mi, ce-ți place să mănânci?
- Pastramă, papricaș, pârjoale, pui pane, porumbei, piftie piperată, pește, plachie, prefer păstrăvi, potârnichi, papanaș, papară.
- Și ce îți place să bei?
- Palincă, pinot, pelin, porto.
- Și la desert?
- Plăcinte, prăjituri, pișcoturi, pepene, prune, pere, portocale, piersici, papanași.

- Dar înghețată obișnuiești?
- Puțin; profiterol, parfait.
- Spune-mi, cum îți petreci timpul liber?
- Primăvara prefer plimbări prin parcuri, pe poteci, prin pădure, prin poienițe.
- Dar vara?
- Plajă, pescuiesc.
- Și iarna?
- Prefer patinajul.
- Te pomenești că poți să-mi spui și o poezie numai cu litera „P“?
- Pot.
- Asta nu o mai cred. Spune-o!
- Poezia poetului Petru Popescu:
 „Prin păduri, peste poiene,
 Prin pustiuri, peste pietre
 Păsări, pâlcuri pribegesc
 Părăsindu-și puii proprii
 Pe pământul părintesc
 Prima pasăre, pilotul,
 Plescăind puternic pliscul,
 Plutea pur, privind pământul
 Pajiștea, pădurea, piscul.“
- Off... Văd că am pierdut... Pa!
- Pardon, pentru pariul pierdut plătești patru poli!
- OK. Plătesc.
- Pune paralele pe portofel...!

(Text preluat de pe Internet)

Ben TODICĂ

Ziua Minerului În anii '60-'80 – 6 August

În fiecare an, pe data de 6 august, sărbătoream în Ciudanovița, sus pe dealul Golgotei, Ziua Minerului, zi în care îi comemoram pe minerii uciși în timpul Grevei de la Lupeni din anul 1929.

Dis-de-dimineață eram treziți de orchestra fanfarei din Jitin, satul vecin, de unde Nenea Chise, șoferul, îi aducea cu renumita sa mașină „Molotov“. Traversând localitatea minieră în drum spre dealul Golgotei, fanfara vestea începutul sărbătorii. Era ziua în care întreaga comunitate lua parcă o pauză de câteva zile. Sus pe deal, îmbrăcați în straie de sărbătoare, reprezentanții minelor de la București, Timișoara și ai Exploatarei Miniere Banat – Sovrom Kvartit prezentau bilanțul realizărilor. Totul se încheia cu spectacole muzicale, întreceri sportive, decorații oferite frunțașilor muncii și mese îmbelșugate, cu tarabe improvizate ale tuturor instituțiilor alimentare din Banat.

Tatăl meu a lucrat 39 de ani în minele de uraniu și, aproape în fiecare an, era decorat cu diferite insigne în această zi, până când, într-un final, a primit Medalia Muncii, distincție care îi oferea anumite privilegii, precum călătorii gratuite și participarea la diverse evenimente naționale. Eu, sora mea și fratele meu eram mândri de tata; iar mama, deși se bucura și ea, spunea mereu că ar fi fost mai bine să-i dea bani decât încă o insignă, ca să ne fie viața mai ușoară.

Cu o seară înainte, oamenii primeau suluri de hârtie roșie pe care scriau cu cretă albă tot felul de sloganuri și urări adresate partidului și „conducătorilor noștri iubiți“. Acestea erau așezate în ferestre, astfel încât, pe toată lungimea localității, străluceau felicitările și steagurile tricolore din balcoanele blocurilor. Întreaga populație era îmbrăcată în haine de sărbătoare.

Noi, copiii, ne bucuram să gustăm din toate bunătățile de sezon și, în mod special, din pepeni, lubenițe și struguri. Nu mai vorbesc despre orchestrele de muzică populară și ușoară din Banat. Veneau ansambluri multiculturale – bănățene, sârbești, nemțești și ungurești – iar printre atracțiile cele mai așteptate era și un meci de box între echipa Minerul și „restul lumii“.

Soseau autobuze din toate localitățile Banatului. Fripturi, mititei, crenvurști și bere din belșug. Muzica și discursurile răsunau în toată valea și printre munți prin sistemul de radioficare sovietic, întins de-a lungul stâlpilor cu difuzoare. Artiști de seamă apăreau pe marea scenă proaspăt construită, aduși din întregul Banat, iar noi, copiii, alergam în spatele scenei, acolo unde stăteau inginerii de sunet cu uriașă stație de amplificare rusească, mare cât un dulap sau o ladă de zestre. Ne fascinau lămpile aprinse, indicatoarele și „ochiul magic“ care controla volumul sunetului de pe scenă.

Eram liberi. Părinții erau ocupați cu petrecerea. Familiile erau aduse cu autobuzele din șantier și, într-o atmosferă de picnic, așezate pe păături sau pe foi de cort, grupate pe familii ori pe echipe muncitorești, petreceau întreaga zi în sărbătoare. Seara, în aceeași manieră, erau duse înapoi acasă. După încă o zi de odihnă, oamenii coborau din nou în adâncuri.

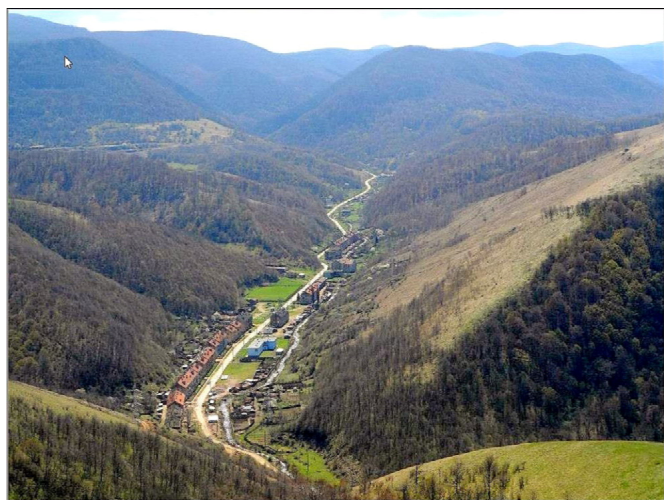
Întotdeauna așteptam această sărbătoare mai mult decât orice altă zi a anului. Era ziua în care erau omagiați ortacii din întreaga țară și comemorate victimele accidentelor de muncă din minerit. Era ziua în care toți ne simțeam o singură familie.

CIUDANOVÎȚA – DIN CENUȘĂ

Eseu S.F.

- Vreau o bere radioactivă de Ciudanovița!
- E cea mai bună bere din Europa!

Așa începe reclama care a făcut înconjurul lumii.

Bere fabricată cu cea mai dulce apă din lume – apa Jitinului, captată direct de la izvor – apoi lăsată, timp de o lună, într-o galerie veche de coastă, acolo unde pământul încă mai păstrează memoria minereului de uraniu.

Legenda spune că, după acest tratament, berea capătă proprietăți miraculoase. Unii spun că distruge

celulele canceroase ale prostatei. Alții, după câteva pahare, jură că le-a dispărut și cancerul din creier și din stomac. Se recomandă, firește, o singură sticlă pe zi, după masa de prânz.

Ciudanovița – acolo unde până și berea are istorie! Și nu este singura minune.

Apa radioactivă de Ciudanovița aprovizionează cele mai luxoase restaurante și cele mai exclusiviste stațiuni balneoclimaterice din Europa. Specialiștii – unii adevărați, alții inventați de agențiile de publicitate – susțin că băile în apele Jitinului, câte zece zile la fiecare șase luni, ar putea face minuni pentru trup. Iarna, pe plaja amenajată deasupra stâncilor, femeile se bronzază sub razele soarelui reflectate de zăpadă,

în timp ce vântul aduce dinspre deal particule din vechiul pământ minier.

Ciudanovița a devenit, în anul 2030, un paradis în care știința, legenda și absurdul s-au dat mâna.

Pe ruta Oravița – Ciudanovița este un du-te-vino înnebunitor. Autocare. Taxiuri. Mașini de lux. Limuzine. Elicoptere. Și turiști din toate colțurile lumii.

– Dar unde se cazează atâta lume?

Aici începe adevărata problemă. Nu mai există locuri. Toate locuințele libere au fost închiriate străinilor, iar dealul din apropierea releului este plin de corturi. Ciudanovița nu mai are suficiente paturi pentru turiști. Are nevoie de un oraș nou.

Iarna, stațiunea se transformă. De la izvor, din șosea, până sus, la releu, o linie de telescaun transportă turiștii spre vârful muntelui. De acolo începe aventura. Trei mari pârtii coboară spre vechea așezare. Prima trece direct peste deal și coboară în viteză spre zona Blocului 1, într-o coborâre de aproximativ zece minute. A doua pornește spre Gârliște, ajunge la primul izvor de pe drumul Gârliștei și continuă apoi pe vechiul drum, până în fața Blocului 1. A treia pleacă de la izvorul Gârliștei, traversează strada și coboară în valea Pârâului Poienii lui Enuică, urmând apoi cursul apei până între Blocul 2 și Blocul A.

Unde altădată se auzeau locomotivele și utilajele minelor, acum se aud clopoștii schiurilor. Ciudanovița schiază. Dar adevărata revoluție abia începe.

Se construiesc hoteluri înalte, luxoase, fiecare cu câte cincizeci de etaje. Un apartament costă în jur de două sute de mii de dolari americani. Pe acoperișurile hotelurilor sunt montate telescaune care pleacă spre cele patru vârfuri ce înconjoară stațiunea. Deasupra stâncilor din fața blocurilor este amenajată o pistă pentru avioane particulare. În fața fostei Direcții, precum și în apropierea Blocurilor A și B, apar mari ștranduri cu apă termală, piscine și plaje artificiale. Vara, turiștii se întind la soare. Iarna, schiază. Primăvara, fac excursii prin galeriile fostelor mine. Toamna, vin să vadă pădurile care au crescut peste vechile halde. Iar seara...

Seara, acolo unde odinioară se afla vechiul magazin universal, se aprind luminile. Un cazinou uriaș, în stil Las Vegas, ocupă centrul localității. Magazine. Restaurante. Săli de spectacole. Cazinouri. Hoteluri. Lumini. Muzică. Și milioane de oameni care au venit să vadă locul despre care, cândva, lumea credea că este condamnat să moară. Viva Las Vegas! Dar... Viva Ciudanovița!

Dincolo de toate pledoariile politice, dincolo de criticile aduse celor responsabili, dincolo de mărturiile triste și revoltătoare ale ignoranței în fața unui adevăr cutremurător, există ceva ce nu poate fi șters din istorie: sentimentele celor care au trăit și au muncit aici. Oamenii care au croit drum unor generații. Oamenii care au coborât în pământ atunci când alții se temeau să privească în adânc. Minerii. Ortacii. Oamenii care au sfredelit muntele cu o curaj și o bărbăție greu de imaginat astăzi. Ei au lăsat în urmă nu numai galerii, halde și blocuri. Au lăsat o epopee. Iar epopeile adevărate nu mor. Ele trec din tată în fiu. Din bunic în nepot. Din nepot în strănepot.

Plecând apoi pe toate meridianele lumii, odată cu copiii și nepoții celor care au muncit aici. Fiecare dintre ei poartă undeva, în ființa lui, o particulă din Ciudanovița. Poate nu de uraniu. Ci de memorie.

Sunt mândru că fac și eu parte din această gintă ciudanovițeană, născută din amestecul atâtor limbi, etnii, regiuni și destine. Români. Bănățeni. Ardeleni. Olteni. Moldoveni. Oameni veniți de pretutindeni. Au coborât în aceeași mină. Au mâncat la aceeași masă. Au împărțit aceeași pâine. Au respirat același praf. Au râs împreună. Au plâns împreună. Și au învățat unul de la altul ceea ce înseamnă ortăcia. De aceea, când ne întâlnim, cred că ar trebui să ne spunem unii altora, așa cum făceau minerii: NOROC BUN!

Pentru că, atunci când spunem „Noroc bun!“, nu salutăm doar omul din fața noastră. Îi chemăm și pe cei care au plecat. Îi aducem pentru o clipă lângă noi. Și poate că, undeva, în liniștea unei galerii părăsite, ecoul le răspunde: Noroc bun, ortacilor! Dragi prieteni ciudanovițeni, vă iubesc!

Fie ca lumina în care ne punem speranța să nu se stingă. Iar pentru cei care au fost, pentru cei care suntem și pentru cei care vor veni, să aprindem lumânări.

Nu pentru cenușa trecutului. Ci pentru lumina viitorului.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

Și poate că aici se află adevărata poveste SF a Ciudanoviței.

Pe vremuri, intrarea în localitate se făcea pe bază de viză. Uraniul transforma locul într-o zonă secretă. Minereul pleca de aici spre marile proiecte nucleare ale lumii. Ciudanovița era închisă. Păzită. Tăcută.

Astăzi, în această poveste imaginară, situația s-a întors pe dos. Nu mai ai nevoie de viză pentru că aici există un secret nuclear. Ai nevoie de bilet pentru că locul a devenit prea scump.

Superbogații lumii vin la tratament. Hotelurile sunt pline. Restaurantele sunt pline. Cazinourile sunt pline. Telecabinele sunt pline. Cerul este plin de avioane particulare. Iar vechile galerii, care cândva înghițeau oameni, acum îi atrag.

Dacă pe vremuri aici trăiau aproape zece mii de oameni, iar astăzi au mai rămas doar câteva sute, viitorul imaginat de noi poate răsturna istoria.

Din cenușă se ridică pasărea Phoenix.

Iar din cenușa unei localități aproape uitate se ridică o nouă Ciudanoviță.

Nu o Ciudanoviță care își uită trecutul. Ci una care îl transformă în poveste. O stațiune născută dintr-o mină. Un oraș construit peste amintiri. O lume nouă ridicată deasupra unei lumi dispărute.

Și poate că, într-o zi, când milioane de turiști vor coborî din trenuri și avioane, cineva va întreba:

– Dar ce a fost aici înainte?

Iar un bătrân ciudanovițean va zâmbi, își va ridica pălăria și va răspunde:

– Aici a fost o mină.

– Și ce s-a întâmplat cu ea?

– A murit.

– Și atunci cum a apărut orașul acesta?

Bătrânul va privi spre dealuri. Spre releu. Spre vechile galerii. Spre lumina care se aprinde peste vale.

Și va spune:

– Din cenușă.

Apoi va ridica paharul.

– Noroc bun!

Iar undeva, adânc sub munte, acolo unde odinioară se auzea numai ecoul târnăcopului, se va auzi pentru ultima dată vocea unui miner:

– Noroc bun, Ciudanovița!

Și muntele va răspunde.

VIVA CIUDANOVITĂ!

*
**

Tușeu e-MI

La data de 30 august se împlinesc 180 de ani de la nașterea lui **Alexandru Podoleanu** (1846-1907), un compozitor aproape uitat, deși an de an, în sfânta noapte a Învierii, în bisericile de pretutindeni ale românilor, milioane de credincioși cântă troparul „Cristos a înviat”, despre care se crede că ar fi un cântec din vechime, transmis din generație în generație. Potrivit unor surse, Podoleanu ar fi compus acest tropar, alte surse menționând că, de fapt, el doar ar fi adaptat și lansat linia armonică și corală atât de cunoscută astăzi. Redau mai jos o succintă prezentare a sa:

„În spatele acestei cântări se află un om: Alexandru Podoleanu, un compozitor român din secolul al XIX-lea, care a lăsat o amprentă profundă în muzica bisericească.

Născut într-o familie modestă, el și-a început drumul în muzică în cadrul Mănăstirii Neamț, unde a învățat primele taine ale cântării bisericești. Mai

târziu, și-a perfecționat talentul la Conservatorul din București și a devenit profesor, dedicându-și viața formării altor generații.

Dar adevărata lui moștenire nu sunt doar lecțiile... ci emoția pe care o simțim cu toții în noaptea de Paște.

Se spune că „Hristos a Înviat” a fost cântat pentru prima dată într-un cadru solemn, în fața unor personalități importante ale vremii, iar de atunci a început să se răspândească în toată țara.

Anii au trecut... iar cântarea a devenit atât de cunoscută, încât numele autorului a fost aproape uitat.

Astăzi, o considerăm parte din sufletul nostru... din credința noastră... din tradiția noastră.

Dar poate că e momentul să ne amintim și de cel care a dăruit această bucurie unei întregi națiuni.

Pentru că, dincolo de note și cuvinte, această cântare nu este doar muzică... este credință, este speranță, este lumină.”

Sursa:

https://www.facebook.com/privacy/consent/?flow=ad_free_subscription¶ms%5Baf%5Bvariant%5D=drop_off¶ms%5Bgcl_experience_id%5D=00a42f77-1ee2-446d-bab3-9d018785e742&source=ad_free_subscription_blocking_flow

A studiat mai întâi la Școala de cântări bisericești aflată la Mănăstirea Neamț și mai apoi la Conservatorul de Muzică, unde a studiat sub oblăduirea profesorului și muzicianului Eduard Wachmann.

S-a aflat la clasa de armonie printre elevii lui Ioan Cartu.

A absolvit și Facultatea de Litere și Filosofie.

A predat ca profesor de muzică vocală la Liceul „Sfântul Sava” din București și a fost primul organizator și dirijor al corului de la Biserica „Domnița Bălașa” din Capitală.

A experimentat la Seminarul Pedagogic București alături de Constantin Corduneanu, un sistem de predare numit „scripo-fonic”.

Ideile sale alături de cele ale lui D.G. Chiriac, au stat la baza circulării emise tuturor școlilor românești în 28 martie 1902 de către Spiru Haret, prin care educația muzicală în învățământ a fost așezată pe bazele folclorului românesc și ale valorilor occidentale.

Printre cântecele cărora el le-a compus muzica, se află colindul „Bună dimineața la Moș Ajun”, „Florile dalbe”, „Hristos a Înviat!”, precum și „Mulți ani trăiască!”

Bazându-se pe cântarea tradițională a Bisericii Ortodoxe Române Podoleanu i-a aplicat acesteia o armonizare adecvată. Stilul său a avut la origine

cântările psaltice acesta prelucrând cântările bisericești în spirit național. O bună parte a melodiilor pe care le-a compus Alexandru Podoleanu – scrise pentru cor mixt sau cor bărbătesc, au intrat în repertoriul tradițional și oficial al Bisericii Ortodoxe Române, precum „Doamne miluiește” (întreit), „Crucii tale”, „Hristos a Înviat!” (în Fa major), cântările de la cununie, „Imnul arhieresc”, catismele de la înmormântare, irmoasele, „Veșnica pomenire” (în Do minor), chinonicele. Fiind potrivite cu caracterul slujbei din care fac parte, echilibrate și accesibile pentru orice tip de formație corală, unele – precum „Hristos a Înviat!”, s-au răspândit în toate provinciile României.

Printre piesele corale corale bisericești create de Podoleanu, se regăsesc „Răspunsuri mari” (în Mi major și La minor) în care se întâlnesc formule comune „Răspunsurilor” tradiționale (Glasul V) după melodia lui Anton Pann, numeroase axioane și heruvice.

A compus și un concert intitulat „Pe a binelui cărare”.

În 1898 printr-o colaborare cu Dumitru Georgescu-Kiriace, a creat un „Proiect de programă pentru studiul cântului în școlile secundare de băieți și fete”. A fost în 1908 autorul cărții de „Muzică corală pentru școlile secundare. Program analitic aplicat la Seminarul pedagogic universitar din București”.

Ecouri la *Simbioze* nr. 7 – iulie 2026

Mihai Bandac: Excepțional număr. Mulțumim. Felicitări dlui Marian Ilie, redacției și colaboratorilor.
/ Cu prețuire / Fundația DLN.

Constantin Arcu: Mulțumesc frumos! Am aruncat o privire și apreciez că sunt multe texte interesante, inclusiv cel publicat de inepuizabila și incisiva draga Magda Ursache! Voi citi!

Felicitări și succes în continuare!

Gânduri senine

Ioan Miclău-Gepianu: Distinge Domnule Redactor-șef al prestigioasei Reviste „Simbioze”, Vă mulțumesc din tot sufletul pentru primirea acestei reviste virtuale. / M-am bucurat sincer și chiar acum de dimineață am început să o citesc. / Îmi aduce multă satisfacție, este o revistă serioasă în zilele de azi; de cultură, educație, morală sănătoasă – atât de necesară tuturor.

Cu multă prețuire,

Maria Diana Popescu: Vă adresez dumneavoastră și întregii echipe redacționale cele mai sincere felicitări pentru consecvența, pasiunea și dăruirea cu care slujiți cultura scrisă.

Într-o vreme în care publicațiile de ținută sunt tot mai greu de susținut, *Simbioze* dovedește că dialogul autentic dintre scriitori, cititori și valorile spiritului românesc poate continua cu demnitate și discernământ. Fiecare apariție reprezintă o nouă mărturie a credinței că literatura și cultura rămân repere esențiale ale vieții noastre.

Vă doresc să păstrați aceeași putere de a aduna în paginile revistei voci valoroase și să aveți parte de mulți ani rodnici, inspirație și împliniri editoriale.

Corina Vlad Diaconescu: SUPER BUNĂ REV. DOMNIEI TALE: TEME, ABORDĂRI, AUTORI – UNU’ ȘI UNU’. BRAVO! / ÎN PREMIERĂ AM CITIT UN PIC VERSURILE LUI NAE GEORGESCU! NU MI-AM IMAGINAT! MĂ BUCUR CĂ PUBL. ȘI NIC. MAREȘ, LUPEANU...

IAR TU EȘTI SUPER ORIGINAL CU INTRODUCEREA ÎN VERSURI, SIMPATICĂ – NU TE DEZMINȚI CA POET! / FELICITĂRI! / MULȚUMESC! / SĂNĂTATE ȘI INSPIRAȚIE!

Mihai Batog-Bujeniță: Un număr de colecție! Excelent articolul *Interjecții și onomatopee!* Felicitări! Vă trimit cu acest prilej și materialul pentru numărul viitor. Cu stimă / M.B.B.

Ben Todică: Mulțumesc pentru revistă și publicare distinse domn redactor și nobil frate în Duh, Maestre Marian Ilie! Numai bucurie, / Ben

Virgil Ciucă: Mulțumesc / Felicitări pentru „realizare

Amariei Emilia: Interesantă prezentate, tipică și unică „alla“ Marian Ilie! Felicitări și pentru acest număr!

Diacon Vasile: Bună seara. Calde mulțumiri pentru minunata ofertă pentru lectură. Mult succes!

Ileana Popescu-Baldea: Vă mulțumesc frumos! Felicitări și viață lungă publicației!

Gabriela Tihohod: Interesantă și prezentarea și conținutul! Mulțumesc!

Visarion Alexa: Mulțumesc!

Victor Albu: Mulțumesc. Sănătate și spor.

Constantin-Mihai Popescu: Mulțumim frumos!

Multe alte mulțumiri asemănătoare și emoticoane. O singură excepție, de la o scriitoare care se pretinde și pare, multora, distinsă: *Boule / Cum îți permiți să îmi trimiți mie prostiile tale? / Cretin* (fără vreun semn de punctuație). Se mai întâmplă – între scriitori – și ca la ușa cortului... de nunți, botezuri, cumetrii, parastase...! Cândva a scris despre mine în termeni elogioși. Mare belea... interesul, la români!

Am deschis și această rubrică, în ideea că ne va fi utilă în comunicarea cu cititorii, ajutându-ne să „măsurăm“ impactul produsului nostru și, în măsura în care este productiv, să ne adaptăm cerințelor „pieței“.

GALA PREMIILOR

acordate la Concursul de poezie patriotică „Sub crucea sfinților martiri brâncoveni“

La data de 15 august, în cadrul **Forumului Național Cultural „Brâncoveniana“** – ediția a VIII-a – 2026, are loc festivitatea acordării premiilor pentru concursul de poezie patriotică „Sub crucea sfinților martiri brâncoveni“. Urmare a evaluării lucrărilor trimise pentru concurs au fost acordate următoarele premii:

1. Trofeul „Brâncoveniana“ și Premiul special acordat de președintele de onoare al forumului, prof. univ. dr. George Coandă – **Ștefan Nigel** – Slobozia, jud. Ialomița;

2. Premiul Național și Premiul special acordat de Arhiepiscopia Târgoviște – **Shanti Nilaya (Georgeta Irimescu)** – municipiul Iași, jud. Iași;

3. Premiul II și Premiul special acordat de Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească“ din Târgoviște – **Diana Ețco** – Chișinău, Republica Moldova;

4. Premiul III și Premiul special acordat de Societatea Scriitorilor Târgovișteni – **Florentina Filip** – Buzău, jud. Buzău;

5. Premiul special acordat de Juriului Concursului – **Olga Anghelici** – Chișinău, Republica Moldova;

6. Premiul special „Ștefan Neagu“ acordat de Primăria comunei Potlogi – **Paraschiva Maria Mârzea** – Târgoviște, jud. Dâmbovița;

7. Premiul special acordat de revista „Litere“ a Societății Scriitorilor Târgovișteni – **Elena V. Nicolaescu** – municipiul Târgoviște, jud. Dâmbovița;

8. Premiul special acordat de Editura „Bibliotheca“ Târgoviște – **Andrei Lucian Matacă** – municipiul Brăila, jud. Brăila;

9. Premiul special acordat de revista „Impact“ – **Bianca Andreea Nicolae** – comuna Bilciurești, jud. Dâmbovița;

10. Premiul special acordat de revista literară „Eroica“, a Asociației Naționale Ccultur Eroilor „Regina Maria“ Filiala Dâmbovița – **Dorin Ștefănescu** – municipiul Rădăuți, jud. Suceava;

11. Premiul special acordat de Cenaclul Cultural „George Coandă“ din Potlogi – **Ovidiu M. Curea** – București;

12. Premiul special acordat de Filiala „Ion Heliade-Rădulescu“ Dâmbovița a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România și Gazeta Munteniei – **Marin Rada** – municipiul Slatina, Jud. Olt.

Componenta juriului:

Președinte de onoare: *Prof. univ. dr. George Coandă*

Președinte: *Vilia Banța*

Membri: *Florentina Chifu, Gabriela Banu, Constantin Voicu, George D. Piteș*

SUMAR

EDITORIAL / p. 2

COLUMNA, COLUMNA / p. 3

PURUREA EMINESCU

Nicolae Georgescu, *Eminescu în Dobrogea* / p. 5

Nicolae Mares, *Eminescu în limba polonă* / p. 10

Tușeu: *Eminescu și Partidul Conservator* / p. 14

Tușeu: *A treia Scrisoarea III* / p. 14

MONDOBLOGOSFERA

Războiul IntelArtificial / p. 15

Monstrul Socialist se trezește / p. 18

Fereastra Overton – de la inacceptabil social la reglementare legislativă / p. 21

Ecouri de la Cupa Mondială FIFA 2026 / p. 23

TRANSFOCATOR

Capcana din textul Declarației NATO și orbirea diplomatică a României / p. 24

Cornel Pivariu, *România între vulnerabilitate și reechilibrare* / p. 25

Marian Ilie, *Un omagiu* / p. 28

Ion Anton Datcu, *Istoria spiralată sau Arc peste timp* / p. 29

Ioan-Aurel Pop, *Cum trebuie aplicată Legea Vexler!* / p. 31

TAIFASURI

Dialog despre Brâncuși. Nicolae Mares – Petre Gigea-Gorun sau Arta mai prețioasă decât aurul / p. 34

Marian Ilie, *Conversație cu ChatGPT. Despre generațiile ultimului secol* / p. 38

GENIUL? O NEFERICIRE

Claudia Napoli, *Omul – Stăpânul universului* / p. 39

Alexandra Tudose, *Zece români care au schimbat lumea* / p. 40

Ioan Păunescu, *Ștefan Odobleja* / p. 42

România – șase medalii la Olimpiada Internațională de Matematică din China / p. 46

EPISTOLAR

Magda Ursache, *Scrisoarea a VIII-a* / p. 47

Ben Todică, *Cine-i dictatorul?* / p. 49

Marian Ilie, *Hingherii de statui* / p. 50

„Afacerea Nobel”: doi poeți și o poetă i-au dat la gioale lui Marin Sorescu / p. 53

CUVINTELE, AH, CUVINTELE

Idila lunii / p. 55

De Sophia / p. 55

POEZIE

Nicolae Georgescu / p. 56

Constantin Lupeanu / p. 57

Dimitrie-Sorin Pană / p. 58

PROZĂ

Ștefan Dumitrescu, *Delirul*, / p. 60

Raluca Ioana Maftai, *Scris în stele* / p. 65

Mircea Lungu, *Și sarea, și marea...* / p. 71

PRINTRE TOMURI / p. 64

Ion Anton Datcu, *Arc peste timp • Sus Nația!* / p. 72

Gheorghe Tănase-Căluș, *Cărți și iară cărți* / p. 73

Al. Florin Țene, *Analiză a volumului Spiritul 21 și aforismele lui Brâncuși de Petre Cichirdan* / p. 77

Irina-Ana Drobot, *Homecoming / Întoarcerea acasă* / p. 78

LITERATURA FĂRĂ FRONTIERE

Nicolae Mares, *Lirică poloneză contemporană* / p. 83

Tuğrul Keskin, *Călătorul șchiop/Aksak yolcu* / p. 88

Cai Qing, *Luntrașul* / p. 89

LIMBA CE-O VORBIM

Marian Ilie, *Interjecții și onomatopee. Statutul lor în limba turcă* / p. 91

ZIUA LIMBII ROMÂNE

dr. Marco Lucchesi, *Româna e o limbă care arde, precum versurile lui Ovidiu, un semiton deasupra latinei* / p. 95

Nicolae Mares, *Să fiu auzit* / p. 98

Victoria Milescu, *Patria mea – Limba română* / p. 99

Marian Ilie, *În Limba Mamă – fiind* / p. 100

Constantin Lupeanu, *Un pios omagiu de ziua limbii române* / p. 101

MISCELLANEA

Ben Todică, *Ziua Minerului – În anii '60-'80 – 6 August* / p. 103

CIUDANOVITA – din cenușă – Eseu S.F. / p. 104

Ecouri la Simbioze nr. 7 – iulie 2026 / p. 107

GALA PREMIILOR acordate la Concursul de poezie patriotică „Sub crucea sfinților martiri brâncoveni” / p. 108

INVITAȚIE

Comuna Potlogi, localitate emblematică din sudul județului Dâmbovița, este mărturia unei epoci istorice mărețe din istoria neamului nostru. Aici se află unul dintre altarele nemuririi neamului, treptele spre mâine și izvoarele dătătoare de încredere, pecetluite de personalitatea Sfântului Voievod Martir **Constantin Basarab Brâncoveanu**.

La 15 august 2026, ziua martiriului Voievodului și a vlăstarilor sale, **Cenacul Cultural-Literar „George Coandă” din Potlogi**, în parteneriat cu **Consiliul Local și Primăria Potlogi**, Arhiepiscopia Târgoviștei, Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească”, Societatea Scriitorilor Târgovișteni, organizează cea de-a **VIII-a** ediție a **Forumului Național Brâncoveniana**, ca o bine-meritată cinstire adusă marelui Voievod Martir.

Prin aceasta manifestare se aduce un pios omagiu personalității voievodului care a pecetluit destinul acestei localități și a înscris numele Potlogiului în patrimoniul spiritual și istoric al României.

Organizată sub semnul credinței, al propășirii **valorilor naționale**, se va desfășura în Casa Mariei Sale, **Palatul Domnesc de la Potlogi**, în data de **15 august 2026**, începând cu ora **10:00**.

Forumul Național „Brâncoveniana”

Ediția a VIII-a
Palatul Domnesc de la Potlogi

Președintele Forumului Național Cultural Brâncoveniana

Primar: **Viorel Drăghici**

Director Executiv: **Valentina Vasile**